



IMMIGRACIÓ I MERCAT DE TREBALL A LA CIUTAT DE BARCELONA



Immigració i mercat de treball a Barcelona

Un projecte de la Fundació Jaume Bofill i el Consell Econòmic i Social de Barcelona

Les opinions, conclusions i propostes corresponen als autors de l'estudi
El Consell Econòmic i Social de Barcelona va aprovar per unanimitat una Declaració
que es pot consultar a la seva pàgina web (<http://bcn.cat/cesb>)

Investigadors i autors de l'estudi:

Albert Recio

Sònia Parella

Miguel Pajares

Marc Sabadí

El grup de treball que ha participat en el debat i propostes per a la realització d'aquet estudi ha estat format per:

Mohamed Hilal, CCOO (SAIER)

Marisa López, CCOO del Barcelonès

Maria del Mar Carol, UGT de Catalunya

Raquel Gil, UGT de Catalunya

José Miguel Beneroso, FTN

Isabel Sánchez, Ajuntament de Barcelona

Ramon Sanahuja, Ajuntament de Barcelona

Teresa Llorens, Diputació de Barcelona

Oscar Pascual, Diputació de Barcelona

Francisco Ramos, Diputació de Barcelona

Albert Serra, CIDOB

Anna Munuera, Creu Roja

Verónica Tomás, Creu Roja

Joana Martin, Càritas Barcelona

Eva Querol, Càritas Barcelona

Andreu Domingo, Centre d'Estudis Demogràfics

Fernando Gil, Centre d'Estudis Demogràfics

Alejandro Erazo, Coordinadora d'Entitats d'Emigrants

Monica Nadal, fundació Jaume Bofill

Gemma Aubarell, Institut Europeu de la Mediterrània

Xavier Aragall, Institut Europeu de la Mediterrània

Sara Berbel, CESB

José Antonio Fernández, CESB

Coordinat per:

Sara Berbel, secretaria tècnica del CESB

José Antonio Fernández, secretari general del CESB

Mònica Nadal, Fundació Jaume Bofill

Edita: Consell Econòmic i Social de Barcelona - Ajuntament de Barcelona

de l'edició: Consell Econòmic i Social de Barcelona - Fundació Jaume Bofill

Impressió: Ajuntament de Barcelona, Imatge i Producció Editorial

ISBN: 978-84-9850-040-0

Dipòsit legal:

www.bcn.cat/cesb

Presentació

La immigració és un fet amb profundes repercussions socioeconòmiques que està provocant intensos canvis a la nostra societat. No cal oblidar que entre les causes que originen aquest fenomen ens trobem, d'una banda, la cerca d'un futur amb millors condicions de vida per part dels nous arribats, i d'altra, la necessitat de les empreses de cobrir llocs de treball per als que no trobem demandats d'ocupació entre la població autòctona.

El treball esdevé un mitjà a partir del qual les persones immigrades poden tenir més oportunitats de mobilitat social, fet que deriva de la igualtat d'oportunitats i té com a efecte una major cohesió social.

L'estudi **Immigració i mercat de treball a Barcelona**, patrocinat pel **Consell Econòmic i Social de Barcelona** i la **Fundació Jaume Bofill** es una aproximació a la realitat que està vivint la nostra ciutat des de diferents vessants:

- 1- Sociodemogràfica i transformacions econòmiques i socials a Barcelona.**
- 2- Evolució i condicions de l'ocupació de les persones immigrants.** L'estudi fa una aproximació a la tipologia i característiques dels contractes de treball, les condicions i sectors d'activitat i la sinistralitat laboral.
- 3- Empreses regentades per persones estrangeres.**

Barcelona s'enfronta a un fenomen de gran abast i magnitud que cal definir acuradament per posar en marxa polítiques que facin de la immigració una oportunitat per al creixement econòmic i cultural per a la ciutat i la ciutadania.

Rosa Virós
Presidenta del CESB

Jordi Sànchez
Director de la Fundació Jaume Bofill

| | |
|--|------------|
| 1 Introducció | 7 |
| 2 El context de la migració a Barcelona: dades sociodemogràfiques de la immigració i transformacions econòmiques i socials | 17 |
| 2.1 Anàlisi sociodemogràfica de la immigració a la ciutat de Barcelona | 17 |
| 2.1.1 Nombre d'estrangers | 19 |
| 2.1.2 Distribució de la població estrangera pel territori | 21 |
| 2.1.3 Composició de la població estrangera segons el lloc de procedència | 23 |
| 2.1.4 La població estrangera per sexe | 28 |
| 2.1.5 L'estructura de la població estrangera per edats | 30 |
| 2.1.6 L'educació de la població estrangera | 31 |
| 2.2 Una aproximació al context econòmic i social de la ciutat de Barcelona | 33 |
| 2.2.1 Les fonts estadístiques per a l'estudi dels canvis ocupacionals | 34 |
| 2.2.2 Creixement de l'ocupació i canvi estructural | 36 |
| Annex: Radiografia dels principals col·lectius d'estrangers residents a Barcelona | 39 |
| Taules capítol 2 | 51 |
| 3 La relació entre població estrangera i ocupació a partir de les dades de l'EPA | 65 |
| 3.1 Estrangers i mercat de treball a Catalunya segons l'EPA. 2001-2005 | 66 |
| 3.2 Diferències segons l'origen nacional a partir de l'EPA a escala estatal | 71 |
| 3.3 Comentaris finals | 80 |
| Taules capítol 3 | 81 |
| 4 La incorporació de la força de treball estrangera al mercat de treball a partir de l'anàlisi de les altes a la Seguretat Social a la província de Barcelona | 87 |
| 4.1 Algunes consideracions prèvies | 87 |
| 4.2 Les dades utilitzades | 90 |
| 4.3 Evolució del nombre d'estrangers afiliats a la SS segons sexe | 91 |
| 4.4 Evolució del nombre d'estrangers afiliats a la SS segons la nacionalitat | 93 |
| 4.5 Antiguitat dels treballadors estrangers en el mercat laboral | 96 |
| 4.6 Treballadors estrangers segons la dependència laboral i el règim de cotització | 99 |
| 4.7 Treballadors estrangers segons la categoria laboral (grup de cotització) | 104 |
| Taules capítol 4 | 109 |
| 5. Les condicions d'ocupació: temporalitat, salaris i sinistralitat | 119 |
| 5.1 Contractes de treball i temporalitat de la població estrangera | 120 |
| 5.1.1 Creixement continu de la proporció dels contractes a estrangers | 120 |
| 5.1.2 Tipus de contractes: contractes indefinits o temporals | 121 |
| 5.1.3 Contractes indefinits o temporals segons el sexe a la ciutat de Barcelona | 122 |
| 5.1.4 Contractes indefinits o temporals segons l'edat a la ciutat de Barcelona | 124 |
| 5.1.5 Contractes segons el sector econòmic i principals punts de reflexió | 124 |
| 5.2 Una aproximació als salaris de la població estrangera assalariada | 126 |
| 5.3 La sinistralitat laboral de la població estrangera | 130 |
| 5.3.1 La incidència de la sinistralitat laboral segons el sector d'activitat | 131 |
| 5.3.2 La incidència de la sinistralitat laboral segons la nacionalitat | 137 |
| Taules capítol 5 | 143 |
| 6 Les empreses regentades per persones estrangeres a la ciutat de Barcelona | 153 |
| 6.1 Els estudis sobre els negocis ètnics a Catalunya i a Barcelona | 154 |
| 6.2 Aproximació quantitativa a les empreses regentades per estrangers | 164 |
| 6.2.1 Característiques de les empreses | 164 |
| 6.2.2 Distribució espacial de les empreses | 170 |
| Taules capítol 6 | 177 |
| 7 Recapitulació i principals punts de reflexió | 185 |
| Bibliografia | 199 |

1. Introducció

Sens dubte, les causes de les migracions internacionals es troben en les estratègies de supervivència d'individus que, des dels països més pobres, opten per emigrar cap als països més rics per tal de millorar les seves oportunitats. Des d'aquest plantejament, les migracions no són res més que una reacció als efectes de les dinàmiques d'un capitalisme global que no deixa de fer augmentar la bretxa que separa el sud del nord, la perifèria del centre. Ara bé, no podem interpretar aquestes estratègies de supervivència, que es canalitzen a través dels grups familiars i les xarxes migratòries, només en clau de "factors d'expulsió", sinó que cal vincular-les als factors contextuals relacionats amb les zones de destinació, entre els que destaca sobretot l'estructura de la demanda del mercat de treball.

Des de mitjan anys vuitanta —i de forma més accelerada a partir de mitjan dècada dels noranta, aproximadament—, els països del sud d'Europa han deixat de ser emissors de força de treball cap a l'exterior i han esdevingut receptors d'immigració estrangera. Una part del canvi s'explica per les restriccions a l'arribada de treballadors estrangers existents en els països del nord d'Europa des de la crisi econòmica dels anys setanta. Ara bé, sens dubte el factor explicatiu clau és el desenvolupament d'una sèrie de sectors i nínxols laborals que han anat generant una demanda específica de força de treball estrangera per cobrir les necessitats d'un segment secundari amb llocs de treball mal pagats, en condicions inestables i amb possibilitats de promoció escasses. L'important desenvolupament econòmic que van experimentar els països del sud d'Europa entre els anys seixanta i vuitanta també permet explicar aquest punt d'inflexió. A diferència dels fluxos migratoris que van arribar al nord d'Europa a la postguerra, durant el procés d'implantació del model de producció fordista i en un moment d'expansió i consolidació del sector industrial, en l'actualitat el sud d'Europa recluta immigració durant un període de ple creixement del sector dels serveis i en un moment de flexibilització i precarització de l'ocupació.

D'una banda, cal tenir en compte la manca de força de treball qualificada al sud d'Europa, a conseqüència, entre altres factors, de la caiguda de la natalitat des de fa una trentena d'anys i de l'absència d'un sistema educatiu capaç d'articular una formació professional amb prestigi social, en consonància amb les neces-

Els països del sud d'Europa han deixat de ser emissors de força de treball i han esdevingut receptors d'immigració

sitats del mercat de treball. Amb l'estructura demogràfica actual, que no proporciona un increment suficient de població activa local, i en absència de polítiques de reciclatge dels col·lectius amb nivells d'estudis més baixos que permetin plantar cara als requeriments actuals de capital humà de les empreses, la necessitat de rebre immigració amb perfils laborals de qualificació mitjana/alta és i serà elevada.

Ara bé, a més a més, cal tenir en compte que les transformacions econòmiques que s'han produït en el conjunt d'Europa durant aquest període, en el marc del procés de desregulació neoliberal del mercat de treball, es manifesten en els països del sud d'Europa amb més velocitat i intensitat. Per tant, s'assisteix de forma explícita a una demanda de força de treball poc qualificada, tant en situació legal com irregular, en activitats com l'agricultura, la construcció, determinades indústries com la tèxtil o la de l'alimentació, l'hostaleria i, sobretot, el servei domèstic. Es tracta de sectors que són tradicionals, però que estan fortament vinculats al creixement econòmic d'unes societats, les del sud d'Europa, amb estructures productives molt orientades cap a activitats intenses en força de treball i, per tant, proclius al màxim a l'expansió del segment secundari del mercat de treball i de l'economia submergida.

D'acord amb L. Cachón (2003), per al cas concret d'Espanya, justament a partir de mitjan anys vuitanta comença un augment accelerat del "nivell d'acceptabilitat" de la població autòctona, que ha produït una forta demanda de treballadors estrangers per cobrir una sèrie de llocs de treball que es poden qualificar com a propis del mercat de treball secundari. Aquest increment del "nivell d'acceptabilitat" s'explica pel creixement del nivell educatiu de la població, la millora substancial dels indicadors econòmics durant el sexenni 1986-1992, el desenvolupament de l'Estat del benestar, la disponibilitat de xarxes de cobertura familiar —sobretot entre els joves— i, en definitiva, l'augment de les expectatives socials derivades de tots aquests canvis. Així doncs, mentre bona part de la força de treball local o autòctona refusa aquestes ocupacions —malgrat l'existència de nivells de desocupació importants—, els empresaris recluten treballadors immigrants per cobrir aquests llocs de treball, cosa que produeix un "efecte crida" que desencadena directament els fluxos migratoris. La força de treball immigrada accepta aquestes condicions, atès que no només compta amb un menor poder de negociació sobre la seva posició laboral i social —sobretot durant els primers anys—, sinó també pel fet que tendeix a orientar les seves expectatives (el que es coneix com

S'assisteix de forma explícita a una demanda de força de treball poc qualificada, tant en situació legal com irregular

a “nivell d’acceptabilitat”,) tant pel que fa als ingressos com a les condicions laborals, des del referent del país d’origen i no tant des del referent del país de destinació.

Ara bé, l’arribada de força de treball estrangera per cobrir llocs de treball poc qualificats va més enllà de l’efecte atracció que pugui exercir una sèrie de llocs de treball “vacants”. La necessitat de la immigració no només es deu a una escassetat de força de treball autòctona i a un mer procés de substitució d’efectius, sinó que l’ús de força de treball immigrant, amb salaris baixos, esdevé per a les petites empreses –sobretot entre les intensives en força de treball– una estratègia de flexibilitat important que els permet reduir costos en una situació de creixent competitivitat i d’incertesa de la demanda. Per tant, cal que es doni prèviament una transformació de les relacions socials i laborals, també coneguda com a “tercermundialització” del mercat de treball (Cachón, 2003). La precarietat en l’ocupació i l’augment de les pràctiques descentralitzadores i de subcontractació en determinats sectors, com per exemple la construcció, en són el principal exponent. A més, per al cas concret dels països del sud d’Europa, aquest procés es posa especialment de manifest pel gran volum d’economia submergida, profundament arrelada dins de la nostra estructura productiva, i que ha crescut de forma considerable durant les dues darreres dècades i que exerceix un important efecte d’atracció de força de treball estrangera procedent de països més pobres —un cop esgotada la reserva de força de treball local disposada a acceptar ocupacions marginals— (Baganha i Reyneri, 2001). En aquest sentit, si bé l’economia submergida no ha estat creada pel treballador immigrant, pot veure’s reforçada per la seva presència, sobretot davant l’existència de força de treball en situació jurídica irregular (Carrasco, 1998).

És en aquest context que cal situar les migracions internacionals de caràcter laboral que s’han instal·lat a Barcelona. L’objectiu d’aquest estudi, encarregat pel Consell Econòmic i Social de Barcelona (CESB) i la Fundació Jaume Bofill, és analitzar el procés migratori a la ciutat de Barcelona des de la relació entre la immigració i el mercat de treball i des d’una perspectiva longitudinal. La nostra pretensió és apropar-nos a la realitat laboral del treballador immigrant no comunitari procurant anar més enllà de la delimitació de quines són les seves oportunitats laborals, qüestió que ja ha estat força debatuda en els àmbits acadèmics i polítics.

Si bé les migracions són processos dinàmics, la majoria dels estudis que s’han realitzat sobre la situació laboral de la població

L’ús de força de treball immigrant, amb salaris baixos, esdevé per a les petites empreses –sobretot entre les intensives en força de treball– una estratègia de flexibilitat

estrangera ens ofereix anàlisis estàtiques, de tall en el temps. Com que la societat catalana ja disposa d'una tradició d'uns quants anys com a societat receptora de població estrangera, considerem que és un bon moment per aproximar-nos a les trajectòries laborals d'aquesta població i per analitzar en quina mesura varia la posició laboral dels immigrants al llarg del temps. Per això aquest estudi pretén copsar si els treballadors estrangers han anat canviant la seva posició en el mercat de treball des dels "ports d'entrada" inicials fins a noves situacions laborals; o bé si, per contra, assistim a una cronificació de la situació dels treballadors estrangers en determinats sectors i nínxols laborals.

Abans de presentar la metodologia de l'estudi i l'estructura de l'informe, és convenient que fem un parell d'aclariments de caràcter terminològic i de procediment.

En primer lloc, és evident que l'evolució del fet migratori requereix una reflexió teòrica sobre quines han de ser les categories classificadores a l'hora de quantificar-lo. Mentre aquesta reflexió no es produeixi, i essent en tot moment conscients de les limitacions inherents als sistemes de recompte actuals, en aquest informe ens aproximem als fluxos migratoris a partir del concepte d'estrangeria —no d'immigració— i de la variable nacionalitat, tal com exigeixen els registres estadístics oficials. Però les estadístiques que ens permeten fer el recompte de la població de nacionalitat estrangera són insuficients quan el que pretenem és aproximar-nos al fenomen de la immigració. Aquesta inadequació es fa cada cop més evident a Catalunya, a mesura que el fenomen migratori es va consolidant, diversificant i ens apropa cada cop més a les dinàmiques i realitats dels països europeus amb una tradició més llarga com a societats receptors de població estrangera.

A l'hora d'intentar comptabilitzar les migracions internacionals o externes, un dels obstacles principals és que les fonts estadístiques de què disposem se centren en la categoria d'estranger, categoria de caràcter administratiu i jurídic —persones residents al territori espanyol sense la nacionalitat espanyola, amb independència de quina hagi estat la seva experiència migratòria— que no coincideix necessàriament amb la categoria social d'immigrant.

**No totes les
persones
estrangeres són
considerades
"immigrants" en
l'imaginari social**

D'una banda, no totes les persones estrangeres són considerades "immigrants" en l'imaginari social —com és el cas dels estrangers procedents de països comunitaris, per exemple -. D'altra banda, no totes les persones immigrades procedents d'altres paï-

sos són jurídicament “estrangeres”. Les fonts estadístiques de què disposem no permeten, per exemple, aproximar-nos a aquelles persones que han immigrat a Catalunya, però que ja han adquirit la nacionalitat espanyola. Tampoc no podem accedir a prou informació dels fills i les filles de persones immigrades que, pel fet d’haver nascut aquí o d’haver-hi arribat de ben petits, no són jurídicament estrangers. En ambdós casos es tracta de poblacions producte de la immigració com a fenomen social i que, més enllà dels riscos estigmatitzadors de les categories classificadores, podria ser interessant identificar d’alguna manera en termes d’accés diferencial als recursos —l’ocupació, sense anar més lluny—.

Tenim un segon element de reflexió al voltant de la delimitació territorial de l’àrea del nostre estudi. Si bé l’encàrrec rebut des del CESB circumscriu l’abast de l’estudi al municipi de Barcelona, cal tenir ben present que un fenomen social com la inserció laboral de la immigració difícilment és acotable en termes d’unitats administratives, com ara el municipi. La condició de la ciutat de Barcelona com a centre urbà d’atracció migratòria és innegable, tal com posarem de manifest al llarg de l’estudi. Ara bé, el fenomen migratori i l’assentament de la migració en el territori català respon a lògiques que van més enllà dels termes municipals concrets, tant pel que fa a les dinàmiques de les estructures productives com a les pautes de residència i mobilitat de la població estrangera. En aquest sentit, el patró migratori de la ciutat de Barcelona no funciona des de dinàmiques autònomes, sinó que cal emmarcar-lo dins d’una àrea d’influència més àmplia, l’àrea metropolitana de Barcelona. A tall d’exemple, mentre que les dades sobre empadronament ens indiquen on resideix l’immigrant, les afiliacions a la Seguretat Social remetent a la localització física del seu lloc de treball. El lloc de residència i de treball no són necessàriament coincidents i responen a estratègies diferents, en un context de dificultats estructurals d’accés a un habitatge assequible i d’una elevada mobilitat tant residencial com laboral de la població estrangera, sobretot durant les primeres etapes d’assentament.

Ara bé, un cop qüestionada la conveniència de realitzar estudis territorials d’àmbits tan precisos sobre el fenomen migratori, ens trobem amb l’altra cara de la moneda: la disponibilitat de dades. Les limitacions derivades de les estadístiques, que comentarem a continuació, ens han obligat a fer servir diferents unitats territorials i diferents sèries temporals en funció de l’indicador estudiat. Per exemple, no és possible aproximar-se al fenomen migratori pel que fa a l’àrea metropolitana de Barcelona, a no ser que s’opti per

El patró migratori de la ciutat de Barcelona no funciona des de dinàmiques autònomes, sinó que cal emmarcar-lo dins l’àrea metropolitana de Barcelona

agregar les dades dels diferents municipis que la integren, un per un. Les dades agregades que ens ofereixen instruments com ara el cens de població o l'Enquesta sobre condicions de vida i hàbits de la població de la Regió Metropolitana de Barcelona, no solucionen el problema, perquè la seva periodicitat (cada deu i cinc anys, respectivament) no és útil a l'hora de copsar un fenomen tan dinàmic i canviant com el fet migratori.

Les dades empíriques que proporcionem i que interpretem al llarg de l'estudi, amb vocació longitudinal, procedeixen de l'explotació de les fonts estadístiques oficials disponibles. La raó per haver escollit aquesta aproximació és que ens interessava també constatar quines són les limitacions que presenten aquestes fonts, tant a l'hora d'accedir als indicadors de caràcter laboral com a l'hora d'abordar les migracions de forma descentralitzada (per autonomies, províncies o municipis). Com veurem en el capítol 7, on es recopilen les principals conclusions de l'estudi, les limitacions són moltes i greus, cosa que ens obliga a reflexionar sobre la conveniència —i la urgència— que les diferents administracions es plantegin la necessitat de millorar aquests indicadors, per tal de poder fer un seguiment correcte del fenomen migratori en general i de la qüestió laboral en particular.

La manca d'informació ens ha obligat a emprar diferents unitats territorials al llarg de l'estudi. En aquest sentit, tal com queda palès en l'informe, mentre que alguns dels indicadors són d'àmbit municipal (com per exemple el padró), altres han estat analitzats des de l'àmbit provincial (com és el cas de l'afiliació a la Seguretat Social) i alguns, fins i tot, per al conjunt de Catalunya (l'Enquesta de Població Activa, no té representativitat estadística quan mesura determinades qüestions de detall fora de l'àmbit estatal). Val a dir que els obstacles identificats, que anem especificant i valorant al llarg de l'informe, no estan relacionats només amb la necessitat de combinar diferents unitats territorials.

Molta informació o bé només ens ha estat proporcionada de forma estàtica (un any concret), o bé se n'ha iniciat fa pocs anys la publicació anual i per tant és massa recent per poder dur a terme una anàlisi longitudinal. Això explica també les diferents sèries temporals que fem servir en cadascun dels indicadors de l'estudi, sempre supeditades a la disponibilitat de les dades.

**Les limitacions
de les
estadístiques
disponibles són
moltes i greus**

Una altra limitació metodològica important és que, per a la majoria d'indicadors, ens hem hagut de conformar amb els creua-

ments que es fan públics en les estadístiques oficials, havent-ne de descartar altres que ens haurien proporcionat informació cabdal per al nostre estudi. Aquestes dades no han estat accessibles —malgrat que existeixen les dades en brut—, pel fet de tractar-se de bases de dades que no són d'accés lliure i que requereixen que algun tècnic de l'Administració les exploti ad hoc. Aquest ha estat el cas, per citar un exemple de tants, d'un creuament que ens hauria aportat informació molt valuosa sobre les trajectòries laborals de la població estrangera pel que fa a la província de Barcelona: els afiliats estrangers a la Seguretat Social segons la nacionalitat i la branca d'activitat.

Per acabar, volem destacar també el fet que l'opció metodològica que hem pres té com a inconvenient principal el fet de deixar al marge l'important volum de l'economia submergida, dins la qual opera una part considerable de la força de treball estrangera; especialment —tot i que no únicament— la que es troba en situació irregular. Assumim aquesta mancança, i recomanem que constitueixi una fase posterior d'aquest estudi. A tal efecte, caldria dissenyar dispositius de caràcter quantitatiu o qualitatiu per tal d'aproximar-se, amb un treball de camp ad hoc i no a través de fonts secundàries, a les condicions de treball que es donen en l'economia informal, ja sigui de forma global o bé en sectors d'activitat específics.

Un cop enumerades les limitacions principals, procedim a presentar els continguts i l'estructura d'aquest informe. El capítol 2, titulat El context de la migració a Barcelona: dades sociodemogràfiques de la immigració i transformacions econòmiques i socials, situa les migracions actuals de caràcter internacional a la ciutat de Barcelona en el context econòmic i social de la ciutat, a la vegada que ens proporciona una aproximació sociodemogràfica i longitudinal a la població estrangera de la població, partint de les dades registrades pel padró municipal d'habitants i que fa públiques el Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

A continuació, els capítols 3 i 4 se centren en la relació entre immigració i mercat de treball, a partir de l'explotació de les dades de l'Enquesta de Població Activa i de l'afiliació d'estrangers a la Seguretat Social. Les limitacions de l'Enquesta de Població Activa a l'hora d'oferir dades representatives en l'àmbit de Catalunya en termes de representativitat —seria absolutament inviable explotar-les en l'àmbit municipal—, ens ha obligat a limitar l'anàlisi a una sèrie d'indicadors —taxes d'activitat, taxes ocupació, d'atur,

**Aquest estudi no
analitza les
condicions de
treball que es
donen en
l'economia
informal**

de temporalitat— de forma agregada per al conjunt de la població estrangera (vegeu el capítol 3, La relació entre població estrangera i ocupació a partir de les dades de l'Enquesta de Població Activa). A fi de complementar la informació, la segona part del capítol 3 fa servir les dades estatals de l'EPA per oferir-nos creuaments entre l'origen nacional i les pautes d'incorporació laboral (tipus d'ocupació, sector d'activitat, categoria professional, etc.) de la població estrangera. Pel que fa a la Seguretat Social (vegeu el capítol 4, La incorporació de la força estrangera al mercat de treball a partir de l'anàlisi de les altes a la Seguretat Social a la província de Barcelona), les estadístiques d'afiliació constitueixen un bon instrument per aproximar-nos als trets principals que caracteritzen el tipus d'incorporació de la força de treball estrangera al mercat de treball —així com també per dur a terme anàlisis de caràcter evolutiu o longitudinal—. Ara bé, cal assumir com a mancança principal el fet que la naturalesa mateixa de la font deixa de banda l'economia submergida.

Seguidament, el capítol 5 (Les condicions d'ocupació: temporalitat, salaris i sinistralitat) complementa l'anàlisi sobre immigració i mercat de treball mitjançant l'estudi de les condicions de treball i d'ocupació de la població estrangera assalariada. L'objectiu d'aquesta part de l'informe és constatar si, a més de pautes diferenciades en l'accés al mercat de treball i en el tipus de trajectòries laborals seguides, es poden identificar unes condicions d'ocupació diferenciades o no. Les condicions de treball s'estudien a partir de tres eixos: la precarietat, mesurada en termes de temporalitat contractual; els salaris, i la incidència de la sinistralitat laboral.

El capítol 6 (Les empreses regentades per persones estrangeres a la ciutat de Barcelona) se centra específicament en l'anàlisi de la població estrangera no assalariada, la que treballa per compte propi, amb assalariats o sense. Es tracta d'un fenomen cada cop més estès a les nostres ciutats, que trenca la imatge de la població immigrada com a mera assalariada en determinats sectors d'activitat, sense potencial de creació d'ocupació. La inexistència de dades públiques sobre l'empresariat d'origen immigrant s'ha resolt a través de l'adquisició de les dades del fitxer d'empreses CAMERDATA, que recull les dades de les empreses, procedents dels censos oficials de les cambres de comerç. Aquest fitxer ens permet distingir els diferents tipus de negoci segons la condició jurídica d'estranger o no de l'empresari, si bé té com a inconvenient principal que no contempla la possibilitat de discernir segons la nacionalitat de la població estrangera registrada.

Finalment, l'informe conclou amb un capítol de recapitulació i principals punts de reflexió (capítol 7) en què, a més de presentar una síntesi dels principals resultats de l'estudi, també s'ofereix una reflexió sobre els principals punts de debat, pronòstics i línies d'intervenció que se'n deriven.

2 El context de la migració a Barcelona: dades sociodemogràfiques de la immigració i transformacions econòmiques i socials

Aquest capítol té com a primer objectiu situar les migracions actuals de caràcter internacional a la ciutat de Barcelona, a partir d'una aproximació estadística al volum, l'evolució i les característiques demogràfiques de la població estrangera empadronada a la ciutat. Així mateix, en la segona part del capítol es relaciona el fet migratori amb les transformacions socials i econòmiques que ha experimentat la ciutat de Barcelona en els darrers anys. Certament, com ja s'ha mencionat en el capítol de la introducció (capítol 1), és evident que si bé els fluxos migratoris estan condicionats per una sèrie de factors relacionats amb el context dels països d'origen i la creixent bretxa que separa els països rics dels pobres. Ara bé, no és menys cert que els determinants relacionats amb l'estructura econòmica i productiva de la societat receptora són clau a l'hora de comprendre les dinàmiques dels fluxos migratoris.

En altres paraules, les persones que emigren trien un lloc d'assentament o un altre en funció de la influència de les xarxes migratòries, a través de les quals circula informació sobre on hi ha desajustos de l'oferta i la demanda laboral que fan necessària l'arribada de força de treball estrangera per cobrir determinades ocupacions. En el cas concret de Barcelona, la transformació de l'estructura sectorial que s'ha experimentat durant les darreres dècades, així com la seva marcada dependència de sectors intensius en força de treball —com pot ser el cas de la construcció o els serveis poc qualificats—, en un context de creixement econòmic, ajuden a entendre l'efecte d'atracció que ha tingut i que continua tenint per a la immigració estrangera.

2.1 Anàlisi sociodemogràfica de la immigració a la ciutat de Barcelona

En la configuració de la ciutat de Barcelona la immigració ha estat, històricament, un factor rellevant. Si prenem com a referència tan sols el segle XIX, veiem com immigrants procedents de la resta de les comarques catalanes arriben a la ciutat arran de la necessitat de mà d'obra de la puixant indústria barcelonina. Posteriorment, a la primera meitat del segle XX, la construcció de grans infraestructures (Exposició Universal de 1929, línies de metro) va provocar una menor però significativa migració des de regions

Les persones que emigren trien un lloc d'assentament o un altre en funció de la influència de les xarxes migratòries

pròximes. Tanmateix, va ser durant la dècada dels seixanta quan el fenomen va adquirir grans dimensions i es va ampliar a altres regions de l'Estat espanyol, com ara Andalusia, Múrcia o Galícia. Com a conseqüència d'aquestes migracions van néixer i es van configurar nous barris barcelonins.

Ja a la dècada dels vuitanta, es comença a apuntar un procés amb característiques noves. L'arribada progressiva de persones provinents de països més pobres i/o amb conflictes polítics agafa embranzida a partir de la meitat dels anys noranta. Aquesta nova migració no és exclusiva de Barcelona o de Catalunya sinó que respon a dinàmiques globals i als desequilibris nord-sud. La recerca de les condicions de vida millors que poden oferir els països desenvolupats provoca aquest moviment de persones. Tanmateix, a diferència d'altres capitals europees, on l'arribada de fluxos s'ha produït de forma més gradual, l'increment del pes de la població estrangera a Barcelona ha estat molt ràpid en els darrers anys.

La font que recull de manera més fiable el nombre d'immigrants residents a la ciutat de Barcelona és el padró continu. Aquest registre recull el nombre de persones empadronades, és a dir, persones que declaren que tenen la seva residència principal en un municipi determinat. És, doncs, un registre de caire administratiu gestionat per l'Ajuntament i s'actualitza anualment amb les altes i les baixes pertinents. Suposem que la gran majoria d'immigrants s'empadrona, ja que des de la Llei de bases de règim local de 1996 hi tenen dret i, des de la Llei d'estrangeria 4/2000, poden gaudir de sanitat i educació pública si estan empadronats. Tanmateix, el padró pot estar inflat, perquè nombroses persones no són donades de baixa de Barcelona quan prossegueixen la seva migració cap a una altra ciutat. Tot i el procés de depuració que duu a terme l'Institut Nacional d'Estadística (INE), existeixen grans dificultats per detectar les duplicitats de la població estrangera, sobretot si migren a un tercer país després de la seva estada a Barcelona. Malgrat tot, el padró continu es mostra com la menys esbiaixada de les dades disponibles per aproximar-nos al nombre real d'immigrants que viu a la ciutat de Barcelona. Una altra font possible seria l'estadística sobre permisos de residència, però no es disposen de dades per municipis, sinó que les estadístiques disponibles són d'àmbit provincial. A més, aquesta font no retria compte dels estrangers en situació irregular.

Cal considerar també els efectes que ha tingut sobre aquestes dades la Llei de depuració padronal. Aquesta llei obliga tots els es-

**L'increment
del pes de la
població
estrangera a
Barcelona ha
estat molt ràpid
en els
darrers anys**

trangers sense permís de residència permanent a renovar el padró bianualment. Com que la mesura va entrar en vigor el desembre de l'any 2003, va ser el desembre del 2005 quan els seus efectes es van començar a observar en les dades. D'aquesta manera, les estadístiques del 2006 mostren una reducció en el creixement de la població estrangera. Tanmateix, i tenint en compte la depuració del padró, hem d'interpretar que la reducció del creixement es deu al fet que, amb el nou sistema de renovació, es controlen millor les sortides. Sortides que queden quantificades a gener del 2006 però que no podem saber en quin moment es van realitzar realment. La reducció del creixement, doncs, s'hauria de repartir en els anys anteriors i no adscriure's íntegrament al 2006. Així doncs, cal tenir en compte el biaix que afecta les dades de gener del 2006. A partir d'aquest any, la depuració del padró ja és contínua.

Un altre problema que es planteja és el del criteri que cal seguir a l'hora d'identificar els nousinguts. Una opció seria prendre el lloc de naixement com a criteri per considerar un individu com a immigrant. Seguint aquest criteri, el nascut fora les fronteres espanyoles seria considerat com a immigrant, més enllà de la seva nacionalitat. Així, les nombroses nacionalitzacions dutes a terme, especialment de filipins i llatinoamericans, no "amagarien" realitats migratòries darrere la nacionalitat espanyola. Tanmateix, i conscients d'aquest biaix, s'ha utilitzat el criteri de la nacionalitat estrangera com a base per a l'anàlisi de la immigració internacional a la ciutat de Barcelona. La falta de dades d'àmbit local sobre el lloc de naixement i el fet que en les estadístiques de tipus laboral tan sols aparegui la nacionalitat obliguen a considerar aquest criteri com a vàlid. Tot i així, tal com es pot comprovar a la taula 1, el valor absolut dels empadronats amb nacionalitat no espanyola no difereix en excés dels nascuts fora de l'estat espanyol, sent el nombre dels estrangers lleugerament superior al dels nascuts a fora.

Vegeu taula 1

Comparació de persones empadronades amb nacionalitat estrangera i persones nascudes fora d'Espanya. Barcelona 1996-2006

2.1.1 Nombre d'estrangers

Si observem l'evolució recent, veiem com el total de població estrangera empadronada a la ciutat de Barcelona a 1 de gener del 2006 és de 260.058 persones. A la mateixa data, un any abans, hi havia 230.942 persones estrangeres empadronades. És a dir, al llarg del 2005 es van empadronar 29.166 estrangers a la ciutat de Barcelona. Aquest increment és molt pronunciat si prenem com a

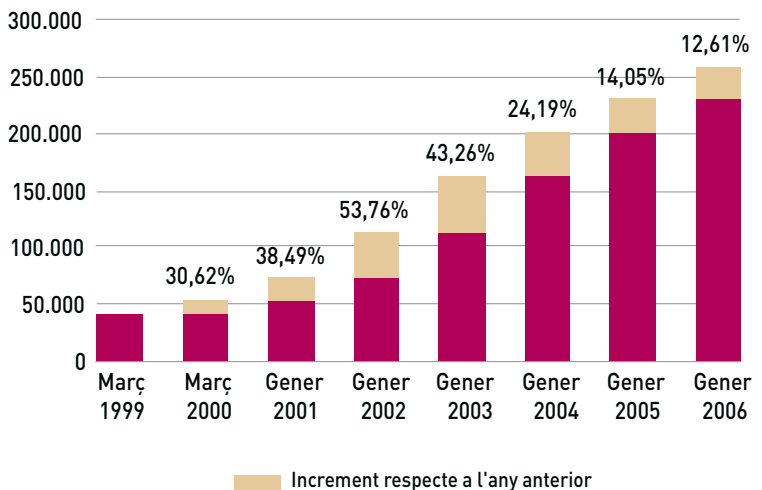
S'ha utilitzat el criteri de la nacionalitat estrangera com a base per a l'anàlisi de la immigració internacional a la ciutat de Barcelona

referència el març del 1999, quan tan sols estaven empadronats a la ciutat 40.903 estrangers. Així doncs, en set anys la població estrangera ha passat de ser el 2,7% al 15,9% del total de la població. Aquest creixement de 13,2 punts percentuals en tan sols set anys ha estat un autèntic boom migratori (Domingo i Gil, 2006).

El creixent pes demogràfic dels estrangers no ha estat un fenomen exclusivament focalitzat a la ciutat de Barcelona. La taula 2 ens mostra que tant la província de Barcelona com Catalunya en general presenten un augment similar del nombre de residents estrangers. Pel que fa a la província, s'ha passat de 96.499 estrangers el 1999 a 659.424 el 2006. En el total de Catalunya, el pas ha estat de 144.925 el 1999 a 939.321 el 2006. Aquests augments de població han comportat uns increments de la proporció d'estrangers de 10,3 punts a la província i de 10,7 punts a Catalunya. D'aquesta manera, el 12,4% dels habitants de la província de Barcelona i el 13,1% dels de Catalunya tenen nacionalitat estrangera. Proporcions lleugerament inferiors a la de la ciutat de Barcelona.

Vegeu taula 2
Població estrangera empadronada.1996-2006

Evolució de la població estrangera empadronada Barcelona, 1999-2006



La província de Barcelona i Catalunya presenten un augment similar del nombre de residents estrangers

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'INE (Padró continu.)

Tanmateix, aquest inusualment intens increment d'estrangers no s'ha produït de manera constant al llarg del temps. Tal com mostra el gràfic 1, tot i el continu augment del nombre d'empadronats estrangers al llarg del període 1999-2006 hi ha hagut períodes en què el creixement ha estat més accentuat i períodes de creixement menor.

El ritme de creixement va augmentar progressivament fins l'any 2002 i, a partir d'aleshores, l'increment percentual anual d'estrangers ha anat disminuint, tot i que el valor absolut dels estrangers empadronats continua augmentant a bon ritme.

Vegeu taula 3

Percentatge que representen els estrangers de la ciutat de Barcelona sobre el total d'estrangers a la província i a tot Catalunya. 1996-2006

Barcelona, com a capital de Catalunya, té un important pes demogràfic respecte a la totalitat de la població del país. És per això que cal considerar el percentatge que la població estrangera barcelonina suposa sobre el total provincial i català.

Tal i com es veu a la taula 3, els estrangers residents a Barcelona representen, a gener del 2006, el 40,6% dels de la província de Barcelona i el 28,9% dels que viuen a Catalunya. El març del 1999 aquesta relació no era gaire diferent de l'actual, ja que el pes dels estrangers de Barcelona constituïa el 42,4% i el 28,2% dels estrangers provincials i catalans, respectivament.

Així doncs, la proporció que representa la població estrangera resident a Barcelona sobre el total de població estrangera s'ha mantingut força constant al llarg dels anys, tant respecte a la província de Barcelona com al total de Catalunya.

2.1.2 Distribució de la població estrangera pel territori

L'impacte de la immigració estrangera s'ha distribuït històricament de forma desigual en els diferents districtes i barris de la ciutat. Tradicionalment, el districte de Ciutat Vella i, concretament, el barri del Raval han estat els que han acollit un nombre més gran d'estrangers. No obstant això, si observem els valors absoluts a gener del 2006, a la taula 4, el districte de l'Eixample és el que concentra el nombre més gran de persones estrangeres, amb 44.366 empadronats, seguit de prop pel districte de Ciutat Vella, amb 40.952. En tercer lloc hi ha Sants-Montjuïc, amb 32.717 estrangers residents i Sant Martí, amb 29.746. Aquests quatre distric-

Tradicionalment, el districte de Ciutat Vella ha estat el que ha acollit un nombre més gran d'estrangers

tes són els que han concentrat el nombre més gran d'estrangers al llarg del període 2001-2006, tot i que fins al 2004 el districte líder en valors absoluts va ser Ciutat Vella. La progressiva reducció del percentatge d'estrangers residents a Ciutat Vella, que ha passat d'acollir-ne el 21% a acollir-ne el 15,7% en cinc anys es deu al procés de dispersió de les comunitats estrangeres per la ciutat. La tendència apunta a un canvi de la distribució dels estrangers, de la concentració en un sol districte —el de Ciutat Vella, dins del qual el barri del Raval acollia l'11,8% dels estrangers de tota la ciutat— a un model de més dispersió urbana.

D'altra banda, els districtes que concentren un volum més baix de població estrangera són Les Corts, amb 9.359; Sarrià-Sant Gervasi, amb 16.318, i Sant Andreu, amb 16.433. El cas de Sarrià-Sant Gervasi és particular, ja que l'any 2001 ocupava el quart lloc en nombre d'estrangers, i ara ocupa el penúltim lloc. Aquest fet està relacionat amb el perfil sociodemogràfic dels col·lectius d'estrangers que acull aquesta zona —majoritàriament europeus—, que han manifestat una taxa de creixement inferior a la mitjana.

Si prenem com a referència el total de població estrangera, veurem que l'Eixample en concentra el 17,1%, Ciutat Vella el 15,7%, Sants-Montjuïc el 12,6% i Sant Martí l'11,4%. D'aquesta manera, els quatre districtes més poblats d'estrangers concentren el 56,8% de la població estrangera.

Existeix una relació entre el nombre de persones estrangeres per districtes i la distribució de l'impacte d'aquesta nova immigració. Això és degut a l'existència de xarxes de suport informal preexistents en el territori, a més d'altres condicions estructurals com pot ser el preu de l'habitatge o els serveis en cada districte.

Vegeu taula 4

Distribució de la població estrangera per districtes i barris Barcelona, 2001-2006

No obstant això, per valorar l'impacte de la immigració sobre el territori cal tenir en compte no tan sols els valors absoluts, sinó també la proporció de població que els estrangers representen en cada territori. Seguint aquest criteri, el districte de Ciutat Vella destaca substancialment per sobre dels altres en densitat d'estrangers. El 2006, un 38,5% dels habitants d'aquest districte tenien nacionalitat estrangera. Si centrem la mirada en el barri del Raval, aquest percentatge augmenta fins al 47,2%. Tal com mostra la taula 5, el

La progressiva reducció del percentatge d'estrangers residents a Ciutat Vella es deu al procés de dispersió de les comunitats estrangeres per la ciutat

percentatge d'estrangers no ha deixat d'incrementar-se al llarg del període 2001-2006. Ha augmentat en tots els districtes, tot i que ho ha fet de manera desigual. Els districtes en què més ha augmentat han estat Nou Barris, Sant Martí, Horta-Guinardó i Sants-Montjuïc. Aquells en què ho ha fet en menor mesura són Ciutat Vella, Sarrià-Sant Gervasi i Les Corts. El baix increment relatiu del primer és degut a l'alt percentatge del qual partia, i tot i que l'increment ha estat molt important —ha passat del 18,2% al 38,5%—, en termes relatius la seva densitat d'estrangers ha augmentat “tan sols” un 112% al llarg d'aquests anys.

Vegeu taula 5

Densitat de població estrangera per districtes. Barcelona, 2001-2006

Tot i l'augment desigual del percentatge d'estrangers, trobem una constant al llarg dels anys: en tots els districtes la proporció d'estrangers per habitant ha crescut notablement. Com s'ha dit anteriorment, la concentració més gran la trobem al districte de Ciutat Vella, amb un 38,5% d'estrangers. El districte de Sants-Montjuïc i el de l'Eixample presenten també percentatges alts: un 17,8% i un 16,5% respectivament. Cal considerar que aquesta densitat serà més gran en els barris amb més estrangers, com ara el Poble Sec a Sants-Montjuïc i l'Eixample Esquerre, en el districte de l'Eixample. Un tercer grup de densitat el formen els districtes de Gràcia, Nou Barris i Sant Martí, amb el 14%, el 13,5% i el 13,2% d'estrangers respectivament. Finalment, la resta de districtes tenen una densitat d'estrangers menor, pels volts de l'11%.

Podem comprovar, doncs, com les enormes diferències existents l'any 2001 —quan l'únic districte amb una densitat d'estrangers important era Ciutat Vella, amb un 18,2%, i la resta oscil·lava entre el 2,9% i el 5,4%— s'han llimat progressivament per arribar a una densitat d'estrangers diferenciada per barris però més uniforme. Aquest fet apunta també a la tendència a la dispersió dels estrangers per tota la ciutat.

Vegeu taula 6

Increment del percentatge d'estrangers respecte al total de població

2.1.3 Composició de la població estrangera segons el lloc de procedència

Paral·lelament al ràpid increment del pes de la població estrangera a la ciutat es dona un altre fenomen significatiu: l'augment de l'heterogeneïtat de procedències. La diversitat de nacionalitats

Paral·lelament al ràpid increment del pes de la població estrangera a la ciutat es produeix un augment de l'heterogeneïtat de procedències

de les persones immigrades ha crescut en els darrers anys. Cal tenir en compte aquest fet per entendre la complexitat del procés migratori que està vivint la ciutat. En general, podem afirmar que la nova immigració prové principalment de països en vies de desenvolupament. Tanmateix, aquest augment d'estrangers s'ha donat de manera desigual en funció de la zona de procedència dels immigrants. La lògica de la mateixa immigració, les legislacions i les polítiques migratòries de cada país i les oportunitats han anat definint diferents perfils dins el col·lectiu immigrant al llarg dels primers anys del segle XXI.

Vegeu taula 7

Estrangers empadronats, per continent de procedència
Barcelona, 2001-2006

Si atenem a la distribució segons el continent de procedència, veiem com el col·lectiu més destacat és el procedent del continent americà, la pràctica totalitat del qual prové de països llatinoamericans. La població d'aquesta procedència ha augmentat de forma continuada i el seu pes relatiu ha anat creixent en relació amb la població total per l'augment dels fluxos migratoris i també respecte a la resta dels col·lectius estrangers a la ciutat fins al 2004. A partir d'aquest any, es produeix un lleuger descens del percentatge que aquest grup representa en el total d'estrangers a Barcelona. Tanmateix, el gener del 2006 viuen a la ciutat 131.694 estrangers americans, que representen un 50,6% del total de la població estrangera a Barcelona. El grup següent en importància numèrica és el d'europèus, que representen el 24,3%. Dins d'aquest grup cal distingir els ciutadans comunitaris dels extracomunitaris. Pel que fa als primers, el percentatge que representen ha anat disminuint en el període 2000-2003; ha passat d'un 20,9% a un 13,4% del total d'estrangers i ha augmentat lleugerament en els següents tres anys per situar-se en el 17,1%, com a conseqüència de la incorporació de nous estats a la Unió Europea. Els europeus no comunitaris, per la seva banda, han crescut molt al llarg de tot el període. Tot i que el seu pes en valor absolut és encara petit, han passat de ser el 4% dels estrangers el 2000 al 7,2% el 2006.

La distribució segons el continent de procedència mostra que el col·lectiu més destacat és el llatinoamericà

Pel que fa als asiàtics, notem que el pes relatiu es manté força estable al llarg tot el període. Aquest col·lectiu s'ha mantingut en la tercera posició i representa una sisena part dels immigrants de la ciutat. El grup continental que ha crescut menys en comparació amb la resta ha estat l'africà. Tal com mostren les dades, l'any 2000 representava el 15,3% dels estrangers de Barcelona i al final del període estudiat el seu pes relatiu ha caigut fins al 8,6%.

Així, doncs, a grans trets, la composició de la immigració a la ciutat de Barcelona és la següent: la meitat, com ja s'ha dit, és americana (el 50,6%), una quarta part europea (el 24,3%, amb dues terceres parts de persones comunitàries i un terç de la resta d'Europa), i la resta, asiàtica (el 16,3%), africana (el 8,6%) i d'Oceania (0,1%).

Vegeu taula 8

Estrangers empadronats, per nacionalitat i any . Barcelona, 2001-2006

L'anàlisi de la diversitat dels col·lectius des de la perspectiva del país i la regió d'origen al llarg del període estudiat ens mostra quines són i han estat les nacionalitats i zones estrangeres més nombroses a la ciutat. El 2006 el col·lectiu de persones procedents d'Equador és el més nombrós. El seu creixement va ser molt important al llarg dels darrers anys noranta i dels primers anys del segle XXI; tanmateix, a partir del 2001, l'anunci de l'exigència del visat per viatjar a Espanya ha reduït el seu ritme de creixement. Tot i així, amb 31.423 persones, l'Equador gairebé duplica els efectius del segon país de procedència, que és el Perú, amb 16.115 persones. La resta de col·lectius sud-americans també presenten volums importants d'empadronats. Colòmbia amb 14.616 persones, l'Argentina amb 13.265 persones —a les quals caldria sumar-hi part dels estrangers amb nacionalitat italiana, que poden ser immigrants argentins amb ascendents italians nacionalitzats— i Bolívia amb 11.495 són els països que superen el llindar dels 10.000 empadronats a gener del 2006. La immigració procedent d'aquest últim país és molt recent, ja que el 2001 pràcticament no existia una comunitat boliviana a la ciutat. En canvi, la població procedent de l'Argentina, tot i haver estat sempre un grup important a Barcelona, a partir de la crisi econòmica del 2001 augmenta més.

Tot i que en principi el contingent originari de l'Àfrica té un pes relativament baix dins de la població estrangera, el fet que es centri en un sol país fa que en tercer lloc en nombre de residents trobem el Marroc, amb 15.522 empadronats. El col·lectiu marroquí té una llarga tradició migratòria a Barcelona i representa gairebé el 70% del total d'africans a la ciutat.

Pel que fa als asiàtics, el Pakistan i la Xina, amb 14.251 i 11.623 empadronats respectivament, representen el 60% dels estrangers d'aquest continent a la ciutat. La comunitat pakistanesa és una de les més antigues i arrelades a la ciutat, i tradicionalment s'ha asentat al barri del Raval, tot i que recentment ha iniciat un procés

El 2006 el col·lectiu de persones procedents d'Equador és el més nombrós a la ciutat de Barcelona

de dispersió. Una altra comunitat històrica a Barcelona és la filipina. També concentrada al districte de Ciutat Vella, a principis dels noranta fou una de les comunitats estrangeres principals, però ha perdut gran pes relatiu al llarg de l'últim lustre. Cal destacar també l'important nombre de ciutadans italians, 14.447. Aquesta xifra, tanmateix, s'hauria de matisar atès el percentatge d'italoargentins inclosos en aquesta xifra.

Vegeu taula 9

Rànquing de nacionalitats principals. Barcelona, 2001 i 2006

Així doncs, el grup equatorià conforma la comunitat immigrant més nombrosa, seguida de la peruana, la marroquina, la colombiana, la italiana, la pakistanesa, l'argentina, la xinesa i la boliviana. En general, els col·lectius nacionals que l'any 2001 representaven un percentatge més alt d'immigrants a la ciutat han seguit ocupant les primeres posicions en nombre de persones empadronades. Tanmateix, hi ha hagut variacions. Tots els països de la Unió Europea amb comunitats importants han perdut pes relatiu, excepte Itàlia, que n'ha guanyat. Els estrangers comunitaris han perdut un 3,72% en la distribució percentual del total d'immigrants. Per altra banda, tendeix a augmentar el percentatge que representen els països de l'Europa de l'Est. Tant Romania, com Rússia, com Ucraïna han augmentat de pes dins la comunitat immigrant.

Els estrangers provinents del nord d'Àfrica en general i del Marroc en particular constitueixen un percentatge cada vegada més baix, és a dir, creixen més lentament que la resta de col·lectius en el període estudiat. Mentre que el 2001 els procedents del regne marroquí eren el 9,68%, el 2006 representen només el 5,97% dels immigrants barcelonins. La resta d'africans també perden representació relativa. Nigerians i guineans tendeixen a reduir el seu pes en la comunitat immigrant. El mateix passa amb els procedents del sud-est asiàtic, concretament els filipins, que són un grup d'immigració històrica que progressivament disminueix en termes relatius—passa del 4,29% al 2,56% en els cinc anys estudiats—, i amb els immigrants de l'Orient mitjà.

Pakistanesos i xinesos, per la seva banda, tendeixen a augmentar. Ho han fet en 0,88 i 1,15 punts respectivament. Pel que fa al continent americà, separem els estrangers dels Estats Units i el Canadà, a causa del seu petit volum i de les seves característiques socioeconòmiques diferenciades, i ens centrem en els llatinoamericans. Els originaris de l'anomenat Con Sud van augmentar la seva

**Els estrangers
provinents del
nord d'Àfrica en
general i
del Marroc en
particular
disminueixen en
termes relatius**

representativitat en 7,53 punts al llarg del període 2001-2004. Tot i la disminució de 2,59 punts els anys 2005 i 2006, es mantenen com a regió de procedència capdavantera amb un 41,72% del total d'immigrants. D'altra banda, veiem com els estrangers de l'Amèrica central han disminuït 1,96 punts en valor relatiu; el principal artífex d'aquest descens és el baix creixement de l'històric col·lectiu dels dominicans.

Vegeu taula 10

Distribució percentual dels estrangers empadronats, per nacionalitat i regió. Barcelona, 2001-2006

Vegeu taula 11

Rànquing de la població estrangera als districtes i barris, segons la nacionalitat. Barcelona, 2006

Tal com podem observar, Sant Martí, Nou Barris i Horta-Guinardó tenen una distribució similar, amb el predomini de nacionalitats llatinoamericanes, especialment els col·lectius de l'Equador, el Perú, Colòmbia i l'Argentina, i els nord-africans, amb la presència del grup marroquí. En altres districtes, com el de Gràcia, Les Corts i l'Eixample, els col·lectius amb més presència tenen una composició lleugerament diferent; a banda de les comunitats llatinoamericanes també cal destacar-hi grups europeus, francesos i italians, majoritàriament. A Sarrià-Sant Gervasi les nacionalitats amb més rellevància són les europees —França, Itàlia i Alemanya— i les llatinoamericanes —Argentina, Colòmbia i Mèxic. Els districtes de Sant Andreu, Sants-Montjuïc i Ciutat Vella es caracteritzen per tenir entre la població estrangera col·lectius llatinoamericans, nord-africans i asiàtics. A Sant Andreu i Sants-Montjuïc, entre els grups majoritaris hi ha la població xinesa i pakistanesa. A Ciutat vella, la pakistanesa i la marroquina.

El barri del Raval, tal com s'ha comentat anteriorment, és un cas paradigmàtic, tant respecte a les dades del districte de Ciutat Vella com respecte a altres zones de la ciutat. Ens trobem amb un barri amb una forta presència de població estrangera, que representa gairebé la meitat de la població resident i amb una gran diversitat de nacionalitats. El barri del Raval concentra el 80,5% de la població pakistanesa, el 50,5% de la població marroquina, el 87% de la població filipina i el 65% de la població equatoriana del districte de Ciutat Vella.

**Sant Martí,
Nou Barris
i Horta-Guinardó
tenen una
distribució de
població
estrangera
similar, amb el
predomini de
nacionalitats
llatinoamericanes**

2.1.4 La població estrangera per sexe

A escala global de la ciutat, la població estrangera, al contrari que l'espanyola, és predominantment masculina. Mentre que en els últims anys del segle xx la feminització de la població estrangera va ser la tendència dominant, tant per l'increment de les nacionalitats més feminitzades (sobretot llatinoamericanes), com pel procés emergent de reagrupament familiar en col·lectius masculins (com els marroquins), en el primer lustre del segle XXI aquesta tendència ha canviat (Domingo i Gil, 2006). El moment de canvi es produeix l'any 2002, tal com es pot observar a la taula 12, quan el percentatge d'homes arriba al 53%. Aquesta masculinització dels estrangers durant aquest any està relacionada amb el tipus de regularització del 2001. Altres factors masculinitzadors són l'augment del pes proporcional de nacionalitats amb gran nombre d'homes, com els asiàtics, i un nou procés de reagrupament familiar, aquest cop dut a terme per les dones llatinoamericanes, que porten els seus cònjuges i els seus fills (Díez Nicolás, 2005). Tanmateix, a partir del 2002 el percentatge d'homes i dones es manté força estable, amb petites variacions que no poden definir-se com una tendència. Així, el gener del 2006 hi havia 111 homes estrangers per cada 100 dones. O, el que és el mateix, gairebé 12.000 homes més que dones.

Vegeu taula 12

Població estrangera, per sexe i nacionalitat

Tal com podem observar a les taules 12 i 13, els diferents col·lectius d'estrangers presenten pautes migratòries diverses pel que fa la proporció d'homes i de dones. A gener del 2006, existeixen grups fortament masculinitzats, com els africans, amb 215 homes per cada 100 dones en els subsaharians o 182 homes per 100 dones en els marroquins. No obstant això, la regió que presenta un percentatge més alt d'homes és Àsia central, concretament els pakistanesos tenen una proporció de 801 homes per cada 100 dones. El sud-est asiàtic, d'altra banda, aporta una població principalment femenina, sobretot dones filipines. Al continent llatinoamericà també predominen les dones; totes les nacionalitats excepte l'Argentina aporten població majoritàriament femenina. La regió centreamericana destaca, amb 167 dominicanes per cada 100 homes d'aquest país. La resta de nacions sud-americanes amb contingents importants oscil·len entre les 121 dones per cada 100 homes de l'Equador i les 149 dones per cada 100 homes de Bolívia. Tot i així, al llarg dels anys estudiats ha disminuït la proporció de dones llatinoamericanes en totes les comunitats nacionals. Com s'ha mencionat amb anterioritat, els processos de reagrupament familiar poden estar al darrere d'aquesta tendència.

**La regió que
presenta l'índex
més alt de
masculinització
és Àsia central**

Vegeu taula 13

Índex de masculinització per nacionalitats. Barcelona, 2006

Vegeu taula 14

Població estrangera a Barcelona, per sexe i per districte

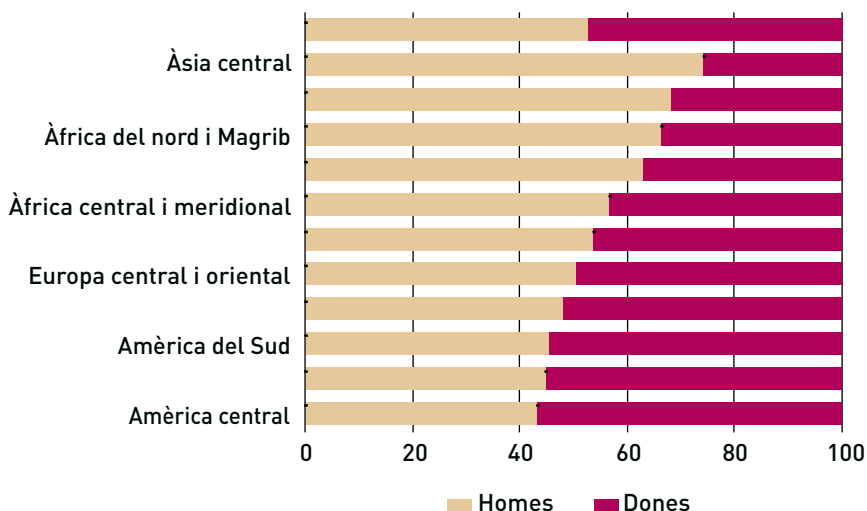
Si procedim a l'anàlisi del sexe dels estrangers per districtes, tal com es mostra a la taula 14, observem com la distribució per barris no és uniforme. Aquestes diferències territorials responen a la composició per nacionalitats de cada zona. D'aquesta manera, els districtes i barris amb predominància de nacionalitats masculinitzades tindran una proporció d'homes més gran, i les zones amb majoria de nacionalitats feminitzades, de dones. Els districtes on el percentatge d'homes és més elevat són tres dels quatre que acullen el nombre més gran d'estrangers: Ciutat Vella amb un 60,9% d'homes, Sants-Montjuïc amb un 53% i Sant Martí amb un 52,8% presenten els nivells de masculinització més elevats. A Sant Andreu i a Nou Barris, amb un 51,7 i un 51,6% respectivament, també són majoria els homes. D'altra banda, les dones predominen a Sarrià-Sant Gervasi, amb un 55,5%, a Les Corts amb un 52,5% i a Gràcia amb un 51,5%. A Horta-Guinardó i a l'Eixample la proporció està gairebé equilibrada, tot i que amb un petit predomini de les dones.

Si ens fixem en l'evolució d'aquestes pautes al llarg dels anys, comprovem com l'any 2000 només a Ciutat Vella hi havia més homes empadronats que dones. La resta dels districtes eren de majoria femenina. Al llarg dels primers anys del segle XXI a la majoria dels districtes es va anar masculinitzant la població estrangera, a tots excepte a Sarrià-Sant Gervasi ha augmentat el percentatge d'homes durant aquest període.

Tal com s'ha dit anteriorment, la distribució diferenciada per sexe al llarg dels districtes està en funció de les nacionalitats dominants en cadascuna de les zones de la ciutat. L'alt índex de masculinitat de Ciutat Vella respon a la concentració de pakistanesos i marroquins en aquesta àrea. De la mateixa manera, els districtes amb un nombre més alt de llatinoamericans tendiran a tenir una població estrangera més feminitzada.

Els districtes on el percentatge d'homes més elevat són Ciutat Vella, Sants - Montjuïc i Sant Martí

Distribució de la població per origen geogràfic i per sexe Barcelona, 2006



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

2.1.5 L'estructura de la població estrangera per edats

En general, podem afirmar que les persones de nacionalitats estrangeres residents a Barcelona són més joves que les de nacionalitat espanyola. Mentre que la mitjana d'edat del total de la població barcelonina se situa pels volts dels 43 anys, la de la població estrangera és de 32 anys, és a dir 11 anys més jove. Tanmateix, l'edat dels estrangers varia en funció de la nacionalitat d'origen.

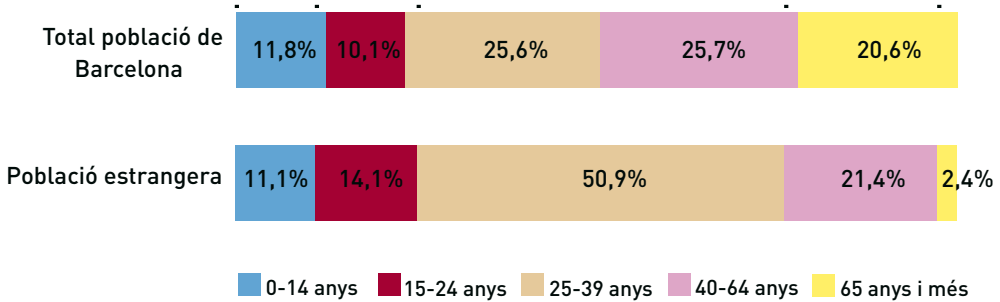
Vegeu taula 15

Població estrangera segons l'edat i la nacionalitat. Barcelona, 2001-2006

Si observem la taula 15 veiem, en primer lloc, com la mitjana d'edat dels immigrants no ha variat considerablement al llarg dels anys estudiats, ans al contrari, s'ha mantingut estable en cadascun dels grups. Els estrangers de més edat són els procedents de països desenvolupats no comunitaris (inclosos en la categoria de resta de països), els europeus comunitaris i els procedents de l'Orient mitjà, amb mitjanes d'edat de 35 i 34 anys. La resta de grups presenten mitjanes d'edat força similars, entre 29 i 31 anys, si bé els africans són lleugerament més joves que els llatinoamericans i aquests més que els europeus centrals i orientals. Peruans i ar-

Les persones de nacionalitats estrangeres residents a Barcelona són més joves que les de nacionalitat espanyola

Comparació de l'edat de la població estrangera i del total de la població Barcelona, 2006



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

gentins estan per sobre de la mitjana de la seva zona, amb 34 i 33 anys respectivament.

Amb l'anàlisi per trams d'edat es veu més clarament la diferent estructura de la població estrangera. Els estrangers de Barcelona són, principalment adults joves. Més de la meitat del total estan entre els 25 i els 39 anys, mentre que només el 27% del total de la població té aquesta edat. També observem com pràcticament no hi ha estrangers de la tercera edat —un 2,4%—, una etapa de la vida en què es troba més del 20% dels barcelonins. Així doncs, la gran majoria de la població estrangera —el 86,4%— es troba en el que s'anomena edat productiva, és a dir, entre els 16 i els 64 anys. Aquesta estructura d'edat, juntament amb uns patrons reproductius diferents, ajuda a pal·liar l'envelliment de la societat barcelonina.

Des de la perspectiva del mercat de treball, com veurem en l'apartat següent, la nova immigració arriba a la ciutat en edat de treballar i amb la formació rebuda en els seus llocs d'origen, fet que representa un increment de la capacitat de producció sense costos en formació.

2.1.6 L'educació de la població estrangera

A l'hora d'analitzar el nivell educatiu de la població estrangera es presenten diverses dificultats. En primer lloc, la falta d'equivalències entre els sistemes educatius. La difícil equiparació entre els estudis cursats en diferents països fa que la comparació directa entre els nivells educatius dels estrangers i els espanyols

Els estrangers de Barcelona són adults joves. Més de la meitat del total tenen entre 25 i 39 anys

sigui problemàtica. En segon lloc, existeix una dificultat pel que fa al recull de les estadístiques. El nivell educatiu és computat en el moment de l'empadronament, i aquesta dada no es modifica encara que la persona augmenti el seu nivell educatiu. Vistos aquests impediments, tan sols podem fer una aproximació a l'educació de la població estrangera. Tota comparació entre estrangers i espanyols en matèria d'educació es tracta, doncs, d'una aproximació.

En general, tal com mostra la taula 16, el nivell d'estudis de la població estrangera és superior al de la població autòctona. Un 29% de la població estrangera té estudis superiors; del total de població de Barcelona, només un 14,1%. Tanmateix, cal considerar que la població estrangera és més jove que l'autòctona. A mode d'hipòtesi, si comparéssim la població total de la ciutat en els mateixos trams d'edat que la població estrangera és possible que no existís aquest desnivell educatiu, ja que els joves, en general, tenen una formació més gran que els més vells.

Vegeu taula 16

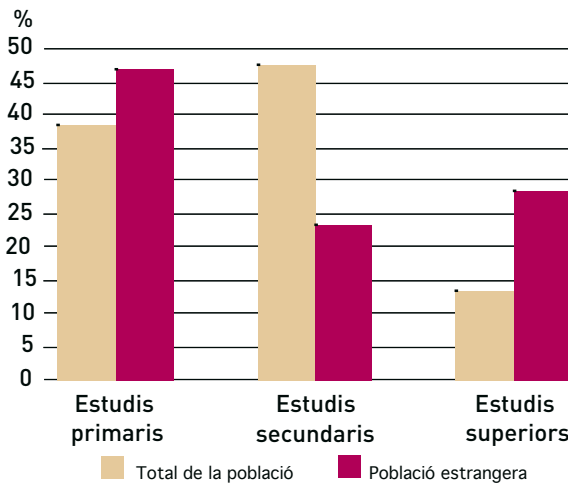
Població estrangera a Barcelona segons la nacionalitat i el nivell educatiu

El nivell d'estudis de la població estrangera és superior al de la població autòctona. Un 29% de la població estrangera té estudis superiors

Si atenem a les diferències entre les nacionalitats —taula 16— pel que fa al nivell educatiu, veiem com els provinents dels països rics extracomunitaris, els de l'Orient mitjà i els de la Unió Europea són els més formats. En un segon grup trobem els provinents d'Amèrica central, Àfrica central i del sud, Amèrica del Sud, Europa central i oriental i Sud-est asiàtic. Entre els sud-americans, els argentins són els més qualificats, seguits dels colombians i els peruans. Els equatorians tenen una formació menor. D'altra banda, nord-africans, subsaharians i centreamericans són els grups que presenten els nivells educatius més baixos.

Pel que fa a l'evolució en el temps, podem afirmar que el percentatge de titulats superiors i de persones amb estudis primaris ha augmentat, mentre que s'ha reduït la proporció d'estrangers amb estudis secundaris.

Nivell d'estudis de la població estrangera i del total de la població. Barcelona, 2005



Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

2.2 Una aproximació al context econòmic i social de la ciutat de Barcelona

L'objecte d'aquest apartat és situar el context econòmic en què ha tingut lloc l'actual procés immigratori a la ciutat de Barcelona. El fil conductor és indicar que la immigració s'ha produït en un context de creixement econòmic i de canvi en l'estructura de l'ocupació que, en part, explica com s'ha inserit aquesta població en el món laboral mercantil. Per explicar el fenomen hem de recórrer a fonts estadístiques que tenen problemes greus per mostrar adequadament el procés en l'àmbit local, per això dediquem una part de la nostra anàlisi a discutir els problemes metodològics d'aquestes fonts.

El procés immigratori actual que experimenta Barcelona no es pot deslligar dels canvis econòmics i socials en què s'ha produït. En els estudis més complets sobre migracions internacionals s'ha posat de manifest que hi actuen tant factors d'expulsió de les societats d'origen com factors d'atracció de la societat d'acollida. Els factors d'expulsió són evidents, el que l'Organització Internacional del Treball (OIT) anomena "manca de treball decent", de possibilitats reals d'assolir uns nivells de vida acceptables a causa de les condicions

El procés immigratori actual que experimenta Barcelona no es pot deslligar dels canvis econòmics i socials que s'han produït a la ciutat

econòmiques, institucionals i socials que imperen en aquestes societats. Però també es posa de manifest que la situació econòmica dels països d'arribada té un paper molt important a l'hora de determinar cap a on aniran aquestes persones. És un fet constatable, si analitzem les dades europees, que l'arribada d'immigrants ha variat molt al llarg dels darrers anys i sembla bastant evident que una part d'aquestes variacions s'explica pels diferents ritmes i especificitats dels models productius de cada país en cada moment del temps (European Commission, 2004; QUIT, 2004). De fet, si les diferències de situació econòmica entre països fossin l'única causa explicativa hauríem tingut un flux constant d'immigració entre el Sud i el Nord, cosa que no ha passat i que no es pot explicar només per la incidència de les polítiques migratòries (com posa de manifest el fet que malgrat l'existència de rígides mesures restrictives un país com els Estats Units ha experimentat un important flux migratori en els darrers anys.

2.2.1 Les fonts estadístiques per a l'estudi dels canvis ocupacionals

Que Barcelona ha esdevingut un centre d'atracció migratòria és innegable, com es posa de manifest en l'estudi de les dades estadístiques que desenvolupem en altres apartats d'aquest treball. Una qüestió diferent és, però, que sigui possible analitzar amb detall els canvis específics de la ciutat. A l'hora de fer aquesta anàlisi topem amb la manca de dades específiques en l'àmbit de la ciutat. De fet, cada font estadística té una referència espacial i, en molts casos, les estadístiques vàlides per a un àmbit determinat no estan disponibles per a altres àmbits. La periodicitat temporal d'algunes d'aquestes fonts, com és el cas del cens i de l'Enquesta Metropolitana, no permet tampoc estudiar un procés que s'ha donat en una data molt recent. Salvant aquestes limitacions podem intentar formular algunes hipòtesis sobre la forma com la dinàmica econòmica local ha influït en el procés migratori.

La situació econòmica dels països d'arribada té un paper molt important a l'hora de determinar els fluxos migratoris

Un element important d'aquest canvi és el context de creixement econòmic que ha viscut la ciutat i el país en els darrers anys. Els diferents indicadors d'activitat mostren aquesta expansió de l'ocupació a partir de l'any 1995, i especialment en els darrers anys. Però cal considerar que les xifres locals poden estar subvalorant la magnitud real d'aquest creixement, pel fet que no podem considerar la ciutat de Barcelona com un espai tancat en si mateix. Es tracta d'un espai que interacciona amb l'entorn proper i fa que les dades de què disposem siguin sempre relatives. En concret, tenim dos indicadors per mesurar el creixement de l'ocupació. Un

és el nombre de persones afiliades a la Seguretat Social, l'altre és l'Enquesta de Població Activa (EPA).

Les dades d'afiliació a la Seguretat Social tenen l'avantatge de la territorialització: es tracta de dades en què consta el lloc de treball. Hi ha, però, el problema de mesurar aquelles activitats que no tenen una localització estable. En les activitats industrials predomina aquesta estabilitat i per tant les dades de cotització són una bona font de coneixement del que succeeix en el territori. Però no passa el mateix en activitats com la construcció o alguns serveis, en què la feina no es realitza en un lloc estable. És força possible que en aquests sectors el lloc d'afiliació no es correspongui amb el de realització efectiva de l'activitat (és bastant probable que hi consti la seu de l'empresa, encara que l'activitat real es realitzi en un altre lloc).

L'Enquesta de Població Activa i els censos són una altra bona font d'informació, malgrat que la primera no serveix per fer estudis locals i el cens es dona en períodes de temps massa espaiats per analitzar contextos tan canviants com el que representen les migracions. A més, tenen la característica de basar-se en el lloc de residència de les persones. En els casos de mercats laborals autòctons, en què tothom treballa i viu al mateix lloc, la informació és adequada. Però en mercats oberts, com el cas de la ciutat de Barcelona, amb un saldo net de 134.000 persones —surten de Barcelona 143.000 persones i n'hi entren 277.000—, el mercat laboral local no es correspon amb l'estructura ocupacional dels habitants de la ciutat i, per tant, només es dona una figura aproximada del que està passant en el mercat laboral local. L'estudi de la mobilitat geogràfica que s'obté dels censos permetria analitzar aquesta situació si inclogués les persones que es desplacen quotidianament a Barcelona provinents de la perifèria, però malauradament el darrer cens és del 2001 i no permet observar gaire bé el que ha passat en els darrers cinc anys, justament quan ha estat més intens el procés migratori i el canvi de l'activitat econòmica.

Segurament el problema més important el representa la construcció, pel fet de ser una activitat que genera molta mobilitat espacial, potenciada especialment per l'enorme grau de fraccionament i subcontractació de les activitats, que fa que molts treballadors passin en una obra un lapse de temps breu. La comparació de les dades de Barcelona i Catalunya mostra una elevada discrepància, tant pel que fa al nombre d'afiliats a la Seguretat Social com a les avaluacions de l'EPA que fa l'Ajuntament de Barcelona, una diferèn-

La construcció, és un sector d'activitat que genera molta mobilitat espacial, potenciada per l'enorme grau de fraccionament i subcontractació

cia que, en el cas de Barcelona, redueix gairebé quatre punts el pes que té l'any 2005. És possible que aquesta discrepància pugui explicar-se pel doble fet que molts treballadors del sector resideixen fora de la ciutat, o que molts apareixen afiliats en centres de treball de fora de la ciutat. No sembla pas que el ritme d'activitat constructora que viu la ciutat es correspongui amb una subrepresentació tan clara del sector. Pot ser que això també passi en altres activitats de serveis, però estadísticament és més difícil de detectar.

En conclusió, l'anàlisi del canvi sectorial que es pot fer a partir de les fons estadístiques municipals serveix només per captar les direccions del canvi, però no permet tenir una visió del tot exacta del que ha passat.

Malgrat aquestes limitacions, l'anàlisi de les dades municipals, bàsicament una explotació de l'Enquesta de Població Activa que publica l'Ajuntament de Barcelona, i les dades d'afiliació a la Seguretat Social, mostren algunes tendències que estan relacionades amb el fenomen de les migracions.

2.2.2 Creixement de l'ocupació i canvi estructural

En primer lloc s'observa un creixement sostingut de l'ocupació en els darrers anys. Això indica que la ciutat està creant llocs de treball, que és una condició bàsica per atreure immigrants. Si bé es pot observar una important discrepància entre les dades de l'EPA i l'afiliació a la Seguretat Social, cal remarcar que no resulten necessàriament contradictòries. L'EPA tracta de mesurar la situació laboral de la gent que viu a Barcelona, mentre que les dades de la Seguretat Social inclouen totes les persones que tenen el seu centre de treball a la ciutat. A més, cal recordar que l'EPA és sobretot significativa a escala estatal i que la seva explotació local és força complicada. El salt d'ocupació que s'experimenta l'any 2005 pot explicar-se per la mateixa reforma metodològica de l'Enquesta, feta en bona part per captar millor els canvis demogràfics, especialment els migratoris, i que aspira a representar millor el mercat laboral. Amb aquestes dades sembla clar que Barcelona ha experimentat un creixement de l'ocupació en els darrers anys i que aquest creixement està en bona part al darrere de l'arribada de nous veïns. L'única variable que no experimenta creixement és la dels afiliats autònoms, la qual cosa possiblement és un reflex dels canvis d'activitat que experimenten sectors tradicionals com el comerç, o de la deslocalització induïda pels processos de reforma urbana, que expulsa de la ciutat petits tallers.

**La ciutat de
Barcelona
està creant
llocs de treball,
condició bàsica
per atreure
immigrants**

Vegeu taula 17

Indicadors d'ocupació. Barcelona, 2000-2005

A més, cal considerar el context demogràfic en què es produeix aquest creixement. És difícil extrapolar mecànicament a Barcelona el que es dona en àmbits més generals, però sembla bastant plausible que la hipòtesi suggerida per J. Oliver (2006a), segons la qual l'arribada massiva d'immigrants ha tingut lloc en el moment que arribaven al mercat laboral cohorts molt més petites de població local, és un element que s'ha de tenir en compte. Possiblement el fenomen està influït pel fet que les necessitats de personal es presenten amb força urgència i hom prefereix respostes ràpides, com la que permet la contractació d'immigrants, en comptes de solucions més complexes per fer possible la inserció de persones locals en determinades ocupacions (Recio et al., 2005).

En segon lloc es detecta també un canvi estructural. L'ocupació a la indústria perd importància relativa i absoluta i la guanyen en canvi la construcció i els serveis. Malgrat les limitacions que hem esmentat, l'anàlisi de les dades d'afiliació a la Seguretat Social (taula 18) i l'explotació de l'Enquesta de Població Activa de l'Ajuntament de Barcelona (taula 19) aporten una perspectiva similar sobre els canvis que està experimentant l'economia de la ciutat.

Encara que en un grau relativament modest, es produeix una certa desindustrialització. Pot ser que aquesta només consisteixi en una certa migració d'activitats industrials cap a altres zones de l'àrea metropolitana i la perifèria, com a part del procés de renovació urbanística molt important en determinades àrees de la ciutat (Sant Andreu, Sant Martí de Provençals), però en tot cas les manufactures perden pes a la ciutat. Per contra, el creixement de l'ocupació es produeix en els sectors de la construcció i bona part dels serveis. En el cas de la construcció, la presència d'immigrants és prou evident; si bé no tenim dades ni de Catalunya ni de Barcelona, les dades d'àmbit estatal i els estudis de camp mostren que el creixement d'aquest sector s'ha produït en part recurrent a mà d'obra estrangera.

Aquest també és el cas en alguns dels subsectors de serveis que experimenten més creixement, com ara els serveis personals i d'atenció a la llar, l'hostaleria i el comerç o els serveis a les empreses. Aquest últim sector inclou tant ocupacions tècniques, com l'enginyeria o la informàtica, al costat d'altres caracteritzades per estar a la base de la piràmide laboral i en què també es fa evident

En el cas de la construcció, el creixement d'aquest sector s'ha produït en part recurrent a mà d'obra estrangera

la presència d'immigrants: vigilància privada, neteja, empreses de treball temporal, etc. El fet lingüístic, que en altres països limita l'entrada d'immigrants en determinats sectors de serveis, aquí és un problema menor, especialment per al col·lectiu llatinoamericà.

Vegeu taula 18

Estructura ocupacional segons les dades de la Seguretat Social
Barcelona, 1998-2005

Vegeu taula 19

Estructura ocupacional segons les dades de l'Enquesta de Població Activa
Barcelona, 2001-2005

Com posa de manifest l'enquesta del Centre d'Estudis d'Opinió (2006) sobre els llocs de treball de persones estrangeres de quatre procedències significatives (Marroc, Equador, Romania i Xina), les pautes ocupacionals de diferents grups d'immigrants són molt diferents, però en tot cas es posicionen de forma molt important en la construcció i en determinats sectors de serveis i mostren que molts han trobat feina en aquelles activitats amb més creixement ocupacional.

Vegeu taula 20

Principals ocupacions per nacionalitats. Catalunya 2006

En resum, el que es pot observar a partir de les dades ocupacionals és que tant la magnitud com les característiques dels llocs de treball han creat oportunitats, o han actuat com a reclam per l'arribada de persones disposades a cobrir llocs de treball que es caracteritzen per salaris baixos, temporalitat, reconeixement social escàs o jornades laborals indesitjables per a la població local. Un model laboral que té una certa tendència a la polarització de condicions laborals i que troba en els nouvinguts una disponibilitat laboral per cobrir el nivell inferior.

**El que es pot
observar és que
tant la
magnitud com
les
característiques
dels llocs de
treball han creat
oportunitats, o
han actuat com
a reclam per
l'arribada de
persones**

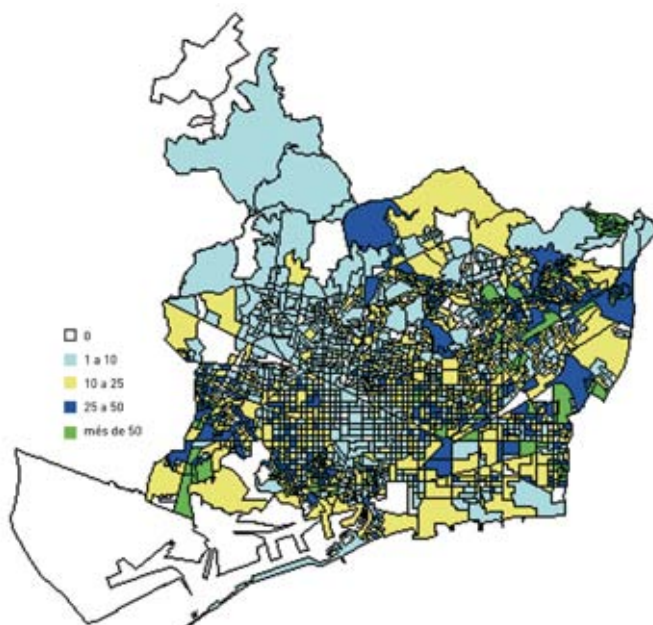
Annex

Una radiografia dels principals col·lectius d'estrangers residents a Barcelona, a partir de les dades del padró a gener de 2006

Equador

Distribució territorial de la població equatoriana a Barcelona. Gener 2006

La comunitat equatoriana a Barcelona consta de 31.423 persones empadronades. Es un grup majoritàriament femení



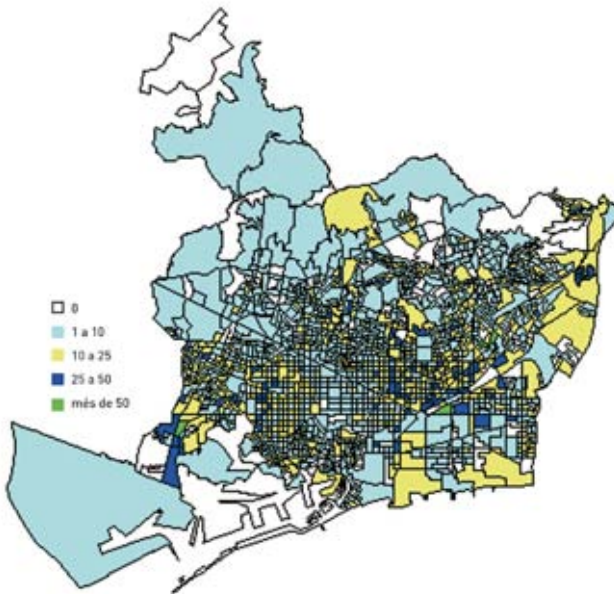
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

La comunitat equatoriana resident a Barcelona a gener del 2006 consta de 31.423 persones empadronades. Es tracta d'un grup majoritàriament femení, amb un 54,8% de dones. La distribució territorial per la ciutat, tal com podem comprovar en el mapa 1, no es concentra en una sola zona. Els districtes de Nou Barris, Sants-Montjuïc, Sant Martí, Eixample i Horta-Guinardó són els que acullen una quantitat més gran de població procedent d'aquest país. La immigració equatoriana va ser poc més que testimonial als anys noranta. El destí històric dels immigrants equatorians havien estat els Estats Units, però l'encariment de l'accés, l'enduriment de les condicions i els símptomes de saturació del mercat laboral d'aquest país van provocar la recerca de destins alternatius. És a partir de final dels anys noranta, però sobretot a partir de l'any 2000, quan va experimentar un gran creixement al nostre país. L'anunci de

l'exigència del visat per viatjar a Espanya i la crisi econòmica va provocar una acceleració dels fluxos procedents d'aquest país durant el 2001 i el 2002. Tanmateix, a partir de l'agost del 2003 l'entrada en vigor de l'exigència del visat ha frenat el ritme d'arribada. Tot i així, la immigració procedent d'Equador continua tenint un pes important en el conjunt de la població estrangera. Es tracta de la nacionalitat amb un nombre més gran de residents a Barcelona, i representa el 12,08% del total d'estrangers.

Perú

Distribució territorial de la població peruana a Barcelona. Gener 2006



Els peruans són un dels col·lectius d'immigrants més antics. Es tracta d'una població força repartida per la ciutat

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

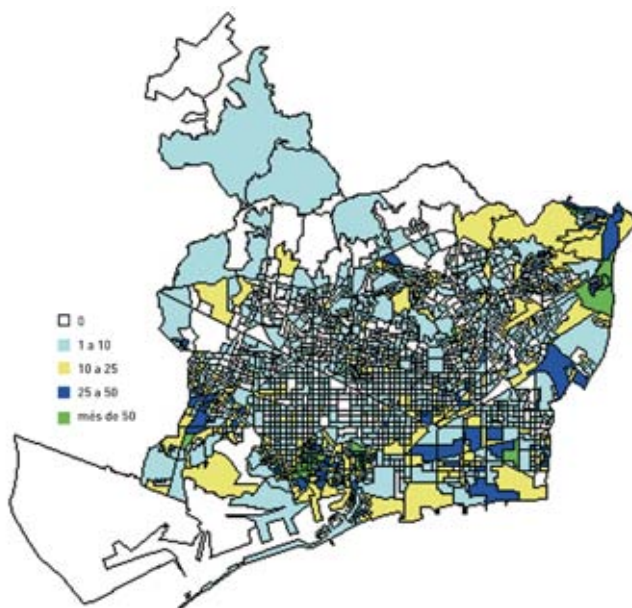
La comunitat peruana és la segona en nombre de persones a la ciutat. Un total de 16.115 persones d'aquesta nacionalitat estan empadronades a Barcelona a gener del 2006.

Els peruans són un dels col·lectius d'immigrants més antics. De fet, durant els anys noranta va ser el grup de llatinoamericans

més nombros a Barcelona. Aquesta primera immigració peruana va ser majoritàriament de classes mitjanes i professionals. L'actual, en canvi, s'ha diversificat. Tradicionalment ha estat un grup fortament feminitzat, el 2001 un 61,8% eren dones. No obstant això, al llarg dels últims anys el percentatge d'homes ha anat augmentant progressivament fins arribar al 55,2% de dones del 2006. Aquesta tendència s'explica pels reagrupaments familiars duts a terme per les primeres dones immigrades. Pel que fa a la distribució territorial, tal com es pot veure en el mapa 2, es tracta d'una població força repartida per la ciutat, situada principalment a l'Eixample, Sants-Montjuïc, Sant Andreu i Sant Martí.

Marroc

Distribució territorial de la població marroquina a Barcelona. Gènere 2006



El col·lectiu procedent del Marroc resident a Barcelona és majoritàriament masculí (un 64,5% d'homes)

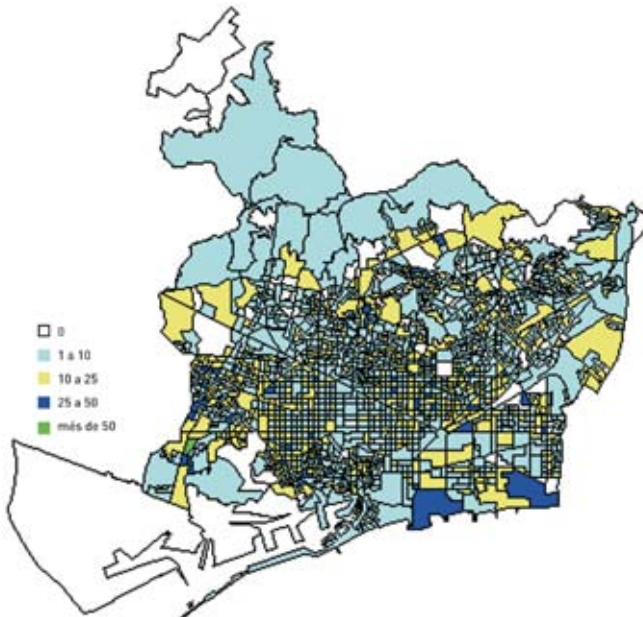
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

A gener del 2006 vivien a Barcelona 15.522 marroquins. Aquesta nacionalitat també gaudeix d'una llarga tradició migratòria a la ciutat. Als anys setanta ja van arribar els primers marroquins, tot i que no va ser fins als noranta quan la xifra va començar a augmentar de manera destacada. Cal remarcar que a la resta de Catalunya la immigració procedent d'aquest país és la més nombrosa, mentre que a Barcelona la trobem en tercer lloc, darrere dels col·lectius latinoamericans de l'Equador i el Perú.

El col·lectiu procedent del Marroc resident a Barcelona és majoritàriament masculí (un 64,5% d'homes) i es concentra en certes zones. Ciutat Vella, Sants-Montjuïc i Sant Martí són els districtes on viuen més marroquins. Tanmateix, també presenten pautes de dispersió en la seva localització residencial, ja que el 2001 la majoria del grup es concentrava exclusivament a Ciutat Vella.

Colòmbia

Distribució territorial de la població colombiana a Barcelona. Gener 2006



Un 54% de la població colombiana a la ciutat és de sexe femení

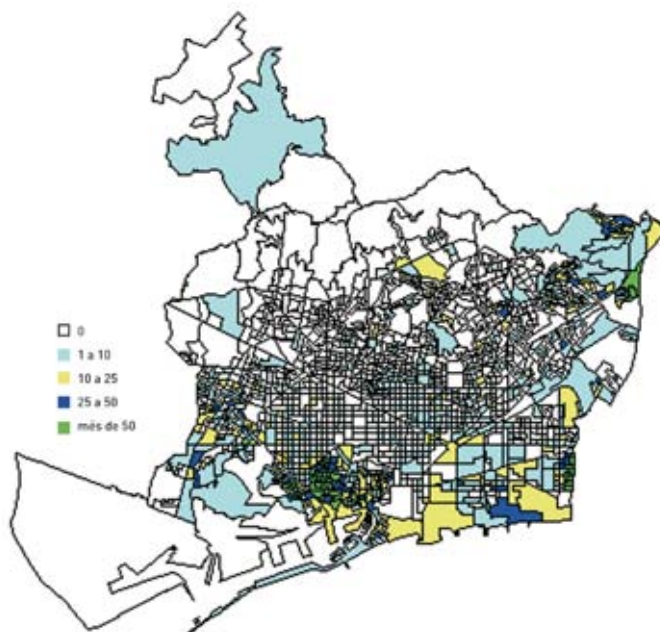
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Viuen a Barcelona, a gener del 2006, 14.616 persones amb nacionalitat colombiana. Les dones són majoria en aquest col·lectiu, ja que un 54% de la població colombiana a la ciutat és de sexe femení. La crisi política i econòmica i la violència van ser factors rellevants a l'hora d'impulsar la migració d'aquest col·lectiu al final dels anys noranta. Tal com succeeix amb altres grups llatinoamericans, els símptomes de saturació del mercat de treball dels Estats Units i l'augment de restriccions també van influir en la decisió d'emigrar a destins alternatius, com ara Barcelona. La distribució d'aquest grup per la ciutat és força uniforme; l'Eixample, Sant-Martí, Sants-Montjuïc i Horta-Guinardó són els districtes amb un nombre més gran de colombians.

Pakistan

Distribució territorial de la població pakistanesa a Barcelona. Gener 2006

La comunitat pakistanesa immigrada a Catalunya es concentra a l'àrea metropolitana de Barcelona

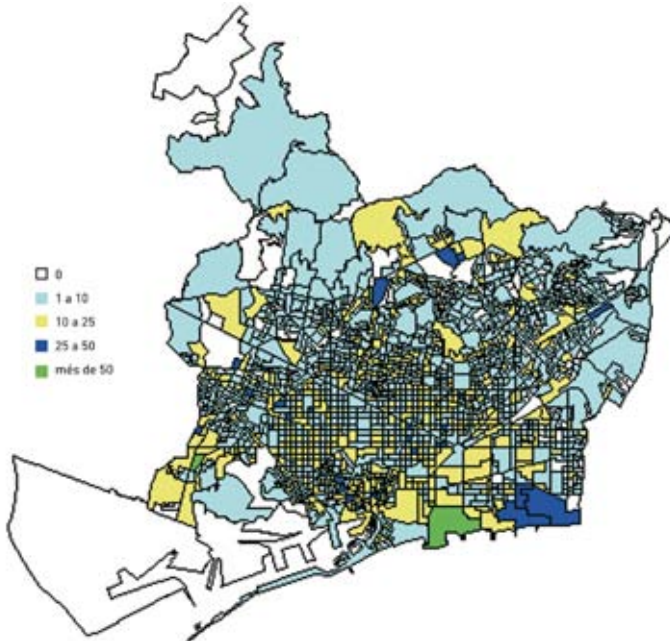


Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

La comunitat pakistanesa immigrada a Catalunya es concentra pràcticament en la seva totalitat a la ciutat de Barcelona i als municipis de l'àrea metropolitana. A gener del 2006 vivien 14.251 pakistanesos a la ciutat. Es tracta d'una població molt masculinitzada, amb un 88,9% d'homes, i que disposa de sòlides xarxes internes dins la comunitat. El col·lectiu pakistanès s'havia assentat tradicionalment al barri del Raval. Actualment, tot i que segueix presentant pautes de gran concentració en zones del Raval i de Ciutat Vella en general, comença a donar-se un progressiu procés de dispersió per altres districtes de la ciutat, com Sants-Montjuïc i Sant Martí i altres municipis de l'àrea metropolitana.

Argentina

Distribució territorial de la població argentina a Barcelona. Gener 2006



La immigració argentina va créixer després de la crisi econòmica que va viure el país

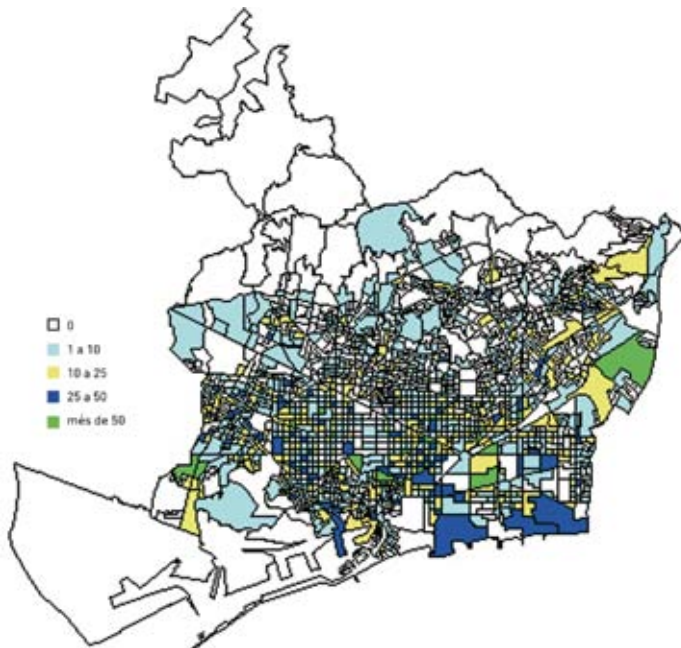
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Els estrangers amb nacionalitat argentina sumen 13.265 persones a gener del 2006. Els primers argentins van arribar als anys setanta a la ciutat. Aquesta primera immigració era, en gran mesura, per qüestions polítiques, de manera que el ventall socioeconòmic es reduïa a classes mitjanes professionals. Tanmateix, amb el desencadenament de la crisi econòmica del 2001 la immigració argentina va créixer enormement i es va diversificar a tots els sectors socials. Els argentins a Barcelona són majoritàriament homes —un 51,8%—, i es tracta del grup d'Amèrica llatina més masculinitzat. Cal considerar que les xifres de persones empadronades amb nacionalitat argentina no representen el nombre real de persones procedents d'aquest país, ja que la fàcil obtenció de la nacionalitat dels ascendents fa que molts immigrants vinguts d'Argentina constin com a italians o fins i tot com a espanyols. Pel que fa a la distribució territorial, la dispersió és la pauta dominant. L'Eixample, Ciutat Vella i Sant Martí són els districtes de la ciutat més poblats per argentins.

Xina

Distribució territorial de la població xinesa a Barcelona. Gener 2006

La distribució espacial dels xinesos, es concentra en determinades zones de la ciutat

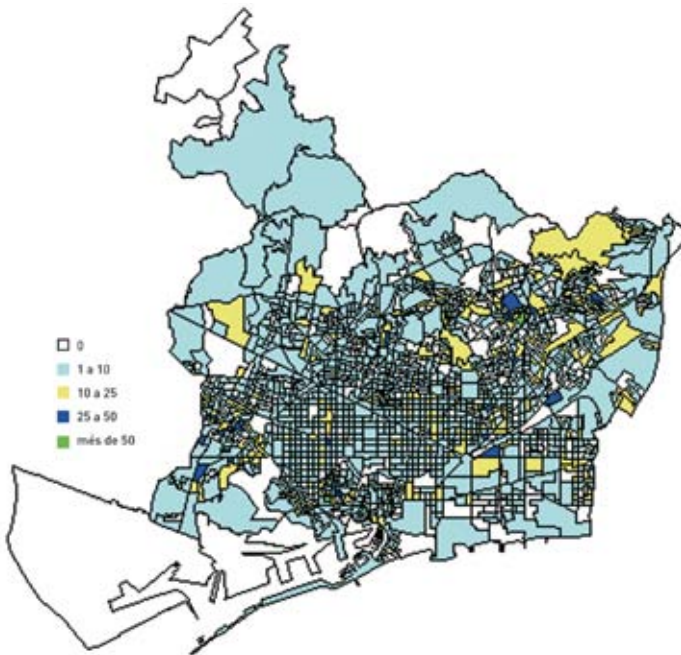


Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Els xinesos sumen 11.623 empadronats al municipi de Barcelona. Es tracta d'una comunitat majoritàriament masculina (un 53,6% d'homes). La gran majoria de xinesos residents a la ciutat provenen de la regió de Zhejiang. Aquesta dada mostra la importància i l'eficàcia de les xarxes comunitàries dins aquest grup. La immigració d'origen xinès ja existia durant els anys noranta; es tractava d'una immigració molt vinculada a la restauració. El nombre de persones procedents d'aquest país ha seguit augmentant al llarg d'aquests anys i s'ha diversificat laboralment; en l'actualitat hi ha assalariats xinesos en altres àmbits ocupacionals. La distribució dels xinesos, com es veu en el mapa 7, es concentra en certes zones de la ciutat; sobretot a l'Eixample i, en menor mesura, en zones dels districtes de Sant Martí i Sants-Montjuïc.

Bolívia

Distribució territorial de la població boliviana a Barcelona. Gener 2006



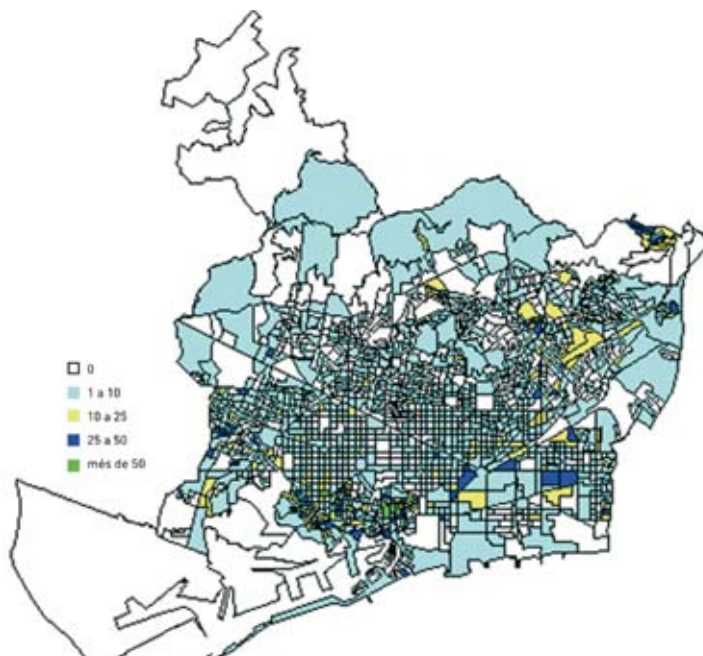
La comunitat boliviana ha passat en tres anys a ser una de les més importants a la ciutat. Es tracta d'un grup fortament feminitzat

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

La comunitat boliviana consta de 11.495 membres a gener del 2006. Tot i sumar menys membres que altres grups llatinoamericans, aquesta població ha experimentat un gran creixement en els últims anys. A diferència de la comunitat peruana, els bolivians no tenien tradició migratòria a Barcelona. Al començament de l'any 2002 només hi havia poc més d'un miler de persones d'aquest país empadronades a la ciutat. La crisi econòmica i l'anunci del Govern espanyol del requeriment de visat per entrar a Espanya a partir del 2004 va fer que nombrosos bolivians prenguessin la decisió de migrar cap a Barcelona. D'aquesta manera, la comunitat boliviana ha passat en tres anys a ser una de les més importants a la ciutat. Es tracta d'un grup feminitzat (un 60,8% de dones) i de distribució força uniforme pel territori. Tal com s'observa en el mapa 8, Nou Barris, l'Eixample i Sants-Montjuïc són els districtes amb una concentració més alta de bolivians.

República Dominicana

Distribució territorial de la població dominicana a Barcelona. Gener 2006

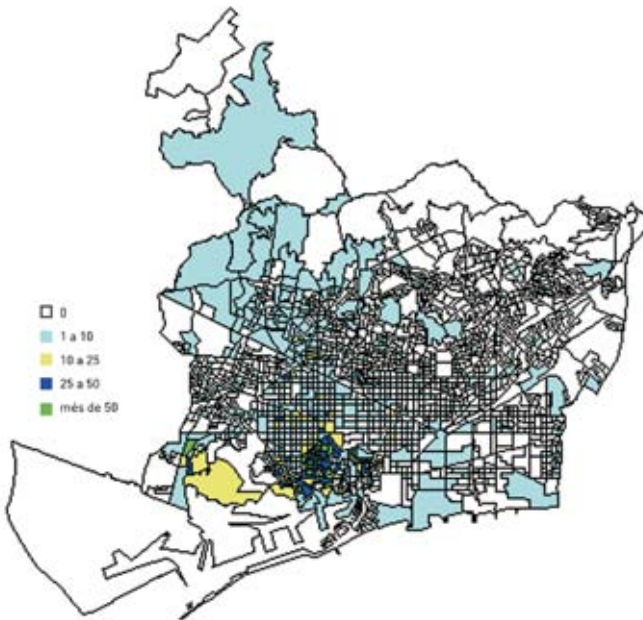


Els primers dominicans a la ciutat eren, en bona mesura, professionals del ram sanitari

Els procedents de la República Dominicana eren 7.697 a l'inici de l'any 2006. Aquest col·lectiu va aparèixer al final dels anys noranta. Els primers dominicans a la ciutat eren, en bona mesura, professionals del ram sanitari que venien a cobrir les places requerides per l'entrada d'Espanya a la Unió Europea. La nova immigració dominicana posterior respon a un altre perfil i està vinculada al servei domèstic. El 2001 un 71,4% dels dominicans a Barcelona eren dones. Els processos de reagrupament familiar han fet que el 2006 es reduís el percentatge de dones fins a un 60,3%. Es tracta d'una comunitat força distribuïda pel territori. Tot i així, Sants-Montjuïc, Ciutat Vella i Nou Barris concentren la major part d'aquesta població.

Filipines

Distribució territorial de la població filipina a Barcelona. Gener 2006



La majoria de persones procedents de Filipines segueixen sent dones (el 55%)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

La comunitat filipina reuneix 6.660 persones a la ciutat de Barcelona, a gener del 2006. Es tracta d'un grup històricament important a la ciutat. Va ser una de les principals comunitats d'immigrants durant els anys vuitanta. Inicialment un 99% de les persones que van venir eren dones i es van vincular al treball domèstic. Vivien a la zona alta de la ciutat, al districte de Sarrià-Sant Gervasi. Però amb el reagrupament familiar, a partir del 1985 es van traslladar a Ciutat Vella (Luque i Pernau, 2006). El seu pes relatiu ha anat caient en benefici d'altres nacionalitats. Actualment, la majoria de persones procedents de filipines segueixen sent dones (el 55%). Es tracta d'una comunitat cohesionada i concentrada en el districte de Ciutat Vella, concretament al barri del Raval, tal com es pot veure al mapa 10.

Taules capítol 2



Taula 1

Comparació de persones empadronades amb nacionalitat estrangera i persones nascudes fora d'Espanya Barcelona 1996-2006

| | Nascuts a l'estranger | Amb nacionalitat no espanyola |
|------------|-----------------------|-------------------------------|
| Gener 1996 | 54.636 | 29.354 |
| Març 1999 | 59.627 | 40.903 |
| Març 2000 | 64.958 | 53.428 |
| Gener 2001 | 74.745 | 74.019 |
| Gener 2002 | 101.869 | 113.809 |
| Gener 2003 | 142.267 | 163.046 |
| Gener 2004 | 197.923 | 202.489 |
| Gener 2005 | 220.274 | 230.942 |
| Gener 2006 | 252.689 | 260.058 |

Font: Elaboració pròpia. Dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'INE (padró continu)

Taula 2

Població estrangera empadronada. 1996-2006

| | Barcelona | % població | Província | % població | Província | % població |
|------------|-----------|------------|-----------|------------|-----------|------------|
| Gener 1996 | 29.354 | 1,8 | 67.179 | 1,5 | 97.789 | 1,6 |
| Març 1999 | 40.903 | 2,7 | 96.499 | 2,1 | 144.925 | 2,4 |
| Març 2000 | 53.428 | 3,5 | 121.358 | 2,6 | 181.598 | 2,9 |
| Gener 2001 | 74.019 | 4,9 | 182.242 | 3,8 | 257.354 | 4,0 |
| Gener 2002 | 113.809 | 7,6 | 275.892 | 5,6 | 382.067 | 5,9 |
| Gener 2003 | 163.046 | 10,7 | 398.459 | 7,9 | 543.008 | 8,1 |
| Gener 2004 | 202.489 | 12,8 | 469.236 | 9,2 | 642.846 | 9,4 |
| Gener 2005 | 230.942 | 14,2 | 569.305 | 10,9 | 798.904 | 11,4 |
| Gener 2006 | 260.058 | 15,9 | 659.424 | 12,4 | 939.321 | 13,1 |

Font: Elaboració pròpia. Dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'INE (padró continu)

Taula 3

Percentatge que representen els estrangers de la ciutat de Barcelona sobre el total d'estrangers a la província i a tot Catalunya

| | Barcelona | Província | % sobre la província | Catalunya | % sobre Catalunya |
|------------|-----------|-----------|----------------------|-----------|-------------------|
| Gener 1996 | 29.354 | 67.179 | 43,7 | 97.789 | 30,0 |
| Març 1999 | 40.903 | 96.499 | 42,4 | 144.925 | 28,2 |
| Març 2000 | 53.428 | 121.358 | 44,0 | 181.598 | 29,4 |
| Gener 2001 | 74.019 | 182.242 | 40,6 | 257.354 | 28,8 |
| Gener 2002 | 113.809 | 275.892 | 41,3 | 382.067 | 29,8 |
| Gener 2003 | 163.046 | 398.459 | 40,9 | 543.008 | 30,0 |
| Gener 2004 | 202.489 | 469.236 | 43,2 | 642.846 | 31,5 |
| Gener 2005 | 230.942 | 569.305 | 40,6 | 798.904 | 28,9 |
| Gener 2006 | 260.058 | 659.305 | 40,6 | 939.321 | 28,9 |

Taula 4

Distribució de la població estrangera per districtes i barris

| | 2001 | | 2002 | | 2003 | | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|------------------------------|---------------|-------------|----------------|-------------|----------------|-------------|----------------|-------------|----------------|-------------|----------------|-------------|
| | Total | % | Total | % | Total | % | Total | % | Total | % | Total | % |
| Ciutat Vella | 15.513 | 21 | 22.517 | 19,8 | 30.834 | 18,9 | 35.165 | 17,4 | 38.045 | 16,5 | 40.952 | 15,7 |
| Barceloneta | 1.402 | 1,9 | 2.110 | 1,9 | 2.953 | 1,8 | 3.406 | 1,7 | 3.596 | 1,6 | 4.005 | 1,5 |
| Parc | 3.248 | 4,4 | 4.673 | 4,1 | 6.210 | 3,8 | 7.036 | 3,5 | 7.629 | 3,3 | 8.258 | 3,2 |
| Gòtic | 3.699 | 5,0 | 2.969 | 2,6 | 4.057 | 2,5 | 4.728 | 2,3 | 5.205 | 2,3 | 5.604 | 2,2 |
| Raval | 8.748 | 11,8 | 12.765 | 11,2 | 17.614 | 10,8 | 19.995 | 9,9 | 21.615 | 9,4 | 23.085 | 8,9 |
| Eixample | 13.386 | 18,1 | 19.780 | 17,4 | 27.741 | 17,0 | 34.568 | 17,1 | 39.616 | 17,2 | 44.366 | 17,1 |
| Sant Antoni | 1.868 | 2,5 | 2.849 | 2,5 | 4.000 | 2,5 | 5.095 | 2,5 | 5.741 | 2,5 | 6.395 | 2,5 |
| Esquerra Eixample | 5.309 | 7,2 | 7.613 | 6,7 | 10.686 | 6,6 | 13.271 | 6,6 | 15.228 | 6,6 | 16.910 | 6,5 |
| Dreta Eixample | 2.080 | 2,8 | 2.896 | 2,5 | 4.275 | 2,6 | 5.477 | 2,7 | 6.422 | 2,8 | 7.231 | 2,8 |
| Estació Nord | 1.466 | 2,0 | 2.287 | 2,0 | 3.258 | 2,0 | 3.971 | 2,0 | 4.684 | 2,0 | 5.442 | 2,1 |
| Sagrada Família | 2.663 | 3,6 | 4.135 | 3,6 | 5.522 | 3,4 | 6.754 | 3,3 | 7.541 | 3,3 | 8.388 | 3,2 |
| Sants-Montjuïc | 8.585 | 11,6 | 13.572 | 11,9 | 20.002 | 12,3 | 24.969 | 12,3 | 28.352 | 12,3 | 32.717 | 12,6 |
| Poble Sec | 2.939 | 4,0 | 4.680 | 4,1 | 7.023 | 4,3 | 8.539 | 4,2 | 9.693 | 4,2 | 10.970 | 4,2 |
| Montjuïc | 18 | 0,0 | 27 | 0,0 | 54 | 0,0 | 77 | 0,0 | 91 | 0,0 | 122 | 0 |
| Zona Franca Port | 805 | 1,1 | 1.222 | 1,1 | 1.944 | 1,2 | 2.593 | 1,3 | 3.103 | 1,3 | 3.685 | 1,4 |
| Font de la Guatlla | 432 | 0,6 | 697 | 0,6 | 976 | 0,6 | 1.260 | 0,6 | 1.568 | 0,7 | 1.820 | 0,7 |
| Bordeta-Hostafrancs | 894 | 1,2 | 1.409 | 1,2 | 2.031 | 1,2 | 2.517 | 1,2 | 2.774 | 1,2 | 3.200 | 1,2 |
| Sants | 3.075 | 4,2 | 5.537 | 4,9 | 7.974 | 4,9 | 9.983 | 4,9 | 11.123 | 4,8 | 12.920 | 5 |
| Les Corts | 3.320 | 4,5 | 4.339 | 3,8 | 6.060 | 3,7 | 7.370 | 3,6 | 8.340 | 3,6 | 9.359 | 3,6 |
| Les Corts | 2.335 | 3,2 | 3.182 | 2,8 | 4.606 | 2,8 | 5.580 | 2,8 | 6.376 | 2,8 | 7.228 | 2,8 |
| Pedralbes | 985 | 1,3 | 1.157 | 1,0 | 1.454 | 0,9 | 1.790 | 0,9 | 1.964 | 0,9 | 2.131 | 0,8 |
| Sarrià-Sant Gervasi | 5.939 | 8,0 | 7.709 | 6,8 | 10.519 | 6,5 | 13.208 | 6,5 | 14.949 | 6,5 | 16.318 | 6,3 |
| Sant Gervasi | 4.101 | 5,5 | 5.381 | 4,7 | 7.472 | 4,6 | 9.406 | 4,6 | 10.666 | 4,6 | 11.708 | 4,5 |
| Sarrià | 1.684 | 2,3 | 2.131 | 1,9 | 2.788 | 1,7 | 3.463 | 1,7 | 3.925 | 1,7 | 4.187 | 1,6 |
| Vallvidrera-Les Planes | 154 | 0,2 | 197 | 0,2 | 259 | 0,2 | 338 | 0,2 | 358 | 0,2 | 423 | 0,2 |
| Gràcia | 4.805 | 6,5 | 7.164 | 6,3 | 10.206 | 6,3 | 13.302 | 6,6 | 15.326 | 6,6 | 17.156 | 6,6 |
| Gràcia | 3.593 | 4,9 | 5.358 | 4,7 | 7.623 | 4,7 | 9.927 | 4,9 | 11.472 | 5,0 | 12.890 | 5 |
| Vallcarca | 1.212 | 1,6 | 1.806 | 1,6 | 2.583 | 1,6 | 3.375 | 1,7 | 3.854 | 1,7 | 4.266 | 1,6 |
| Horta-Guinardó | 4.850 | 6,6 | 7.949 | 7,0 | 11.538 | 7,1 | 14.558 | 7,2 | 16.688 | 7,2 | 18.998 | 7,3 |
| Guinardó | 2.452 | 3,3 | 7.354 | 6,5 | 5.330 | 3,3 | 6.622 | 3,3 | 7.471 | 3,2 | 8.595 | 3,3 |
| Horta | 1.436 | 1,9 | 2.595 | 2,3 | 3.719 | 2,3 | 4.835 | 2,4 | 5.703 | 2,5 | 6.548 | 2,5 |
| Vall d'Hebron | 962 | 1,3 | 1.600 | 1,4 | 2.489 | 1,5 | 3.101 | 1,5 | 3.514 | 1,5 | 3.855 | 1,5 |
| Nou Barris | 4.961 | 6,7 | 8.494 | 7,5 | 12.575 | 7,7 | 16.491 | 8,1 | 19.307 | 8,4 | 22.812 | 8,8 |
| Vilapiscina-Turó de la Peira | 2.461 | 3,3 | 3.916 | 3,4 | 5.380 | 3,3 | 6.734 | 3,3 | 7.682 | 3,3 | 8.839 | 3,4 |
| Roquetes-Verdum | 2.174 | 2,9 | 3.942 | 3,5 | 5.853 | 3,6 | 7.744 | 3,8 | 8.946 | 3,9 | 10.532 | 4 |
| Ciutat Meridiana-Vallbona | 326 | 0,4 | 636 | 0,6 | 1.342 | 0,8 | 2.013 | 1,0 | 2.679 | 1,2 | 3.441 | 1,3 |
| Sant Andreu | 4.057 | 5,5 | 6.503 | 5,7 | 9.703 | 6,0 | 12.085 | 6,0 | 14.135 | 6,1 | 16.433 | 6,3 |
| Sagrera | 1.997 | 2,7 | 3.116 | 2,7 | 4.194 | 2,6 | 4.971 | 2,5 | 5.434 | 2,4 | 6.088 | 2,3 |
| Congrés | 307 | 0,4 | 497 | 0,4 | 861 | 0,5 | 1.087 | 0,5 | 1.309 | 0,6 | 1.526 | 0,6 |
| Sant Andreu | 1.013 | 1,4 | 1.702 | 1,5 | 2.573 | 1,6 | 3.250 | 1,6 | 3.880 | 1,7 | 4.270 | 1,6 |
| Bon Pastor | 175 | 0,2 | 340 | 0,3 | 690 | 0,4 | 968 | 0,5 | 1.230 | 0,5 | 1.597 | 0,6 |
| Trinitat Vella | 565 | 0,8 | 848 | 0,7 | 1.385 | 0,8 | 1.809 | 0,9 | 2.282 | 1,0 | 2.952 | 1,1 |
| Sant Martí | 7.019 | 9,5 | 11.350 | 10,0 | 17.179 | 10,5 | 21.702 | 10,7 | 25.639 | 11,1 | 29.745 | 11,4 |
| Fort Pius | 585 | 0,8 | 887 | 0,8 | 1.283 | 0,8 | 1.530 | 0,8 | 1.678 | 0,7 | 1.885 | 0,7 |
| Poblenou | 2.184 | 3,0 | 3.492 | 3,1 | 5.153 | 3,2 | 6.481 | 3,2 | 7.782 | 3,4 | 8.925 | 3,4 |
| Barris Besòs | 570 | 0,8 | 1.055 | 0,9 | 2.076 | 1,3 | 2.947 | 1,5 | 3.756 | 1,6 | 4.697 | 1,8 |
| Clot | 2.690 | 3,6 | 4.297 | 3,8 | 6.102 | 3,7 | 7.246 | 3,6 | 8.318 | 3,6 | 9.356 | 3,6 |
| Verneda | 990 | 1,3 | 1.619 | 1,4 | 2.565 | 1,6 | 3.498 | 1,7 | 4.105 | 1,8 | 4.882 | 1,9 |
| No consta | 1.584 | 2,1 | 4.432 | 3,9 | 6.689 | 4,1 | 9.071 | 4,5 | 10.545 | 4,6 | 11.202 | 4,3 |
| Total Barcelona | 74.019 | 100 | 113.809 | 100 | 163.046 | 100 | 202.489 | 100 | 230.942 | 100 | 260.058 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 5

Densitat de població estrangera per districtes. Barcelona 2001-2006

| | 2001 | | 2002 | | 2003 | | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|------------------------|---------------|------------|----------------|------------|----------------|-------------|----------------|-------------|----------------|-------------|----------------|-------------|
| | Total | % | Total | % | Total | % | Total | % | Total | % | Total | % |
| Ciutat Vella | 15.513 | 18 | 22.517 | 26,7 | 30.834 | 34,7 | 35.165 | 36,1 | 38.045 | 36 | 40.952 | 38,5 |
| Raval | 8.748 | 25,0 | 12.765 | 36,0 | 17.614 | 47,0 | 19.995 | 48,8 | 21.615 | 47,4 | 23.085 | 47,2 |
| Eixample | 13.386 | 5,4 | 19.780 | 8,0 | 27.741 | 11,2 | 34.568 | 13,7 | 39.616 | 14,8 | 44.366 | 16,4 |
| Sants-Montjuïc | 8.585 | 5,1 | 13.572 | 8,2 | 20.002 | 12,0 | 24.969 | 14,7 | 28.352 | 15,7 | 32.717 | 17,8 |
| Les Corts | 3.320 | 4,0 | 4.339 | 5,3 | 6.060 | 7,4 | 7.370 | 9,0 | 8.340 | 9,9 | 9.359 | 11,2 |
| Sarrià-Sant Gervasi | 5.939 | 4,6 | 7.709 | 5,8 | 10.519 | 7,9 | 13.208 | 9,8 | 14.949 | 10,5 | 16.318 | 11,4 |
| Gràcia | 4.805 | 4,2 | 7.164 | 6,3 | 10.206 | 9,0 | 13.302 | 11,6 | 15.326 | 12,6 | 17.156 | 14 |
| Horta-Guinardó | 4.850 | 2,9 | 7.949 | 4,8 | 11.538 | 7,0 | 14.558 | 8,7 | 16.688 | 9,7 | 18.998 | 11,1 |
| Nou Barris | 4.961 | 2,9 | 8.494 | 5,1 | 12.575 | 7,7 | 16.491 | 10,0 | 19.307 | 11,5 | 22.812 | 13,5 |
| Sant Andreu | 4.057 | 3,0 | 6.503 | 4,8 | 9.703 | 7,2 | 12.085 | 8,8 | 14.135 | 9,8 | 16.433 | 11,3 |
| Sant Martí | 7.019 | 3,4 | 11.350 | 5,5 | 17.179 | 8,3 | 21.702 | 10,3 | 25.639 | 11,4 | 29.745 | 13,2 |
| No consta | 1.584 | | 4.432 | | 6.689 | | 9.071 | | 10.545 | | 11.202 | |
| Total Barcelona | 74.019 | 4,9 | 113.809 | 7,6 | 163.046 | 10,7 | 202.489 | 12,8 | 230.942 | 14,2 | 260.058 | 15,9 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 6

Increment del percentatge d'estrangers respecte al total de població 2001-2006

| Districte | Increment % | Districte | Increment % |
|---------------------|-------------|------------------------|-------------|
| Ciutat Vella | 112 | Horta Guinardó | 283 |
| Eixample | 204 | Nou Barris | 366 |
| Sants Montjuïc | 249 | Sant Andreu | 277 |
| Les Corts | 180 | Sant Martí | 288 |
| Sarrià Sant Gervasi | 148 | | |
| Gràcia | 233 | Total Barcelona | 224 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 7

Estrangers empadronats a Barcelona per continent de procedència
Barcelona 2000-2006

| | Març 2000 | | Gener 2001 | | Gener 2002 | | Gener 2003 | |
|-------------------------|---------------|------------|---------------|------------|----------------|------------|----------------|------------|
| | Total | % | Total | % | Total | % | Total | % |
| Unió Europea | 11.185 | 20,9 | 12.712 | 17,2 | 16.211 | 14,2 | 21.873 | 13,4 |
| Resta d'Europa | 2.131 | 4,0 | 3.574 | 4,8 | 6.713 | 5,9 | 11.238 | 6,9 |
| Àsia | 9.326 | 17,5 | 12.175 | 16,4 | 17.934 | 15,8 | 26.412 | 16,2 |
| Àfrica | 8.181 | 15,3 | 10.044 | 13,6 | 13.893 | 12,2 | 17.002 | 10,4 |
| Amèrica | 22.488 | 42,1 | 35.378 | 47,8 | 58.944 | 51,8 | 86.364 | 53,0 |
| Oceania i apàtrides | 117 | 0,2 | 136 | 0,2 | 114 | 0,1 | 157 | 0,1 |
| Total estrangers | 53.428 | 100 | 74.019 | 100 | 113.809 | 100 | 163.046 | 100 |

| | Gener 2004 | | Gener 2005 | | Gener 2006 | |
|-------------------------|----------------|------------|----------------|------------|----------------|------------|
| | Total | % | Total | % | Total | % |
| Unió Europea | 31.212 | 15,4 | 37.017 | 16,0 | 44.343 | 17,1 |
| Resta d'Europa | 13.271 | 6,6 | 15.818 | 6,8 | 18.852 | 7,2 |
| Àsia | 30.954 | 15,3 | 36.810 | 15,9 | 42.507 | 16,3 |
| Àfrica | 19.321 | 9,5 | 20.818 | 9,0 | 22.336 | 8,6 |
| Amèrica | 107.517 | 53,1 | 120.197 | 52,0 | 131.694 | 50,6 |
| Oceania i apàtrides | 214 | 0,1 | 282 | 0,1 | 326 | 0,1 |
| Total estrangers | 202.489 | 100 | 230.942 | 100 | 260.058 | 100 |

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 8

Estrangers empadronats a Barcelona. Per nacionalitat i any

| | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 |
|-----------------------------|---------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Orient mitjà | 893 | 1.147 | 1.346 | 1.607 | 1.812 | 1.910 |
| Àsia central | 7.012 | 11.604 | 18.528 | 21.375 | 26.204 | 31.462 |
| Pakistan | 3.405 | 6.112 | 9.944 | 10.198 | 11.997 | 14.251 |
| Xina | 2.460 | 3.303 | 5.272 | 7.195 | 9.524 | 11.632 |
| Sud-est asiàtic | 3.534 | 4.302 | 5.435 | 6.535 | 7.190 | 7.434 |
| Filipines | 3.176 | 3.859 | 4.903 | 5.871 | 6.470 | 6.660 |
| Àfrica del nord i Magrib | 8.242 | 11.291 | 13.939 | 15.725 | 16.827 | 17.947 |
| Marroc | 7.165 | 9.751 | 11.985 | 13.594 | 14.508 | 15.522 |
| Algèria | 855 | 1238 | 1547 | 1702 | 1858 | 1896 |
| Àfrica subsahariana | 1.525 | 2.244 | 2.638 | 3.106 | 3.448 | 3.790 |
| Nigèria | 348 | 594 | 648 | 768 | 876 | 1009 |
| Guinea | 494 | 588 | 653 | 677 | 746 | 768 |
| Àfrica central i meridional | 277 | 358 | 425 | 490 | 543 | 599 |
| Amèrica central | 6.985 | 9.003 | 11.978 | 15.168 | 17.447 | 19.462 |
| Amèrica del Sud | 27.223 | 48.528 | 72.456 | 89.718 | 99.482 | 108.486 |
| Equador | 8.204 | 17.975 | 26.891 | 32.946 | 31.828 | 31.423 |
| Perú | 6.879 | 8.646 | 10.964 | 13.163 | 15.037 | 16.115 |
| Colòmbia | 4.708 | 9.616 | 12.429 | 13.307 | 13.935 | 14.616 |
| Argentina | 2.504 | 4.547 | 9.516 | 11.437 | 12.439 | 13.265 |
| Bolívia | | 1116 | 4810 | 4810 | 8314 | 11495 |
| República Dominicana | | 4136 | 5031 | 5947 | 6777 | 7218 |
| Europa central i oriental | 2.953 | 6.006 | 10.425 | 13.564 | 14.627 | 17.513 |
| Romania | 392 | 1079 | 2288 | 2978 | 3.968 | 5052 |
| Rússia | 702 | 1250 | 1951 | 2570 | 3101 | 3718 |
| Ucraïna | 411 | 1045 | 1810 | 2325 | 2422 | 2598 |
| Unió Europea (dels 25) | 15.375 | 19.326 | 21.873 | 29.851 | 37.017 | 44.343 |
| Alemanya | 2269 | 2593 | 3255 | 4170 | 4762 | 5355 |
| França | 2943 | 3684 | 4709 | 6577 | 7706 | 9061 |
| Itàlia | 3142 | 4572 | 7013 | 9619 | 11678 | 14447 |
| Regne Unit | 1558 | 1936 | 2473 | 3451 | 4065 | 4721 |
| Resta de països (1) | | | 4.003 | 5.350 | 6.345 | 7.112 |
| Total estrangers | 74.019 | 113.809 | 163.046 | 202.489 | 230.942 | 260.058 |

(1) Inclou Oceania i els països següents: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Ciutat del Vaticà, Xipre, Estats Units, Canadà i Japó

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 9

Rànquing de nacionalitats a Barcelona. 2001 i 2006

| | 2006 | | 2001 | | | 2006 | | 2001 | |
|----------------------|--------|-------|-------|-------|-----------------|----------------|------------|---------------|------------|
| | Total | % | Total | % | | Total | % | Total | % |
| Equador | 31.423 | 12,08 | 8.204 | 11,08 | Filipines | 6.660 | 2,56 | 3.176 | 4,29 |
| Perú | 16.115 | 6,20 | 6.879 | 9,29 | Alemanya | 5.355 | 2,06 | 2.269 | 3,07 |
| Marroc | 15.522 | 5,97 | 7.165 | 9,68 | Romania | 5.052 | 1,94 | 392 | 0,53 |
| Colòmbia | 14.616 | 5,62 | 4.708 | 6,36 | Regne Unit | 4.721 | 1,82 | 1.558 | 2,10 |
| Itàlia | 14.447 | 5,56 | 3.142 | 4,24 | Rússia | 3.718 | 1,43 | 702 | 0,95 |
| Pakistan | 14.251 | 5,48 | 3.405 | 4,60 | Ucraïna | 2.598 | 1,00 | 411 | 0,56 |
| Argentina | 13.265 | 5,10 | 2.504 | 3,38 | Algèria | 1.896 | 0,73 | 855 | 1,16 |
| Xina | 11.632 | 4,47 | 2.460 | 3,32 | Nigèria | 1.009 | 0,39 | 348 | 0,47 |
| Bolívia | 11.459 | 4,41 | | | Guinea | 768 | 0,30 | 494 | 0,67 |
| França | 9.061 | 3,48 | 2.943 | 3,98 | Resta de països | 69.272 | 27 | 22.404 | 30 |
| República Dominicana | 7.218 | 2,78 | | | Total | 260.058 | 100 | 74.019 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 10

Distribució percentual dels estrangers empadronats a Barcelona
Per nacionalitat i regió

| | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 |
|-----------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Orient mitjà | 1,21 | 1,01 | 0,83 | 0,79 | 0,78 | 0,73 |
| Àsia central | 9,47 | 10,20 | 11,36 | 10,56 | 11,35 | 12,10 |
| Pakistan | 4,60 | 5,37 | 6,10 | 5,04 | 5,19 | 5,48 |
| Xina | 3,32 | 2,90 | 3,23 | 3,55 | 4,12 | 4,47 |
| Sud-est asiàtic | 4,77 | 3,78 | 3,33 | 3,23 | 3,11 | 2,86 |
| Filipines | 4,29 | 3,39 | 3,01 | 2,90 | 2,80 | 2,56 |
| Àfrica del nord i Magrib | 11,13 | 9,92 | 8,55 | 7,77 | 7,29 | 6,90 |
| Marroc | 9,68 | 8,57 | 7,35 | 6,71 | 6,28 | 5,97 |
| Algèria | 1,16 | 1,09 | 0,95 | 0,84 | 0,80 | 0,73 |
| Àfrica subsahariana | 2,06 | 1,97 | 1,62 | 1,53 | 1,49 | 1,46 |
| Nigèria | 0,47 | 0,52 | 0,40 | 0,38 | 0,38 | 0,39 |
| Guinea | 0,67 | 0,52 | 0,40 | 0,33 | 0,32 | 0,30 |
| Àfrica central i meridional | 0,37 | 0,31 | 0,26 | 0,24 | 0,24 | 0,23 |
| Amèrica central | 9,44 | 7,91 | 7,35 | 7,49 | 7,55 | 7,48 |
| Amèrica del Sud | 5,59 | 3,63 | 3,09 | 2,94 | 2,93 | 2,78 |
| Equador | 36,78 | 42,64 | 44,44 | 44,31 | 43,08 | 41,72 |
| Perú | 11,08 | 15,79 | 16,49 | 16,27 | 13,78 | 12,08 |
| Colòmbia | 9,29 | 7,60 | 6,72 | 6,50 | 6,51 | 6,20 |
| Argentina | 6,36 | 8,45 | 7,62 | 6,57 | 6,03 | 5,62 |
| Bolívia | 3,38 | 4,00 | 5,84 | 5,65 | 5,39 | 5,10 |
| República Dominicana | 0,79 | 0,98 | 2,95 | 2,38 | 3,60 | 4,41 |
| Europa central i oriental | 3,99 | 5,28 | 6,39 | 6,70 | 6,33 | 6,73 |
| Romania | 0,53 | 0,95 | 1,40 | 1,47 | 1,72 | 1,94 |
| Rússia | 0,95 | 1,10 | 1,20 | 1,27 | 1,34 | 1,43 |
| Ucraïna | 0,56 | 0,92 | 1,11 | 1,15 | 1,05 | 1,00 |
| Unió Europea (dels 25) | 20,77 | 16,98 | 13,42 | 14,74 | 16,03 | 17,05 |
| Alemanya | 3,07 | 2,28 | 1,98 | 2,06 | 2,06 | 2,06 |
| França | 3,98 | 3,24 | 2,89 | 3,25 | 3,34 | 3,48 |
| Itàlia | 4,24 | 4,02 | 4,30 | 4,75 | 5,06 | 0,56 |
| Regne Unit | 2,10 | 1,70 | 1,52 | 1,70 | 1,76 | 1,82 |
| Resta de països (1) | | 0,00 | 2,46 | 2,64 | 2,75 | 2,73 |
| Total estrangers | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 |

(1) Inclou Oceania i els països següents: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Ciutat del Vaticà, Xipre, Estats Units, Canadà i Japó

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 11

Rànquing de la població estrangera als districtes i barris, segons la nacionalitat . Barcelona, 2006

| Ciutat Vella | Total | Barceloneta | Parc | Gòtic | Raval |
|------------------|--------|-------------|-------|-------|--------|
| Total estrangers | 40.952 | 4.005 | 8.258 | 5.604 | 23.085 |
| % sobre població | 38,5 | 24,7 | 34,9 | 31,7 | 47,2 |
| Pakistan | 6.377 | 284 | 426 | 494 | 5.113 |
| Marroc | 4.468 | 585 | 1.223 | 406 | 2.254 |
| Filipines | 4.097 | 20 | 263 | 254 | 3.560 |
| Equador | 2.649 | 345 | 403 | 180 | 1.721 |
| Itàlia | 2.102 | 285 | 612 | 535 | 670 |
| Argentina | 1.661 | 201 | 287 | 412 | 561 |

| Eixample | Total | Sant Antoni | Esquerra Eixample | Dreta Eixample | Estació Nord | Sagrada Família |
|------------------|--------|-------------|-------------------|----------------|--------------|-----------------|
| Total estrangers | 44.366 | 6.395 | 16.910 | 7.231 | 5.442 | 8.388 |
| % sobre població | 16,4 | 16,5 | 16,5 | 16,6 | 17,0 | 15,7 |
| Equador | 4.046 | 630 | 1.534 | 290 | 397 | 1.195 |
| Xina | 3.492 | 375 | 1.205 | 586 | 774 | 552 |
| Itàlia | 3.451 | 451 | 1.299 | 735 | 422 | 544 |
| Perú | 3.237 | 421 | 1320 | 293 | 355 | 858 |
| Argentina | 2.846 | 389 | 1.077 | 507 | 357 | 516 |
| Colòmbia | 2.672 | 420 | 985 | 332 | 278 | 657 |

| Sants Montjuïc | Total | Poble-Sec Montjuïc | Zona Franca Port | Font de la Guatlla | Bordeta Hostafrancs | Sants |
|------------------|--------|--------------------|------------------|--------------------|---------------------|-------|
| Total estrangers | 32.717 | 10.970 | 122 | 3.685 | 1.820 | 3.200 |
| % sobre població | 17,8 | 26,8 | 9,4 | 11,7 | 19,2 | 15,7 |
| Equador | 4.751 | 1.248 | 14 | 665 | 182 | 493 |
| Marroc | 2.513 | 1.153 | 25 | 238 | 81 | 203 |
| Perú | 2.389 | 453 | 4 | 409 | 121 | 245 |
| Pakistan | 2.218 | 1.415 | 1 | 121 | 49 | 198 |
| Colòmbia | 2.214 | 637 | 1 | 288 | 169 | 180 |
| Xina | 1.675 | 300 | 8 | 266 | 79 | 162 |

| Les Corts | Total | Les Corts | Pedralbes | Gràcia | Total | Gràcia | Vallcarca |
|------------------|-------|-----------|-----------|------------------|--------|--------|-----------|
| Total estrangers | 9.359 | 7.288 | 2.131 | Total estrangers | 17.156 | 12.890 | 4.266 |
| % sobre població | 11,2 | 10,6 | 17,3 | % sobre població | 14,0 | 14,3 | 13,2 |
| França | 744 | 312 | 432 | Equador | 1.618 | 1.279 | 339 |
| Itàlia | 721 | 515 | 506 | Itàlia | 1.573 | 1.217 | 356 |
| Equador | 661 | 605 | 56 | Argentina | 1.277 | 963 | 314 |
| Colòmbia | 653 | 578 | 75 | Colòmbia | 1.089 | 761 | 328 |
| Argentina | 539 | 481 | 58 | Perú | 1.050 | 731 | 319 |
| Mèxic | 520 | 439 | 81 | França | 906 | 707 | 199 |

| Sarrià-Sant Gervasi | Total | Sant Gervasi | Sarrià | Vallvidrera Les Planes |
|---------------------|--------|--------------|--------|------------------------|
| Total estrangers | 16.318 | 11.708 | 4.187 | 423 |
| % sobre població | 11,4 | 11,3 | 11,5 | 13 |
| França | 1.581 | 942 | 609 | 30 |
| Itàlia | 1.564 | 1.171 | 357 | 36 |
| Argentina | 932 | 761 | 150 | 21 |
| Colòmbia | 872 | 701 | 161 | 10 |
| Alemanya | 841 | 572 | 227 | 42 |
| Mèxic | 821 | 655 | 151 | 6 |

| Horta-Guinardó | Total | Guinardó | Horta | Vall d'Hebrón |
|------------------|--------|----------|-------|---------------|
| Total estrangers | 18.899 | 8.595 | 6.548 | 3.855 |
| % sobre població | 11,1 | 12,3 | 9,2 | 13 |
| Equador | 3.245 | 1.272 | 1.426 | 547 |
| Colòmbia | 1.679 | 858 | 453 | 368 |
| Perú | 1.580 | 845 | 407 | 328 |
| Argentina | 1.303 | 603 | 347 | 353 |
| Bolívia | 1.027 | 335 | 560 | 132 |
| Itàlia | 925 | 507 | 275 | 143 |

| Nou Barris | Total | Vilapiscina Turó de la Peira | Roquetes Verdum | Ciutat Meridiana Vallbona |
|------------------|--------|---------------------------------|--------------------|------------------------------|
| Total estrangers | 22.812 | 8.839 | 10.532 | 3.441 |
| % sobre població | 13,5 | 13,2 | 12,1 | 24 |
| Equador | 6.032 | 2.177 | 2.854 | 1.001 |
| Bolívia | 1.817 | 1.083 | 611 | 123 |
| Perú | 1.551 | 753 | 621 | 177 |
| Marroc | 1.347 | 365 | 564 | 418 |
| Colòmbia | 1.246 | 553 | 563 | 130 |
| Rep. Dominicana | 1.137 | 559 | 286 | 292 |

| Sant Andreu | Total | Sagrera | Congrés | Sant Andreu | Bon Pastor | Trinitat Vella |
|------------------|--------|---------|---------|-------------|------------|----------------|
| Total estrangers | 16.443 | 6.088 | 1.526 | 4.270 | 1.594 | 2.952 |
| % sobre població | 11,3 | 11,4 | 10,9 | 8,0 | 11,0 | 28,7 |
| Equador | 3.082 | 1.148 | 234 | 784 | 391 | 525 |
| Perú | 1.976 | 1.063 | 158 | 408 | 81 | 266 |
| Marroc | 1.285 | 199 | 92 | 166 | 203 | 625 |
| Colòmbia | 1.033 | 459 | 80 | 277 | 118 | 99 |
| Xina | 907 | 373 | 88 | 297 | 104 | 39 |
| Pakistan | 891 | 65 | 19 | 106 | 102 | 599 |

| Sant Martí | Total | Fort Pius | Poblenou | Barri Besòs | Clot | Verneda |
|------------------|--------|-----------|----------|-------------|-------|---------|
| Total estrangers | 29.745 | 1.885 | 8.925 | 4.697 | 9.356 | 4.882 |
| % sobre població | 13,2 | 14,5 | 14,1 | 17,8 | 14,1 | 8,6 |
| Equador | 4.278 | 119 | 824 | 870 | 1.400 | 1.065 |
| Perú | 2.247 | 112 | 318 | 241 | 1.114 | 462 |
| Xina | 2.035 | 221 | 597 | 139 | 630 | 448 |
| Pakistan | 1.989 | 6 | 506 | 1.289 | 105 | 83 |
| Colòmbia | 1.891 | 104 | 428 | 182 | 766 | 411 |
| Marroc | 1.858 | 56 | 717 | 347 | 607 | 131 |

Taula 12

Població estrangera a Barcelona, per sexe i nacionalitat

| | 2001 | | 2002 | | 2003 | |
|-----------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Orient mitjà | 64,9 | 35,1 | 65,7 | 34,3 | 64,5 | 35,5 |
| Àsia central | 71,1 | 28,9 | 76,1 | 23,9 | 78,4 | 21,6 |
| Pakistan | 86,9 | 13,1 | 90,1 | 9,9 | 92 | 8 |
| Xina | 52,6 | 47,4 | 51,3 | 48,7 | 52,3 | 47,7 |
| Sud-est asiàtic | 42,5 | 57,5 | 42,9 | 57,1 | 43,2 | 56,8 |
| Filipines | 42 | 58 | 42,5 | 57,5 | 42,9 | 57,1 |
| Àfrica del nord i Magrib | 60,4 | 39,6 | 64,9 | 35,1 | 66,8 | 33,2 |
| Marroc | 58,3 | 41,7 | 63 | 37 | 65 | 35 |
| Àfrica subsahariana | 62,2 | 37,8 | 64,7 | 35,3 | 65,7 | 34,3 |
| Àfrica central i meridional | 54,9 | 45,1 | 55,3 | 44,7 | 54,4 | 45,6 |
| Amèrica central | 33,9 | 66,1 | 36,6 | 63,4 | 38,9 | 61,1 |
| Amèrica del Sud | 43,4 | 56,6 | 45,2 | 54,8 | 46,1 | 53,9 |
| Equador | 44,3 | 55,7 | 45,6 | 54,4 | 46,1 | 53,9 |
| Perú | 38,2 | 61,8 | 39,7 | 60,7 | 41,7 | 58,3 |
| Colòmbia | 43,7 | 56,7 | 45,6 | 54,4 | 46,1 | 53,9 |
| Argentina | 51 | 49 | 51,6 | 48,4 | 51 | 49 |
| Bolívia | | | 43,7 | 56,3 | 44 | 56 |
| República Dominicana | | | 28,6 | 71,4 | 31,7 | 68,3 |
| Europa central i oriental | 50,2 | 49,2 | 51,8 | 48,2 | 52,3 | 47,7 |
| Unió Europea (dels 25) | 52,4 | 47,6 | 52,9 | 47,1 | 54,1 | 45,9 |
| Resta de països (1) | | | | | 49,8 | 50,2 |
| Total estrangers | 49,8 | 50,2 | 51,8 | 48,2 | 53 | 47 |
| | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Orient mitjà | 63,9 | 36,1 | 62,9 | 37,1 | 62,9 | 37,1 |
| Àsia central | 75,5 | 24,5 | 74,8 | 25,2 | 74,4 | 25,6 |
| Pakistan | 90,6 | 9,4 | 89,9 | 10,1 | 88,9 | 11,1 |
| Xina | 52,7 | 57,7 | 53,3 | 46,7 | 65,6 | 46,4 |
| Sud-est asiàtic | 43,7 | 56,3 | 44,1 | 55,9 | 44,8 | 55,2 |
| Filipines | 43,6 | 56,4 | 44,1 | 55,9 | 45 | 55 |
| Àfrica del nord i Magrib | 66,6 | 33,4 | 66,4 | 33,6 | 66,3 | 33,7 |
| Marroc | 64,8 | 35,2 | 64,5 | 35,5 | 64,5 | 35,5 |
| Àfrica subsahariana | 67,3 | 32,7 | 67,9 | 32,1 | 68,3 | 31,7 |
| Àfrica central i meridional | 55,5 | 44,5 | 55,4 | 44,6 | 56,9 | 43,1 |
| Amèrica central | 41,1 | 58,9 | 42,3 | 57,7 | 43,4 | 56,6 |
| Amèrica del Sud | 45,8 | 54,2 | 45,9 | 54,1 | 45,7 | 54,3 |
| Equador | 45,3 | 57,7 | 45,4 | 54,6 | 45,2 | 54,8 |
| Perú | 42,8 | 57,2 | 44,1 | 55,9 | 44,8 | 55,2 |
| Colòmbia | 46,1 | 53,9 | 46 | 54 | 46 | 54 |
| Argentina | 50,9 | 49,1 | 51,5 | 48,5 | 51,8 | 48,2 |
| Bolívia | 44 | 56 | 41,4 | 58,6 | 40,1 | 59,9 |
| República Dominicana | 33,1 | 66,9 | 35,8 | 64,2 | 37,4 | 62,6 |
| Europa central i oriental | 50,9 | 49,1 | 51,2 | 48,8 | 50,7 | 49,3 |
| Romania | 53,7 | 46,3 | 51,7 | 48,3 | | |
| Unió Europea (dels 25)* | 54,2 | 45,8 | 53,7 | 46,3 | 53,6 | 46,4 |
| Resta de països (1) | 48,8 | 51,2 | 48,3 | 51,7 | 48,3 | 51,7 |
| Total estrangers | 52,3 | 47,7 | 52,5 | 47,5 | 52,6 | 47,4 |

(1) Inclou Oceania i els països de la Unió Europea, Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Ciutat del Vaticà, Xipre, Estats Units, Canadà i Japó.

*Als anys 2002, 2001 i 2000 Europa i la resta de països

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 13

Índex de masculinització per nacionalitats. Barcelona, 2006

| 2006 | | 2006 | |
|---------------------------|-----|-----------------------------|------------|
| Amèrica central | 77 | Orient mitjà | 170 |
| Amèrica del Sud | 84 | Àsia central | 291 |
| Ecuador | 82 | Pakistan | 801 |
| Perú | 81 | Xina | 141 |
| Colòmbia | 85 | Sud-est asiàtic | 81 |
| Argentina | 107 | Filipines | 82 |
| Bolívia | 67 | Àfrica del nord i Magrib | 197 |
| República Dominicana | 60 | Marroc | 182 |
| Europa central i oriental | 103 | Àfrica subsahariana | 215 |
| Unió Europea (dels 25) | 116 | Àfrica central i meridional | 132 |
| Resta de països (1) | 93 | Total estrangers | 111 |

(1) Inclou Oceania i els països següents: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Ciutat del Vaticà, Xipre, Estats Units, Canadà i Japó.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 14

Població estrangera a Barcelona, per sexe i per districte

| | Gener 2006 | | | Gener 2005 | | | Gener 2004 | | | Gener 2003 | | |
|------------------------|----------------|-------------|-------------|----------------|-------------|-------------|----------------|-------------|-------------|----------------|-----------|-----------|
| | Total | Homes | Dones | Total | Homes | Dones | Total | Homes | Dones | Total | Homes | Dones |
| Ciutat Vella | 40.952 | 60,9 | 39,1 | 38.045 | 60,3 | 39,7 | 35.165 | 59,8 | 40,2 | 30.834 | 61,3 | 38,7 |
| Eixample | 44.366 | 49,4 | 50,6 | 39.616 | 49,2 | 50,8 | 34.568 | 48,9 | 51,1 | 27.741 | 48,9 | 51,1 |
| Sants Montjuïc | 32.717 | 53 | 47 | 28.352 | 52,7 | 47,3 | 24.969 | 52,2 | 47,8 | 20.002 | 53 | 47 |
| Les Corts | 9.359 | 47,5 | 52,5 | 8.340 | 46,9 | 53,1 | 7.370 | 47,6 | 52,4 | 6.060 | 47,3 | 52,7 |
| Sarrià-Sant Gervasi | 16.318 | 44,5 | 55,5 | 14.949 | 44,8 | 55,2 | 13.208 | 44,8 | 55,2 | 10.519 | 44,8 | 55,2 |
| Gràcia | 17.156 | 48,5 | 51,5 | 15.326 | 48,6 | 51,4 | 13.302 | 48,0 | 52,0 | 10.206 | 47,8 | 52,2 |
| Horta Guinardó | 18.998 | 49,3 | 50,7 | 16.688 | 49,4 | 50,6 | 14.558 | 48,8 | 51,2 | 11.538 | 49 | 51 |
| Nou Barris | 22.812 | 51,6 | 48,4 | 19.307 | 51,1 | 48,9 | 16.491 | 50,6 | 49,4 | 12.575 | 50,2 | 49,8 |
| Sant Andreu | 16.433 | 51,7 | 48,3 | 14.135 | 50,5 | 49,5 | 12.085 | 49,6 | 50,4 | 9.703 | 48,8 | 51,2 |
| Sant Martí | 29.745 | 52,8 | 47,2 | 25.639 | 52,6 | 47,4 | 21.702 | 52,0 | 48,0 | 17.179 | 52,5 | 47,5 |
| No consta | 11.202 | 65,3 | 34,7 | 10.545 | 66,8 | 33,2 | 9.071 | | | 6.689 | | |
| Total Barcelona | 260.058 | 52,6 | 47,4 | 230.942 | 52,5 | 47,5 | 202.489 | 52,3 | 47,7 | 163.046 | 53 | 47 |

| | Gener 2002 | | | Gener 2001 | | | Gener 2000 | | |
|------------------------|----------------|-------------|-------------|---------------|-------------|-------------|---------------|-------------|-------------|
| | Total | Homes | Dones | Total | Homes | Dones | Total | Homes | Dones |
| Ciutat Vella | 22.517 | 59,5 | 40,5 | 17.097 | 58,3 | 41,7 | 13.252 | 56,4 | 43,6 |
| Eixample | 19.780 | 47,8 | 52,2 | 13.386 | 46,6 | 53,4 | 10.660 | 46,2 | 53,8 |
| Sants-Montjuïc | 13.572 | 51,2 | 48,8 | 8.585 | 49,6 | 50,4 | 6.576 | 48,6 | 51,4 |
| Les Corts | 4.339 | 46,9 | 53,1 | 3.320 | 46,7 | 53,3 | 2.928 | 53,4 | 46,6 |
| Sarrià-Sant Gervasi | 7.709 | 45 | 55 | 5.939 | 45,2 | 54,8 | 5.245 | 45,4 | 54,6 |
| Gràcia | 7.164 | 47,8 | 52,2 | 4.805 | 46,9 | 53,1 | 3.903 | 46,8 | 53,2 |
| Horta-Guinardó | 7.949 | 48,6 | 51,4 | 4.850 | 48,1 | 51,9 | 3.623 | 47,9 | 52,1 |
| Nou Barris | 8.494 | 48,4 | 51,6 | 4.961 | 45,9 | 54,1 | 3.582 | 45,1 | 54,9 |
| Sant Andreu | 6.503 | 46,9 | 53,1 | 4.057 | 45,1 | 54,9 | 3.000 | 45,9 | 54,1 |
| Sant Martí | 11.350 | 50,6 | 49,4 | 7.019 | 49,7 | 50,3 | 5.417 | 49,8 | 50,2 |
| No consta | 4.432 | 78,5 | 21,5 | | | | | | |
| Total Barcelona | 113.809 | 51,8 | 48,2 | 74.019 | 49,8 | 50,2 | 58.186 | 49,2 | 50,8 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 15

Població estrangera segons l'edat i la nacionalitat. Barcelona, 2001-2006

| | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 |
|-----------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Orient mitjà | 34 | 34 | 34 | 34 | 34 | 34 |
| Àsia central | 30 | 30 | 31 | 31 | 30 | 30 |
| Pakistan | 30 | 31 | 31 | 31 | 31 | 31 |
| Xina | 30 | 30 | 30 | 30 | 29 | 29 |
| Sud-est asiàtic | 31 | 32 | 32 | 32 | 32 | 32 |
| Filipines | 31 | 32 | 32 | 32 | 32 | 32 |
| Àfrica del nord i Magrib | 29 | 29 | 29 | 30 | 30 | 30 |
| Marroc | 29 | 29 | 29 | 29 | 29 | 29 |
| Àfrica subsahariana | 30 | 29 | 30 | 30 | 30 | 30 |
| Àfrica central i meridional | 31 | 30 | 31 | 31 | 31 | 31 |
| Amèrica central | 30 | 30 | 30 | 30 | 30 | 30 |
| Amèrica del Sud | 32 | 31 | 30 | 30 | 31 | 31 |
| Equador | 29 | 29 | 29 | 28 | 28 | 29 |
| Perú | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 34 |
| Colòmbia | 30 | 30 | 30 | 31 | 31 | 32 |
| Argentina | 36 | 34 | 32 | 33 | 33 | 33 |
| Bolívia | | 29 | 29 | 29 | 29 | 29 |
| República Dominicana | | 28 | 28 | 29 | 28 | 29 |
| Europa central i oriental | 30 | 30 | 30 | 31 | 31 | 32 |
| Unió Europea (dels 25) | 39 | 37 | 36 | 35 | 34 | 34 |
| Resta de països (1) | | | 36 | 36 | 35 | 35 |
| Total estrangers | 32 | 32 | 31 | 31 | 31 | 32 |

(1) Inclou Oceania i els països següents: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Ciutat del Vaticà, Xipre, Estats Units, Canadà i Japó.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 16

Població estrangera a Barcelona segons la nacionalitat i el nivell educatiu

| | Gener 2001 | | | Gener 2002 | | | Gener 2003 | | |
|---------------------------|------------------|--------------------|-------------------|------------------|--------------------|-------------------|------------------|--------------------|-------------------|
| | Estudis primaris | Estudis secundaris | Estudis superiors | Estudis primaris | Estudis secundaris | Estudis superiors | Estudis primaris | Estudis secundaris | Estudis superiors |
| Orient mitjà | 34,7 | 36,2 | 26,8 | 34,5 | 31,3 | 33,2 | 32,7 | 30,7 | 35,1 |
| Àsia central | 71,9 | 18,5 | 7,2 | 78,9 | 11,3 | 8,1 | 81,3 | 10,5 | 6,8 |
| Pakistan | 83,5 | 8 | 5,6 | 85 | 7,2 | 6 | 87,8 | 6,1 | 5,1 |
| Xina | 65,3 | 20,3 | 12 | 66,9 | 19,6 | 11,3 | 67,8 | 20,8 | 9 |
| Sud-est asiàtic | 48,4 | 31 | 16,6 | 50,4 | 25,3 | 20,4 | 53,6 | 23,5 | 20,1 |
| Filipines | 50,2 | 27,3 | 18 | 52,9 | 24,7 | 18,3 | 56,3 | 22,9 | 17,8 |
| Àfrica del nord i Magrib | 72,7 | 18,3 | 7,1 | 74,7 | 15,5 | 8,4 | 75,5 | 15,1 | 8,2 |
| Marroc | 77,8 | 13,5 | 6,7 | 78,5 | 14 | 7 | 78,6 | 13,7 | 6,4 |
| Àfrica subsahariana | 56,3 | 31,5 | 9,3 | 67 | 21 | 10,1 | 68,8 | 20,1 | 9,5 |
| Àfrica central i sud | 37,9 | 41,5 | 17,7 | 38 | 38,6 | 19,9 | 39,7 | 35,5 | 22,6 |
| Amèrica central | 46 | 31,5 | 19,7 | 43,1 | 28,1 | 26,5 | 40 | 26,4 | 31,6 |
| Amèrica del Sud | 28,3 | 45,9 | 23,9 | 38,5 | 34,5 | 25,2 | 41 | 31,8 | 25,4 |
| Equador | 46,2 | 35 | 17,7 | 51,3 | 32,4 | 14,8 | 55,8 | 29,6 | 12,7 |
| Perú | 29,4 | 38,8 | 29,6 | 32,2 | 36 | 29 | 35,6 | 34,5 | 27,9 |
| Colòmbia | 27,2 | 42,5 | 28,9 | 30,5 | 41 | 27 | 31,6 | 39,4 | 27,6 |
| Argentina | 29,9 | 30,6 | 37 | 30,7 | 29,9 | 37,5 | 32 | 27 | 39,3 |
| Europa central i oriental | 35,8 | 30,5 | 32,3 | 37,2 | 28,6 | 33,3 | 43,3 | 26,8 | 28,9 |
| UE 25 | | | | | | | 24,5 | 25,2 | 49 |
| Resta de països (1) | 21,9 | 29,7 | 46,1 | 18,4 | 26,3 | 53,5 | 22,2 | 19,3 | 57 |
| Total estrangers | 39,7 | 33,8 | 24,4 | 43,9 | 27,4 | 26,9 | 46 | 26 | 27 |

| | Gener 2004 | | | Gener 2005 | | | Gener 2006 | | |
|---------------------------|------------------|--------------------|-------------------|------------------|--------------------|-------------------|------------------|--------------------|-------------------|
| | Estudis primaris | Estudis secundaris | Estudis superiors | Estudis primaris | Estudis secundaris | Estudis superiors | Estudis primaris | Estudis secundaris | Estudis superiors |
| Orient mitjà | 31,5 | 29,9 | 37,2 | 31,6 | 28,5 | 38,6 | 32,5 | 26,4 | 40,1 |
| Àsia central | 81,6 | 10,3 | 6,9 | 82,3 | 9,5 | 7,2 | 83,5 | 8,7 | 6,7 |
| Pakistan | 88,1 | 6 | 5,2 | 88,2 | 5,8 | 5,5 | 89,3 | 5,2 | 4,9 |
| Xina | 71,9 | 17,7 | 8 | 75,1 | 15,3 | 7,9 | 77,2 | 14 | 7 |
| Sud-est asiàtic | 57,1 | 22,4 | 18,7 | 58,3 | 21 | 19,2 | 59,2 | 19,6 | 19,6 |
| Filipines | 60,3 | 21,6 | 16 | 61,6 | 20,2 | 16,7 | 62,5 | 18,9 | 16,8 |
| Àfrica del nord i Magrib | 76,6 | 14,4 | 8 | 76,6 | 14,1 | 8,4 | 76,6 | 13,7 | 8,6 |
| Marroc | 79,6 | 13 | 6,4 | 79,5 | 13 | 7 | 79,5 | 12,5 | 6,9 |
| Àfrica subsahariana | 71,5 | 18,3 | 8,9 | 72,2 | 17,9 | 8,7 | 74,6 | 16,3 | 8,2 |
| Àfrica central i sud | 43,9 | 31,4 | 23,4 | 46,7 | 29 | 23 | 47 | 26,5 | 25,9 |
| Amèrica central | 37,6 | 25,4 | 35,6 | 35,9 | 24,2 | 38,4 | 35,1 | 24 | 39,6 |
| Amèrica del Sud | 43,6 | 29,9 | 24,9 | 44,4 | 28,8 | 25,2 | 45,5 | 28,1 | 24,7 |
| Equador | 59,5 | 27,4 | 11,1 | 59,6 | 27 | 11,5 | 60,4 | 26,3 | 11,2 |
| Perú | 39,1 | 32 | 27,1 | 42 | 30 | 27 | 43,5 | 28,3 | 26,2 |
| Colòmbia | 32,2 | 37,1 | 29,3 | 35,9 | 33 | 30 | 33,2 | 35,2 | 29,8 |
| Argentina | 32,7 | 27,5 | 39 | 38,2 | 34 | 26,5 | 35,6 | 26,5 | 36,6 |
| Europa central i oriental | 47 | 25 | 26,9 | 50,9 | 23,1 | 25 | 52,6 | 22,1 | 24,2 |
| Ue 25 | 18,2 | 29,6 | 51,6 | 18,7 | 28 | 52,6 | 19 | 26,9 | 53,5 |
| Resta de països (1) | 13,2 | 25,5 | 60,7 | 12,5 | 24,6 | 62,4 | 12,5 | 24,1 | 62,8 |
| Total estrangers | 46 | 25,4 | 27,3 | 46,3 | 24,2 | 28,3 | 47 | 23 | 29 |

(1) Inclou Oceania i els països de la Unió Europea, Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Ciutat del Vaticà, Xipre, Estats Units, Canadà i Japó

*Als anys 2002, 2001 i 2000 Europa més la resta de països

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 17

Indicadors d'ocupació. Barcelona, 2000-2005

(Milers de persones)

| Any | Afiliats a la Seguretat Social | | |
|------|--------------------------------|---------------|----------|
| | EPA | Règim general | Autònoms |
| 2000 | 645 | 820,9 | 115,7 |
| 2001 | 555 | 832,5 | 116,9 |
| 2002 | 582 | 841,3 | 114,8 |
| 2003 | 582 | 855,3 | 114,3 |
| 2004 | 599 | 866,9 | 116,5 |
| 2005 | 736 | 904,9 | 118,9 |

Font: Estadístiques municipals de l'Ajuntament de Barcelona (<http://bcn.es/estadistica/catala/index.htm>)

Taula 18

Estructura ocupacional segons les dades de la SS. Barcelona, 1998-2005

| Règim general | 1998 | 2002 | 2005 | Règim general | 1998 | 2002 | 2005 |
|---------------------------|------|------|------|---------------------------------|------|------|------|
| Agricultura, ramaderia | 0 | 0,1 | 0,2 | Serv. empresarials, immob. i | 18,6 | 20,1 | 20,7 |
| Pesca | 0 | 0 | 0 | Administració pública | 6,8 | 7,8 | 7,6 |
| Ind. extractives | 0 | 0 | 0,1 | Ensenyament | 5,2 | 5,2 | 5,1 |
| Manufactures | 15,9 | 13,8 | 11,7 | Sanitat | 7 | 7,2 | 7,6 |
| Energia i aigua | 0,9 | 0,7 | 0,6 | Serv. personals, serv. domèstic | 6,4 | 7,2 | 7,4 |
| Construcció | 5 | 5,6 | 5,6 | Règim autònom | | | |
| Comerç i reparacions | 16,3 | 16,2 | 15,8 | Agricultura, pesca | 0,1 | 0,1 | 0,1 |
| Hostaleria | 5,1 | 5,3 | 5,7 | Indústria | 11,1 | 10,2 | 8,6 |
| Transport i comunicacions | 6,7 | 6,1 | 6,1 | Construcció | 6,2 | 7,5 | 8,1 |
| Ind. Financera | 5,8 | 5,2 | 5 | Serveis | 82,5 | 82 | 83 |

Font: Estadístiques municipals de l'Ajuntament de Barcelona (<http://bcn.es/estadistica/catala/index.htm>)

Taula 19

Estructura ocupacional segons les dades de l'EPA. Barcelona, 2001-2005

| | 2001 | 2005 |
|-----------------------------|------|------|
| Agricultura, ramad. i pesca | 0,3 | 0,2 |
| Indústria | 22 | 16,4 |
| Construcció | 4,7 | 7 |
| Serveis | 73 | 76,4 |

Font: Estadístiques municipals de l'Ajuntament de Barcelona (<http://bcn.es/estadistica/catala/index.htm>)

Taula 20

Principals ocupacions per nacionalitats. Catalunya 2006

| | Marroc | Equador | Romania | Xina |
|---------------------------|--------|---------|---------|------|
| Construcció | 25,8 | 9,8 | 21,4 | 2,2 |
| Neteja i treball domèstic | 10,8 | 20,8 | 16,9 | 0 |
| Comerç al detall | 5,7 | 15,5 | 1,6 | 31,1 |
| Hostaleria | 6,5 | 12,3 | 12,7 | 23,4 |
| Professional lliberal | 8,6 | 8,3 | 7,7 | 4 |
| Comercial | 3,7 | 0,9 | 0,6 | 10,8 |
| Mecànic-lampista | 3,6 | 1,2 | 6,2 | 1,6 |
| Treballs d'oficina | 1,8 | 3,3 | 0 | 2,2 |
| Conductor | 0,6 | 3,8 | 3 | 0,9 |
| Manufactura | 2,7 | 2 | 1,4 | 3,1 |
| Tèxtil | 2,9 | 1,5 | 0 | 0 |
| Agricultura, ramaderia | 1,9 | 0,2 | 3,1 | 0 |
| Altres | 1,8 | 1,1 | 0,7 | 2,9 |
| NC | 23,6 | 19,4 | 24,9 | 17,6 |

Font: Centre d'Estudis d'Opinió (2006). www.idescat.net/cat/idescat/estudisopinio



3 La relació entre població estrangera i ocupació a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA)

L'Enquesta de Població Activa (EPA) és una enquesta trimestral realitzada per l'Institut Nacional de Estadística (INE) a partir d'una mostra de 60.000 llars. Es tracta de la font estadística bàsica per conèixer l'evolució de les principals variables ocupacionals i constitueix, amb l'excepció dels censos, que es realitzen cada deu anys, la millor font informativa a l'hora d'estudiar qüestions com l'evolució de la taxa d'atur o de l'activitat laboral. A més, té l'avantatge que els criteris utilitzats per definir situacions com ara l'atur i l'activitat són els mateixos que s'utilitzen a la resta de la Unió Europea, cosa que permet una comparació entre territoris que no és possible amb altres fonts.

El problema principal que presenta aquesta enquesta per al nostre estudi és que, atès que es tracta d'una enquesta a escala estatal, molts dels resultats que obté només són estadísticament significatius en aquesta escala. Si bé és possible realitzar exploracions a escala autonòmica, utilitzant les enquestes del territori concret que es vulgui analitzar, la seva representativitat estadística és dubtosa quan es tracta d'analitzar qüestions de detall. És per això que, en el cas de Catalunya, l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) es limita a donar informació d'un nombre reduït de variables.

A causa d'aquestes limitacions, hem procedit a incorporar no més dos nivells d'anàlisi. En el primer apartat analitzem les dades de l'EPA que resulten significatives per Catalunya, en el període 2001-2005. En el segon apartat explorem la informació que es pot obtenir a escala estatal. Considerem que si bé la situació no és directament extrapolable a la que es dona a Catalunya, i encara menys a la ciutat de Barcelona, proporciona pistes d'alguna de les situacions que caracteritzen els diferents col·lectius d'estrangers i en mostra la diversitat. Encara que algunes qüestions poden ser diferents a la ciutat (per exemple, un pes menor de l'agricultura, un pes diferent dels orígens nacionals dels immigrants, etc.), el volum que té la immigració a Catalunya respecte a la del conjunt de l'Estat ens fa pensar que la situació que reflectim pot assemblar-se a la que trobem a la ciutat de Barcelona. Justament per aquest motiu hem afegit aquesta segona part de l'anàlisi de l'EPA en l'àmbit de l'Estat espanyol, amb la finalitat d'aprofundir més bé en les claus de la situació.

En el primer apartat analitzem les dades de l'EPA significatives per Catalunya. En el segon, explorem la informació que es pot obtenir a escala estatal

3.1 Estrangers i mercat de treball a Catalunya segons l'EPA, en el període 2001-2005

Les dades que s'ofereixen a continuació estan basades en l'explotació que ha fet l'IDESCAT en resposta a la nostra demanda de dades. Els tècnics consultats ens han explicat que no és possible analitzar altres qüestions de detall, ja que desapareix la fiabilitat estadística de la mostra. Tampoc no es pot desagregar la categoria d'estranger en altres de més explicatives, com ara una classificació per llocs d'origen, si bé cal considerar que els immigrants comunitaris poden estar en part comptats com a persones natives.

Disposem de dades del període 2001-2005, que cobreixen una fase d'enorme creixement del fenomen migratori. Quan ha estat possible, hem diferenciat entre homes i dones, cosa que afegeix un element més d'informació. Una altra limitació és que a causa de les condicions de l'enquesta, les dades només estan disponibles per al conjunt de Catalunya, i és impossible esbrinar què passa en àmbits més petits.

L'EPA té com a base d'estudi la població total. La font principal són els censos decennals, a partir dels quals s'elabora la mostra de l'enquesta. El problema és que quan es produeixen canvis sobtats, com ara el del procés migratori recent (o altres, com els canvis en el lloc de residència en les àrees metropolitanes), els censos queden obsolets i justifiquen ajustos de l'enquesta. Això és el que s'ha fet, per exemple, l'any 2005. Aquests canvis es tradueixen —o almenys, aquest n'és l'objectiu— en una informació millor, però també provoquen canvis en les sèries temporals, que necessàriament cal no atribuir a un canvi en aquell any concret. Per exemple, si a causa del canvi de l'enquesta l'any 2005 s'observa un creixement de gairebé dos punts en el percentatge de població estrangera, no podem estar segurs que això hagi succeït durant aquell any concret; és possible que el creixement hagi estat en part anterior, però només amb la nova enquesta s'ha pogut detectar aquest volum més gran d'immigrants. En definitiva, la nostra sèrie recull tant canvis reals com canvis deguts a les millores metodològiques i, per tant, cal esperar que les dades del darrer any reflecteixin millor la realitat.

**S'ha produït una
incorporació
creixent
d'immigrants.
En termes
absoluts gairebé
es tripliquen**

Pel que fa a la població de més de 16 anys, resulta evident que s'ha produït una incorporació creixent d'immigrants. En termes absoluts gairebé es tripliquen (segons l'estimació passen de 224.000 a més de 654.000 persones), un creixement molt superior al de la població autòctona i que explica el pes creixent dels estrangers dins la població total.

Vegeu taula 1

Percentatge de població estrangera respecte a la població total.
Catalunya, 2001-2005

Es tracta d'un creixement que es dona en proporcions força semblants per homes i dones, la qual cosa indica que, a diferència d'altres processos migratoris, no existeix un biaix de gènere en l'arribada de persones. I això es transmet en el pes molt semblant que tenen els immigrants entre la població masculina i femenina. Un pes que, en conjunt, està una mica per sobre del 4% el 2001 i arriba a superar l'11% el 2005.

Per a l'anàlisi del mercat laboral, la variable bàsica és la de població activa. La quantitat de gent que està disposada a realitzar una feina remunerada, que engloba tant els que ja estan ocupats com els buscadors actius de feina (aturats). En una primera lectura sembla que es tracta d'una mesura de la voluntat que tenen les persones de participar en el mercat laboral, però aquesta és una visió massa ingènua, que convé matisar. En primer lloc, si comptem com a població total tota la població major de 16 anys, és evident que estem incloent també persones grans que estan fora del mercat laboral per raons de jubilació o malaltia. Aquesta és una qüestió important en el cas de les migracions, on tant per raons polítiques (vinculació del permís de residència al permís de treball, limitacions al reagrupament familiar) com per les dinàmiques mateixes del procés, el col·lectiu d'immigrants està sobrerrepresentat en les franges d'edat que corresponen a l'activitat laboral. En segon lloc, activitat i inactivitat no són compartiments completament independents. Hi ha moltes situacions en què la inactivitat amaga una activitat frustrada: moltes persones de més de 50 anys són expulsades del mercat laboral per vies diverses (prejubilacions, dificultats de trobar feina, etc.); hi ha persones que renuncien a buscar feina quan la demanda laboral escasseja, col·lectius que pateixen discriminacions que els condueixen a una recerca de feina en què no compleixen els requisits estadístics per ser considerats aturats, etc. Aquest fet també pot afectar la comparació entre estrangers i espanyols. Aquests darrers tenen un context social i familiar que els facilita molt més el pas de l'activitat a la inactivitat (prejubilacions, accés a prestacions públiques, ingressos familiars) que no pas les persones novingudes, per a les quals sovint només compta l'entrada en el món laboral.

Per tant, el fet que les estadístiques indiquin una més alta activitat dels estrangers respecte als espanyols o autòctons no ha de

**Hi ha moltes
situacions
en què la
inactivitat
amaga una
activitat
frustrada**

ser considerat com el resultat d'una diferent orientació vers el món laboral, sinó també l'efecte de molts altres factors, especialment d'una diferent composició d'edat, així com el menor accés a fonts alternatives d'ingressos, inclosa la presència de xarxes familiars que permeten estar fora del mercat laboral.

L'anàlisi de les taxes d'activitat mostra, tanmateix, un creixement més gran en el cas dels estrangers que dels espanyols, dada que constitueix un bon indicador de la relació molt més directa de les persones novingudes amb els processos d'incorporació a la força de treball. Potser el fet més aclaridor de la diferent situació respecte a l'activitat laboral remunerada es detecta en el cas de les dones. Si bé la participació laboral femenina entre el col·lectiu estranger és inferior a la masculina, tot i així és proporcionalment superior a la de les dones espanyoles i té un creixement més ràpid. L'augment de la participació estrangera en la població activa es produeix a un ritme gairebé igual en el cas dels homes que en el de les dones i la taxa d'activitat de les dones estrangeres creix més que la de les espanyoles (entre el 2001 i el 2005 ha crescut 7,3 punts, molt per sobre de la de les dones espanyoles, que ha crescut 3,8 punts, i que la del conjunt dels homes, que ha crescut 0,5 punts). Tot això indica el que més o menys ja sabem: la forta relació existent entre la immigració i la recerca de feina, també en bona part de les dones.

Vegeu taula 2

Percentatge de població estrangera respecte a la població activa
Catalunya, 2001-2005

Vegeu taula 3

Taxes d'activitat de la població espanyola i estrangera
Catalunya, 2001-2005

L'anàlisi de les taxes d'activitat mostra, tanmateix, un creixement més gran en el cas dels estrangers que dels espanyols

L'evolució de l'ocupació dels estrangers ha seguit el mateix camí expansiu que la del conjunt del mercat laboral. En el conjunt del període s'observa que el volum d'ocupació total creix a un ritme semblant al de l'augment de la població estrangera. El 2005 l'EPA recull un volum d'ocupats estrangers 3,1 vegades més gran que el del 2001, mentre que el volum de població s'ha multiplicat per 2,9. És possible que aquesta semblança reflecteixi menys l'evolució real que no pas les millores de l'EPA orientades a recollir informació d'aquest col·lectiu, però també pot estar indicant que l'entrada d'estrangers es correspon amb la demanda laboral.

El càlcul de la taxa d'ocupació (percentatge de persones majors de 16 anys que estan ocupades) té el mateix problema que el de

l'activitat, ja que les taxes més altres d'ocupació dels estrangers s'expliquen en part per la infrarepresentació tant de jubilats com d'estudiants i mestresses de casa, col·lectius que redueixen el percentatge d'ocupació dels autòctons.

Més interès té l'anàlisi de les taxes d'atur; en aquest cas, com que es calculen sobre la població activa, s'eliminen els problemes anteriors i es pot considerar que les taxes d'atur reflecteixen més clarament quina és la situació laboral d'autòctons i estrangers. En conjunt predomina una clara tendència a la millora del mercat laboral, però en tots els casos les taxes d'atur dels estrangers són sistemàticament superiors (més del doble en tots els anys). En tots els casos també les dones pateixen taxes d'atur més elevades, tant respecte als homes com a les dones autòctones. Per tant, pel que fa a l'accés a la feina, les dones estrangeres pateixen una doble desigualtat: de gènere i de nacionalitat. Si comparem les taxes d'atur de les dones i dels homes tenint en compte el criteri de nacionalitat (dones estrangeres respecte a homes estrangers, dones autòctones respecte als seus homòlegs masculins), s'observa que les diferències són semblants: les dones tenen una taxa d'atur 5 punts per sobre dels homes del mateix origen. Si bé és possible que aquestes diferències responguin a una combinació d'elements heterogenis, mirant aquestes xifres en general, podríem considerar que es dona un element general de desigualtat pel que fa a l'atur en contra del col·lectiu estranger i una desigualtat de gènere comuna a totes les dones.

Vegeu taula 4

Taxes d'activitat* de la població espanyola i estrangera (16-64 anys)
Catalunya, 2001-2005

Vegeu taula 5

Taxes d'ocupació de la població espanyola i estrangera
Catalunya, 2001-2005

Vegeu taula 6

Taxes d'ocupació de la població espanyola i estrangera (16-64 anys)
Catalunya, 2001-2005

Vegeu taula 7

Taxes d'atur de la població espanyola i estrangera
Catalunya, 2001-2005

Respecte a les condicions de treball, l'explotació catalana de l'EPA permet esbrinar molt poques coses. Pel que fa a la posi-

**Les dones
estrangeres
pateixen taxes
d'atur més
elevades, tant
respecte als
homes com a
les dones
autòctones**

ció social dels immigrants resulta palès que majoritàriament se situen dins el col·lectiu assalariat. És evident que la tendència a l'assalarització és comuna al conjunt del mercat laboral. En part respon a una tendència de llarg termini, associada a la davallada contínua de la pagesia i el petit comerç que han estat, històricament, els dos grans àmbits d'ocupació no assalariada. A més, totes les fases d'expansió de l'ocupació solen anar associades a un creixement del percentatge d'assalariats, especialment en camps em què l'autoocupació sovint actua com un espai alternatiu per sobreviure en temps difícils (per exemple, a la construcció). En el cas dels estrangers aquesta propensió a l'assalarització és també el resultat de la seva posició social: menor accés al capital, menys recursos propis i més dificultats d'accés al sistema financer, menys coneixement del mercat local, manca de relacions que els permetin endegar negocis propis. És també comú que en l'ocupació femenina sigui més gran el grau d'assalarització, observació que també val per a les dones estrangeres. I en aquest camp, el pas del temps no genera cap canvi de situació. En definitiva, els immigrants tendeixen a concentrar-se en les posicions jeràrquicament inferiors del mercat laboral.

Vegeu taula 8

Percentatge de persones assalariades en la població espanyola i estrangera. Catalunya, 2001-2005

La situació és encara més greu quan s'analitza el pes de l'ocupació temporal. Si bé en conjunt Catalunya té taxes de temporalitat inferiors a les de la resta de l'Estat, el pes de l'ocupació temporal entre els estrangers és escandalosament elevat, més de 2,5 vegades la taxa dels autòctons, la qual cosa sens dubte té relació amb la seva posició social i amb la concentració d'estrangers en els sectors en què predomina l'ocupació temporal: construcció, hostaleria, comerç al detall, servei domèstic. Si bé la temporalitat per si sola no permet qualificar els llocs de treball, resulta palès que sovint l'ocupació temporal està associada a altres situacions —salari més baixos, taxes d'accidents més elevades, més recurrència en situacions d'atur, etc.—; és un indicador d'una exposició a una situació de precarietat que afecta el conjunt de les seves condicions de vida.

Vegeu taula 9

Taxes de temporalitat en la població espanyola i estrangera Catalunya, 2001-2005

El pes de l'ocupació temporal entre els estrangers és elevat, més de 2,5 vegades la taxa dels autòctons

3.2 Les diferències segons l'origen nacional, a partir de les dades de l'EPA a escala estatal

A causa de l'escassetat de dades que aporta l'EPA en l'àmbit de tot Catalunya hem fet una incursió en la informació que aporta l'enquesta a escala estatal. És evident que els resultats no són completament extrapolables, que les característiques de la població immigrant i les ocupacions difereixen d'un territori a l'altre, però la comparació de les dades d'activitat i d'ocupació de Catalunya i de la resta de l'Estat indiquen dos fets que fan acceptable aquest exercici, especialment si es té en compte que les dades estatals també són prou agregades i que el que trobarem no és pas una anàlisi de detall. En primer lloc, el fet que el pes que té la població estrangera en el conjunt de la població activa i ocupada no és sensiblement diferent a Catalunya que al conjunt de l'Estat. La diferència en tots dos casos és de dos punts més en el cas de Catalunya. En segon lloc, el pes de la població estrangera radicada a Catalunya és una part important del total de població estrangera a Espanya, més del 20%, cosa que indica que les característiques d'una població i l'altra seran possiblement semblants. A la taula 10 veiem el paper que tenen els estrangers a Catalunya i a Espanya.

Vegeu taula 10

Pes relatiu de la població estrangera en el mercat de treball Espanya i Catalunya, 2001-2005

El que ens permet aquesta exploració són dues coses. En primer lloc, aprofundir una mica més en la situació dels estrangers en el mercat laboral, i en segon lloc analitzar les possibles diferències segons el seu origen nacional. L'EPA agrupa aquesta informació en cinc grups: persones amb doble nacionalitat, ciutadans de la Unió Europea, ciutadans de la resta d'Europa, d'Amèrica llatina i de la resta del món. Segurament no és una classificació completament satisfactòria, especialment el darrer grup, en què podem trobar tant nord-americans i japonesos com africans, però sens dubte és l'únic nivell de desagregació en què es poden trobar resultats estadísticament acceptables. En el nostre treball ens limitarem a analitzar els quatre col·lectius principals, excloent el de doble nacionalitat, que es tracta d'un grup minoritari i que, en general, obté posicions laborals més semblants a les de la població espanyola.

En aquest cas ens limitem a estudiar la situació en el quart trimestre del 2005 per raons de simplicitat. A l'hora d'optar per aquesta opció hem tingut en compte dues consideracions. La pri-

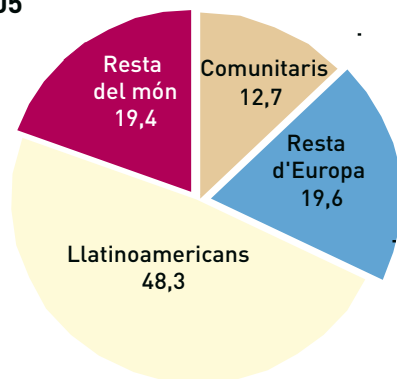
El pes que té la població estrangera en el conjunt de la població activa i ocupada no és sensiblement diferent a Catalunya que al conjunt de l'Estat

mera fa referència al fet que es tracta de dades d'Espanya que no ens expliquen prou bé què ha passat a Catalunya; ni tampoc necessàriament la composició dels diferents col·lectius no és completament semblant en un i altre espai. En segon lloc, atès que l'EPA va experimentar una important renovació l'any 2005, és força possible que la comparació d'enquestes de diferents anys reculli més els canvis metodològics que no pas els fets reals en la seva evolució temporal. Com ja hem indicat a l'inici d'aquest capítol, es tracta més d'aportar algunes indicacions de cap on poden anar els fets que no pas fer un retrat de la situació local. I per això creiem que és suficient l'anàlisi de les dades d'un període recent.

La primera qüestió a analitzar és l'estructura d'edat de la població activa estrangera i espanyola. Com es pot esperar, el pes dels grups de menor edat és superior entre els estrangers que entre els espanyols. Mentre que més del 53% de la població activa estrangera té menys de 34 anys, el percentatge es redueix al 40,7% en el cas de les persones amb nacionalitat espanyola, tal com es pot veure a la taula 11. És prou conegut que els fenòmens migratoris es concentren en gent jove, amb empena per realitzar un procés sempre complicat i que l'efecte és habitualment un rejuveniment del mercat laboral del país d'acollida.

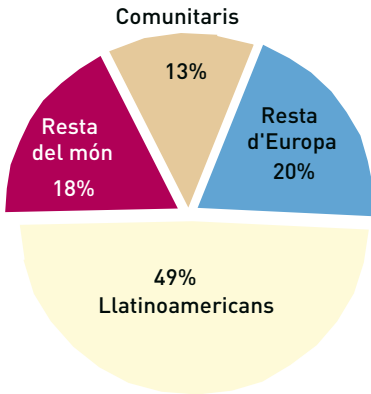
Vegeu taula 11
 Població activa segons el grup d'edat i nacionalitat
 Espanya 2005

Distribució de la població activa segons nacionalitat Espanya, 2005



Més del 53% de la població activa estrangera té menys de 34 anys, el percentatge es redueix al 40,7% en el cas de les persones espanyoles

Distribució de la població ocupada segons nacionalitat Espanya, 2005



Aquesta situació no és, però, comuna a tots els estrangers. Els procedents de països comunitaris, com passa en les altres variables que analitzarem, presenten un perfil força diferent de la resta. En aquest col·lectiu la presència de joves menors de 24 anys és molt petita i, en canvi, la presència de persones d'edat mitjana i alta és força més important i se situa fins i tot per sobre de la dels ciutadans nacionals. Per tant, es tracta de persones que arriben al país en edat adulta o, si més no, quan ja han culminat un procés educatiu al seu país d'origen i, com veurem, accedeixen a uns llocs de treball diferents de la resta. No s'observen grans diferències per qüestió de gènere en l'edat de la població activa estrangera, amb una sola excepció significativa: és més important percentualment el grup de dones actives de 45 a 54 anys que d'homes d'aquesta mateixa franja d'edat; les primeres representen un 15,2% del total mentre que els homes només un 13,9%. No es tracta d'una situació homogènia, la diferència més gran es troba en el col·lectiu llatinoamericà (15% de les dones enfront del 10,8% dels homes), mentre que en canvi és molt reduït en el de la resta del món (9,9% per les dones). I el pes més gran es troba entre les comunitàries (el 23,1% estan en aquesta franja d'edat).

Sens dubte, aquestes diferències indiquen tant els comportaments socials diferents com les oportunitats laborals que tenen diferents col·lectius. La figura conjunta apunta a una immigració comunitària adulta, que arriba a Espanya per desenvolupar una carrera professional i que presenta comportaments molt poc diferen-

Els procedents de països comunitaris, com passa en les altres variables presenten un perfil força diferent

ciats entre gèneres i una immigració massivament jove procedent de la resta del món. L'excepció la representen les oportunitats de feina que tenen dones adultes, especialment llatinoamericanes, però també de la resta d'Europa, que troben alguna oportunitat de mantenir-se en el mercat laboral, especialment en el camp de l'assistència a la gent gran.

Aquesta relació diferent amb el treball mercantil es veu clarament quan s'analitzen les taxes d'activitat tenint en compte nacionalitats i grups de edat. En conjunt, les taxes d'activitat dels estrangers són 20 punts més elevades que les dels espanyols (75,48% enfront d'un 55,59% el quart trimestre del 2005). I la diferència es dona tant entre els homes (+ 17 punts) com en les dones (+ 22 punts).

Vegeu taula 12

Taxes d'activitat segons el grup d'edat, el sexe i la nacionalitat
Espanya 2005

Però aquestes dades amaguen fortes diferències entre els grups d'immigrants, el gènere i l'edat. Pel que fa a l'origen nacional, els llatinoamericans, tant homes com dones, són els que presenten taxes d'activitat més elevades, seguits molt de prop pels provinents de la resta d'Europa. A més distància se situen els provinents de la resta del món, aquí amb una forta diferenciació per gènere: mentre els homes tenen taxes d'activitat tan elevades com les de la resta d'immigrants extracomunitaris, les taxes d'activitat femenines se situen 2 punts per sota de les dones espanyoles. És possible que el model familiar d'asiàtics i africans expliqui aquesta forta diferenciació, si bé també cal tenir en compte les dificultats que tenen moltes d'aquestes dones per accedir a llocs de treball per raons de llengua i hàbits. Els ciutadans de països comunitaris presenten taxes d'activitat lleugerament superiors a les dels espanyols, també diferenciades: la dels homes és més reduïda i la de les dones més elevada.

**Els
llatinoamericans,
tant homes com
dones, són els
que presenten
taxes d'activitat
més elevades**

Quan l'anàlisi té en compte els grups d'edat, es confirmen els resultats de l'anàlisi anterior, les diferències més grans es concentren en les edats extremes: els estrangers s'incorporen abans al mercat laboral i s'hi mantenen durant més temps; mentre que en les edats centrals la participació és similar i fins i tot els espanyols superen en participació. Aquest perfil és bastant comú per a tots els grups, amb algunes excepcions, com ara la dels homes procedents de països comunitaris, amb una taxa d'activitat menor que els es-

panyols a partir dels 25 anys. Es confirma, per tant, que una part de la immigració comunitària està constituïda per rendistes que vénen a viure i no a treballar al nostre país. L'altra gran excepció és la de les dones d'altres països, amb taxes d'activitat sempre inferiors a les de les dones autòctones, amb l'excepció del grup de majors de 55 anys, en què arriben a superar les espanyoles; malgrat que estan molt lluny dels nivells de llatinoamericanes i europees és possible que es mantingui un segment que està en condicions o que té la necessitat de mantenir-se en el mercat laboral.

Pel que fa al nivell educatiu dels immigrants, també s'observen diferències rellevants respecte a la població local (vegeu la taula 13). Però cal prendre amb precaució alguna d'aquestes diferències, perquè poden estar més associades a models educatius diferents, que donen lloc a una escala de titulacions diversa, més que a diferències substantives en el nivell educatiu. És un advertiment que ens sembla necessari fer en el cas de les persones amb educació secundària. La informació que emergeix de l'EPA reflecteix que en general els estrangers assoleixen nivells més baixos d'educació secundària inferior i més alts de superior; però caldria veure si realment la correspondència de nivells és real o es tracta simplement de diferents sistemes d'ordenació. De la mateixa manera que en el cas de l'activitat, trobem, malgrat aquests matisos, fortes diferències segons l'origen dels immigrants i segons el gènere. En conjunt, els estrangers presenten un nivell formatiu inferior: si bé el percentatge d'analfabets és molt baix i proper a l'espanyol (1,3 enfront d'un 0,2), un 23,8% d'estrangers tenen com a màxim educació primària enfront d'un més reduït 15,3% d'autòctons que tenen aquest nivell de formació.

Vegeu taula 13

Nivell educatiu segons nacionalitat i el sexe. Espanya 2005

Aquesta diferència gairebé es trastoca quan considerem els titulats superiors i doctors, grup en què s'inclou el 33% dels espanyols i el 22,3% d'estrangers. Queda però la qüestió de les persones amb educació secundària: el percentatge global és gairebé el mateix (52,9% d'estrangers enfront d'un 51,7% d'espanyols), però el percentatge d'immigrants amb secundària superior és clarament més elevat que el dels espanyols (un 32,6% enfront d'un 22,8%). Tot això apunta que, pel que fa a les característiques educatives, els processos migratoris no són homogenis: tant arriba gent amb un nivell educatiu baix com gent amb una formació secundària completa i un percentatge no gens insignificant d'universitaris. Quan

**En conjunt,
els estrangers
presenten un
nivell formatiu
inferior**

incorporem a l'anàlisi les diferències entre homes i dones, sistemàticament el nivell educatiu de les dones immigrades és més elevat que el dels homes. Això val per a tots els col·lectius, amb l'excepció dels llatinoamericans, en què les dotacions educatives són molt semblants entre homes i dones.

Quan passem a fer una anàlisi més detallada per nacionalitats, les diferències creixen. Un cop més, els estrangers comunitaris presenten un perfil molt diferent de la resta. El seu nivell educatiu és en conjunt superior al dels espanyols, amb més d'un 50% que tenen una titulació superior o un doctorat, i també amb un percentatge superior de titulats de secundària superior. Llatinoamericans i extracomunitaris tenen un percentatge idèntic pel que fa a l'educació secundària, però entre els primers hi ha menys universitaris i més gent amb educació primària i analfabets, una diferència que es dona tant entre homes com dones. Els provinents de la resta del món són els que presenten nivells educatius més baixos, prop del 50% no supera el nivell de primària i el percentatge de titulats superiors és molt més reduït. Amb tot, cal destacar que també entre aquest grup les dones presenten nivells educatius superiors als dels homes, tant pel que fa a l'educació secundària com a la superior, la qual cosa en part contradiu la visió dominant de les dones procedents d'aquests països com a dones incultes. En tot cas, encara que tinguem en compte la immigració originària dels països comunitaris, sembla clar que no s'acompleix cap dels tòpics que sovint es planteegen respecte als immigrants: o que tots els qui vénen tenen nivells educatius superiors, o que el seu nivell educatiu és molt baix. Més aviat sembla que una gran part dels qui arriben tenen nivells adequats per assolir un bon desenvolupament professional.

Pel que fa als sectors d'activitat en què s'ocupa la població estrangera, es pot observar que si bé estan presents en tots els sectors econòmics, en conjunt estan sobrerepresentats en l'agricultura i la construcció (vegeu la taula 14). La situació més espectacular és la de la construcció, on els estrangers representen el 18,6% de l'ocupació total del sector i que representa el 21,2% de llocs de treball ocupats per estrangers (mentre que només representa un 11,3% pels espanyols.). Com era previsible, la situació queda molt matisada quan considerem l'origen nacional i el sexe.

Vegeu taula 14

Població ocupada segons el sector d'activitat i nacionalitat. Espanya, 2005

Si prenem el cas de la construcció, un sector emblemàtic de

**La població
estrangera,
si bé està
present en tots
els sectors
econòmics, en
conjunt està
sobrerepresentada
en l'agricultura i
la construcció**

l'ocupació de la força de treball immigrada, és obvi constatar que es tracta d'un espai limitat als homes. En conjunt, el 36,2% de tots els homes estrangers treballen en aquest sector, malgrat que les diferències són molt grans segons cada col·lectiu nacional: representa més del 40% dels llocs de treball masculins dels llatinoamericans extracomunitaris, el 31,3% per al grup de la resta del món i pels volts d'un 25% pels comunitaris. És, per tant, un percentatge molt elevat d'ocupació per a tothom (també per a la població masculina local; un 17,6% dels homes treballa en aquest sector). És sens dubte el reflex del boom constructiu que viu el país, però també ens ha d'alertar sobre problemes futurs. El pes del sector no té referents en cap altre país del nostre entorn i això ens obliga a tenir constància dels perills que ens amenacen en matèria de futur dels llocs de treball creats en aquest sector d'activitat i del clima social, atès que es tracta d'un sector hiperdesenvolupat i tradicionalment afectat per daltabaixos cíclics.

El sector primari té en gran mesura característiques semblants a la construcció, pel que fa a les persones que ocupa. És un espai de feina bàsicament masculí: ocupa el 9,9% d'homes estrangers i només representa un 3,6% dels llocs de treball de les dones immigrades (un percentatge inferior al que representa l'agricultura en el conjunt del país, un 5,3% de l'ocupació). Aquí la seva importància també és molt diferent segons el país d'origen, representa un 15,6% de l'ocupació masculina de la resta del món, un 14,7% de l'extracomunitària, un 6,4% de la llatinoamericana i és pràcticament irrellevant per als comunitaris. Cal remarcar també que representa un percentatge relativament alt (9,1%) de les ocupacions de les extracomunitàries. És, però, un sector amb incidència nul·la en el mercat laboral barceloní.

Si l'agricultura i la construcció constitueixen mercats preeminentes per a la mà d'obra immigrada masculina, les dones estan bàsicament ocupades en els serveis, amb proporcions més altes que les dones espanyoles i com és prou conegut per altres tipus d'observacions, molt concentrades en determinades activitats de serveis que les dades no permeten reconèixer: comerç, hostaleria, serveis a les persones, etc.

La posició dels diferents col·lectius és força diferenciada. Els comunitaris tenen un model laboral semblant al dels espanyols, però amb un pes més gran de les activitats de serveis. Llatinoamericans i extracomunitaris ocupen espais semblants: forta presència dels homes a la construcció i de les dones als serveis. Tanmateix, hi ha

Les dones estan bàsicament ocupades en els serveis amb proporcions més altes que les dones espanyoles

més presència d'extracomunitaris d'ambdós sexes a l'agricultura, d'homes extracomunitaris a la indústria i d'homes llatinoamericans als serveis, cosa que reflecteix sens dubte les seves diferències formatives i lingüístiques. Les persones procedents de la resta del món tenen una estructura ocupacional més diversificada, que en part correspon a la seva diferenciació social i, potser, al fet que es tracta d'una immigració més antiga, que ha aconseguit diversificar més les seves ocupacions.

Aquesta situació queda ben reflectida quan es té en compte la situació professional. (vegeu la taula 15). Com ja hem vist per al cas de Catalunya, en conjunt els immigrants tenen taxes d'assalarització superiors a les de la població autòctona. Però la situació és més complexa, ja que en el cas dels estrangers comunitaris la situació és la inversa: una proporció més gran ocupa posicions d'empresari amb o sense assalariats. En l'altre extrem se situen els llatinoamericans i extracomunitaris, amb taxes d'assalarització superiors al 93%. Els de la resta del món ocupen una posició intermèdia (possiblement explicada per la importància dels xinesos). Pel que fa al gènere, les posicions professionals no varien gaire, ja que en tots els grups les dones tenen taxes d'assalarització força més altes que els homes. També en aquest cas és entre les dones comunitàries on es dona un nivell més baix d'assalarització; però a diferència dels homes, que presenten una elevada proporció d'empresaris amb assalariats (un 10,6% molt superior al 6,9% dels espanyols), es tracta fonamentalment de treballadores autònomes (un 17,2% enfront del 9,1% de les espanyoles).

Vegeu taula 15
Població ocupada segons la situació professional i nacionalitat
Espanya, 2005

**En tots els
grups les
dones
tenen taxes
d'assalarització
força més altes
que els homes**

La posició ocupacional de cada grup reflecteix en bona mesura la combinació dels sectors i les situacions professionals (vegeu la taula 16). En conjunt, la població immigrada està sobrerrepresentada en tres grans grups ocupacionals: treballadors no qualificats (un 37,1% treballa en aquestes professions, mentre que pels espanyols només representa el 12,1% dels llocs de treball), artesans i treballadors qualificats (un 20,1% dels immigrants ocupa aquests llocs, enfront del 16,6% dels espanyols) i treballadors dels serveis (18,6% pels estrangers i 14,8% pels espanyols). En la resta d'espais, els espanyols tenen molta més presència relativa.

Vegeu taula 16
Població ocupada segons l'ocupació i nacionalitat. Espanya, 2005

Quan baixem a l'anàlisi de la procedència nacional les coses varien. Llatinoamericans, extracomunitaris i procedents de la resta del món estan ocupats, en una proporció elevada, en llocs de treball no qualificats i, en una proporció menor (especialment els llatinoamericans), en les feines manuals qualificades. En canvi, els procedents de països comunitaris estan sobrerrepresentats en l'altre extrem del ventall ocupacional: directius i ocupacions tècnico professionals. En les ocupacions de serveis els llatinoamericans són els únics immigrants sobrerrepresentats; sens dubte la llengua hi té un paper fonamental. Els extracomunitaris, en canvi, tenen una presència relativa important com a treballadors agrícoles qualificats.

Si tenim en compte el gènere, augmenta la perspectiva d'una forta segmentació del mercat laboral. Les dones immigrants, a excepció de les comunitàries, estan abocades a les tasques no qualificades (60,1% de les extracomunitàries, 51,3% de les llatinoamericanes i 48,1% de les de la resta del món) i les ocupacions de serveis (33% de les llatinoamericanes, 26,7% de les extracomunitàries i 24,7% de la resta del món). Pels homes queden les feines manuals qualificades (41% dels extracomunitaris, 34,1% dels llatinoamericans i 28,6% de la resta del món) i les no qualificades (37,3% de la resta del món, 30,3% dels llatinoamericans i 29,4% dels extracomunitaris). En l'altre extrem, entre els membres de països comunitaris, amb una activitat laboral més diversificada, destaca sobretot la forta diferenciació de posicions entre homes i dones en les feines qualificades: mentre el 15,8% d'homes ocupa tasques directives, només un 9,1% ocupa aquesta posició (molt superior, però, a les espanyoles: un 5,9%); en canvi en les professions tècniques superiors les immigrants comunitàries tenen una presència important (un 24,9% enfront del 16,6% dels homes). Aquesta forta diferenciació per gènere i nacionalitat obliga a reflexionar sobre fins a quin punt la mateixa definició de rols i qualificacions sovint està més relacionada amb les característiques personals de qui fa una determinada tasca que no pas amb el seu contingut específic.

On les oportunitats dels diferents grups d'immigrants són més paleses és en la seva posició respecte a l'atur. L'anàlisi de les taxes d'atur resulta molt significativa. Els immigrants comunitaris tenen una situació millor tant respecte a la resta d'immigrants com respecte als espanyols. En l'altre extrem, els immigrants de la resta del món tenen taxes d'atur que són més del doble de la resta de col·lectius, cosa que mostra que es tracta de persones que, a causa de diferents circumstàncies (llengua, qualificacions, estigmes...), tenen dificultats molt més grans per aconseguir un lloc de treball.

Si tenim en compte el gènere, augmenta la perspectiva d'una forta segmentació del mercat laboral. Les dones immigrants, a excepció de les comunitàries, estan abocades a les tasques no qualificades

Així mateix, com és sabut, les dones experimenten taxes d'atur superiors a les dels homes; però, en aquest cas, a excepció de les immigrants de la resta del món, tenen taxes d'atur inferiors a les espanyoles, la qual cosa possiblement s'explica pel fet que accedeixen a llocs de treball diferents, amb cues d'entrada també diferenciades (vegeu la taula 17).

Veure taula 17

Taxes d'atur segons el sexe i nacionalitat. Espanya, 2005

3.3 Comentaris finals

L'explotació de l'EPA en l'àmbit de Catalunya ofereix poques dades que permetin aprofundir en la situació dels immigrants, si bé confirma algun dels trets més habituals de la seva situació. En primer lloc, l'existència d'una forta relació entre la immigració i la recerca de feina. En segon lloc, l'expansió de l'ocupació d'estrangers a un ritme semblant en termes absoluts al del conjunt de persones ocupades i creixent pel que fa al seu pes relatiu (ja que les sortides del mercat per la via de la jubilació es concentren en els espanyols). En tercer lloc, una inserció més precària dels estrangers, en el doble vessant d'experimentar taxes més elevades d'atur i de temporalitat. I en quart lloc, el fet de compartir amb els autòctons el mateix tipus de desigualtats de gènere.

Les dades estatals ens permeten tenir una visió més rica de la situació, en què sobretot cal destacar el fet que cada grup d'immigrants tendeix a ocupar un segment determinat del mercat laboral; és a dir, que els llocs de treball estan profundament segmentats i en aquesta diferenciació cada grup està col·locat en un lloc concret. Les diferències més fortes s'adverteixen entre els immigrants comunitaris, amb nivells d'educació més alts i que ocupen posicions directives i tècniques, amb una menor orientació a l'activitat laboral, i la resta d'estrangers, clarament orientats al mercat laboral i que ocupen una bona part dels nous llocs de treball manual i de baixa qualificació. Però la percepció de la segregació es reforça quan tenim en compte les diferències de gènere, en què és totalment visible una forta diferenciació, que sovint té poca relació amb les dotacions educatives de les persones concretes. Tot això no és cap novetat: és un fet reiterat en l'anàlisi dels processos migratoris. El que ens ha permès aquesta exploració és confirmar el que sovint es coneix en forma d'intuïció o evidència empírica.

**Cada grup
d'immigrants
tendeix a
ocupar un
segment
determinat del
mercat laboral**

Taules capítol 3



Taula 1

Percentatge de població estrangera respecte a la població total Catalunya, 2001-2005

| | Total | Homes | Dones | Total 16 a 64 anys | Homes 16 a 64 anys | Dones 16 a 64 anys |
|------|-------|-------|-------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| 2001 | 4,2 | 4,2 | 4,1 | 5,3 | 5 | 5,5 |
| 2002 | 5,6 | 5,7 | 5,6 | 6,6 | 6,6 | 6,7 |
| 2003 | 7,6 | 8,1 | 7,1 | 9,1 | 9,6 | 8,6 |
| 2004 | 9,4 | 9,8 | 9 | 11,4 | 11,6 | 11,1 |
| 2005 | 11,3 | 11,5 | 11,2 | 13,8 | 13,6 | 13,9 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Taula 2

Percentatge de població estrangera respecte a la població activa Catalunya, 2001-2005

| | Total | Homes | Dones |
|------|-------|-------|-------|
| 2001 | 5,2 | 5,5 | 4,8 |
| 2002 | 7 | 7,3 | 6,5 |
| 2003 | 9,4 | 10,4 | 7,9 |
| 2004 | 11,4 | 12,3 | 10,2 |
| 2005 | 13,9 | 14,4 | 13,2 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Taula 3

Taxes d'activitat de la població espanyola i estrangera. Catalunya, 2001-2005

| | Total | | Homes | | Dones | |
|------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|
| | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera |
| 2001 | 57,3 | 72,3 | 69,0 | 91,7 | 46,2 | 53,2 |
| 2002 | 57,3 | 72,1 | 69,3 | 90 | 46,8 | 54,7 |
| 2003 | 57,3 | 72,3 | 69 | 91,7 | 46,2 | 53,5 |
| 2004 | 59,5 | 73,6 | 69,3 | 89,4 | 50,2 | 57,3 |
| 2005 | 59,5 | 75 | 69,5 | 89,7 | 50 | 60,5 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Nota: Taxa d'activitat: (població activa/ població major de 16 anys)*100

Taula 4

Taxes d'activitat* de la població espanyola i estrangera (16-64 anys) Catalunya, 2001-2005

| | Total | | Homes | | Dones | |
|------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|
| | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera |
| 2001 | 71,8 | 74,7 | 83,5 | 94,7 | 60 | 55,3 |
| 2002 | 72,6 | 76,3 | 84,1 | 93,4 | 60,8 | 59 |
| 2003 | 74,5 | 77,5 | 85,3 | 94 | 63,6 | 58,8 |
| 2004 | 75,3 | 75,7 | 84,7 | 91,1 | 65,7 | 59,4 |
| 2005 | 75,4 | 76,6 | 84,8 | 91 | 65,7 | 62,3 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Nota: Taxa d'activitat = (població activa/població entre 16 i 64 anys) *100

Taula 5

Taxes d'ocupació de la població espanyola i estrangera. Catalunya, 2001-2005

| | Total | | Homes | | Dones | |
|------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|
| | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera |
| 2001 | 52,5 | 61,9 | 64,7 | 80,5 | 40,9 | 43,9 |
| 2002 | 52,3 | 58,9 | 64,5 | 74,6 | 41 | 43,5 |
| 2003 | 53,8 | 58,8 | 65,3 | 74,7 | 43 | 41,2 |
| 2004 | 54,3 | 61,4 | 64,6 | 76,3 | 44,4 | 46 |
| 2005 | 56 | 65,1 | 65,6 | 80 | 46,4 | 50,3 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Nota: Taxa ocupació = (Població ocupada/ població major de 16 anys)*100

Taula 6

Taxes d'ocupació de la població espanyola i estrangera (16-64 anys) Catalunya, 2001-2005

| | Total | | Homes | | Dones | |
|------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|
| | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera |
| 2001 | 65,8 | 64 | 78,3 | 83,2 | 53,1 | 45,3 |
| 2002 | 65,6 | 62,3 | 78,2 | 77,6 | 52,9 | 46,9 |
| 2003 | 67,8 | 61 | 79,5 | 76,3 | 56 | 43,7 |
| 2004 | 68,6 | 63,1 | 78,9 | 77,7 | 58,1 | 47,6 |
| 2005 | 70,9 | 66,5 | 80,4 | 81,1 | 61 | 51,7 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Nota: Taxa ocupació= (Població ocupada/població entre 16 i 64 anys) *100

Taula 7

Taxes d'atur de la població espanyola i estrangera. Catalunya, 2001-2005

| | Total | | Homes | | Dones | |
|------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|
| | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera |
| 2001 | 8,3 | 14,4 | 6,2 | 12,2 | 11,4 | 17,9 |
| 2002 | 9,5 | 8,4 | 6,9 | 17,1 | 13,1 | 20,5 |
| 2003 | 8,9 | 21,3 | 6,7 | 18,9 | 11,9 | 25,6 |
| 2004 | 8,8 | 16,6 | 6,8 | 14,7 | 11,5 | 19,7 |
| 2005 | 5,9 | 13,3 | 5 | 10,8 | 11,3 | 16,9 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Nota: taxa d'atur= (aturats/població activa)*100

Taula 8

Percentatge de persones assalariades en la població espanyola i estrangera. Catalunya, 2001-2005

| | Total | | Homes | | Dones | |
|------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|
| | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera |
| 2001 | 75,2 | 86 | 79,1 | 84,4 | 86,4 | 89,2 |
| 2002 | 81,7 | 90 | 78,3 | 90,2 | 86,7 | 89,6 |
| 2003 | 82,2 | 86,3 | 79,3 | 86,9 | 86,4 | 85,2 |
| 2004 | 81,8 | 90,9 | 78,8 | 90,4 | 85,9 | 91,8 |
| 2005 | 81,3 | 91,8 | 78,4 | 90,7 | 85,3 | 93,4 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT. (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Taula 9

Taxes de temporalitat en la població espanyola i estrangera. Catalunya

| | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera |
|------|------------------------|-------------------------|
| 2001 | 24,2 | 53,9 |
| 2002 | 22 | 49,1 |
| 2003 | 20,9 | 54,3 |
| 2004 | 20,2 | 54,7 |
| 2005 | 20,1 | 52,6 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Nota: Taxa de temporalitat = (assalariats amb contracte temporal / total assalariats) * 100

Taula 10

Pes relatiu de la població estrangera en el mercat de treball

| (% sobre el total) | Actius | Ocupats |
|--------------------|--------|---------|
| Catalunya | 16,1 | 15,86 |
| Espanya | 11,18 | 10,9 |
| Cat/Esp | 26,04 | 25,48 |

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (Explotació de l'Enquesta de Població Activa)

Taula 11

Població activa segons el grup d'edat i nacionalitat. Espanya 2005

| | Espanyols | Comunitaris | Resta d'Europa | Llatinoamericans | Resta del món |
|------------|-----------|-------------|----------------|------------------|---------------|
| 16-24 anys | 11,5 | 7,4 | 18 | 15,8 | 14,7 |
| 25-34 anys | 29,2 | 30 | 39,6 | 38,4 | 42,6 |
| 35-44 anys | 27 | 31,8 | 25,8 | 29,8 | 30,5 |
| 45-54 anys | 20,7 | 21,5 | 14,8 | 13 | 10,2 |
| Més de 55 | 11,6 | 9,3 | 1,8 | 3 | 2 |

Font: INE (Enquesta de Població Activa, quart trimestre 2005)

Taula 12

Taxes d'activitat segons el grup d'edat, el sexe i la nacionalitat. Espanya 2005

| | Espanyols | Comunitaris | Resta d'Europa | Llatinoamericans | Resta del món |
|--------------|-----------|-------------|----------------|------------------|---------------|
| 16-24 anys | 50,45 | 63,40 | 72,31 | 66,12 | 56,04 |
| 25-34 anys | 85,06 | 79,32 | 85,87 | 88,48 | 77,17 |
| 35-44 anys | 81,44 | 82,48 | 88,97 | 89,84 | 77,45 |
| 45-54 anys | 73,51 | 70,98 | 83,58 | 87,88 | 72,86 |
| Més de 55 | 18,87 | 16,66 | 35,27 | 48,28 | 25,88 |
| Homes | | | | | |
| Total | 67,18 | 64,35 | 89,91 | 88,66 | 88,53 |
| 16-24 anys | 55,11 | 78,42 | 78,40 | 69,19 | 79,65 |
| Més de 55 | 28,26 | 20,62 | 48,32 | 63,01 | 41,84 |
| Dones | | | | | |
| Total | 44,52 | 50,89 | 72,70 | 77,17 | 42,24 |
| 16-24 anys | 45,51 | 52,17 | 66,90 | 62,99 | 31,62 |
| Més de 55 | 11,22 | 12,48 | 26,87 | 38,40 | 12,69 |

Font: INE (Enquesta de Població Activa, quart trimestre 2005)

Taula 13

Nivell educatiu segons nacionalitat i el sexe. Espanya 2005

| | Epanyols Comunitaris | | Resta d'Europa | Llatinoamericans | Resta del món |
|-----------------------|----------------------|------|----------------|------------------|---------------|
| Analfabets | 0,2 | 0 | 0,1 | 0,3 | 5,8 |
| Primària | 15,1 | 7,4 | 14 | 21,6 | 42,1 |
| Secundària i 1r grau | 30,3 | 16,4 | 19,7 | 22,6 | 22,7 |
| Secundària i 2n grau | 21,4 | 26,1 | 39,9 | 37 | 18,2 |
| Superior | 32,3 | 48,9 | 26,3 | 18,3 | 11,1 |
| Homes | | | | | |
| Analfabets i primària | 17,3 | 8,9 | 15,3 | 22,5 | 51,3 |
| Secundària | 53,9 | 43,1 | 58,9 | 58,8 | 29,8 |
| Superiors i doctors | 28,8 | 48 | 25,8 | 18,8 | 8,9 |
| Dones | | | | | |
| Analfabets i primària | 12,4 | 5,4 | 12,7 | 21,4 | 36,8 |
| Secundària | 48,8 | 41,7 | 60,5 | 60,6 | 44,2 |
| Superiors i doctors | 38,8 | 52,9 | 26,8 | 18 | 19 |

Font: INE (Enquesta de Població Activa, quart trimestre 2005)

Taula 14

Població ocupada segons el sector d'activitat i nacionalitat. Espanya, 2005

| | Epanyols Comunitaris | | Resta d'Europa | Llatinoamericans | Resta del món |
|--------------------|----------------------|------|----------------|------------------|---------------|
| Agricultura | 5,1 | 2,5 | 12,3 | 4,3 | 13,1 |
| Indústria | 17,9 | 14 | 12,4 | 9,6 | 18,8 |
| Construcció | 11,3 | 13,5 | 24,9 | 20,5 | 25,1 |
| Serveis | 65,7 | 70 | 50,4 | 65,6 | 43 |
| Construcció, homes | 17,6 | 26,1 | 43,2 | 40,1 | 31,3 |
| Serveis, dones | 83,4 | 86,3 | 84,4 | 91,8 | 83,6 |

Font: INE (Enquesta de Població Activa, quart trimestre 2005)

Taula 15

Població ocupada segons la situació professional i nacionalitat. Espanya, 2005

| | Epanyols Comunitaris | | Resta d'Europa | Llatinoamericans | Resta del món |
|-----------------------------|----------------------|------|----------------|------------------|---------------|
| Ocupador | 5,5 | 8,4 | 0,6 | 1 | 3,8 |
| Empresari sense assalariats | 11,5 | 19,3 | 2,9 | 4,5 | 6,7 |
| Membre d'una cooperativa | 0,5 | 0 | 0,1 | 0,1 | 0,3 |
| Ajuda familiar | 1,7 | 1,9 | 0,7 | 0,6 | 1,5 |
| Assalariat sector públic | 16,8 | 3,8 | 01,1 | 0,8 | 2 |
| Assalariat sector privat | 63,9 | 66,4 | 94,5 | 92,9 | 85,1 |

Font: INE (Enquesta de Població Activa, quart trimestre 2005)

Taula 16

Població ocupada segons l'ocupació i nacionalitat. Espanya, 2005

| | Epanyols | Comunitaris | Resta d'Europa | Llatinoamericans | Resta del món |
|----------------------------|----------|-------------|-------------------|------------------|------------------|
| Directius | 7,3 | 12,9 | 1,2 | 1,4 | 5,5 |
| Tècnics i prof. sup. | 13,4 | 20,2 | 2,3 | 2 | 2,3 |
| Tècnics de suport | 12,3 | 12,2 | 2 | 4 | 1,9 |
| Administratius | 10 | 8,3 | 1,6 | 3,8 | 2,6 |
| Treb qual. serveis | 14,8 | 13,8 | 14,8 | 23,2 | 13,9 |
| Treb. qual. agric. i pesca | 3,2 | 1,1 | 3,9 | 1,1 | 4 |
| Treb. manuals qualif. | 16,6 | 14,7 | 25 | 18,2 | 23,7 |
| Operadors màquines | 9,8 | 5,6 | 6,6 | 5,3 | 6,5 |
| Treb. no qualificats | 12,1 | 11,2 | 42,6 | 40,9 | 39,6 |
| Forces armades | 0,5 | 0 | 0 | 0,1 | 0 |
| Homes | | | | | |
| Treb. qual. serveis | 9,5 | 8,2 | 5,8 | 13,4 | 11 |
| Treb. manuals qualif. | 25,4 | 23,4 | 41 | 34,1 | 28,6 |
| Treb. no qualificats | 9,9 | 9 | 29,4 | 30,3 | 37,3 |
| Dones | | | | | |
| Treb. qual. serveis | 22,8 | 21 | 26,7 | 33 | 24,7 |
| Treb. manuals qualif. | 3,2 | 3,5 | 3,8 | 2,3 | 5,6 |
| Treb. no qualificats | 15,5 | 14,1 | 60,1 | 51,3 | 48,1 |

Font: INE (Enquesta de Població Activa, quart trimestre 2005)

Taula 17

Taxes d'atur segons el sexe i nacionalitat. Espanya, 2005

| | Epanyols | Comunitaris | Resta d'Europa | Llatinoamericans | Resta del món |
|-------|----------|-------------|-------------------|------------------|------------------|
| Total | 9,7 | 9,1 | 10,2 | 10,1 | 21,9 |
| Homes | 7,2 | 6,4 | 8,4 | 7,5 | 14,9 |
| Dones | 13,5 | 11,2 | 12,6 | 12,5 | 27,8 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE. (Enquesta de Població Activa, quart trimestre 2005)

4 La incorporació de la força de treball estrangera al mercat de treball

Anàlisi de les altes a la Seguretat Social

Actualment més del 12% de les persones ocupades a Catalunya són estrangeres, però aquesta presència significativa de persones immigrades en el nostre mercat laboral és un fenomen bastant recent. Només cinc anys abans no arribaven al 5%, i dotze anys enrere eren poc més de l'1%. El caràcter recent d'aquesta presència de treballadors immigrants (ens referim sempre a la immigració estrangera) és un element de primera importància per a qualsevol anàlisi que vulgui fer-se sobre la inserció laboral de la immigració.

En aquest capítol i en el següent exposem els trets principals que caracteritzen la presència de treballadors immigrants a Barcelona. En aquest capítol, concretament, ho fem a partir de les dades d'altes a la Seguretat Social (de seguida farem uns comentaris sobre les dades utilitzades), però convé advertir, d'entrada, que la historicitat de les dades de la Seguretat Social no ho diu tot, ni molt menys, sobre la trajectòria dels treballadors estrangers en el nostre mercat laboral. La inserció laboral dels treballadors estrangers comença molt abans que quedi reflectida en les dades de la Seguretat Social, ja que sovint s'inicia des de la irregularitat i en l'economia submergida.

4.1 Algunes consideracions prèvies

La normativa d'estrangeria vigent a l'Estat espanyol des del 1985 ha fet molt inaccessible l'entrada legal d'estrangers per incorporar-se al nostre mercat laboral. En canvi, la demanda de mà d'obra immigrada que la nostra economia ha anat plantejant ha anat creixent, especialment des del final dels anys noranta (vegeu Oliver Alonso, 2006a). La conjunció d'ambdós factors ha provocat que la major part dels immigrants que avui treballen aquí, tant a Barcelona com en qualsevol altre indret de l'Estat espanyol, hagin fet la seva primera entrada de forma irregular i, per tant, hagin passat per un període més o menys llarg d'economia submergida. I és així, efectivament, per a la major part d'immigrants, ja que una simple suma de les persones que s'han beneficiat dels diversos processos de regularització que hi ha hagut ens proporciona una dada no gaire allunyada de la que correspon a les altes actuals d'estrangers a la Seguretat Social¹ (vegeu Carvajal, 2004; Pajares, 2004, p. 9).

La normativa d'estrangeria vigent a l'Estat espanyol des del 1985 ha fet molt inaccessible l'entrada legal d'estrangers per incorporar-se al nostre mercat laboral

El fet que la majoria dels immigrants hagin iniciat la seva trajectòria laboral des de la irregularitat i, per tant, en l'economia submergida, no treu cap importància al pes que ha tingut la immigració en el nostre desenvolupament econòmic dels darrers anys. La seva aportació a aquest desenvolupament econòmic està relacionada amb el seu volum d'ocupació i amb els sectors laborals en què majoritàriament s'insereixen, ja que l'economia submergida no està completament segregada de l'economia reglada. Així, la contribució de la mà d'obra immigrada en sectors com per exemple l'hostaleria i la construcció n'ha afavorit el desenvolupament (i el desenvolupament d'altres sectors que se'n beneficien), amb independència de si les empreses que proporcionen ocupació a immigrants tenen una part de la seva activitat submergida.

El fet que la immigració hagi estat canalitzada principalment de forma irregular concorda amb el fet que els sectors que més n'han fet demanda són els que tenen índexs més alts d'economia submergida, especialment determinades àrees del sector dels serveis, el sector de la construcció i el sector agrícola (aquest darrer menys important a Catalunya que a l'Estat espanyol, i menys encara a Barcelona). El sector dels serveis, i en els darrers anys més encara la construcció, són, d'altra banda, els que estan imprimint al creixement econòmic el fort ritme que actualment està manifestant. L'auge del sector dels serveis és un fenomen de caràcter internacional i que s'accentua en les darreres dues o tres dècades (vegeu Massey, Arango *et al.*, 1998, p. 221; Col·lectiu Ioé, 1999, p. 102), però en el cas de l'Estat espanyol, allò determinant en els darrers anys ha estat el creixement espectacular que ha tingut i té el sector de la construcció.

El fet que la immigració hagi estat canalitzada principalment de forma irregular concorda amb el fet que els sectors que més n'han fet demanda són els que tenen índexs més alts d'economia submergida

Aquest creixement econòmic i el fet que els sectors que n'han estat motors demanden mà d'obra de forma extensiva, ha comportat un període de fort creixement de l'ocupació. Però això s'ha esdevingut en un context demogràfic determinat, en què el volum de població potencialment activa (la que es troba entre els 16 i els 64 anys) ha crescut escassament entre els autòctons (les persones amb nacionalitat espanyola). Oliver Alonso (2006a i 2006b) ens diu que, en el període entre l'any 1995 i el 2005, a Espanya s'han creat gairebé 6,4 milions de nous llocs de treball, dels quals la població nadiua n'ha absorbit més de 4,2 milions, i ho ha fet incrementant la seva taxa d'activitat (és a dir, bona part de les persones potencialment actives, especialment dones, han passat a ser efectivament actives) i reduint la seva taxa de desocupació (que ha passat d'un 22% a un 9%). Però, com assenyala aquest autor, l'increment en la

taxa d'activitat i la reducció de la taxa de desocupació ja no podia donar gaire més de si, i de cap manera no hauria estat possible, només amb persones nadiues, assolir aquests 6,4 milions de nous llocs de treball creats en el període mencionat. La immigració, que ha aportat els altres gairebé 2,2 milions de llocs de treball, ha estat l'única forma possible de mantenir el creixement econòmic que hem tingut en la darrera dècada. I s'ha de tenir en compte que la dinàmica demogràfica en què estem immersos (vegeu també Cabré i Pérez, 1995; Fernández Cordón, 2001) apunta a un futur amb una demanda creixent de mà d'obra immigrada.

Tots els factors descrits expliquen la forta concentració dels treballadors immigrants en alguns sectors, entre els que destaca especialment la construcció i en menor grau l'hostaleria i l'agricultura, tot i que també és important la seva participació en el comerç. Però, en realitat, el segon sector d'ocupació de mà d'obra immigrada, després de la construcció, és el servei domèstic, i això també està relacionat amb els aspectes comentats més amunt. L'augment de la nostra taxa d'activitat per la progressiva incorporació de les dones al mercat laboral s'ha produït sense canvis importants en les nostres estructures: els serveis que existien d'atenció a la dependència, els horaris escolars, els horaris laborals i tantes altres coses estaven basats en el supòsit que a cada casa hi havia almenys una dona encarregada de l'esfera domèstica; la incorporació de la dona al mercat laboral hauria d'haver anat acompanyada d'una transformació profunda d'aquestes estructures (entre elles el supòsit sexista que ha de ser la dona qui s'encarregui de les tasques domèstiques), però, en la mesura que això no ha estat així, s'ha produït una forta expansió de la demanda de mà d'obra per a l'atenció a la dependència i el servei domèstic.

La concentració de la població immigrada en alguns sectors de la producció va acompanyada d'una especial concentració en les categories més baixes, com mostrarem en aquest capítol en analitzar la classificació que es fa per categories laborals en les altes de la Seguretat Social. D'altra banda, hi ha estudis que ens parlen de condicions laborals diferenciades (inferiors) dels treballadors immigrants respecte a la resta de la població ocupada (vegeu Solé, 1995; Baganha i Reyneri, 2001; Solé i Parella, 2001; Pajares, 2005), però aquest aspecte ha quedat fora de l'anàlisi que fem en aquest capítol perquè l'hem centrat en el tractament de les dades d'altres a la Seguretat Social.

El segon sector d'ocupació de mà d'obra immigrada, després de la construcció, és el servei domèstic

4.2 Les dades utilitzades

L'anàlisi que fem en aquest capítol de la inserció laboral de la població immigrada se centra en les dades d'altres a la Seguretat Social. Comparem les dades de la província de Barcelona amb les de Catalunya i amb les d'Espanya, de forma que en cadascun dels apartats i en les taules que hem confeccionat, s'ofereixen i s'analitzen les dades dels tres àmbits territorials. Sempre que parlem de Barcelona, en aquest capítol, ens referim a la província, perquè la Seguretat Social només aporta les dades per províncies. No ens és possible desagregar dades de l'àrea metropolitana ni de la ciutat de Barcelona.

Per veure com han anat evolucionant les altes d'estrangers a la Seguretat Social analitzem les dades dels darrers cinc anys: el període 2002-2006. La font utilitzada ha estat l'*Anuario de Extranjería* que edita el Govern espanyol,² i si l'inici del període analitzat és l'any 2002 és precisament perquè va ser aquell any quan l'*Anuario* va començar a incloure les dades de la Seguretat Social (es tracta, en aquest cas, de l'anuari del 2001, que ja incloïa les dades del gener del 2002). Hi ha alguns aspectes per als quals les dades disponibles no abasten els cinc anys mencionats, i per això en algunes de les taules que hem confeccionat apareixen menys anys; però sempre que ha estat possible hem abarcat el període complet. També hi ha aspectes en què el període analitzat és molt més llarg.

Les dades de la Seguretat Social que maneguem són les altes existents a principi de gener de cada un dels anys que s'analitzen. Sobre les altes laborals cal remarcar que no coincideixen exactament amb les persones donades d'alta. Hi ha persones que tenen més d'una alta a la Seguretat Social (les pluriocupades), la qual cosa fa que les altes existents sempre siguin més que les persones en alta, tot i que la diferència no va més enllà d'un tres per cent. Per la nostra banda, atès que la diferència és petita, hem emprat les dades d'altres laborals com si es tractés de persones en alta.

També cal fer notar que els estrangers que estan en alta laboral a la Seguretat Social no són tots els que estan treballant en el nostre mercat laboral, ja que n'hi ha bastants que ho fan a l'economia submergida. Però d'aquests darrers no en tenim dades i per tant no ens queda més remei que centrar la nostra anàlisi en aquells que estan donats d'alta a la Seguretat Social.

Els estrangers que estan en alta laboral a la SS no són tots els que estan treballant en el nostre mercat laboral, ja que n'hi ha bastants que ho fan a l'economia submergida

4.3 Evolució del nombre d'estrangers afiliats a la SS

Dades totals i desagregades per sexe

Començarem la nostra anàlisi observant el creixement dels darrers anys en el nombre d'estrangers en alta laboral. A la taula 1 oferim les dades dels estrangers que estaven en alta laboral al principi de cada un dels anys que es mostren; i, així mateix, oferim les dades sobre el total de treballadors en alta que hi havia en aquelles mateixes dates, amb l'objectiu que es pugui veure com ha evolucionat la proporció que representen els treballadors estrangers.

Vegeu taula 1

Treballadors estrangers en alta laboral a la Seguretat Social
Província de Barcelona, Catalunya i Espanya, 2002-2006

D'entrada veiem que tant a Barcelona, com a Catalunya i a Espanya el nombre d'estrangers en alta laboral s'ha triplicat en aquests darrers cinc anys. En els tres àmbits territorials s'ha produït un creixement progressiu que, més o menys, es dona en la mateixa proporció. Aquest creixement pateix, en el darrer any, un salt important causat pel procés de regularització de l'any 2005.

En comparar les dades de Barcelona amb les de Catalunya i Espanya veiem que el percentatge de partida, l'any 2002, de treballadors estrangers respecte del total de treballadors, ja era més gran a Barcelona i Catalunya que a Espanya. I a Catalunya era una mica superior a Barcelona. Però el més remarcable és que el creixement del percentatge que es va produint al llarg dels cinc anys estudiats ha seguit la mateixa pauta: Catalunya dona sempre un percentatge una mica més alt que Barcelona, i ambdós més alts que Espanya.

El fet que Catalunya doni un percentatge més gran que la província de Barcelona ens indica que els treballadors estrangers estan repartits sense que hi hagi una concentració més gran proporcional a la capital. Això es manté fins i tot en el darrer any, en què la regularització produeix un salt important en els percentatges.

Es poden comparar les dades del gener del 2006 amb les del gener del 2005 per aprofundir una mica més en els efectes de la regularització. No hem fet una taula específica, però aquesta comparació ens indica que, a Barcelona, els estrangers en alta laboral van créixer en 99.278 afiliats, la qual cosa representa un creixement del 53,6%; a Catalunya van créixer en 135.411 afiliats, la qual cosa significa un creixement del 51,92%; i a Espanya van créixer en 616.655 afiliats, que representen un creixement del 54,07%. Així

doncs, els percentatges de creixement van ser molt semblants en tots tres àmbits territorials.

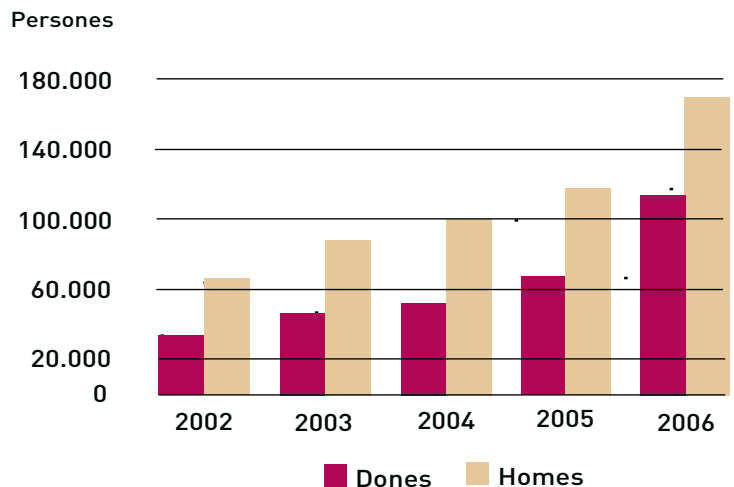
Vegem ara com ha evolucionat aquest increment en altes a la Seguretat Social per sexe. A la taula 2 hi ha les dades d'estrangers en alta laboral per sexe i el percentatge que representen les dones, i s'observa que tant a Barcelona, com a Catalunya i a Espanya s'ha anat produint un increment d'aquest percentatge.

En comparar les dades de Catalunya amb les d'Espanya veiem que el percentatge de dones és menor a Catalunya, la qual cosa està relacionada amb la diversa composició d'orígens que té la població immigrada en ambdós àmbits territorials (en l'apartat següent veurem que a Catalunya és més gran la proporció de marroquins, senegalesos, pakistanesos i altres col·lectius que precisament tenen una proporció de dones menor).

Vegeu taula 2

Treballadors estrangers a la Seguretat Social per sexe Província de Barcelona, Catalunya i Espanya, 2002-2006

Treballadors estrangers en alta a la SS per sexe Província de Barcelona, 2002 - 2006



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatorio Permanente de la Inmigración (MTAS)

Però els percentatges de Barcelona s'assemblen més als d'Espanya que als de Catalunya, la qual cosa també té relació amb la diversa composició per orígens que té la immigració de la província de Barcelona respecte a la de Catalunya.

En el darrer any s'ha produït un increment significatiu en el percentatge de les dones, increment que s'observa en tots tres àmbits territorials analitzats, però que ha estat proporcionalment més gran a Catalunya, fent així un pas vers la igualació del percentatge de dones en els tres àmbits. Aquest salt en la proporció de dones està relacionat amb el procés de regularització del 2005, ja que una de les vies més importants que es van emprar per a la regularització va ser el servei domèstic. Aquest sector era precisament el que tenia nivells d'economia submergida més alts abans de la regularització i va ser el que va fer un salt més alt en el nombre de treballadors legalitzats i amb alta laboral a la Seguretat Social.

4.4 Evolució del nombre d'estrangers afiliats a la Seguretat Social segons la nacionalitat

Per tal de fer aquesta anàlisi dels treballadors estrangers segons la seva nacionalitat d'origen ens interessarem només pels treballadors no comunitaris. A la taula 3 apareixen les nacionalitats d'origen principals de la nostra immigració no comunitària; si hi haguéssim inclòs els comunitaris, en aquesta llista hi tindriem també quatre nacionalitats més: en primer lloc els italians, després els francesos, després els alemanys i finalment els britànics.

Les dades de la taula 3 es donen per continents i pels països més importants de cada continent (més importants pel que fa al nombre d'immigrants al nostre país). Aquí proporcionem només les dades dels darrers quatre anys perquè no disposem de les dades del gener del 2002. Per continents veiem que l'Amèrica llatina és l'origen que aporta un nombre més alt d'immigrants en alta laboral, tant a la província de Barcelona com a Catalunya i a Espanya, encara que a Catalunya no va començar a ser-ho fins l'any 2005, ja que abans el nombre de llatinoamericans estava per sota del d'africans. Per països veiem que els marroquins han estat el col·lectiu més nombrosos en els tres àmbits territorials fins al darrer any, en què han deixat de ser-ho a Barcelona i a Espanya mentre que ho segueixen sent a Catalunya.

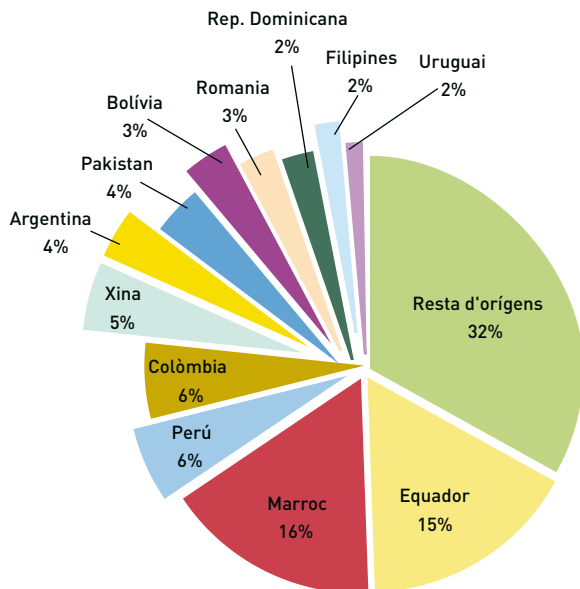
Per observar més bé l'evolució d'aquests darrers quatre anys, pel que fa a la composició de les altes a la Seguretat Social per

**Amèrica
llatina és
l'origen que
aporta un
nombre més alt
d'immigrants en
alta laboral**

nacionalitats, hem construït una altra taula, la taula 4, amb els percentatges. En aquesta taula es pot observar que la proporció que representen els marroquins ha anat disminuint en els tres àmbits territorials; a la província de Barcelona ha passat de ser gairebé el 21% dels estrangers en alta laboral a ser el 16% (i disminucions semblants s'han donat a Catalunya i a Espanya). La importància del col·lectiu marroquí segueix sent més gran a Catalunya que a Espanya, i la seva importància a la província de Barcelona se situa a mig camí entre les altres dues.

D'altra banda, el col·lectiu equatorià és el que ha anat tenint un increment més gran pel que fa al seu pes proporcional, i ha estat a la província de Barcelona on el seu increment proporcional ha estat més gran. En aquests últims anys els equatorians s'havien mantingut, en aquesta província, com el segon col·lectiu en les dades de la Seguretat Social, però en el darrer any han passat a ser-ne el primer. Exactament el mateix ha succeït a Espanya, però no a Catalunya, on continuen sent el segon col·lectiu, per darrere dels marroquins.

Treballadors extracomunitaris segons nacionalitats Província de Barcelona, 2006



La proporció de marroquins ha anat disminuint en els tres àmbits territorials

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatorio Permanente de la Inmigración (MTAS)

Vegeu taula 3

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per nacionalitats
Província de Barcelona, Catalunya i Espanya, 2002-2006

Vegeu taula 4

Percentatges de treballadors estrangers en alta laboral a la SS
per nacionalitats. Província de Barcelona, Catalunya i Espanya, 2002-2006

El tercer col·lectiu a la província de Barcelona són els peruans (així es manté en els darrers quatre anys); mentre que la importància d'aquest col·lectiu és menor a Catalunya i sobretot a Espanya: a Catalunya els peruans també eren, el gener del 2003, el tercer col·lectiu, fins que en el darrer any van ser superats pels colombians i els romanesos. A Espanya els colombians eren el segon col·lectiu, seguits pels romanesos, però aquests els han pres avantatge en el darrer any.

Els asiàtics són, percentualment, més importants a la província de Barcelona. Baixa la seva importància a Catalunya i baixa encara més a Espanya. Els xinesos són, a la província de Barcelona, una mica més importants; també ho són els filipins i, sobretot, els pakistanesos. Són precisament els pakistanesos, i en menor mesura els filipins, els qui generen aquesta importància percentual més gran dels treballadors asiàtics a la província de Barcelona, tant respecte a Catalunya com a Espanya. Tal com veiem en la taula anterior, la gran majoria dels pakistanesos i dels filipins que hi ha a Catalunya amb alta a la Seguretat Social estan a la província de Barcelona.

Pel que fa a l'evolució que s'ha produït a la província de Barcelona en el darrer any, després de la regularització, es pot dir que els filipins han crescut poc en termes absoluts, la qual cosa comportar la disminució del percentatge que representen. Van créixer més els pakistanesos i els xinesos, però els seus percentatges també van baixar lleument. Si en el cas dels marroquins (i, en general, dels africans) s'està produint una tendència a la seva disminució percentual respecte al conjunt d'estrangers en alta laboral, en el cas dels asiàtics veiem que el percentatge es manté força estable (baixa molt lleument).

Els llatinoamericans en alta laboral són també més importants, percentualment, a la província de Barcelona que a Catalunya i a Espanya. La seva importància percentual en aquesta província ha tendit a créixer en els darrers anys, com ha passat també a Catalunya, mentre que a Espanya succeïa el contrari fins que en el darrer any també van tenir un creixement considerable.

**Els asiàtics són,
percentualment,
més importants
a la província de
Barcelona**

A tall d'aclariment assenyallem que, tot i que sembla un contrastit que la major part dels percentatges estiguin creixent, no ho és, ja que els que baixen són els percentatges dels treballadors estrangers comunitaris, que no hem inclòs a les taules.

4.5 Antiguitat dels treballadors estrangers en el mercat laboral

L'escassa antiguitat que té la immigració estrangera en el nostre mercat laboral és un dels aspectes principals que cal tenir en compte en qualsevol anàlisi que es faci actualment sobre el tema. Com veïem en l'apartat 4.1, dels estrangers que el gener del 2006 estaven en alta laboral a la Seguretat Social, només una tercera part ho estaven cinc anys abans, les altres dues tercers parts s'havien incorporat en el darrer lustre, i això era igualment vàlid per a la província de Barcelona que per Catalunya i Espanya.

Per a una anàlisi més exhaustiva de l'antiguitat dels estrangers en el mercat laboral abarcarem el període 1990-2005. Les dades de la Seguretat Social permeten aquesta anàlisi perquè consignen l'any en què una persona es va donar d'alta per primera vegada. Dels 184.918 estrangers que a gener del 2005 estaven en alta laboral a la província de Barcelona, podem saber en quin any es van donar d'alta per primera vegada, és a dir, l'any en què es van incorporar al mercat laboral. La taula 5 ens diu quants ja estaven donats d'alta abans del 1990, quants es van donar d'alta entre el 1991 i el 1996, etc. Tal com hem anat fent, aquestes dades no les prenem només per la província de Barcelona, sinó també per Catalunya i Espanya, a efectes comparatius.

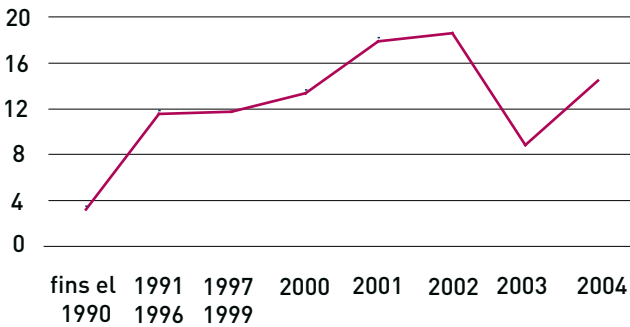
En aquesta taula 5 i en les altres que es mostren en aquest apartat no hem inclòs les persones incorporades a la Seguretat Social durant l'any 2005, que van ser moltes a causa del procés de regularització, perquè això hauria distorsionat bastant el conjunt de percentatges que veurem. Per tant, ens referim al període 1990-2005 sense incloure la regularització.

Vegeu taula 5

Treballadors estrangers en alta laboral per període d'alta inicial a la SS
Província de Barcelona, Catalunya, Espanya

A la taula 5 veïem que el nombre dels incorporats en els darrers anys és notablement més gran que el d'incorporats en anys anteriors, la qual cosa ens situa enfront del fet que la incorporació de

Treballadors estrangers en alta a la Seguretat Social per període d'alta inicial. Província de Barcelona, gener 2005



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatorio Permanente de la Inmigración (MTAS)

Vegeu taula 6

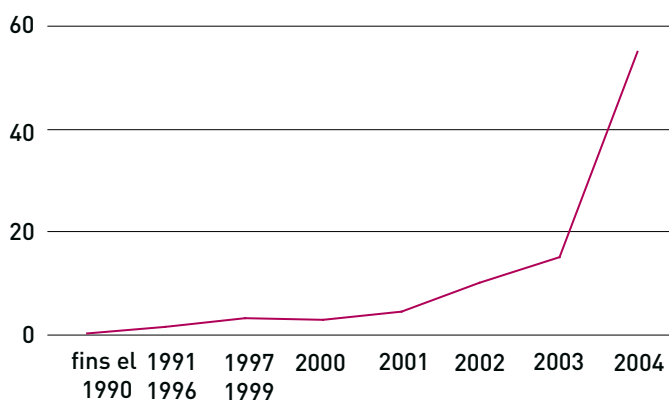
Percentatges de treballadors estrangers donats d'alta a la SS segons l'antiguitat. Província de Barcelona, Catalunya, Espanya, gener 2005

treballadors estrangers en el nostre mercat laboral és, com dèiem, un fenomen recent.

El que acabem d'assenyalar podem observar-ho millor si només ens fixem en els percentatges. De la taula 5 n'hem extret la taula 6, en què veiem els percentatges agrupats d'una altra forma. Es pot observar que, en línies generals, els percentatges van creixent a mesura que es refereixen a incorporacions més recents al mercat laboral; tot i que aquest ritme es va veure una mica truncat el 2003, any en què la incorporació d'estrangers va ser menor. També s'observa que el ritme d'incorporació de treballadors estrangers és molt semblant en els tres àmbits territorials (província de Barcelona, Catalunya i Espanya).

Agrupant percentatges podem dir que, el gener del 2005, els treballadors estrangers que feina menys de tres anys que eren a la província de Barcelona, constituïen el 41,89%; a Catalunya eren el 42,90%; i a Espanya el 47,12%. Els percentatges són semblants, però denoten que a la província de Barcelona i a Catalunya els treballadors estrangers tenen una antiguitat lleument superior a la que tenen a Espanya.

Treballadors estrangers en alta a la Seguretat Social per període d'alta actual. Província de Barcelona, gener 2005



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatorio Permanente de la Inmigración (MTAS)

Vegeu taula 7

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per període d'alta inicial i per sexe. Província de Barcelona, Catalunya, Espanya

El gener del 2005, els treballadors estrangers que feia menys de tres anys que eren a la província de Barcelona, constituïen el 41,89%

L'antiguitat en el mercat laboral també pot ser vista en funció del sexe. A la taula 7 s'observa que el percentatge de dones va creixent (tot i que amb fluctuacions) a mesura que l'antiguitat disminueix: en els darrers anys ha anat millorant la proporció de dones dins dels nous contingents de treballadors estrangers que s'han incorporat al mercat laboral. En aquesta taula no hi ha les dades d'aquells que es van donar d'alta l'any 2005, any en què, com ja hem assenyalat, també va millorar la proporció de dones com a conseqüència del procés de regularització. A la taula 7 també s'observa que els percentatges són semblants a la província de Barcelona, Catalunya i Espanya, tot i que lleugerament més baixos a Catalunya.

Una altra informació que ens donen les dades de la Seguretat Social és la data d'alta actual de cada treballador, és a dir, la data en què es va donar d'alta en la feina que manté en l'actualitat. Encara que aquí, quan diem actualitat ens referim al gener del 2005, ja que estem emprant les dades de la Seguretat Social d'aquesta data.

La taula 8 ens proporciona l'antiguitat que tenien els treballadors estrangers en els treballs que tenien el mes de gener del 2005. Veiem que més de la meitat dels treballadors estrangers (tant a la província de Barcelona, com a Catalunya i Espanya) feia menys d'un any que tenien aquell lloc de treball: el 55,20% en el cas de la província de Barcelona, i percentatges semblants a Catalunya i Espanya. Aproximadament un altre 15% feia entre un i dos anys que el tenia; un altre 10% aproximadament entre dos i tres anys; i percentatges ja molt inferiors dels qui feia més anys que tenien aquell lloc de treball.

Vegeu taula 8

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per període d'alta actual.
Barcelona província, Catalunya, Espanya

S'observa que els percentatges són molt semblants en els tres marcs territorials. Però el que més crida l'atenció és l'escassa antiguitat que tenen els treballadors estrangers en les empreses en què estan treballant (a gener del 2005), ja que pels volts del 70% fa menys de dos anys que hi treballa (tant a la província de Barcelona, com a Catalunya i a Espanya).

Vegeu taula 9

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS, per període d'alta actual i per sexe. Província de Barcelona, Catalunya, Espanya

Aquesta informació també la tenim per sexes. A la taula 9 veiem que els percentatges són semblants entre homes i dones, i que ens indiquen una antiguitat a l'empresa actual molt escassa i molt semblant en ambdós sexes.

4.6 Treballadors estrangers segons la dependència laboral i el règim de cotització

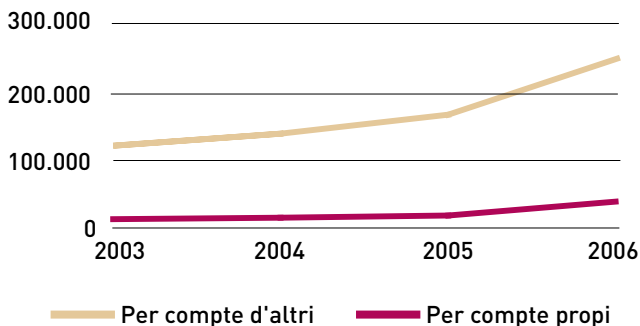
Les dades de la Seguretat Social consignen la dependència laboral, de manera que distingeixen entre treballadors per compte propi i treballadors per compte d'altri o assalariats. A la taula 10 veiem que les variacions que s'havien produït abans del 2005 pel que fa al percentatge de treballadors per compte propi eren molt escasses, amb un augment lleu a la província de Barcelona i Catalunya i una disminució lleu a Espanya. Les dades del gener del 2006 ens indiquen que l'any 2005 es va fer un salt considerable pel que fa al percentatge de treballadors per compte propi.

Aquest creixement del treball per compte propi que es va produir l'any 2005 està lligat estretament al procés de regularització que es va dur a terme aquell any, ja que bona part de les persones que es van regularitzar ho van fer com a treballadores del servei domèstic discontinu. La Seguretat Social inclou com a treball per compte propi no només els treballadors autònoms, sinó també els treballadors domèstics que treballen pel seu compte i cotitzen per si mateixos a la Seguretat Social (servei domèstic discontinu) i els treballadors agrícoles que estan en aquesta mateixa situació. Per tant, els percentatges de treballadors per compte propi són sempre superiors als percentatges que es donen de treballadors que cotitzen en el règim d'autònoms.

Vegeu taula 10

Treballadors estrangers en alta laboral a la Seguretat Social per dependència laboral. Província de Barcelona, Catalunya, Espanya, 2003-2006

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons la dependència laboral Província de Barcelona, 2003-2006



Les dades del gener del 2006 ens indiquen que l'any 2005 es va fer un salt considerable pel que fa al percentatge de treballadors per compte propi

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatorio Permanente de la Inmigración (MTAS)

A la taula 10 també veiem que el creixement en el percentatge de treballadors per compte propi que es va produir el 2005 és més gran a la província de Barcelona i a Catalunya que a Espanya, de manera que es va produir una certa igualació dels percentatges, ja que abans era bastant més gran el d'Espanya. Aquí convé assenyalar que aquest percentatge per als treballadors autòctons, o més ben dit, per al conjunt de la població treballadora, és pels volts del 19%, és a dir, que els treballadors estrangers s'allunyen molt de la mitjana en aquest terreny.

La dependència laboral analitzada per sexes encara ens indica millor el canvi que es va produir després de la regularització del 2005. Per a dur a terme aquesta anàlisi només disposem de les dades dels tres darrers anys. A la taula 11 veiem que fins l'any 2005 hi havia més homes que dones en el treball per compte propi, i que de les dones estrangeres que estaven treballant, les que ho feien per compte propi eren pels volts del 10% a la província de Barcelona i a Catalunya, i un percentatge una mica més gran a Espanya. Després de la regularització, el nombre de dones supera el d'homes, i de les dones que treballen el percentatge que ho fa per compte propi se situa pels volts del 18%, una mica més a Barcelona.

Vegeu taula 11

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per dependència laboral i sexe. Província de Barcelona, Catalunya, Espanya, 2004-2006

Les dades de la Seguretat Social informen també del règim de cotització, i diferencien entre un règim general i diversos règims especials. El règim general engloba gairebé tots els sectors: indústria, construcció, la major part dels serveis, etc. Com a règims especials n'hi ha un per a treballadors autònoms, un altre per a treballadors agrícoles, un altre per a treballadors domèstics, un altre per a treballadors del mar i un altre per a treballadors de la mineria.

Aquesta distinció és de gran interès quan s'estudia la inserció laboral dels treballadors estrangers, precisament perquè en alguns règims especials tenen una concentració més alta, com ara en el de treballadors agrícoles i en el de treballadors domèstics.

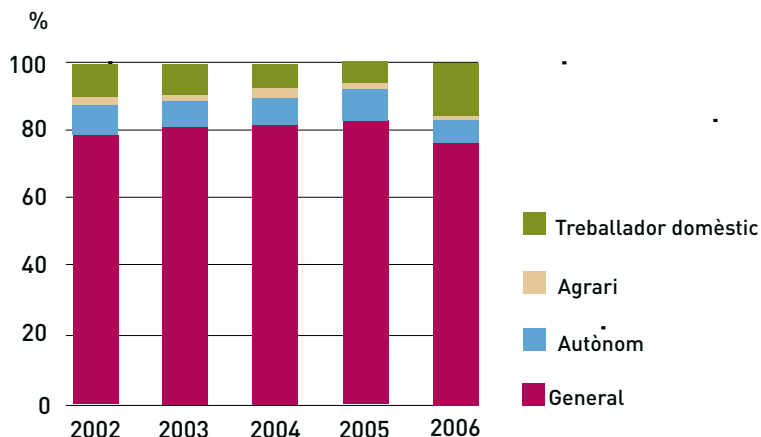
A la taula 12 veiem com es distribueixen els treballadors estrangers pels diversos règims en els darrers cinc anys, tant a la província de Barcelona com a Catalunya i Espanya. Si observem primer l'evolució d'aquests cinc anys a la província de Barcelona, veiem que s'ha anat produint un increment de la proporció de treballadors en el règim general al llarg d'aquest període, i que ha anat descendant la proporció de treballadors domèstics. Respecte al primer any d'aquesta sèrie es produeix també un lleuger descens d'autònoms.

Vegeu taula 12

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el règim de cotització. Província de Barcelona, Catalunya, Espanya, 2002-2006

Després de la regularització, el nombre de dones supera el d'homes

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el règim de cotització. Província de Barcelona, 2002-2006



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatorio Permanente de la Inmigración (MTAS)

També veiem que és el mateix que ha succeït a Catalunya, on l'evolució dels percentatges és molt semblant a la de la província de Barcelona. La diferència principal rau en què a Catalunya hi ha una proporció més alta de treballadors agraris que a la província de Barcelona, mentre que la proporció de treballadors domèstics és més alta en aquesta província que a Catalunya. Però la proporció de treballadors en el règim general és gairebé idèntica a la província de Barcelona i a Catalunya i ha seguit la mateixa evolució.

En canvi, hi ha més diferències respecte a Espanya, on la proporció dels treballadors estrangers en el règim general se situa uns deu punts per sota de la de Catalunya, tot i que també ha tendit a augmentar en els cinc anys analitzats. Els percentatges dels altres règims són més alts a Espanya que a Catalunya, i també més alts que a la província de Barcelona, especialment el règim agrari, que, tot i tenir també una tendència a la baixa a Espanya, continua sent més del doble que el de Catalunya.

Per sexes, la distribució segons els diversos règims té especificitats d'interès. En les darreres dades que hem pogut analitzar, del gener del 2006, les dones són, com ja hem vist, el 40,17% dels estrangers afiliats a la Seguretat Social a la província de Barcelona; són el 37,42% a Catalunya i el 39,72% a Espanya; així doncs,

han evolucionat en els darrers anys vers el creixement dels percentatges (especialment amb la regularització del 2005). A la taula 13 tenim els percentatges de dones en els diversos règims, en els tres marcs territorials i en els darrers quatre anys, la qual cosa ens permet veure les desviacions que tenen en cada règim sobre els percentatges mitjans, i com evolucionen.

A la província de Barcelona veiem que en el règim general les dones s'han situat en el 33,17%; percentatge que, encara que ha evolucionat a l'alça en els darrers anys, està per sota del 40,17%, que és el que té el conjunt dels estrangers en alta laboral. És a dir, les dones estan en el règim general en menor proporció que els homes, i en una proporció més gran en els règims especials (que són els menys avantatjosos); i encara que s'ha produït una tendència a augmentar el percentatge de dones en el règim general, aquesta tendència ha estat molt petita.

Pel que fa als règims especials (seguim amb les dades de la província de Barcelona), podem dir que en el règim d'autònoms el percentatge de dones és encara més baix (sempre referint-nos a la mitjana del 40,17% que representen les dones entre els treballadors estrangers), i se situa en el 28,47%, i en aquest cas tot just si ha progressat en els darrers anys (quatre anys abans era el 26,37%). Però les grans desviacions es produeixen en el règim agrari, on només són el 7,56%, i en el règim de treballadors domèstics, on són el 83,17%; és aquest darrer el que fa que les dones estiguin més representades en els règims especials i menys en el general.

Vegeu taula 13

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el règim de cotització i el sexe. Província de Barcelona, Catalunya, Espanya, 2003-2006

En el règim de treballadors domèstics es dona la circumstància que a la província de Barcelona les dones van fer, l'any 2005, un gran salt en el nombre d'afiliades a la Seguretat Social, passant de les 10.789 que eren a gener del 2005, a les 36.395 que eren a gener del 2006. Abans de gener del 2005 les dades tot just si havien evolucionat, i es mantenien pels volts de les 10.000 afiliades. El salt del 2005 és degut a la regularització. Però, atès que en la regularització també hi va haver un bon nombre d'homes que van aconseguir la legalitat presentant ofertes de treball com a treballadors domèstics, el percentatge que representen les dones va disminuir: en els anys anteriors havia estat entre el 89% i el 91%, i a gener del 2006

Les dones estan en el règim general en menor proporció que els homes, i en una proporció més gran en els règims especials

era del 83,15%. Cal esperar que després de la renovació de tots els permisos donats en la regularització, quan bona part dels homes que van fer servir el servei domèstic per regularitzar-se es donin d'alta en altres treballs, torni a créixer el percentatge que representen les dones.

Els percentatges de dones en cada règim a Catalunya són molt semblants als de la província de Barcelona, lleugerament més baixos en el règim general. On s'observen diferències més grans és amb les dades d'Espanya; concretament en els percentatges de dones en el règim agrícola, que són més del doble dels de Catalunya, i amb tendència al creixement en els darrers anys. Això ens parla del fenomen que s'ha produït, la contractació de dones per a les campanyes agrícoles (poloneses i romanese en la campanya de la maduixa de Huelva, etc.), que n'ha fet créixer el percentatge en el sector, fenomen que a Catalunya no ha tingut la mateixa magnitud que en altres comunitats autònomes.

4.7 Treballadors estrangers segons la categoria laboral (grup de cotització)

Les dades de la Seguretat Social diferencien els grups de cotització, que es corresponen amb les categories laborals que es poden veure a la taula 14. Però cal tenir en compte que aquesta informació només es refereix al règim general i al de la mineria, i que, per tant, no hi estan inclosos els règims agrícola i de treballadors domèstics, en què la presència de treballadors estrangers és important. Així, si volem veure el percentatge de treballadors estrangers que fan treballs no qualificats, no ens haurem de quedar només amb les dades que apareixen en aquesta taula, sinó que hi haurem d'afegir el peonatge agrícola i el servei domèstic.

Vegeu taula 14

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el grup de cotització i el sexe (règim general). Província de Barcelona, Catalunya, Espanya, 2004-2006

Un cop fet aquest aclariment, ens fixarem en el repartiment de categories que ens aporta la taula 14. D'entrada veiem que les dades de peons són les més altes de la taula, tant a la província de Barcelona com a Catalunya i a Espanya, i ho són en els tres anys recollits a la taula. Però veiem també que la suma dels oficials de primera i de segona amb els de tercera ens dona valors semblants als de peons (més semblants en el cas dels homes que en el de les dones). A partir d'allí, en les categories superiors, les dades es re-

En la regularització també hi va haver un bon nombre d'homes que van aconseguir la legalitat presentant ofertes de treball com a treballadors domèstics

dueixen de forma dràstica, tant en homes com en dones.

En la categoria de peons, els homes són molt més nombrosos que les dones, però, com ja hem dit, aquí no hi estan incloses les treballadores domèstiques. A la taula 14 veiem que les dones són menys nombroses que els homes en totes les categories, excepte en dues: la d'oficials administratius i la d'auxiliars administratius. Especialment en aquesta segona, en què les dones doblen els homes, tant a la província de Barcelona, com a Catalunya i a Espanya.

Per observar millor aquesta distribució hem realitzat una altra taula, la 15, amb els percentatges corresponents. Aquí veiem que a la província de Barcelona el percentatge de peons entre els homes va créixer en el darrer any (i es va situar en el 39,68%), quan l'any anterior havia disminuït. Això també es deu als efectes de la regularització del 2005, ja que la major part dels regularitzats ho va fer amb ofertes de treball no qualificat (peonatge de la construcció, treballs de neteja, etc.).

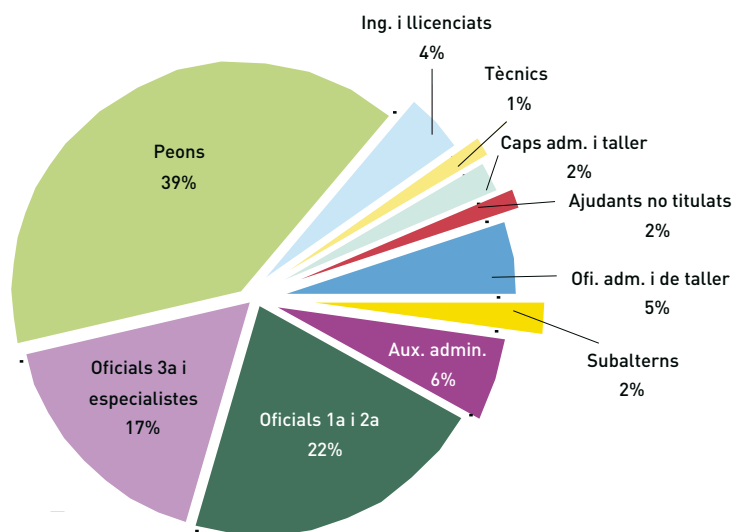
També va créixer, tot i que més lleugerament, el percentatge de peons entre les dones (va assolir el 29,49%), però aquí hem de tornar a dir que la classificació per categories que ens proporcionen les taules 14 i 15 es refereix al règim general de la Seguretat Social i, per tant, no hi estan inclosos tots els treballs no qualificats que fan les dones, ja que no s'hi inclou el servei domèstic. Si a les 21.284 dones estrangeres que feien treballs no qualificats el gener del 2006 a la província de Barcelona (taula 14) hi afegim les 36.395 que en la mateixa data treballaven com a treballadores domèstiques (taula 13), això ens dona una dada (57.679 treballadores no qualificades) que fa pujar considerablement el percentatge de les dones estrangeres que estan fent treballs no qualificats. Fent l'exercici de sumar, tant en el cas dels homes com en el de les dones, els peons amb els treballadors domèstics (prenent les dades de les taules 13 i 14), resulta que els homes (sempre si ens referim als treballadors estrangers) que estan fent treballs no qualificats són el 42,6%, mentre que les dones que fan treballs no qualificats són el 53,1%, és a dir, més de deu punts percentuals per sobre dels homes.

Vegeu taula 15

Distribució percentual dels treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el grup de cotització i el sexe (règim general)
Província de Barcelona, Catalunya, Espanya, 2004-2006

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatorio Permanente

Treballadors estrangers (homes) en alta laboral a la SS segons grup de cotització (règim general) Província de Barcelona, gener 2006



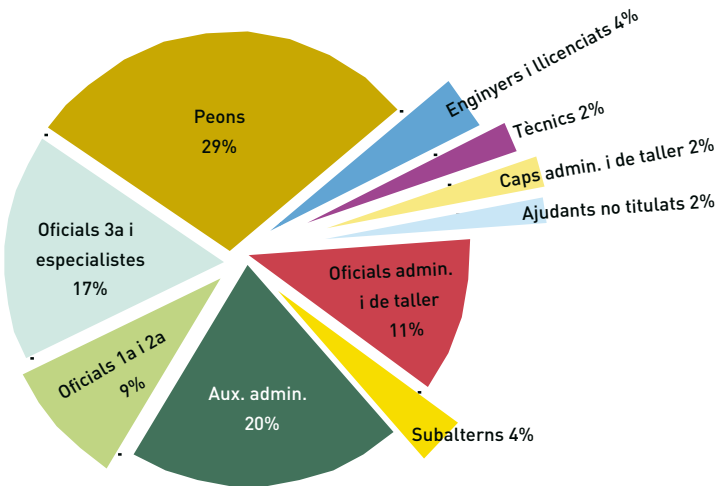
de la Inmigración (MTAS)

Els homes (ens referim als treballadors estrangers) que estan fent treballs no qualificats són el 42,6%, mentre que les dones que fan treballs no qualificats són el 53,1%

El creixement del percentatge de peons a la província de Barcelona va acompanyar del descens dels percentatges en altres categories, que, com es veu a la taula 15, bàsicament són les més altes. En el cas de les dones hi ha un lleu increment del percentatge en la categoria d'auxiliars administratius, que es produeix en els tres anys que s'analitzen en aquesta taula, i que va acompanyar d'una disminució en el percentatge d'oficials administratius.

Les dades de Catalunya, tant en els seus valors absoluts (taula 14) com en els seus percentatges (taula 15) segueixen tendències semblants a les de la província de Barcelona. També es produeix en el darrer any un increment dels percentatges de peons (sobretot homes) quan l'any anterior havia disminuït. Igualment es repeteix en les dades de Catalunya el que acabem de comentar sobre l'increment del percentatge d'auxiliars administratius i el descens d'oficials administratius en el cas de les dones. Assenyalem, per acabar, que les dades d'Espanya segueixen exactament les mateixes tendències, tot i que cal remarcar que el percentatge de

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons grup de cotització (règim general) Província de Barcelona, gener 2006



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori Permanente de la Inmigració (MTAS)

peons a Espanya és inferior al de Catalunya, i, en canvi, són més grans els percentatges d'oficials de segona i de tercera i d'oficials de primera.

El que és remarcable de tot això és que els treballadors estrangers estan molt concentrats en les categories baixes i que aquest fet no estigui tendint a corregir-se. Encara que també s'ha de tenir en compte que les dades del darrer any han de ser observades amb algunes reserves, ja que la incorporació de gairebé 600.000 noves altes laborals d'estrangers a la Seguretat Social a Espanya, produïda per la regularització, és quelcom excepcional que pot fer variar les tendències en curs. El lleu increment que s'ha produït pel que fa als percentatges en les baixes categories pot ser que es corregeixi en els propers anys en què no hi haurà (se suposa) processos de regularització.

Tanmateix, el cert és que els treballadors estrangers tenen una distribució per categories molt diferent de la de la resta de la població ocupada. Mentre que per al conjunt de la població ocupada el percentatge de peons és pels volts del 15%, per als es-

El creixement del percentatge de peons a la província de Barcelona va acompanyat del descens en altres categories

**Els
treballadors
estrangers
estan molt
concentrats en
les categories
baixes**

trangers és pels volts del 40%. Si aquest darrer percentatge només es modifica molt gradualment, com ha passat fins ara, voldrà dir que durant molt de temps la situació dels estrangers en el mercat laboral mantindrà la condició d'inferioritat respecte a la resta de la població. O, dit d'una altra manera, només una actuació decidida (de les institucions públiques i dels agents socials) podrà corregir aquesta situació d'inferioritat en un lapse de temps raonable.

Notes

¹ En els processos de regularització duts a terme entre els anys 1986 i 2001 es van regularitzar, a tot l'Estat espanyol, prop de 700.000 persones. Cal sumar-hi unes 140.000 persones regularitzades pels contingents del 1993 al 1999, més les que ho van fer per la via de les exempcions de visat i altres vies de l'anomenat règim general, que poden ser tantes com les dels contingents. I, finalment, cal afegir-hi les 576.000 persones regularitzades en el procés de normalització del 2005. Si tenim en compte que a 1 de gener del 2006 els estrangers en alta laboral a l'Estat espanyol eren 1.757.081, s'observa clarament que la major part van començar la seva trajectòria laboral des de la irregularitat.

² Actualment l'edita l'Observatorio Permanente de la Inmigración (OPI), adscrit a la Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració (Ministeri de Treball i Assumptes Socials).

Taules capítol 4



Taula 1

Treballadors estrangers en alta laboral a la Seguretat Social

| Any | Província de Barcelona | | | Catalunya | | | Espanya | | |
|------|------------------------|-----------|---------|------------|-----------|---------|------------|------------|---------|
| | Estrangers | Total | % estr. | Estrangers | Total | % estr. | Estrangers | Total | % estr. |
| 2002 | 97.951 | 2.201.925 | 4,45 | 136.442 | 2.862.296 | 4,77 | 627.795 | 15.748.752 | 3,99 |
| 2003 | 133.892 | 2.249.182 | 5,95 | 184.954 | 2.931.180 | 6,31 | 868.288 | 16.188.390 | 5,36 |
| 2004 | 154.077 | 2.291.933 | 6,72 | 215.607 | 2.997.490 | 7,19 | 982.365 | 16.589.561 | 5,92 |
| 2005 | 185.198 | 2.347.290 | 7,88 | 261.449 | 3.082.495 | 8,48 | 1.140.426 | 17.161.920 | 6,68 |
| 2006 | 284.476 | 2.498.700 | 11,38 | 396.860 | 3.298.100 | 12,03 | 1.757.081 | 18.123.800 | 9,69 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori Permanente de la Inmigración (MTAS)

Taula 2

Treballadors estrangers a la Seguretat Social per sexe

| Any | Província de Barcelona | | | Catalunya | | | Espanya | | |
|------|------------------------|---------|---------|-----------|---------|---------|---------|-----------|---------|
| | Dones | Homes | % dones | Dones | Homes | % dones | Dones | Homes | % dones |
| 2002 | 34.038 | 63.913 | 34,75 | 42.979 | 94.827 | 31,5 | 214.517 | 419.555 | 34,17 |
| 2003 | 47.143 | 86.749 | 35,21 | 60.634 | 125.287 | 32,26 | 303.723 | 559.747 | 35,63 |
| 2004 | 53.901 | 100.175 | 34,98 | 69.439 | 146.167 | 32,21 | 348.616 | 633.743 | 35,49 |
| 2005 | 66.769 | 118.148 | 36,11 | 87.387 | 174.061 | 33,42 | 415.042 | 725.380 | 36,39 |
| 2006 | 114.281 | 170.124 | 40,17 | 148.586 | 248.273 | 37,42 | 697.933 | 1.059.140 | 39,72 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori Permanente de la Inmigración (MTAS)

Taula 3

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per nacionalitats. 2002-2006

Província de Barcelona

| País | Gener 2003 | Gener 2004 | Gener 2005 | Gener 2006 |
|-------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Marroc | 27.927 | 30.968 | 34.042 | 45.489 |
| Àfrica | 35.699 | 40.212 | 44.894 | 60.016 |
| Filipines | 3.592 | 3.743 | 4.050 | 4.527 |
| Pakistan | 4.487 | 5.774 | 6.875 | 10.820 |
| Xina | 6.663 | 7.071 | 9.149 | 13.691 |
| Àsia | 18.369 | 20.701 | 24.850 | 35.880 |
| Argentina | 3.162 | 4.471 | 6.355 | 10.698 |
| Bolívia | 741 | 921 | 1.582 | 9.062 |
| Colòmbia | 6.148 | 6.930 | 9.243 | 15.924 |
| Equador | 15.507 | 17.697 | 21.395 | 46.299 |
| Perú | 9.041 | 10.967 | 13.527 | 16.196 |
| Rep. Dominicana | 3.597 | 3.934 | 4.477 | 5.890 |
| Uruguai | 1.020 | 1.276 | 1.977 | 4.263 |
| Amèrica llatina | 45.676 | 53.591 | 67.923 | 124.842 |
| Romania | 2.134 | 2.375 | 3.631 | 7.776 |
| Resta d'Europa | 6.510 | 7.648 | 10.393 | 16.947 |
| Total estrangers | 133.892 | 154.077 | 185.198 | 284.476 |

Catalunya

| País | Gener 2003 | Gener 2004 | Gener 2005 | Gener 2006 |
|-------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Marroc | 43.877 | 49.343 | 55.484 | 73.626 |
| Àfrica | 58.317 | 66.726 | 75.721 | 102.062 |
| Filipines | 3.797 | 3.962 | 4.321 | 4.833 |
| Pakistan | 5.230 | 6.525 | 7.752 | 11.603 |
| Xina | 7.766 | 8.747 | 11.699 | 17.299 |
| Àsia | 21.294 | 24.391 | 29.215 | 42.855 |
| Argentina | 4.055 | 5.821 | 8.245 | 13.970 |
| Bolívia | 879 | 1.119 | 1.995 | 11.038 |
| Colòmbia | 8.634 | 9.961 | 13.206 | 21.996 |
| Equador | 17.452 | 20.057 | 24.351 | 51.807 |
| Perú | 9.506 | 11.687 | 14.570 | 17.521 |
| Rep. Dominicana | 4.236 | 4.657 | 5.420 | 7.129 |
| Uruguai | 1.267 | 1.652 | 2.570 | 5.706 |
| Amèrica llatina | 54.271 | 64.411 | 82.378 | 150.554 |
| Romania | 4.741 | 6.093 | 9.971 | 20.881 |
| Resta d'Europa | 13.768 | 16.809 | 23.390 | 38.430 |
| Total estrangers | 184.954 | 215.607 | 261.449 | 396.860 |

Espanya

| País | Gener 2003 | Gener 2004 | Gener 2005 | Gener 2006 |
|-------------------------|----------------|----------------|------------------|------------------|
| Marroc | 159.813 | 173.837 | 186.785 | 253.331 |
| Àfrica | 217.048 | 238.754 | 259.493 | 356.480 |
| Filipines | 10.582 | 11.055 | 11.764 | 12.904 |
| Pakistan | 9.305 | 13.921 | 12.827 | 19.337 |
| Xina | 26.948 | 29.439 | 37.049 | 53.636 |
| Àsia | 61.394 | 69.940 | 77.385 | 112.046 |
| Argentina | 17.427 | 24.138 | 32.423 | 55.371 |
| Bolívia | 4.710 | 5.706 | 8.529 | 43.946 |
| Colòmbia | 61.645 | 66.382 | 82.192 | 135.170 |
| Equador | 128.580 | 139.317 | 154.547 | 277.666 |
| Perú | 28.396 | 37.943 | 48.888 | 62.291 |
| Rep. Dominicana | 15.313 | 16.982 | 19.848 | 26.539 |
| Uruguai | 3.838 | 5.311 | 7.909 | 17.774 |
| Amèrica llatina | 297.076 | 337.956 | 361.410 | 705.969 |
| Romania | 39.373 | 46.251 | 63.926 | 159.649 |
| Resta d'Europa | 97.697 | 112.695 | 142.440 | 267.154 |
| Total estrangers | 868.288 | 982.365 | 1.140.426 | 1.757.081 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori Permanente de la Immigració (MTAS)

Taula 4

Percentatges de treballadors estrangers en alta laboral a la SS

Província de Barcelona

| País | Gener 2003 | Gener 2004 | Gener 2005 | Gener 2006 |
|-------------------------|------------|------------|------------|------------|
| Marroc | 20,86 | 20,10 | 13,38 | 15,99 |
| Àfrica | 26,66 | 26,10 | 24,24 | 21,45 |
| Filipines | 2,68 | 2,43 | 2,19 | 1,59 |
| Pakistan | 3,35 | 3,75 | 3,71 | 3,61 |
| Xina | 4,98 | 4,59 | 4,94 | 4,81 |
| Àsia | 13,72 | 13,44 | 13,42 | 12,61 |
| Argentina | 2,36 | 2,90 | 3,43 | 3,76 |
| Bolívia | 0,55 | 0,60 | 0,85 | 3,19 |
| Colòmbia | 4,59 | 4,50 | 4,99 | 5,60 |
| Equador | 11,58 | 11,49 | 11,55 | 16,28 |
| Perú | 6,75 | 7,12 | 7,30 | 5,69 |
| Rep. Dominicana | 2,69 | 2,55 | 2,42 | 2,07 |
| Uruguai | 0,76 | 0,83 | 1,07 | 1,50 |
| Amèrica llatina | 34,11 | 34,78 | 36,68 | 43,88 |
| Romania | 1,59 | 1,54 | 1,96 | 2,73 |
| Resta d'Europa | 4,86 | 4,96 | 5,61 | 5,96 |
| Total estrangers | 100 | 100 | 100 | 100 |

Catalunya

| País | Gener 2003 | Gener 2004 | Gener 2005 | Gener 2006 |
|-------------------------|------------|------------|------------|------------|
| Marroc | 23,72 | 22,89 | 21,22 | 18,55 |
| Àfrica | 31,53 | 30,95 | 28,96 | 25,72 |
| Filipines | 2,05 | 1,84 | 1,65 | 1,22 |
| Pakistan | 2,83 | 3,03 | 2,97 | 2,92 |
| Xina | 4,20 | 4,06 | 4,47 | 4,34 |
| Àsia | 11,51 | 11,31 | 11,17 | 10,08 |
| Argentina | 2,19 | 2,70 | 3,15 | 3,52 |
| Bolívia | 0,48 | 0,52 | 0,76 | 2,78 |
| Colòmbia | 4,67 | 4,62 | 5,05 | 5,54 |
| Equador | 9,44 | 9,30 | 9,31 | 13,05 |
| Perú | 5,14 | 5,42 | 5,57 | 4,41 |
| Rep. Dominicana | 2,29 | 2,16 | 2,07 | 1,80 |
| Uruguai | 0,69 | 0,77 | 0,98 | 1,44 |
| Amèrica llatina | 29,34 | 29,87 | 31,51 | 37,94 |
| Romania | 2,56 | 2,83 | 3,81 | 5,26 |
| Resta d'Europa | 7,44 | 7,80 | 8,95 | 9,68 |
| Total estrangers | 100 | 100 | 100 | 100 |

Espanya

| País | Gener 2003 | Gener 2004 | Gener 2005 | Gener 2006 |
|-------------------------|------------|------------|------------|------------|
| Marroc | 18,41 | 17,70 | 16,38 | 14,42 |
| Àfrica | 25,00 | 24,30 | 22,75 | 20,29 |
| Filipines | 1,22 | 1,13 | 1,03 | 0,73 |
| Pakistan | 1,07 | 1,42 | 1,12 | 1,10 |
| Xina | 3,10 | 3,00 | 3,25 | 3,05 |
| Àsia | 7,07 | 7,12 | 6,79 | 6,36 |
| Argentina | 2,01 | 2,46 | 2,84 | 3,15 |
| Bolívia | 0,54 | 0,58 | 0,75 | 2,50 |
| Colòmbia | 7,10 | 6,76 | 7,21 | 7,69 |
| Equador | 14,81 | 14,18 | 13,55 | 15,80 |
| Perú | 3,27 | 3,86 | 4,29 | 3,55 |
| Rep. Dominicana | 1,76 | 1,73 | 1,74 | 1,51 |
| Uruguai | 0,44 | 0,54 | 0,69 | 1,01 |
| Amèrica llatina | 34,21 | 34,40 | 31,69 | 40,18 |
| Romania | 4,53 | 4,71 | 5,61 | 9,09 |
| Resta d'Europa | 11,25 | 11,47 | 12,49 | 15,20 |
| Total estrangers | 100 | 100 | 100 | 100 |

Taula 5

Treballadors estrangers en alta laboral per període d'alta inicial a la SS

| | Fins el 1990 | | 1991-1996 | | 1997-1999 | | 2000 | |
|------------------------|--------------|------|-----------|-------|-----------|-------|---------|-------|
| | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % |
| Província de Barcelona | 5.955 | 3,22 | 21.332 | 11,53 | 21.735 | 11,75 | 24.762 | 13,39 |
| Catalunya | 8.616 | 3,3 | 30.453 | 11,65 | 29.838 | 11,41 | 34.231 | 13,09 |
| Espanya | 39.290 | 3,45 | 118.475 | 10,39 | 116.129 | 10,18 | 140.620 | 12,33 |

| | 2001 | | 2002 | | 2003 | | 2004 | |
|------------------------|---------|-------|---------|-------|---------|-------|---------|-------|
| | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % |
| Província de Barcelona | 33.024 | 17,85 | 34.392 | 18,59 | 16.338 | 8,83 | 26.774 | 14,47 |
| Catalunya | 45.375 | 17,36 | 47.220 | 18,06 | 24.317 | 9,3 | 40.621 | 15,54 |
| Espanya | 183.983 | 16,13 | 235.896 | 20,68 | 124.899 | 10,95 | 176.694 | 15,49 |

Taula 6

Percentatges de treballadors estrangers donats d'alta a la SS, segons l'antiguitat. Gener 2005

| | Prov. Barcelona | Catalunya | Espanya |
|----------------|-----------------|-------------|-------------|
| Menys d'1 any | 14,47 | 15,54 | 15,49 |
| D'1 a 2 anys | 8,83 | 9,3 | 10,95 |
| De 2 a 3 anys | 18,59 | 18,06 | 20,68 |
| De 3 a 4 anys | 17,85 | 17,36 | 16,13 |
| De 4 a 5 anys | 13,39 | 13,09 | 12,33 |
| De 5 a 8 anys | 11,75 | 11,41 | 10,18 |
| De 8 a 13 anys | 11,53 | 11,65 | 10,39 |
| Més de 13 anys | 3,22 | 3,3 | 3,45 |
| Total | 100% | 100% | 100% |

Taula 7

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per període d'alta inicial i per sexe

| | | Fins 1990 | | 1991-1996 | | 1997-1999 | | 2000 | |
|------------------------|-------|-----------|---------|-----------|---------|-----------|---------|--------|---------|
| | | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones |
| Província de Barcelona | Dones | 1.775 | 29,90 | 6.059 | 28,81 | 8.017 | 37,55 | 8.818 | 35,28 |
| | Homes | 4.180 | 70,10 | 15.273 | 71,18 | 13.719 | 62,45 | 15.994 | 64,72 |
| Catalunya | Dones | 2.447 | 28,10 | 7.854 | 34,24 | 10.046 | 34,24 | 11.091 | 32,18 |
| | Homes | 6.199 | 71,90 | 22.799 | 65,76 | 19.792 | 65,76 | 23.140 | 67,82 |
| Espanya | Dones | 13.402 | 34,18 | 35.789 | 37,14 | 42.182 | 37,14 | 50.793 | 35,60 |
| | Homes | 25.807 | 65,82 | 82.686 | 62,86 | 73.947 | 62,86 | 89.809 | 64,40 |

| | | 2001 | | 2002 | | 2003 | | 2004 | |
|------------------------|-------|---------|---------|---------|---------|--------|---------|---------|---------|
| | | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones |
| Província de Barcelona | Dones | 11.928 | 29,90 | 12.273 | 35,07 | 6.485 | 40,15 | 11.137 | 41,60 |
| | Homes | 21.096 | 64,87 | 22.119 | 64,93 | 9.852 | 59,85 | 15.637 | 58,40 |
| Catalunya | Dones | 15.292 | 32,85 | 15.897 | 33,10 | 8.938 | 36,62 | 15.698 | 38,65 |
| | Homes | 30.083 | 67,15 | 31.341 | 66,90 | 15.378 | 63,38 | 24.923 | 61,35 |
| Espanya | Dones | 65.623 | 34,68 | 86.259 | 36,17 | 47.584 | 38,58 | 71.401 | 40,41 |
| | Homes | 118.360 | 65,32 | 149.636 | 63,83 | 77.314 | 61,42 | 105.292 | 59,59 |

Taula 8

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per període d'alta actual

| | Fins 1990 | | 1991-1996 | | 1997-1999 | | 2000 | |
|------------------------|-----------|------|-----------|------|-----------|------|--------|------|
| | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % |
| Província de Barcelona | 900 | 0,49 | 3.248 | 1,76 | 6.093 | 3,29 | 5.260 | 2,84 |
| Catalunya | 1.202 | 0,46 | 4.221 | 1,61 | 8.107 | 3,1 | 6.929 | 2,65 |
| Espanya | 6.157 | 0,54 | 22.284 | 1,95 | 37.772 | 3,31 | 31.155 | 2,73 |

| | 2001 | | 2002 | | 2003 | | 2004 | |
|------------------------|--------|------|---------|-------|---------|-------|---------|-------|
| | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % | Nombre | % |
| Província de Barcelona | 8.730 | 4,72 | 18.757 | 10,14 | 28.339 | 15,32 | 102.113 | 55,2 |
| Catalunya | 11.515 | 4,4 | 24.819 | 9,49 | 38.593 | 14,76 | 149.407 | 57,15 |
| Espanya | 53.240 | 4,67 | 107.909 | 9,46 | 165.420 | 14,51 | 644.549 | 56,52 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori Permanente de la Immigración (MTAS)

Taula 9

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per període d'alta actual i per sexe

| | | Fins el 1990 | | 1991-1996 | | 1997-1999 | | 2000 | |
|------------------------|-------|--------------|---------|-----------|---------|-----------|---------|--------|---------|
| | | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones |
| Província de Barcelona | Dones | 270 | 30,00 | 935 | 28,79 | 2.046 | 33,58 | 1.774 | 33,73 |
| | Homes | 630 | 70,00 | 2.313 | 71,21 | 4.047 | 66,42 | 3.486 | 66,27 |
| Catalunya | Dones | 344 | 28,02 | 1.139 | 26,98 | 2.522 | 31,11 | 2.178 | 31,43 |
| | Homes | 858 | 71,98 | 3.083 | 73,02 | 5.585 | 68,89 | 4.752 | 68,57 |
| Espanya | Dones | 1.964 | 31,9 | 6.280 | 28,18 | 12.230 | 32,38 | 10.879 | 34,92 |
| | Homes | 4.193 | 68,1 | 16.004 | 71,82 | 25.542 | 67,62 | 20.276 | 65,08 |

| | | 2001 | | 2002 | | 2003 | | 2004 | |
|------------------------|-------|--------|---------|--------|---------|---------|---------|---------|---------|
| | | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones | Nombre | % dones |
| Província de Barcelona | Dones | 3.142 | 35,99 | 6.763 | 36,06 | 10.724 | 37,84 | 37.443 | 36,67 |
| | Homes | 5.588 | 64,01 | 11.994 | 63,94 | 17.614 | 62,16 | 64.670 | 63,33 |
| Catalunya | Dones | 3.851 | 33,44 | 8.270 | 33,32 | 13.298 | 34,55 | 50.703 | 33,94 |
| | Homes | 7.664 | 66,56 | 16.549 | 66,68 | 25.194 | 65,45 | 98.704 | 66,06 |
| Espanya | Dones | 19.364 | 36,37 | 41.486 | 38,44 | 62.358 | 37,7 | 237.706 | 36,88 |
| | Homes | 33.876 | 63,63 | 66.427 | 61,56 | 103.060 | 62,3 | 406.842 | 63,12 |

Taula 10

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS per dependència laboral

| | Província de Barcelona | | | Catalunya | | | Espanya | | |
|------|------------------------|--------------|----------------|----------------|--------------|----------------|----------------|--------------|----------------|
| | Compte d'altri | Compte propi | % compte propi | Compte d'altri | Compte propi | % compte propi | Compte d'altri | Compte propi | % compte propi |
| 2003 | 120.640 | 13.252 | 9,9 | 167.088 | 17.866 | 9,66 | 758.914 | 109.374 | 12,6 |
| 2004 | 138.512 | 15.505 | 10,07 | 194.638 | 20.969 | 9,73 | 863.163 | 119.202 | 12,13 |
| 2005 | 166.269 | 18.649 | 10,09 | 236.001 | 25.448 | 9,73 | 1.000.487 | 139.939 | 12,27 |
| 2006 | 245.294 | 39.182 | 13,77 | 345.180 | 51.680 | 13,02 | 1.516.117 | 240.956 | 13,71 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori Permanente de la Immigración (MTAS)

Taula 11

T treballadors estrangers en alta laboral a la SS per dependència laboral i sexe

| | | Prov. de Barcelona | | Catalunya | | Espanya | |
|------|-------|--------------------|----------------|------------------|----------------|------------------|----------------|
| | | Per compte propi | % compte propi | Per compte propi | % compte propi | Per compte propi | % compte propi |
| 2004 | Dones | 5.586 | 10,36 | 7.185 | 10,35 | 45.329 | 11,12 |
| | Homes | 9.919 | 9,91 | 13.784 | 9,43 | 73.873 | 12,85 |
| 2005 | Dones | 6.664 | 9,98 | 8.647 | 9,9 | 52.629 | 12,68 |
| | Homes | 11.985 | 10,14 | 16.801 | 9,65 | 87.310 | 12,04 |
| 2006 | Dones | 20.956 | 18,34 | 26.192 | 17,63 | 125.881 | 18,04 |
| | Homes | 18.226 | 10,71 | 25.488 | 10,27 | 115.075 | 10,86 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori Permanente de la Inmigració (MTAS)

Taula 12

T treballadors estrangers en alta laboral a la SS. Règim de cotització

Província de Barcelona

| | | General | Autònom | Agrari | T treballadors de la llar | Mar | Mineria | Total |
|------|--------|---------|---------|--------|---------------------------|------|---------|---------|
| 2002 | Nombre | 77.448 | 9.123 | 1.922 | 9.363 | 88 | 7 | 97.951 |
| | % | 79,07 | 9,31 | 1,96 | 9,56 | 0,09 | 0,01 | 100 |
| 2003 | Nombre | 108.445 | 11.057 | 2.277 | 12.053 | 56 | 4 | 98.051 |
| | % | 80,99 | 8,26 | 1,7 | 9 | 0,04 | 0 | 99,99 |
| 2004 | Nombre | 126.073 | 13.258 | 3.572 | 11.116 | 54 | 4 | 154.077 |
| | % | 81,82 | 8,6 | 2,32 | 7,21 | 0,04 | 0 | 100 |
| 2005 | Nombre | 153.073 | 16.070 | 3.836 | 11.867 | 66 | 6 | 184.918 |
| | % | 82,78 | 8,69 | 2,07 | 6,42 | 0,04 | 0 | 100 |
| 2006 | Nombre | 217.576 | 18.971 | 3.979 | 43.772 | 169 | 9 | 284.476 |
| | % | 76,48 | 6,67 | 1,40 | 15,39 | 0,06 | 0,00 | 100 |

Catalunya

| | | General | Autònom | Agrari | T treballadors de la llar | Mar | Mineria | Total |
|------|--------|---------|---------|--------|---------------------------|------|---------|---------|
| 2002 | nombre | 106.495 | 12.886 | 6.542 | 10.219 | 293 | 7 | 136.442 |
| | % | 78,05 | 9,44 | 4,79 | 7,49 | 0,21 | 0,01 | 100 |
| 2003 | Nombre | 147.990 | 15.395 | 8.070 | 13.234 | 261 | 4 | 184.954 |
| | % | 80,01 | 8,32 | 4,36 | 7,16 | 0,14 | 0,00 | 100 |
| 2004 | Nombre | 174.451 | 18.502 | 10.313 | 12.148 | 189 | 4 | 215.607 |
| | % | 80,91 | 8,58 | 4,78 | 5,63 | 0,09 | 0,00 | 100 |
| 2005 | Nombre | 214.629 | 22.462 | 10.885 | 13.193 | 274 | 6 | 261.449 |
| | % | 82,09 | 8,59 | 4,16 | 5,05 | 0,1 | 0 | 100 |
| 2006 | Nombre | 304.034 | 26.921 | 13.466 | 52.067 | 362 | 9 | 396.859 |
| | % | 76,61 | 6,78 | 3,39 | 13,12 | 0,09 | 0,00 | 100 |

Espanya

| | | General | Autònom | Agrari | T treballadors de la llar | Mar | Mineria | Total |
|------|--------|-----------|---------|---------|---------------------------|-------|---------|-----------|
| 2002 | Nombre | 410.951 | 79.316 | 80.251 | 53.788 | 2.583 | 906 | 627.795 |
| | % | 65,46 | 12,63 | 12,78 | 8,57 | 0,41 | 0,14 | 100 |
| 2003 | Nombre | 582.289 | 89.957 | 109.403 | 83.203 | 2.717 | 719 | 868.288 |
| | % | 67,06 | 10,36 | 12,6 | 9,58 | 0,31 | 0,08 | 100 |
| 2004 | Nombre | 683.456 | 102.824 | 120.360 | 72.361 | 2.706 | 658 | 982.365 |
| | % | 69,57 | 10,47 | 12,25 | 7,37 | 0,28 | 0,07 | 100 |
| 2005 | Nombre | 824.706 | 121.874 | 113.930 | 76.148 | 3.168 | 600 | 1.140.426 |
| | % | 72,32 | 10,69 | 9,99 | 6,68 | 0,28 | 0,05 | 100 |
| 2006 | Nombre | 1.193.987 | 144.096 | 164.764 | 250.022 | 3.536 | 676 | 1.757.081 |
| | % | 67,95 | 8,20 | 9,38 | 14,23 | 0,20 | 0,04 | 100 |

Taula 13

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el règim de cotització i el sexe

Província de Barcelona

| | | General | Autònom | Agrari | Treballadors de la llar | Mar | Mineria | Total |
|------|---------|---------|---------|--------|----------------------------|-------|---------|---------|
| 2003 | Homes | 75.144 | 8.141 | 2.124 | 1.289 | 48 | 4 | 86.750 |
| | Dones | 33.301 | 2.916 | 153 | 10.764 | 8 | 0 | 47.142 |
| | % dones | 30,71 | 26,37 | 6,72 | 89,31 | 14,29 | 0 | 35,21 |
| 2004 | Homes | 86.042 | 9.653 | 3.337 | 1.093 | 46 | 4 | 100.175 |
| | Dones | 40.030 | 3.605 | 235 | 10.023 | 8 | 0 | 53.901 |
| | % dones | 31,75 | 27,19 | 6,58 | 90,17 | 14,81 | 0 | 34,98 |
| 2005 | Homes | 101.790 | 11.706 | 3.517 | 1.069 | 60 | 6 | 118.148 |
| | Dones | 51.282 | 4.364 | 319 | 10.789 | 6 | 0 | 66.760 |
| | % dones | 33,5 | 27,16 | 8,32 | 90,98 | 9,09 | 0 | 36,1 |
| 2006 | Homes | 145.402 | 13.570 | 3.678 | 7.377 | 158 | 9 | 170.194 |
| | Dones | 72.173 | 5.401 | 301 | 36.395 | 11 | 0 | 114.281 |
| | % dones | 33,17 | 28,47 | 7,56 | 83,15 | 6,51 | 0 | 40,17 |

Catalunya

| | | General | Autònom | Agrari | Treballadors de la llar | Mar | Mineria | Total |
|------|---------|---------|---------|--------|----------------------------|-------|---------|---------|
| 2003 | Homes | 104.919 | 11.351 | 7.361 | 1.404 | 243 | 4 | 125.282 |
| | Dones | 43.071 | 4.044 | 709 | 11.830 | 18 | 0 | 59.672 |
| | % dones | 29,1 | 26,27 | 8,79 | 89,39 | 6,9 | 0 | 32,26 |
| 2004 | Homes | 121.846 | 13.504 | 9.466 | 1.198 | 169 | 4 | 146.187 |
| | Dones | 52.604 | 4.998 | 867 | 10.950 | 20 | 0 | 69.439 |
| | % dones | 30,15 | 27,01 | 8,39 | 90,14 | 10,58 | 0 | 32,2 |
| 2005 | Homes | 146.310 | 16.453 | 9.858 | 1.183 | 251 | 6 | 174.061 |
| | Dones | 68.318 | 6.009 | 1.027 | 12.010 | 23 | 0 | 87.387 |
| | % dones | 31,83 | 26,75 | 9,44 | 91,03 | 8,39 | 0 | 33,42 |
| 2006 | Homes | 207.272 | 19.448 | 12.077 | 9.140 | 327 | 9 | 248.273 |
| | Dones | 96.762 | 7.473 | 1.389 | 42.927 | 35 | 0 | 148.586 |
| | % dones | 31,83 | 27,76 | 10,31 | 82,45 | 9,67 | 0,00 | 37,44 |

Espanya

| | | General | Autònom | Agrari | Treballadors de la llar | Mar | Mineria | Total |
|------|---------|---------|---------|---------|----------------------------|-------|---------|-----------|
| 2003 | Homes | 393.981 | 63.884 | 90.319 | 7.465 | 2.520 | 713 | 558.882 |
| | Dones | 188.305 | 26.071 | 19.084 | 75.738 | 197 | 6 | 309.401 |
| | % dones | 32,34 | 28,98 | 17,44 | 91,03 | 7,25 | 0,83 | 35,63 |
| 2004 | Homes | 456.886 | 72.246 | 95.445 | 5.997 | 2.515 | 654 | 633.743 |
| | Dones | 226.567 | 30.578 | 24.913 | 66.363 | 191 | 4 | 348.616 |
| | % dones | 33,15 | 29,74 | 20,7 | 91,71 | 7,06 | 0,61 | 35,49 |
| 2005 | Homes | 514.515 | 85.284 | 88.901 | 6.134 | 2.951 | 595 | 698.380 |
| | Dones | 283.189 | 36.590 | 25.028 | 70.013 | 217 | 5 | 415.042 |
| | % dones | 35,5 | 30,02 | 21,97 | 91,94 | 6,85 | 0,83 | 37,28 |
| 2006 | Homes | 796.317 | 100.363 | 129.542 | 28.979 | 3.271 | 668 | 1.059.140 |
| | Dones | 397.668 | 43.732 | 35.221 | 221.039 | 265 | 8 | 697.933 |
| | % dones | 33,31 | 30,35 | 21,38 | 88,41 | 7,49 | 1,18 | 39,72 |

Taula 14

Treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el grup de cotització i el sexe (règim general)

Província de Barcelona

| | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|-----------------------------|---------------|---------------|----------------|---------------|----------------|---------------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Enginyers i llicenciats | 4.564 | 1.791 | 5.274 | 2.133 | 6.059 | 2.615 |
| Tècnics | 1.433 | 1.145 | 1.558 | 1.346 | 1.810 | 1.575 |
| Caps admin. i de taller | 2.019 | 1.075 | 2.343 | 1.285 | 2.821 | 1.538 |
| Ajudants no titulats | 1.384 | 844 | 1.650 | 1.090 | 2.263 | 1.545 |
| Oficials admin. i de taller | 4.439 | 4.877 | 5.493 | 6.032 | 7.230 | 7.939 |
| Subalterns | 1.979 | 1.371 | 2.290 | 1.810 | 3.127 | 2.662 |
| Auxiliars administratius | 4.237 | 7.352 | 5.338 | 9.936 | 8.454 | 14.496 |
| Oficials 1a i 2a | 18.241 | 3.346 | 22.198 | 4.455 | 31.235 | 6.634 |
| Oficials 3a i especialistes | 14.815 | 6.604 | 17.519 | 8.341 | 24.344 | 12.032 |
| Peons | 32.799 | 11.588 | 37.891 | 14.822 | 57.702 | 21.284 |
| Total | 86.046 | 40.030 | 101.796 | 51.282 | 145.411 | 72.173 |

Catalunya

| | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|-----------------------------|----------------|---------------|----------------|---------------|----------------|---------------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Enginyers i llicenciats | 5.024 | 2.033 | 5.856 | 2.433 | 6.729 | 3.004 |
| Tècnics | 1.612 | 1.339 | 1.756 | 1.568 | 2.052 | 1.825 |
| Caps admin. i de taller | 2.316 | 1.185 | 2.676 | 1.424 | 3.239 | 1.721 |
| Ajudants no titulats | 1.711 | 1.049 | 2.015 | 1.365 | 2.775 | 1.968 |
| Oficials admin. i de taller | 5.098 | 5.518 | 6.263 | 6.903 | 8.292 | 9.255 |
| Subalterns | 2.393 | 1.638 | 2.833 | 2.216 | 3.844 | 3.213 |
| Auxiliars administratius | 5.100 | 9.123 | 6.430 | 12.300 | 10.150 | 17.923 |
| Oficials 1a i 2a | 26.548 | 4.166 | 33.220 | 5.733 | 46.412 | 8.332 |
| Oficials 3a i especialistes | 21.973 | 10.307 | 26.664 | 13.414 | 36.414 | 19.438 |
| Peons | 49.812 | 16.173 | 58.169 | 20.879 | 86.772 | 29.959 |
| Total | 121.850 | 52.604 | 146.316 | 68.318 | 207.281 | 96.762 |

Espanya

| | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|-----------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Enginyers i llicenciats | 17.758 | 8.148 | 20.086 | 9.559 | 23.411 | 11.586 |
| Tècnics | 5.701 | 5.557 | 6.147 | 6.309 | 7.103 | 7.281 |
| Caps admin. i de taller | 8.902 | 4.756 | 9.996 | 5.542 | 12.127 | 6.655 |
| Ajudants no titulats | 6.304 | 4.578 | 7.195 | 5.553 | 10.093 | 7.696 |
| Oficials admin. i de taller | 17.755 | 20.584 | 20.567 | 24.569 | 26.943 | 31.661 |
| Subalterns | 10.923 | 7.112 | 12.726 | 9.135 | 17.905 | 13.560 |
| Auxiliars administratius | 20.145 | 39.362 | 23.903 | 50.608 | 34.476 | 70.641 |
| Oficials 1a i 2a | 119.894 | 25.871 | 151.782 | 32.776 | 221.873 | 46.974 |
| Oficials 3a i especialistes | 83.628 | 44.945 | 98.690 | 56.700 | 144.991 | 81.678 |
| Peons | 165.748 | 65.413 | 190.074 | 82.194 | 296.663 | 119.601 |
| Total | 457.540 | 226.571 | 542.111 | 283.194 | 796.985 | 397.676 |

Taula 15

Distribució percentual dels treballadors estrangers en alta laboral a la SS segons el grup de cotització i el sexe (règim general)

Província de Barcelona

| | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|-----------------------------|---------------|---------------|----------------|---------------|----------------|---------------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Enginyers i llicenciats | 5,3 | 4,47 | 5,18 | 4,16 | 4,17 | 3,62 |
| Tècnics | 1,67 | 2,86 | 1,53 | 2,62 | 1,24 | 2,18 |
| Caps admin. i de taller | 2,35 | 2,69 | 2,3 | 2,51 | 1,94 | 2,13 |
| Ajudants no titulats | 1,61 | 2,11 | 1,62 | 2,13 | 1,56 | 2,14 |
| Oficials admin. i de taller | 5,16 | 12,18 | 5,4 | 11,76 | 4,97 | 11 |
| Subalterns | 2,3 | 3,42 | 2,25 | 3,53 | 2,15 | 3,69 |
| Auxiliars administratius | 4,92 | 18,37 | 5,24 | 19,38 | 5,81 | 20,09 |
| Oficials 1a i 2a | 21,2 | 8,36 | 21,81 | 8,69 | 21,48 | 9,19 |
| Oficials 3a i especialistes | 17,22 | 16,5 | 17,21 | 16,26 | 16,74 | 16,67 |
| Peons | 38,12 | 28,95 | 37,22 | 28,9 | 39,68 | 29,49 |
| Total | 86.046 | 40.030 | 101.796 | 51.282 | 145.411 | 72.173 |

Catalunya

| | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|-----------------------------|----------------|---------------|----------------|---------------|----------------|---------------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Enginyers i llicenciats | 4,12 | 3,86 | 4 | 3,56 | 3,25 | 3,1 |
| Tècnics | 1,32 | 2,55 | 1,2 | 2,3 | 0,99 | 1,89 |
| Caps admin. i de taller | 1,9 | 2,25 | 1,83 | 2,08 | 1,56 | 1,78 |
| Ajudants no titulats | 1,4 | 1,99 | 1,38 | 2 | 1,34 | 2,03 |
| Oficials admin. i de taller | 4,18 | 10,49 | 4,28 | 10,1 | 4 | 9,56 |
| Subalterns | 1,96 | 3,11 | 1,94 | 3,24 | 1,85 | 3,32 |
| Auxiliars administratius | 4,19 | 17,34 | 4,39 | 18 | 4,9 | 18,52 |
| Oficials 1a i 2a | 21,79 | 7,92 | 22,7 | 8,39 | 22,39 | 8,61 |
| Oficials 3a i especialistes | 18,03 | 19,59 | 18,22 | 19,63 | 17,57 | 20,09 |
| Peons | 40,88 | 30,74 | 39,76 | 30,56 | 41,86 | 30,96 |
| Total | 121.850 | 52.604 | 146.316 | 68.318 | 207.281 | 96.762 |

Espanya

| | 2004 | | 2005 | | 2006 | |
|-----------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones | Homes | Dones |
| Enginyers i llicenciats | 3,88 | 3,6 | 3,71 | 3,38 | 2,94 | 2,91 |
| Tècnics | 1,25 | 2,45 | 1,13 | 2,23 | 0,89 | 1,83 |
| Caps admin. i de taller | 1,95 | 2,1 | 1,84 | 1,96 | 1,52 | 1,67 |
| Ajudants no titulats | 1,38 | 2,02 | 1,33 | 1,96 | 1,27 | 1,94 |
| Oficials admin. i de taller | 3,88 | 9,09 | 3,79 | 8,68 | 3,38 | 7,96 |
| Subalterns | 2,39 | 3,14 | 2,35 | 3,23 | 2,25 | 3,41 |
| Auxiliars administratius | 4,4 | 17,37 | 4,41 | 17,87 | 4,33 | 17,76 |
| Oficials 1a i 2a | 26,2 | 11,42 | 28 | 11,57 | 27,84 | 11,81 |
| Oficials 3a i especialistes | 18,28 | 19,84 | 18,2 | 20,02 | 18,19 | 20,54 |
| Peons | 36,23 | 28,87 | 35,06 | 29,02 | 37,22 | 30,07 |
| Total | 457.540 | 226.571 | 542.111 | 283.194 | 796.985 | 397.676 |

5 Les condicions d'ocupació: temporalitat, salaris i sinistralitat

En el capítol anterior s'ha abordat el tipus d'incorporació laboral de la població estrangera sobre la base de les altes a la Seguretat Social i s'ha pogut constatar l'existència d'un mercat de treball segmentat a partir de la condició social d'immigrant (observada a partir de la nacionalitat) i el gènere. A fi de complementar aquesta anàlisi sobre immigració i mercat de treball, en aquest capítol ens aproximarem a les condicions d'ocupació de la població immigrant, amb l'objectiu de constatar si, a més de pautes diferenciades en l'accés al mercat de treball i en el tipus de trajectòries laborals seguides, es poden identificar o no unes condicions d'ocupació particulars entre la població immigrada —anàlogament al que està passant amb altres col·lectius, com les dones o els joves—, que ens permetin reforçar la idea de segmentació laboral.

En aquest sentit, no podem oblidar que una part molt rellevant de les condicions d'ocupació de la població estrangera assalariada es dona dins l'economia submergida. Si bé l'economia informal i formal són clarament interdependents i una no pot ser concebuda sense l'altra, a efectes de condicions de treball són dos móns absolutament diferents (Prieto, 1994). La metodologia d'aquest estudi, basada en l'anàlisi de les fonts estadístiques existents, no ens permet accedir a dades de l'economia informal, si bé som conscients que en estudis futurs s'hauria d'abordar i reflexionar de forma específica sobre aquestes "altres" condicions d'ocupació.

Tres eixos ens semblen d'importància cabdal a l'hora d'abordar les condicions d'ocupació de la població immigrada assalariada: en primer lloc, la incidència de la precarietat (llegida en clau de temporalitat contractual); en segon lloc, constatar si hi ha diferències salarials respecte a la força de treball autòctona (a partir de l'explotació de l'*Enquesta d'Estructura Salarial*); i finalment, la incidència de la sinistralitat laboral (a partir de les dades de la província de Barcelona facilitades *ad hoc* per la Subdirecció General de Relacions Laborals). A continuació desenvolupem cadascun d'aquests tres eixos.

Una part molt rellevant de les condicions d'ocupació de la població estrangera assalariada es dona dins l'economia submergida

5.1 Contractes de treball i temporalitat de la població estrangera

5.1.1 Creixement continu de la proporció dels contractes a treballadors estrangers

En aquest apartat analitzarem l'evolució que hi ha hagut pel que fa al volum de contractes realitzats a treballadors estrangers a la ciutat de Barcelona, comparant aquesta evolució amb la de la província de Barcelona i la del conjunt de Catalunya, i interessant-nos per variables com ara la temporalitat, el sexe o l'edat. El període en què analitzem aquesta evolució és de set anys: comencem amb les dades del 1999 i acabem amb les del 2005.

Les dades sobre contractes es refereixen al nombre de contractes que es firmen cada any, i no tenen res a veure, per tant, amb el nombre de treballadors que al final de l'any estan contractats (la majoria ha d'haver firmat el seu contracte en anys anteriors). La dada dels contractes firmats en un any tampoc no s'equipara amb el nombre de treballadors que durant aquell any han firmat algun contracte, ja que molts en poden haver firmat més d'un.

És important que es tinguin en compte aquestes precisions, ja que la informació que ens proporciona la dada dels contractes que es fan en un any és limitada. Hi ha sectors laborals en què es fan molts contractes, però això no vol dir pas que siguin els de molts treballadors, ja que es pot tractar de sectors en què la temporalitat és molt alta i per cada treballador hi hagi diversos contractes durant l'any. De fet, gairebé una tercera part dels contractes que s'han firmat en els darrers anys estan fets per empreses de treball temporal (ETT). I, per exemple, són molts més els contractes que se subscriuen cada any a l'hostaleria que a la indústria, quan de fet a la indústria hi ha molts més treballadors que a l'hostaleria.

Tot i així, és de gran interès observar l'evolució que estan tenint les dades sobre contractes a treballadors estrangers, i fer-ho en relació amb les dades sobre els contractes del conjunt dels treballadors, ja que la proporció dels primers respecte als segons no ha deixat de créixer en els darrers anys. L'any 2005, el darrer any que analitzem en aquest estudi, els contractes fets a estrangers a Catalunya van constituir el 23,0% del total dels contractes d'aquell any. Hi va haver un percentatge semblant a la ciutat de Barcelona: el 21,85%, com es veu a la taula 1.

Com que disposem de les dades referents als contractes de la ciutat de Barcelona, ens hi centrarem per dur a terme la nostra anàlisi, i, per tant, en aquest capítol, quan es menciona Barcelona distingirem sempre entre la ciutat i la província (en el capítol anterior, en canvi, en què que analitzàvem les dades de la SS, quan parlàvem de Barcelona ens referíem sempre a la província).

El creixement del nombre de contractes firmats per estrangers a la ciutat de Barcelona és, com es veu a la taula 1, molt accentuat, ja que ha passat de 34.247 contractes l'any 1999 a 193.900 l'any 2005. L'any que menys va créixer aquest nombre va ser el 2003, mentre que el creixement més gran es va donar el 2005. Aquestes variacions han estat iguals en les dades de la província i en les de Catalunya.

Vegeu taula 1

Contractes a persones estrangeres i percentatge que representen sobre el total. Barcelona, província de Barcelona i Catalunya, 1999-2005

A la taula 1 es pot comparar el ritme de creixement del nombre de contractes a estrangers en els tres àmbits territorials. La proporció dels que es signen a la ciutat de Barcelona, respecte als de la província i respecte als de Catalunya, es manté més o menys constant. L'any 1999 el 34,5% dels contractes firmats per estrangers a Catalunya havien estat fets a Barcelona, i aquest percentatge l'any 2005 va ser del 31,6%. És a dir, amb petites variacions, a la ciutat de Barcelona es fa la tercera part dels contractes a estrangers que es firmen a Catalunya.

En una altra columna de la taula 1 veiem els contractes firmats a la ciutat de Barcelona per al conjunt de la població, i en la següent donem el percentatge que representen els contractes que firmen els estrangers. Aquest percentatge passa del 4,29% l'any 1999 al 21,85% el 2005, i el seu creixement és progressiu, sense grans diferències d'un any a l'altre.

5.1.2 Tipus de contractes: contractes indefinits o temporals

La major part dels contractes que s'estan fent en els darrers anys són de caràcter temporal: en termes generals (per al conjunt dels treballadors, no només per als estrangers) els contractes temporals són més del 85% dels nous contractes que es fan cada any. Això no vol dir que aquest sigui el percentatge de temporalitat en els contractes existents, ja que els que es conserven d'anys anteriors són majoritàriament de caràcter indefinit.

A la ciutat de Barcelona es fa la tercera part dels contractes a estrangers que es firmen a Catalunya

Vegeu taula 2

Contractes a persones estrangeres segons la temporalitat
Barcelona, província de Barcelona i Catalunya, 1999-2005

A la taula 2 hi figuren les dades sobre els contractes subscrits per treballadors estrangers en els anys del període 1999-2005, i es pot veure el percentatge de contractes temporals per a cadascun dels tres àmbits territorials que estem comparant. Aquest percentatge de contractes temporals s'ha mantingut pràcticament invariable, amb una tendència molt lleu a l'alça, tant a la ciutat de Barcelona com a la província de Barcelona i a Catalunya.

Però per a tots els anys el percentatge de contractes temporals a la ciutat de Barcelona és una mica menor que a Catalunya. Això deu tenir relació amb la diferent importància que tenen els diversos sectors laborals en ambdós àmbits territorials. Per exemple, a la ciutat de Barcelona no hi ha agricultura i la construcció hi és una mica menor que en altres zones; però aquesta comparació requerria una anàlisi més detinguda per a la qual no disposem de dades suficients.

Ens interessa comparar la temporalitat dels contractes que s'estan fent a treballadors estrangers amb la del total dels contractes que es fan al conjunt dels treballadors. A la taula 3 fem aquesta comparació exclusivament per a la ciutat de Barcelona.

Vegeu taula 3

Contractes als treballadors estrangers i al total de treballadors segons el tipus de contracte. Barcelona, 1999-2005

S'observa que en ambdós grups (estrangers i total de treballadors) la temporalitat s'ha mantingut gairebé invariable en els set anys analitzats, amb un lleu creixement que és igual en tots dos casos. Però també es pot veure que la temporalitat és més gran en el cas dels estrangers: en tots els anys que apareixen a la taula 3, la temporalitat dels estrangers està pels volts d'un o dos punts per damunt de la del total de treballadors. Així doncs, més temporalitat per al col·lectiu immigrant, però sense que la diferència sigui gaire important.

5.1.3 Contractes indefinits o temporals segons el sexe a la ciutat de Barcelona

Ara mostrem dues taules més, una amb els valors absoluts (taula 4) i l'altra amb els percentatges (taula 5), en què apareixen

**La temporalitat
s'ha mantingut
gairebé
invariable en
els set anys
analitzats**

els contractes diferenciats per sexe, tant per als estrangers com per al conjunt de la població. A la primera taula veiem que en els contractes referits al total de treballadors, el nombre de contractes firmats per dones és més alt que el de firmats per homes (això es repeteix en cadascun dels anys mostrats a la taula). Aquesta diferència s'explica a partir del nombre de contractes temporals, ja que el nombre de contractes indefinits és força semblant (lleument més alt per als homes).

Vegeu taula 4

Contractes als treballadors estrangers i al total de treballadors, per sexe i tipus de contracte. Barcelona, 1999-2005

A la taula 4, en observar les columnes referides als estrangers, veiem que no passa el mateix. Aquí, el nombre de contractes firmats per homes és, en cada un dels anys, superior al de les dones, tant en indefinits com en temporals, tot i que la tendència és que vers una disminució de la diferència.

Però el que ens interessa és comparar les proporcions de temporalitat entre homes i dones, i aquesta informació ens la proporciona millor la taula 5. Aquí hi veiem que tant en el cas dels estrangers com en el conjunt de la població, el percentatge de temporalitat és més gran en les dones. En el cas del conjunt de la població, la temporalitat de les dones està, cada any, entre 1,5 i 2,5 punts per sobre de la dels homes, amb una tendència a la disminució d'aquest gradient (en els primers anys és de pels volts de 2,5 punts superior i en els darrers pels volts d'1,5 punts superior).

Vegeu taula 5

Percentatge de temporalitat dels contractes segons la nacionalitat
Barcelona, 1999-2005

Si ara ens fixem en les columnes d'estrangers, també veiem que, en tots els anys, el percentatge de temporalitat de les dones és més gran, però, a diferència del que passa amb el conjunt de la població treballadora –en què la diferència entre la temporalitat femenina i masculina es manté força estable –, en el cas de la població estrangera aquesta diferència es va fent més gran amb el pas dels anys: mentre en els primers anys la temporalitat de les dones és igual a la dels homes, en els darrers és pels volts de 2,5 punts superior. O, dit d'una altra manera, mentre que en el cas dels homes la temporalitat dels estrangers tendeix a fer-se igual que la del conjunt de la població, en el cas de les dones es va incrementant.

Tant en el cas dels estrangers com en el conjunt de la població, el percentatge de temporalitat és més gran en les dones

5.1.4 Contractes indefinits o temporals segons l'edat a la ciutat de Barcelona

A la taula 6 veiem com ha anat creixent el nombre de contractes a estrangers per a les diverses franges d'edat. En cadascuna es produeix un creixement semblant al que es dona en el nombre total de contractes a estrangers. També s'observa que és en la franja d'edat entre els 30 i els 45 anys on és més gran el nombre de contractes, i el més remarcable és que, tot i que varia molt el nombre absolut de contractes al llarg dels anys que s'analitzen, el que tot just si varia són els percentatges que representen les diverses franges d'edat. Per exemple, els contractes en la franja entre els 30 i els 45 anys són entre el 47% i el 49% del total, i aquest percentatge es modifica molt poc al llarg dels set anys que es mostren a la taula.

Vegeu taula 6

Contractes a persones estrangeres segons l'edat. Barcelona, 1999-2005

Vegeu taula 7

Contractes a persones estrangeres segons l'edat i el tipus de contracte
Barcelona, 1999-2005

A la taula 7 es mostra la mateixa distribució per edats, però disgregant el nombre de contractes entre indefinits i temporals, i afegint-hi el percentatge de temporalitat. Com es pot observar, els percentatges de temporalitat són molt semblants en totes les franges d'edat, si bé en els darrers anys s'observa una tendència lleu a una temporalitat més elevada en les franges extremes; la dels menors de 20 anys i la dels majors de 45 anys.

5.1.5 Contractes segons el sector econòmic a la ciutat de Barcelona

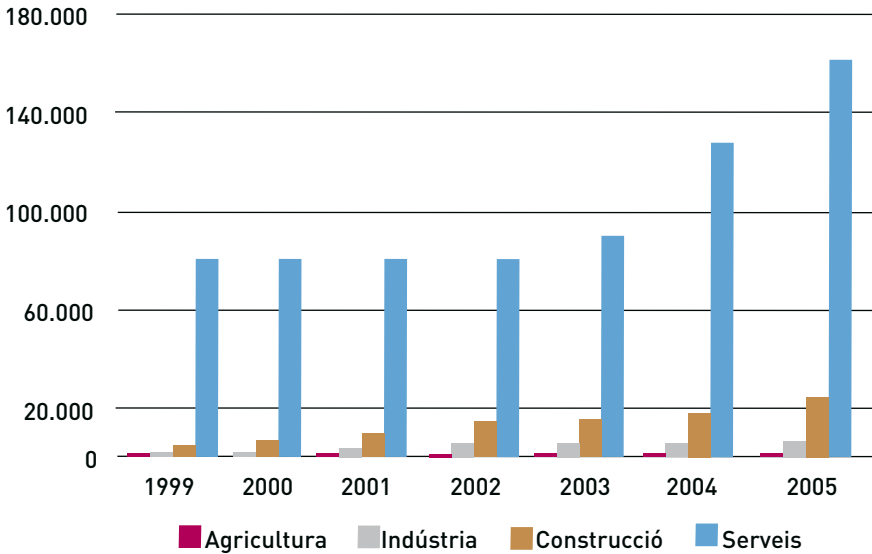
Els contractes de treball es poden dividir segons el sector econòmic, tot i que la divisió de què disposem és només per grans sectors: agricultura, indústria, construcció i serveis. A la taula 8 fornim les dades per a cadascun dels anys del període que estem analitzant i els percentatges que representen els contractes de cada sector.

Vegeu taula 8

Contractes a persones estrangeres segons el sector econòmic.
Barcelona, 1999-2005

Els percentatges de temporalitat són molt semblants en totes les franges d'edat

Evulció dels contractes a persones estrangeres segons el sector econòmic. Barcelona, 1999-2005



Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya.

Veiem que el sector dels serveis acapara la majoria dels contractes, fins i tot amb una tendència a l'alça: l'any 1999 el 80,47% dels contractes firmats per estrangers a la ciutat de Barcelona es feien en el sector dels serveis i l'any 2005 aquest percentatge era del 83,56%. Un creixement percentual que no ha estat gradual, ja que va ser l'any 2004 quan es va fer aquest salt de gairebé tres punts, mentre que en els altres anys les variacions han estat petites.

La construcció acapara pels volts del 13% dels contractes a estrangers i, com s'observa a la taula 8, aquest percentatge tot just si ha sofert variacions al llarg dels anys analitzats. Més petit encara és el percentatge de contractes subscrits en el sector de la indústria, i encara ho és més en l'agricultura; però, a més, en aquests dos sectors econòmics la tendència és que aquest percentatge baixi. En la indústria el descens del percentatge es produeix l'any 2004, coincidint amb l'ascens del percentatge del sector dels serveis.

El sector dels serveis acapara la majoria dels contractes, fins i tot amb una tendència a l'alça

Tanmateix, el més destacable és que les variacions que hem esmentat en la distribució dels contractes a estrangers per sectors econòmics són força petites, és a dir, el nombre de contractes creix fortament, però la seva distribució per sectors gairebé no varia.

Vegeu taula 9

Contractes a persones estrangeres segons el sector econòmic i el tipus de contracte. Barcelona, 1999-2005

El tipus de contracte, indefinit o temporal, creuat amb el sector econòmic, ens permet veure la temporalitat en cadascun dels sectors, cosa que mostrem a la taula 9. Ja havíem assenyalat que la temporalitat mitjana (per a tots els sectors) dels contractes que anualment es van firmant havia anat pujant lleument, fins a situar-se en el 86,39% dels contractes fets el 2005. Però a la taula 9 veiem que aquesta temporalitat és molt diferent en els diversos sectors econòmics: en el sector dels serveis, que acapara la majoria dels contractes, la temporalitat és semblant a la mitjana, i segueix una lleu tendència a l'alça, també molt semblant a la mitjana. En canvi, en els altres sectors els percentatges s'allunyen bastant de la mitjana.

El sector en què la temporalitat dels contractes que anualment es van firmant és més gran és la construcció, però ha seguit una tendència a la baixa en els darrers anys; era pels volts del 96% en els primers anys que s'analitzen i s'ha situat pels volts del 90% en els darrers. A l'altra banda hi ha la indústria, sector en què la temporalitat és més baixa. En aquest sector la temporalitat dels contractes que es fan cada any pateix fluctuacions considerables, per la qual cosa no és fàcil dir si la tendència és a l'alça o a la baixa. També en l'agricultura les fluctuacions són destacades, encara que sembla que es pot dir que hi ha una lleu tendència a la baixa de la temporalitat.

El sector en què la temporalitat dels contractes que anualment es van firmant és més gran és la construcció

5.2 Una aproximació als salaris de la població estrangera assalariada

L'estudi de les diferències salarials és encara més complicat que el de l'ocupació. Ni les estadístiques de salaris són tan continuades i completes com les d'ocupació, ni sempre la informació és tan exhaustiva com caldria. Durant els darrers anys s'ha fet un esforç important per millorar aquesta informació; però a causa de l'elevat cost de les enquestes es tracta només d'una informació que s'elabora cada quatre anys. La darrera Enquesta d'Estructura Sala-

rial (EES) es va fer el 2002. A partir de les seves microdades, González Calvet (2006) ha dut a terme un estudi exhaustiu de la situació dels estrangers a Catalunya. Atès que es tracta de l'únic treball fiable sobre el tema que tenim a l'abast, passem a fer-ne un resum i un breu comentari. Tal com indica l'autor, el primer problema que tenim és que les dades poden haver quedat obsoletes si tenim en compte l'onada migratòria dels darrers anys, però almenys sí que permeten apuntar unes pistes per saber cap on investigar.

Abans d'entrar en la discussió del contingut, cal exposar les limitacions de l'EES pel que fa a les dades. En l'Enquesta no es recullen dades dels centres de treball de menys de 10 treballadors (més d'un 25% de la població ocupada ho està en aquests establiments). Tampoc no s'inclouen el sector agrícola, el servei domèstic ni el sector públic. Aquest últim té poca incidència sobre les condicions laborals dels immigrants, ja que és un espai laboral pràcticament reservat als autòctons. Però les altres mancances se situen en espais en què abunden els treballadors estrangers i en què és més probable que una part de les condicions salarials s'estableixin per negociació individual entre treballador i ocupador.

Amb aquestes limitacions, l'evidència és una forta diferenciació de salaris entre persones espanyoles i estrangeres, encara que dins d'aquest segon grup cal diferenciar els immigrants comunitaris i no comunitaris. Com resumeix González Calvet (2006:407-408):

A Catalunya, els salaris dels treballadors estrangers són molt diferents dels salaris dels espanyols. Els estrangers provinents de la UE tenen un salari molt més gran que el dels espanyols (14,5 €/h i 10,7 €/h respectivament), mentre que els que vénen de fora de la UE el tenen molt més petit (7,3 €/h). Aquesta diferència es manté de forma sistemàtica, per sectors econòmics, categories laborals, nivell d'estudis, grandària de l'empresa, etc. però, contra el que podria semblar a primera vista, no hi ha evidència estadística de discriminació salarial per nacionalitats.

D'aquesta anàlisi se'n poden extreure diferents conclusions i comentaris.

En primer lloc, es constata que, pel que fa a la immigració estrangera, apareixen d'entrada dos col·lectius completament diferents: els estrangers comunitaris i els no comunitaris. També és possible que si disposéssim de més informació alguns grups de no comunitaris, com ara els japonesos i els ciutadans dels Estats

Contra el que podria semblar a primera vista, no hi ha evidència estadística de discriminació salarial per nacionalitats

Units, es trobarien en una situació semblant a la dels comunitaris, però atès que són grups amb un nombre d'efectius menor, la seva incidència queda confosa amb la resta. Es tracta, sens dubte, de processos migratoris diferents, que porten les persones a ocupar llocs de treball en què les retribucions són molt divergents.

En segon lloc, es constata que la immigració no comunitària se situa de forma general en els segments laborals en què predominen els salaris més baixos. Es dona en aquest cas una doble combinació: estan més presents en sectors d'activitat amb salaris inferiors que la resta (hostaleria, construcció, comerç i reparacions, altres serveis) i ocupen els llocs més baixos dins la jerarquia salarial de les empreses. Estan també més presents entre els contractats temporals i/o a temps parcial, que reben un salari per hora inferior que el dels contractats permanents i/o a temps complet. Obtenen també una retribució inferior, malgrat que tenen un nivell d'estudis similar, pel fet que accedeixen a llocs de treball diferents dels immigrants comunitaris i de la força de treball autòctona. Això indica que no hi ha una relació automàtica entre el nivell d'educació formal i el lloc de treball: una part dels estrangers amb un nivell d'ocupació determinat acaben treballant en feines que no tenen res a veure, a efectes salarials, amb aquesta formació ("inconsistència d'estatus").

L'enorme diferència global de salaris es produeix a partir d'una acumulació de factors que permet explicar les desigualtats salarials. Tal com identifica molt bé l'estudi esmentat, els factors que tenen més influència a l'hora d'explicar les diferències salarials són, per aquest ordre: l'antiguitat a l'empresa, la categoria laboral (tècnic-directiu), la titulació universitària superior, la diplomatura universitària, treballar en una empresa de més de 500 treballadors i treballar en el sector financer. Les diferències entre dos salaris són el resultat de l'acumulació de factors que es concreten en un determinat lloc de treball. I, sens dubte, cal esperar que la majoria d'immigrants tinguin menor antiguitat i poc accés a llocs de treball superiors, a les grans empreses i al sector financer. Fins i tot els qui arriben amb titulacions educatives elevades poden trobar-se amb molts entrebancs a l'hora d'assolir aquests llocs de treball per raons diverses: no reconeixement legal dels títols, llengua, rebuig social, manca de contactes, etc.

En resum, les desigualtats salarials són el resultat de la combinació de diversos factors que menen diferents grups vers llocs de treballs diferents. De fet, pot observar-se, per exemple, que si

La immigració no comunitària se situa de forma general en els segments laborals en què predominen els salaris més baixos

prenem en consideració les diferències salarials entre autòctons i estrangers no comunitaris, en tots els sectors els primers obtenen un salari mitjà un 45% superior que el dels no comunitaris; una diferència que inferior a la que es pot detectar entre els sectors de salaris més alts (producció i distribució de llum, aigua i gas) i els més baixos (hostaleria), en què el sou mitjà dels primers és 2,14 vegades el dels segons. Curiosament, a la mostra analitzada no apareix cap persona no comunitària en el primer sector.

Estudiar l'elevat grau de desigualtats salarials vol dir, per tant, estudiar els processos d'assignació de persones de procedència geogràfica diferent a llocs de treball diferents. Com se sustenta l'evidència d'aquestes desigualtats amb la no presència de discriminació? Tot depèn del concepte que apliquem a cada cosa. En l'estudi de González Calvet que hem analitzat s'utilitza el concepte amb els termes que habitualment apliquen els economistes. S'entén per discriminació el fet que dues persones iguals, que fan la mateixa feina en el mateix tipus de context, rebin un salari diferent pel sol fet de tenir un passaport diferent. El concepte es limita doncs a les situacions en què una persona rep un sou inferior que el de les persones que es troben en les seves mateixes condicions i en el mateix tipus d'empresa. Per cert, cal tenir present que aquest és el tipus de discriminació que està directament proscriu per llei. I per tal de mostrar que això no passa, el mètode d'anàlisi és el que es presenta en el mateix treball: realitzar un ajustament econòmic per comparar la situació de dues persones que són iguals en tot (sector laboral, grandària de l'empresa, nivell educatiu, posició professional, etc.) per veure si la introducció de la variable nacionalitat explica l'aparició de diferències. En l'estudi de González Calvet aquesta hipòtesi és refutada i les conclusions apunten que no es detecta discriminació salarial directa per raons d'origen nacional. Les diferències s'explicarien per l'existència d'una forta segmentació que porta els immigrants no comunitaris a treballar en els sectors, les ocupacions i les empreses en què els salaris són més baixos.

Observar que no hi ha discriminació directa es pot considerar una bona notícia; però les enormes diferències salarials ens obliguen a plantejar altres preguntes i a revisar els enfocaments. Fa molt temps que se sap que l'element més important a l'hora d'explicar diferències de condicions laborals és la segmentació, el fet que diferents col·lectius socials acabin treballant en espais productius i empresarials diferents. I que la discriminació més grollera és la que més aviat desapareix. Però la segmentació és sovint

No es detecta discriminació salarial directa per raons d'origen nacional

una altra forma, més subtil, de discriminació. El fet que determinats grups socials ocupin uns llocs de treball determinats influeix en la legitimació social i en els mecanismes que expliquen els salaris, en l'articulació de la negociació col·lectiva, en el reconeixement professional, etc. De fet, moltes discriminacions s'amaguen sota la diferenciació injustificada de llocs de treball o la manca de reconeixement de determinades qualificacions.

En definitiva, caldria preguntar-se, a la vista de les enormes desigualtats que palesa l'estudi de González Calvet, en quina mesura la immigració pot generar un augment de les desigualtats des del moment que pot contribuir a crear una situació en què es fan possibles i es legitimen nivells salarials molt baixos. Les enormes desigualtats que detecta l'estudi són més un element de preocupació que no pas de satisfacció.

5.3 La sinistralitat laboral de la població estrangera a la província de Barcelona

Un altre dels indicadors de les condicions de treball és la sinistralitat laboral. L'objectiu d'aquest apartat és valorar si la precarietat laboral dels treballadors estrangers no comunitaris, juntament amb la seva més gran concentració en sectors d'activitat amb predomini de petites empreses, amb elevada rotació i en categories que sovint requereixen escassa qualificació, es tradueix o no en una alta sinistralitat laboral en comparació amb la força de treball autòctona, en el context d'un país amb l'índex d'accidents laborals més elevat de la Unió Europea.

La font estadística que proporciona informació global sobre els accidents de treball que hi ha a Espanya és l'*Estadística d'Accidents de Treball*, que elabora anualment el Ministeri de Treball i Assumptes Socials [www.mtas.es]. Es tracta d'una estadística de caràcter administratiu, que es basa en la informació procedent de les comunicacions que les empreses han de fer a l'autoritat laboral competent quan es produeix un accident de treball amb baixa laboral. Una de les limitacions d'aquesta estadística és que no fa públiques les dades sobre sinistralitat laboral segons la nacionalitat de la víctima per províncies, ni tampoc no ens permet creuar per tot l'àmbit estatal la nacionalitat de l'afectat amb el sector d'activitat.¹

Davant d'aquesta dificultat, l'anàlisi de la sinistralitat laboral entre la població estrangera a la província de Barcelona que aquí presentem ha estat realitzada a partir de les dades facilitades *ad hoc* per la Subdirecció General de Relacions Laborals, del Departament

El fet que determinats grups socials ocupin uns llocs de treball determinats influeix en la legitimació social i en els mecanismes que expliquen els salaris

ment de Treball de la Generalitat de Catalunya, que recull els expedients dels accidents amb baixa laboral de l'any 2004 segons la nacionalitat. Aquestes dades ens permeten crear la nacionalitat de la persona accidentada amb el sector d'activitat, el lloc de l'accident i la seva gravetat. A continuació en presentem i n'analitzem els resultats principals.²

5.3.1 La incidència de la sinistralitat laboral entre la població estrangera segons el sector d'activitat a la província de Barcelona

Del total d'accidents registrats l'any 2004 (134.234 accidents), 9.707 corresponen a treballadors sense la nacionalitat espanyola, la qual cosa constitueix el 7,2% del total. La mitjana anual d'afiliats a la Seguretat Social l'any 2004 per a la província de Barcelona mostra una proporció d'afiliats estrangers del 7,1%. Així doncs, d'entrada, la comparació d'ambdós indicadors ens permet afirmar que no hi ha una incidència més gran de la sinistralitat dins el col·lectiu de treballadors estrangers —respecte al conjunt de treballadors—, si bé aquesta apreciació deixa de banda l'important volum de força de treball d'origen no comunitari que desenvolupa una activitat remunerada dins de l'economia submergida i que no apareix comptabilitzada ni en les dades d'afiliació a la Seguretat Social ni en els expedients d'accidents laborals. Malgrat aquesta percepció general, les dades sobre sinistralitat segons el sector d'activitat, com veurem a continuació, sí que ens permetran identificar diferències entre ambdós col·lectius de treballadors.

La taula 10 recull la distribució del total d'accidents amb baixa laboral registrats l'any 2004 (un total de 134.234 expedients recollits), i engloba tant treballadors amb nacionalitat espanyola com estrangers, per sector d'activitat econòmica. La construcció, les activitats industrials de neteja, la selecció i col·locació de personal (ETT) i les instal·lacions d'edificis i obres n'ocupen, seguint aquest ordre, les quatre primeres posicions, i concentren gairebé el 21% del total d'accidents registrats.

La construcció constitueix sens dubte el sector d'activitat que més nombre accidents registra. Si ens basem en les dades de la taula 10, la suma del nombre d'accidents que han tingut lloc dins els sectors de construcció general, instal·lacions d'edificis i obres i acabaments d'edificis i obres, ofereix un percentatge de gairebé el 16% del total d'accidents registrats. Aquesta dada ens permet apuntar l'elevada sinistralitat dins d'aquest sector, si tenim en compte que les dades sobre afiliació a la SS per al conjunt de l'Estat

Del total d'accidents registrats l'any 2004 (134.234 accidents), 9.707 corresponen a treballadors estrangers

espanyol —la mitjana anual per a l'any 2004— mostren com el sector de la construcció engloba l'11,8% del total d'afiliats.

Vegeu taula 10

Distribució de treballadors accidentats sobre el total de treballadors, per principal sector d'activitat econòmica. Província de Barcelona, 2004

La taula 11 ens presenta la distribució dels accidents per sector d'activitat quan es tracta de treballadors amb nacionalitat espanyola. Les diferències respecte als resultats recollits a la taula 1 (conjunt de treballadors) són mínimes i els sectors d'activitat que concentren un nombre més gran d'expedients són coincidents, com era d'esperar. Les diferències apareixen de forma nítida quan comparem aquesta distribució amb la de la població de nacionalitat estrangera (vegeu la taula 12).

Vegeu taula 11

Distribució de treballadors accidentats amb nacionalitat espanyola, per sector d'activitat econòmica. Província de Barcelona, 2004

Vegeu taula 12

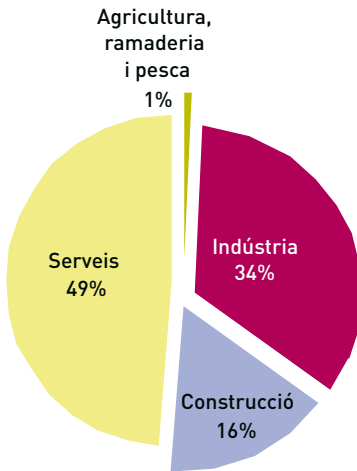
Distribució de treballadors estrangers accidentats, per sector d'activitat econòmica. Província de Barcelona, 2004

Els resultats de la taula 12 (vegeu la segona columna) evidencien la major concentració dels accidentats estrangers en uns determinats sectors d'activitat en relació als treballadors amb nacionalitat espanyola. Només quatre sectors d'activitat, la "construcció general", l'hostaleria ("restaurants" i "hotels"), la "selecció i col·locació de personal" i "l'acabament d'edificis i obres" apleguen el 36,5% del total d'expedients entre la població estrangera. Aquest percentatge contrasta amb el 17,9% que concentren els mateixos sectors quan es tracta de treballadors amb nacionalitat espanyola.

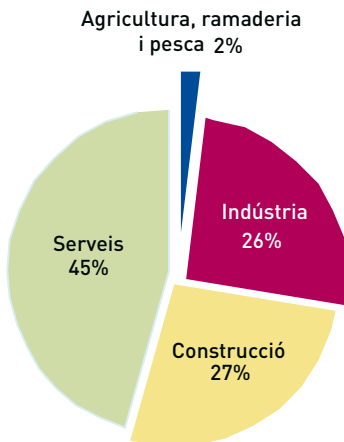
L'agrupació dels sectors d'activitat amb dades per al conjunt de Catalunya (veure Gràfics 2 i 3) mostra de forma més clara les diferències entre els accidentats amb nacionalitat espanyola i estrangera. Mentre els primers tenen un major pes en la indústria i els serveis que els treballadors accidentats estrangers, aquests darrers representen un percentatge d'accidentats major en l'agricultura (2% vs. 1%) i, sobretot, en la construcció (27% vs. 16%). En qualsevol cas, el que aquestes dades posen de manifest és les diferents pautes de concentració sectorial que experimenten uns treballadors i altres en el mercat de treball català.

La població estrangera accidentada mostra una menor dispersió que la població amb nacionalitat espanyola pel que fa a sector d'activitat

Distribució percentual dels treballadors accidentats amb nacionalitat espanyola segons sectors d'activitat Catalunya, 2004



Distribució percentual dels treballadors estrangers accidentats segons sectors d'activitat principals Catalunya, 2004



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades subministrades per la Subdirecció General de Relacions Laborals de la Generalitat de Catalunya.

Tornant de nou a la taula 12, es posa de manifest l'elevada sinistralitat de la població estrangera en el sector de la construcció. El subsector de la construcció general es desmarca de la resta, en primera posició, amb un 17,4% del total d'accidents. Si a l'activitat de la construcció general hi afegim l'acabament d'edificis i obres, les instal·lacions d'edificis i obres i la preparació d'obres, ens trobem davant un sector que concentra un de cada quatre accidents (26,6%) que afecten la població estrangera. Aquestes quatre activitats pertanyents al sector de la construcció, en canvi, només aglutinen una mica menys del 17% del total d'expedients quan tenim en compte el conjunt de treballadors (espanyols i estrangers) a la província de Barcelona.

Així mateix, si relacionem les dades d'accidents dels treballadors estrangers (el 26,6% del total d'accidents que afecten estrangers es produeixen a la construcció) amb les xifres d'estrangers afiliats a la Seguretat Social per a la província de Barcelona (a 1 de gener del 2006),³ constatem que el nombre d'estrangers afiliats al sector de la construcció constitueix un 20,4% amb relació a la resta de sectors. Salvant les limitacions metodològiques que es deriven de comparar ambdues xifres, podem afirmar que la distància de cinc punts que separa ambdós percentatges indicaria una elevada sinistralitat laboral en aquest sector.⁴

En l'estudi de la sinistralitat entre la població estrangera també cal esmentar el cas de dues activitats més: els restaurants i les indústries càrniques, que concentren un 6,4% i un 3,1% del total d'accidents, respectivament. Es tracta de sectors on hi ha una presència creixent de força de treball estrangera: sobretot llatinoamericana en el cas de l'hostaleria, així com marroquina i procedent de països subsaharians quan es tracta de la indústria càrnica.⁵ En ambdós casos ens trobem davant d'activitats que concentren un percentatge reduït del total d'accidentats amb nacionalitat espanyola (només un 1,4% en els restaurants i un 0,9% en el cas de les indústries càrniques) (vegeu la taula 11).

Es posa de manifest l'elevada sinistralitat de la població estrangera en el sector de la construcció

La quarta columna de la taula 12 recull el percentatge d'estrangers accidentats respecte al total d'accidentats (treballadors espanyols i estrangers) dins un mateix sector d'activitat. En aquest cas, el rànquing de sectors varia considerablement. Destaca en bona mesura el sector agrícola. Si bé en termes absoluts es tracta d'una activitat que no presenta un nombre d'accidents gaire elevat entre la població estrangera (només un 0,92% del total d'accidents protagonitzats per treballadors estrangers), gairebé el

26% dels accidentats en aquest sector són estrangers (un de cada quatre). Aquesta xifra no ens ha de sorprendre si tenim en compte que el 74% del total de treballadors afiliats a la Seguretat Social en el règim especial agrari, a 1 de gener del 2005 i segons dades per a la província de Barcelona, són estrangers (tres de cada quatre treballadors).

Els sectors relacionats amb la construcció presenten percentatges d'accidentats amb nacionalitat estrangera força elevats respecte al total d'accidentats registrats; percentatges que oscil·len entre el 14,1% de l'acabament d'edificis i obres, el 12,6% de la construcció general i el 9,8% de la preparació d'obres. La proporció de treballadors amb nacionalitat estrangera dins el total d'afiliats en aquest sector d'activitat, a 1 de gener del 2006 per a la província de Barcelona, se situa en gairebé un 26%.

En canvi, no s'observa cap relació significativa entre la gravetat de l'accident (lleu, greu, molt greu i mortal) i el fet que el treballador sigui espanyol o estranger, tal com es posa de manifest a la taula 13.

Vegeu taula 13

Comparativa dels expedients d'accidents dels treballadors estrangers i de nacionalitat espanyola segons la gravetat de l'accident.
Província de Barcelona, 2004

Pel que fa al lloc de l'accident, la comparativa entre treballadors estrangers i espanyols ens permet identificar una incidència dels accidents diferenciada, si bé estadísticament no és gaire rellevant: mentre gairebé un 80% dels accidents que afecten treballadors amb nacionalitat espanyola té lloc en el centre de treball habitual, aquest percentatge augmenta fins a gairebé un 84% quan es tracta de treballadors estrangers. En canvi, tant els accidents que tenen a veure amb desplaçaments dins de la jornada laboral, com els accidents *in itinere* (aquells que pateix el treballador durant el trajecte entre el seu lloc de residència i el lloc de treball), tenen una incidència més gran entre els treballadors espanyols (un 15,8% si sumem ambdues categories per al cas dels treballadors espanyols *versus* un 9,7% quan es tracta d'estrangers). A tall d'hipòtesi, i sense possibilitat de contrastar-la empíricament a través de les dades d'aquest estudi, una possible explicació d'aquesta diferència la podríem trobar en el fet que els immigrants fan servir molt més el transport públic que els treballadors autòctons.

Un 84% dels accidents que afecten a treballadors estrangers té lloc en el centre de treball habitual

Vegeu taula 14

Comparativa d'expedients d'accidents laborals de treballadors estrangers i de nacionalitat espanyola, segons el lloc de l'accident
Província de Barcelona, 2004

A tall de síntesi i recapitulació, no hi ha dubte que, si bé globalment la proporció d'accidentats estrangers respecte al total d'accidentats no supera el percentatge d'estrangers afiliats a la Seguretat Social, les diferències segons els sectors d'activitat sí que són perceptibles. La distribució dels accidentats estrangers i espanyols segons el sector d'activitat no és la mateixa. La població estrangera accidentada mostra una menor dispersió, tot concentrant-se en major mesura que el conjunt de treballadors en aquestes activitats a què majorment accedeix la població estrangera no comunitària, caracteritzades per la precarietat laboral, l'escàs requeriment de qualificació i una elevada sinistralitat. Certament, a partir de les dades disponibles resulta difícil concloure si aquesta major incidència de la sinistralitat en determinats sectors, quan es tracta de treballadors estrangers, s'explica només pel fet que els treballadors estrangers s'insereixen en major mesura en aquests sectors —uns sectors que, d'altra banda, ja comptaven amb una elevada sinistralitat abans de l'arribada de força de treball estrangera, com és el cas de la construcció—; o si, per contra, la raó la trobem en el fet que les condicions de seguretat laboral dels treballadors espanyols que hi treballen són millors que les dels estrangers, amb la qual cosa ens trobaríem davant d'un procés de discriminació.

És la força de treball estrangera la que accedeix a les pitjors condicions laborals, a les feines més dures i a les empreses de menor grandària

A partir de les dades disponibles no és possible resoldre aquesta qüestió. Ara bé, en alguns casos, com el de la construcció, hem constatat com la proporció d'accidentats estrangers que es concentren en aquest sector supera clarament el percentatge del total d'estrangers afiliats que treballen a la construcció. En qualsevol cas, sí que podem aventurar que dins d'aquests sectors es produeix un procés d'etnoestratificació, en el sentit que és la força de treball estrangera la que accedeix a les pitjors condicions laborals, a les feines més dures i a les empreses de menor grandària, amb més risc de vulneració de la normativa laboral.

Aquestes mateixes circumstàncies laborals que afecten la força de treball estrangera repercutirien també en la menor eficàcia del registre que hem analitzat a l'hora de copsar la sinistralitat real entre la població estrangera. La situació de vulnerabilitat econòmica i jurídica que afecta molts treballadors estrangers, podria suposar

un motiu que dugués el treballador a no sol·licitar la baixa laboral i a l'empresa a no comunicar l'accident, amb la qual cosa s'estaria subestimant la dimensió real de la sinistralitat entre els treballadors estrangers.

5.3.2 La incidència de la sinistralitat laboral segons la nacionalitat a la província de Barcelona

Un cop estudiada la sinistralitat laboral de la població estrangera segons el sector d'activitat, analitzarem els expedients d'accidents laborals amb baixa registrats a la província de Barcelona l'any 2004, a partir de la nacionalitat. El fet que el terme *estranjer* aglutini treballadors amb nacionalitats diverses fa necessari establir diferències segons la nacionalitat. En aquest sentit, és lògic pressuposar que la incidència de la sinistralitat no serà la mateixa entre aquelles persones procedents de països de la Unió Europea, per exemple, que entre els treballadors originaris de països no comunitaris, protagonistes dels corrents migratoris de caràcter econòmic que han arribat a Catalunya i a Barcelona en els darrers anys. La raó principal d'aquest pressupòsit rau en el fet que ambdós tipus d'estrangers tenen pautes d'incorporació laboral també diferenciades, com ja s'ha constatat en capítols anteriors.

La taula 15 ens mostra la incidència de la sinistralitat laboral segons la nacionalitat de la població estrangera (vegeu la primera i la segona columnes) i permet establir un rànquing de nacionalitats segons el nombre d'expedients registrats. El gràfic 4 recull la distribució dels accidentats segons les nacionalitats principals i posa de manifest com dos països, el Marroc i l'Equador per aquest ordre, concentren gairebé el 50% del total d'expedients registrats. Els sinistres protagonitzats per ciutadans d'origen marroquí (3.367 expedients, 34,7% del total), destaquen clarament sobre la resta de nacionalitats. Així mateix, quatre nacionalitats llatinoamericanes (Equador, Perú, Colòmbia i Argentina) aglutinen gairebé el 30% dels expedients recollits; cal tenir en compte que una part considerable dels estrangers amb nacionalitat italiana correspon a italoargentins, ciutadans procedents d'Argentina que accedeixen a la ciutadania italiana un cop han acreditat que tenen ascendència italiana.

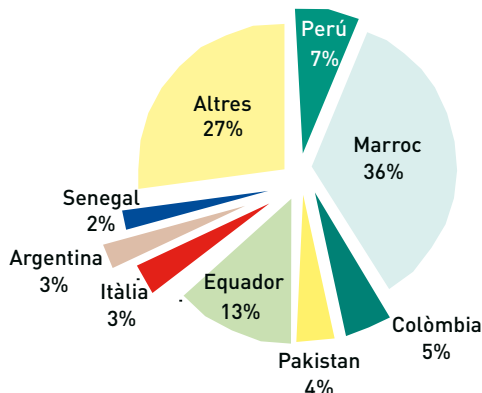
Si comparem la distribució percentual del total d'estrangers accidentats segons la nacionalitat amb la dels estrangers afiliats a la Seguretat Social, la sobrerrepresentació del col·lectiu marroquí pel que fa a incidència de la sinistralitat laboral es posa cla-

Dos països, el Marroc i l'Equador per aquest ordre, concentren gairebé el 50% del total d'expedients registrats

rament de manifest. Tal com ens mostra el capítol sobre afiliació d'estrangers a la Seguretat Social, a 1 de gener del 2005, un 18,4% del total d'estrangers afiliats a la província de Barcelona té nacionalitat marroquina,⁶ percentatge clarament inferior al 34,7% del total d'accidents que aquest col·lectiu ha protagonitzat durant l'any 2004.⁷ Aquesta incidència més gran de la sinistralitat entre els treballadors marroquins no es donaria entre els col·lectius llatinoamericans, on hi ha una pràctica equivalència entre ambdós percentatges: Equador i Perú, per exemple, amb un 13,5% i un 6,9%, respectivament, del total d'accidents, representen un 11,5% i un 7,3% del total d'estrangers afiliats a la Seguretat Social.

En el cas dels xinesos, en canvi, s'assistiria al fenomen contrari: si bé representen gairebé el 5% del total d'estrangers afiliats a la província de Barcelona a 1 de gener del 2005, són estadísticament poc visibles dins el total d'estrangers accidentats: amb només un 0,5% de representació dins del registre d'accidents, no apareixen recollits com a nacionalitats principals dins de la taula 15. El fet que molts dels assalariats amb nacionalitat xinesa treballin en empreses regentades per connacionals podria explicar aquesta menor sinistralitat, que tant pot obeir a la menor incidència dels accidents dins del col·lectiu, com a la menor propensió a demanar la baixa i a expedientar l'accident, en cas que es produeixi, per por a perdre la feina o per la pressió que pot exercir el mateix empresari, especialment si es tracta d'un familiar o amic.

Distribució dels treballadors estrangers accidentats segons les nacionalitats principals. Província de Barcelona, 2004



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades subministrades per la Subdirecció General de Relacions Laborals de la Generalitat de Catalunya

Les dates posen de manifest la sobrerepresentació del col·lectiu marroquí pel que fa a incidència de la sinistralitat laboral

Vegeu taula 15

Distribució percentual dels sectors econòmics amb més nombre de treballadors estrangers accidentats segons les nacionalitats principals
Província de Barcelona, 2004

La taula 15 recull la distribució per nacionalitats principals d'aquells sectors d'activitat que concentren un nombre més gran d'accidents entre la població estrangera.⁸ De les dades es desprèn que per a totes les activitats, a excepció del comerç al detall i de les activitats industrials de neteja (ambdues del sector dels serveis), els treballadors marroquins són el col·lectiu que presenta un nombre més gran d'accidents, amb percentatges superiors al 35% en alguns casos, com ara la construcció general (53,4%) o les indústries càrniques (37%). La producció agrícola (activitat que no apareix recollida a la taula 15 atès que concentra pocs accidents del total d'expedients protagonitzats per treballadors estrangers; vegeu la taula 12), és l'activitat que presenta una concentració més alta d'accidentats d'una mateixa nacionalitat: el 65,2% dels accidentats té la nacionalitat marroquina. Aquesta constatació és un reflex directe de la segregació laboral que pateixen els treballadors d'una mateixa nacionalitat en determinades activitats.

En el cas de les activitats que pertanyen al sector de la construcció (construcció general, acabament d'edificis i obres i instal·lació d'edificis i obres), cal destacar l'elevada presència d'accidentats marroquins i, força punts per sota, d'equatorians (amb percentatges entre el 12,7% i el 18%) peruans, colombians i pakistanesos (aquestes tres darreres nacionalitats amb percentatges que oscil·len entre el 3,5% i el 7,5%).

En el cas concret de la instal·lació d'edificis i obres, a més de les nacionalitats esmentades és important destacar dues nacionalitats llatinoamericanes que experimenten una presència significativa en aquesta activitat: els efectius accidentats amb nacionalitat xilena (un 4,8% del total) i els originaris de l'Argentina (4,6%). Pel que fa a aquest darrer grup, els argentins, la presència d'aquest col·lectiu en aquesta activitat queda reforçada si hi sumem els accidentats de nacionalitat italiana (7% del total), una part dels quals, com s'ha comentat abans, correspon a italoargentins.

A banda de la construcció, pel que fa a les activitats pròpiament del sector serveis, el conjunt d'activitats vinculades a l'hostaleria (restaurants, hotels i establiments de begudes) mostra una distribució de les principals nacionalitats lleugerament diferent. Segueixen

En el cas de les activitats que pertanyen al sector de la construcció, cal destacar l'elevada presència d'accidentats de nacionalitat marroquina

tenint rellevància les mateixes nacionalitats que a la construcció (Marroc, Equador, Perú i Colòmbia), si bé el pes dels treballadors de nacionalitat marroquina és menor (24,4%), malgrat que ocupen la primera posició. Així mateix, també s'observa menor distància entre aquest col·lectiu (el marroquí) i la resta de nacionalitats.

Val la pena destacar, en el cas concret dels restaurants, que un 11,6% dels accidentats són d'origen pakistanès i un 8,7% són filipins, percentatges que situen aquests col·lectius en segona i quarta posició, respectivament. El 17,8% que constitueixen els accidentats amb nacionalitat argentina o italiana en els establiments de begudes és un reflex de com l'hostaleria s'està convertint en un dels principals nínxols laborals per a la immigració argentina, que ha arribat en un volum considerable des de finals de la dècada dels noranta, com a resposta a la virulenta crisi econòmica que sacseja aquest país.

Els accidents registrats a les activitats industrials de neteja dibuixen un perfil clarament llatinoamericà: quatre nacionalitats concentren més del 50% dels accidents registrats pel total de població estrangera (Equador, Perú, Colòmbia i República Dominicana, per aquest ordre) i una d'elles, l'Equador, ocupa la primera posició, amb gairebé un 25% del total d'accidents. En el cas del comerç al detall, la distribució de nacionalitats és també eminentment llatinoamericana —Perú (22,2%), Equador (18,8%) Colòmbia (7,7%) i Argentina (4,7%). El col·lectiu marroquí té menys presència dins del total d'accidentats estrangers en les activitats comercials: amb un 12,4% del total d'accidentats, el Marroc ocupa la tercera posició.

L'anàlisi de la distribució dels accidents de treball protagonitzats per treballadors d'una mateixa nacionalitat segons sector d'activitat queda recollida a la taula 16. Aquestes dades mostren de primera mà la segregació laboral dels treballadors en sectors d'activitat concrets segons el lloc de procedència. Moltes de les nacionalitats recollides a la taula presenten una marcada concentració dels accidentats en un sol sector: un 70,5% dels accidentats filipins, un 26% dels xinesos i gairebé el 18% dels pakistanesos han tingut un accident laboral amb baixa mentre treballaven en restaurants. La construcció general, per la seva banda, és l'activitat que desenvolupaven un 28% dels portuguesos accidentats, un 27% dels marroquins, un 20,6% dels bolivians, un 18,3% dels dominicans, un 17,5% dels romanesos i un 14,1% dels pakistanesos. També val la pena remarcar que, si bé el grau de dispersió dels expedients d'una

Els accidents registrats a les activitats industrials de neteja i de comerç al detall dibuixen un perfil clarament llatinoamericà

mateixa nacionalitat segons el sector d'activitat varia, en la majoria de casos el sector de la construcció és el que apareix en primera posició pel que fa a nombre d'efectius accidentats, tal com es fa palès a la taula 16, amb una certa independència de la nacionalitat de l'accidentat.

Aquesta marcada concentració sectorial dels treballadors accidentats d'una mateixa nacionalitat no es dona en la mateixa mesura entre els accidentats amb nacionalitat espanyola, tal com es despremia de la taula 11. La distribució dels accidentats de nacionalitat espanyola per sectors es caracteritza per una major dispersió respecte al col·lectiu d'estrangers, en el sentit que cap sector d'activitat no concentra més del 4% del total d'accidents, exceptuant el cas de la construcció general, amb un 9,4% del total d'accidentats espanyols.

Vegeu taula 16

Distribució de les principals nacionalitats de treballadors estrangers accidentats segons els sectors econòmics principals
Província de Barcelona, 2004

En definitiva, l'anàlisi de la sinistralitat laboral de la població estrangera segons la nacionalitat ens permet concloure dos aspectes: 1) en línies generals, si creuem la nacionalitat dels accidentats amb els sectors d'activitat obtenim un nítid reflex de la segregació laboral dels treballadors d'un mateix país d'origen en unes determinades activitats; i 2) el col·lectiu marroquí es desmarca de forma notòria de la resta de nacionalitats pel que fa a la incidència de la sinistralitat, no només pel fet d'ocupar la primera posició en termes absoluts (34,7% del total), sinó també pel fet de tractar-se d'un col·lectiu que està sobrerrepresentat en les estadístiques d'accidents respecte al seu pes relatiu dins el conjunt de treballadors estrangers afiliats a la Seguretat Social. D'aquesta manera, mentre que un de cada tres accidentats estrangers té la nacionalitat marroquina, només de dos cada cinc treballadors estrangers afiliats a la Seguretat Social és marroquí.

Aquesta major incidència de la sinistralitat que afectaria el cas concret dels treballadors marroquins requeriria dur a terme estudis qualitius que abordessin específicament les condicions de treball a què tenen accés. En qualsevol cas, l'explicació no la trobaríem tant en el fet que aquests treballadors experimentin condicions laborals discriminatòries pel sol fet de ser marroquins (lloc d'origen), sinó que més aviat s'explicaria a partir del tipus de sec-

La distribució dels accidentats de nacionalitat espanyola per sectors es caracteritza per una major dispersió respecte al col·lectiu d'estrangers

tors d'activitat en què principalment es concentra aquesta força de treball (construcció, agricultura, etc.).

Notes

¹ Únicament ens permet accedir, per al conjunt de l'Estat espanyol, a les dades sobre "accidents en jornada de treball, amb baixa laboral, segons la gravetat, per país d'origen de l'accidentat".
(Vegeu <http://www.mtas.es/estadisticas/anuario2004/ATE/index.htm>)

² Un informe recent i pioner elaborat per l'Institut Nacional de Seguretat i Higiene en el Treball, realitzat durant el període que va del juny del 2005 al juliol del 2006 i amb dades per al conjunt d'Espanya, conclou que la població estrangera presenta un índex de sinistralitat més elevat que el total nacional, sobretot en el sector de la indústria —en la construcció la incidència és més baixa— i pel que fa als accidents mortals. Per nacionalitats, el col·lectiu que més accidents pateix és el marroquí (23% del total), seguit dels nacionals de l'Equador (17,1%) i de Colòmbia (9,1%) [www.mtas/insht.es].

³ S'utilitzen les dades a 1 de gener del 2006, atès que no es disposa de les dades sobre estrangers afiliats a la Seguretat Social segons el sector d'activitat per províncies amb anterioritat a aquesta data.

⁴ Tot i així, aquesta distància és inferior a la que hem identificat per al conjunt de treballadors afiliats a Espanya: el 24,6% del total d'accidentats amb baixa laboral durant l'any 2004 es concentren a la construcció —segons dades de l'Estadística d'Accidents de Treball i Malalties Professionals del Ministeri de Treball i Assumptes Socials— i només l'11,8% del total d'afiliats ho estan a la construcció, segons la mitjana anual per a l'any 2004.

⁵ Si ens basem en les dades sobre afiliació a la Seguretat Social a la província de Barcelona, a 1 de gener del 2006, un 14,5% de la força de treball estrangera afiliada treballa a l'hostaleria.

⁶ Aquesta proporció augmenta al 20,1% si prenem com a referència l'estadística d'estrangers afiliats a la Seguretat Social 1 de gener del 2004.

⁷ Les dades de l'Estadística d'Accidents de Treball i Malalties Professionals del Ministeri de Treball i Assumptes Socials, per l'any 2004 i per al conjunt d'Espanya, mostren una incidència menor de la sinistralitat laboral dins del col·lectiu marroquí: el 24% dels accidents amb baixa laboral han afectat treballadors marroquins, mentre que aquest col·lectiu constitueix un 16,4% del total dels treballadors estrangers afiliats a 1 de gener del 2005.

⁸ S'han seleccionat les activitats que concentren més del 2,4% del total d'accidentats estrangers, un total de set activitats ordenades de major a menor nombre d'accidents de població estrangera: construcció general, restaurants, selecció i col·locació de personal, acabament d'edificis i obres, activitats industrials de neteja, instal·lacions d'edificis i obres, indústries càrniques i comerç al detall (vegeu la taula 12).

Taules capítol 5



Taula 1

Contractes a persones estrangeres i percentatge que representen sobre el total

| | | Total contractes | Contractes a estrangers | % contractes a estrangers |
|------|-----------|------------------|-------------------------|---------------------------|
| 1999 | Barcelona | 798.892 | 34.247 | 4,29 |
| | Província | | 66.487 | |
| | Catalunya | | 99.227 | |
| 2000 | Barcelona | 799.893 | 51.969 | 6,5 |
| | Província | | 104.763 | |
| | Catalunya | | 155.016 | |
| 2001 | Barcelona | 780.498 | 78.114 | 10 |
| | Província | | 154.377 | |
| | Catalunya | | 225.438 | |
| 2002 | Barcelona | 716.860 | 100.629 | 14,04 |
| | Província | | 203.301 | |
| | Catalunya | | 294.321 | |
| 2003 | Barcelona | 671.879 | 111.014 | 16,52 |
| | Província | | 232.464 | |
| | Catalunya | | 338.048 | |
| 2004 | Barcelona | 835.526 | 152.115 | 18,21 |
| | Província | | 319.753 | |
| | Catalunya | | 465.750 | |
| 2005 | Barcelona | 887.269 | 193.900 | 21,85 |
| | Província | | 417.911 | |
| | Catalunya | | 613.134 | |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 2

Contractes a persones estrangeres segons la temporalitat

| | | Total | Indefinit | Temporal | % temporal |
|------|------------------------|---------|-----------|----------|------------|
| 1999 | Barcelona | 34.247 | 4.447 | 29.800 | 87,01 |
| | Província de Barcelona | 66.487 | 7.862 | 58.625 | 88,18 |
| | Catalunya | 99.227 | 10.718 | 88.509 | 89,2 |
| 2000 | Barcelona | 51.969 | 6.163 | 45.806 | 88,14 |
| | Província de Barcelona | 104.763 | 10.705 | 94.058 | 89,78 |
| | Catalunya | 155.016 | 14.172 | 140.844 | 90,86 |
| 2001 | Barcelona | 78.114 | 9.653 | 68.461 | 87,64 |
| | Província de Barcelona | 154.377 | 16.804 | 137.573 | 89,11 |
| | Catalunya | 225.438 | 22.018 | 203.420 | 90,23 |
| 2002 | Barcelona | 100.629 | 12.646 | 87.983 | 87,43 |
| | Província de Barcelona | 203.301 | 23.438 | 179.863 | 88,47 |
| | Catalunya | 294.321 | 31.171 | 263.150 | 89,41 |
| 2003 | Barcelona | 111.014 | 13.396 | 97.618 | 87,93 |
| | Província de Barcelona | 232.464 | 26.774 | 205.690 | 88,48 |
| | Catalunya | 338.048 | 36.351 | 301.697 | 89,25 |
| 2004 | Barcelona | 152.115 | 17.832 | 134.283 | 88,28 |
| | Província de Barcelona | 319.753 | 35.277 | 284.476 | 88,97 |
| | Catalunya | 465.750 | 49.140 | 416.610 | 89,45 |
| 2005 | Barcelona | 193.900 | 23.226 | 170.674 | 88,02 |
| | Província de Barcelona | 417.911 | 45.371 | 372.540 | 89,14 |
| | Catalunya | 613.134 | 63.430 | 549.704 | 89,65 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 3

Contractes als treballadors estrangers i al total de treballadors segons el tipus de contracte. Barcelona, 1999-2005

| | Estrangers | | | Total treballadors | | |
|------|------------|----------|-------------|--------------------|----------|-------------|
| | Indefinit | Temporal | % temporals | Indefinit | Temporal | % temporals |
| 1999 | 4.447 | 29.800 | 87,01 | 113.024 | 685.868 | 85,85 |
| 2000 | 6.163 | 45.806 | 88,14 | 110.182 | 689.711 | 86,23 |
| 2001 | 9.653 | 68.461 | 87,64 | 116.744 | 663.754 | 85,04 |
| 2002 | 12.646 | 87.983 | 87,43 | 104.444 | 612.416 | 85,43 |
| 2003 | 13.396 | 97.618 | 87,93 | 92.194 | 579.685 | 86,28 |
| 2004 | 17.832 | 134.283 | 88,28 | 106.188 | 729.338 | 87,29 |
| 2005 | 23.226 | 170.674 | 88,02 | 115.529 | 771.740 | 86,98 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 4

Contractes als treballadors estrangers i al total de treballadors, per sexe i tipus de contracte. Barcelona, 1999-2005

| | Estrangers | | | | Total treballadors | | | |
|------|------------|----------|-----------|----------|--------------------|----------|-----------|----------|
| | Homes | | Dones | | Homes | | Dones | |
| | Indefinit | Temporal | Indefinit | Temporal | Indefinit | Temporal | Indefinit | Temporal |
| 1999 | 2.780 | 18.647 | 1.667 | 11.151 | 60.308 | 334.694 | 52.716 | 351.174 |
| 2000 | 3.823 | 28.084 | 2.340 | 17.722 | 58.395 | 329.122 | 51.787 | 360.589 |
| 2001 | 5.794 | 40.941 | 3.859 | 27.520 | 58.766 | 315.195 | 57.978 | 348.559 |
| 2002 | 7.736 | 51.474 | 4.910 | 36.509 | 52.807 | 285.328 | 51.637 | 317.088 |
| 2003 | 7.974 | 54.397 | 5.422 | 43.221 | 46.416 | 279.280 | 45.778 | 300.405 |
| 2004 | 10.508 | 71.533 | 7.324 | 62.750 | 53.573 | 341.703 | 52.615 | 387.635 |
| 2005 | 13.741 | 91.310 | 9.485 | 79.364 | 57.941 | 359.892 | 57.588 | 411.848 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 5

Percentatge de temporalitat dels contractes segons la nacionalitat Barcelona, 1999-2005

| | Estrangers | | Total treballadors | |
|------|------------|-------|--------------------|-------|
| | Homes | Dones | Homes | Dones |
| 1999 | 87,03 | 86,99 | 84,73 | 86,95 |
| 2000 | 88,02 | 88,34 | 84,93 | 87,44 |
| 2001 | 87,6 | 87,7 | 84,29 | 85,74 |
| 2002 | 86,93 | 88,15 | 84,83 | 86 |
| 2003 | 87,22 | 88,85 | 85,75 | 86,78 |
| 2004 | 87,19 | 89,55 | 86,45 | 88,05 |
| 2005 | 86,92 | 89,32 | 86,13 | 87,73 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 6

Contractes a persones estrangeres segons l'edat. Barcelona, 1999-2005

| | | Menors de 20 anys | De 20 a 25 anys | De 25 a 30 anys | De 30 a 45 anys | Més de 45 anys | Total |
|------|-------------|----------------------|--------------------|--------------------|--------------------|-------------------|---------|
| 1999 | Nombre | 1.021 | 5.604 | 8.613 | 16.133 | 2.876 | 34.247 |
| | % grup edat | 2,98 | 16,36 | 25,15 | 47,11 | 8,4 | 100 |
| 2000 | Nombre | 1.638 | 9.157 | 13.542 | 23.616 | 4.016 | 51.969 |
| | % grup edat | 3,15 | 17,62 | 26,06 | 45,44 | 7,73 | 100 |
| 2001 | Nombre | 2.063 | 13.541 | 20.473 | 35.784 | 6.253 | 78.114 |
| | % grup edat | 2,64 | 17,33 | 26,21 | 45,81 | 8 | 100 |
| 2002 | Nombre | 2.110 | 15.868 | 26.393 | 47.853 | 8.405 | 100.629 |
| | % grup edat | 2,1 | 15,77 | 26,23 | 47,55 | 8,35 | 100 |
| 2003 | Nombre | 1.933 | 15.467 | 28.368 | 54.378 | 10.868 | 111.014 |
| | % grup edat | 1,74 | 13,93 | 25,55 | 48,98 | 9,79 | 100 |
| 2004 | Nombre | 2.751 | 19.468 | 37.928 | 75.459 | 16.509 | 152.115 |
| | % grup edat | 1,81 | 12,8 | 24,93 | 49,61 | 10,85 | 100 |
| 2005 | Nombre | 4.144 | 26.065 | 48.454 | 94.023 | 21.214 | 193.900 |
| | % grup edat | 2,14 | 13,44 | 24,99 | 48,49 | 10,94 | 100 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 7

Contractes a persones estrangeres segons l'edat i el tipus de contracte Barcelona, 1999-2005

| | | Menors de 20 anys | De 20 a 25 anys | De 25 a 30 anys | De 30 a 45 anys | Més de 45 anys | Total |
|------|-------------|----------------------|--------------------|--------------------|--------------------|-------------------|--------|
| 1999 | Indefinit | 98 | 718 | 1285 | 1925 | 421 | 4447 |
| | Temporal | 923 | 4886 | 7328 | 14208 | 2455 | 29800 |
| | % temporals | 89,38 | 85,3 | 82,46 | 86,45 | 82,85 | 85,08 |
| 2000 | Indefinit | 146 | 1072 | 1912 | 2530 | 503 | 6163 |
| | Temporal | 1492 | 8085 | 11630 | 21086 | 3513 | 45806 |
| | % temporals | 90,21 | 86,74 | 83,56 | 88 | 85,68 | 86,55 |
| 2001 | Indefinit | 256 | 1661 | 2778 | 4202 | 756 | 9653 |
| | Temporal | 1807 | 11880 | 17695 | 31582 | 5497 | 68461 |
| | % temporals | 85,83 | 86,02 | 84,3 | 86,69 | 86,25 | 85,9 |
| 2002 | Indefinit | 261 | 2069 | 3440 | 5807 | 1069 | 12646 |
| | Temporal | 1849 | 13799 | 22953 | 42046 | 7336 | 87983 |
| | % temporals | 85,88 | 85,01 | 85,01 | 86,19 | 85,43 | 85,63 |
| 2003 | Indefinit | 227 | 1964 | 3631 | 6361 | 1213 | 13396 |
| | Temporal | 1706 | 13503 | 24737 | 48017 | 9655 | 97618 |
| | % temporals | 86,69 | 85,46 | 85,32 | 86,75 | 87,44 | 86,28 |
| 2004 | Indefinit | 276 | 2366 | 4729 | 8672 | 1789 | 17832 |
| | Temporal | 2475 | 17102 | 33199 | 66787 | 14720 | 134283 |
| | % temporals | 88,85 | 86,17 | 85,76 | 87,02 | 87,85 | 86,72 |
| 2005 | Indefinit | 448 | 3277 | 6043 | 11116 | 2342 | 23226 |
| | Temporal | 3696 | 22788 | 42411 | 82907 | 18872 | 170674 |
| | % temporals | 87,88 | 85,62 | 85,75 | 86,59 | 87,59 | 86,39 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 8

Contractes a persones estrangeres segons el sector econòmic Barcelona, 1999-2005

| | | Agricultura | Indústria | Construcció | Serveis | Total |
|------|----------|-------------|-----------|-------------|---------|---------|
| 1999 | Nombre | 629 | 1.632 | 4.428 | 27.558 | 34.247 |
| | % sector | 1,84 | 4,77 | 12,93 | 80,47 | 100 |
| 2000 | Nombre | 521 | 2.603 | 6.563 | 42.282 | 51.969 |
| | % sector | 1 | 5,01 | 12,63 | 81,36 | 100 |
| 2001 | Nombre | 548 | 3.727 | 10.169 | 63.570 | 78.114 |
| | % sector | 0,7 | 4,77 | 13,02 | 81,38 | 100 |
| 2002 | Nombre | 628 | 5.204 | 14.114 | 80.684 | 100.629 |
| | % sector | 0,62 | 5,17 | 14,03 | 80,18 | 100 |
| 2003 | Nombre | 582 | 5.024 | 15.310 | 90.098 | 111.014 |
| | % sector | 0,52 | 4,53 | 13,79 | 81,16 | 100 |
| 2004 | Nombre | 586 | 5.151 | 18.735 | 127.643 | 152.115 |
| | % sector | 0,39 | 3,39 | 12,32 | 83,91 | 100 |
| 2005 | Nombre | 566 | 6.079 | 25.227 | 162.028 | 193.900 |
| | % sector | 0,29 | 3,14 | 13,01 | 83,56 | 100 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 9

Contractes a persones estrangeres segons el sector econòmic i el tipus de contracte. Barcelona, 1999-2005

| | | Agricultura | Indústria | Construcció | Serveis | Total |
|------|-------------|-------------|-----------|-------------|---------|---------|
| 1999 | Indefinit | 64 | 439 | 173 | 3.771 | 4.447 |
| | Temporal | 565 | 1.193 | 4.255 | 23.787 | 29.800 |
| | % temporals | 88,67 | 63,2 | 95,93 | 84,15 | 85,08 |
| 2000 | Indefinit | 69 | 559 | 227 | 5.308 | 6.163 |
| | Temporal | 452 | 2.044 | 6.336 | 36.974 | 45.806 |
| | % temporals | 84,73 | 72,65 | 96,42 | 85,64 | 86,55 |
| 2001 | Indefinit | 143 | 896 | 483 | 8.131 | 9.653 |
| | Temporal | 405 | 2.831 | 9.786 | 55.439 | 68.461 |
| | % temporals | 64,69 | 75,96 | 96,23 | 85,33 | 85,9 |
| 2002 | Indefinit | 165 | 1.356 | 889 | 10.236 | 12.646 |
| | Temporal | 463 | 3.848 | 13.225 | 70.448 | 87.983 |
| | % temporals | 64,36 | 73,94 | 93,7 | 85,47 | 85,63 |
| 2003 | Indefinit | 122 | 1.316 | 1.108 | 10.850 | 13.396 |
| | Temporal | 460 | 3.708 | 14.202 | 79.248 | 97.618 |
| | % temporals | 73,48 | 64,51 | 92,2 | 86,31 | 86,28 |
| 2004 | Indefinit | 148 | 1.440 | 1.644 | 14.600 | 17.832 |
| | Temporal | 438 | 3.711 | 17.091 | 113.043 | 134.283 |
| | % temporals | 66,21 | 61,2 | 90,38 | 87,08 | 86,72 |
| 2005 | Indefinit | 125 | 1.474 | 2.254 | 19.373 | 23.226 |
| | Temporal | 441 | 4.605 | 22.973 | 142.655 | 170.674 |
| | % temporals | 71,66 | 67,99 | 90,19 | 86,42 | 86,39 |

Font: Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya

Taula 10

Distribució de treballadors accidentats sobre el total de treballadors, per principal sector d'activitat econòmica. Província de Barcelona, 2004

| Sector d'activitat | Nombre d'accidentats | % |
|---|----------------------|---------------|
| Construcció general d'immobles i obres d'enginyeria civil | 13420 | 10,00 |
| Activitats industrials de neteja | 5066 | 3,77 |
| Selecció i col·locació de personal | 4934 | 3,68 |
| Instal·lacions d'edificis i obres | 4693 | 3,50 |
| Administració pública | 4247 | 3,16 |
| Altres tipus de transport terrestre | 3941 | 2,94 |
| Comerç al detall en establiments no especialitzats | 3774 | 2,81 |
| Activitats sanitàries | 3514 | 2,62 |
| Acabament d'edificis i obres | 3245 | 2,42 |
| Restaurants | 3097 | 2,31 |
| Altres tipus de comerç al detall d'articles nous i en establiments especialitzats | 2856 | 2,13 |
| Resta de sectors | 81447 | 60,68 |
| Total | 134234 | 100,00 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades subministrades per la Subdirecció General de Relacions Laborals de la Generalitat de Catalunya

Taula 11

Distribució de treballadors accidentats amb nacionalitat espanyola, per sector d'activitat econòmica. Província de Barcelona, 2004

| Sector d'activitat | Nombre d'accidentats | % |
|---|----------------------|--------------|
| Construcció general d'immobles i obres d'enginyeria civil | 11.734 | 9,4 |
| Activitats industrials de neteja | 4.623 | 3,7 |
| Instal·lacions d'edificis i obres | 4.362 | 3,5 |
| Selecció i col·locació de personal | 4.324 | 3,5 |
| Administració pública | 4.206 | 3,4 |
| Altres tipus de transport terrestre | 3.758 | 3,0 |
| Comerç al detall en establiments no especialitzats | 3.540 | 2,8 |
| Activitats sanitàries | 3.436 | 2,8 |
| Acabament d'edificis i obres | 2.789 | 2,2 |
| Altres tipus de comerç al detall d'articles nous i en establiments especialitzats | 2.723 | 2,2 |
| Restaurants | 2.462 | 2,0 |
| Activitats diverses de serveis personals | 2.319 | 1,9 |
| Fabricació de productes de matèries plàstiques | 2.115 | 1,7 |
| Fabricació d'elements metàl·lics per a la construcció | 1.960 | 1,6 |
| Fabricació de components, peces i accessoris no electrònics per a vehicles de motor | 1.831 | 1,5 |
| Arts gràfiques i serveis que s'hi relacionen | 1.746 | 1,4 |
| Fabricació d'altres productes alimentaris | 1.702 | 1,4 |
| Fabricació de productes metàl·lics diversos, excepte mobles | 1.677 | 1,3 |
| Fabricació de vehicles de motor | 1.626 | 1,3 |
| Tractament i revestiment de metalls | 1.607 | 1,3 |
| Manteniment i reparació de vehicles de motor | 1.580 | 1,3 |
| Activitats empresarials diverses | 1.570 | 1,3 |
| Comerç al detall d'aliments, begudes i tabac en establiments especialitzats | 1.450 | 1,2 |
| Activitats de serveis socials | 1.405 | 1,1 |
| Activitats de sanejament públic | 1.359 | 1,1 |
| Forja, estampació, embotició de metalls | 1.355 | 1,1 |
| Altres tipus de comerç a l'engròs | 1.164 | 0,9 |
| Comerç a l'engròs de productes alimentaris, begudes i tabac | 1.134 | 0,9 |
| Comerç a l'engròs de maquinària i equips | 1.129 | 0,9 |
| Indústries càrniques | 1.064 | 0,9 |
| Hotels | 1.030 | 0,8 |
| Altres indústries manufactureres diverses | 997 | 0,8 |
| Preparació d'obres | 956 | 0,8 |
| Resta de sectors | 43.794 | 35,2 |
| Total | 124.527 | 100,0 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades subministrades per la Subdirecció General de Relacions Laborals de la Generalitat de Catalunya

Taula 12

Distribució de treballadors estrangers accidentats, per sector d'activitat econòmica. Província de Barcelona, 2004

| Sector d'activitat | Nombre d'accidentats | % total estrangers accidentats | % d'estrangers del total treballadors accidentats |
|--|----------------------|--------------------------------|---|
| Construcció general d'immobles i obres d'enginyeria civil | 1686 | 17,4 | 12,6 |
| Restaurants | 635 | 6,5 | 20,5 |
| Selecció i col·locació de personal | 610 | 6,3 | 12,4 |
| Acabament d'edificis i obres | 456 | 4,7 | 14,1 |
| Activitats industrials de neteja | 443 | 4,6 | 8,7 |
| Instal·lacions d'edificis i obres | 331 | 3,4 | 7,1 |
| Indústries càrniques | 297 | 3,1 | 21,8 |
| Comerç al detall en establiments no especialitzats | 234 | 2,4 | 6,2 |
| Fabricació d'elements metàl·lics per a la construcció | 210 | 2,2 | 9,7 |
| Altres tipus de transport terrestres (no ferrocarril) | 183 | 1,9 | 4,6 |
| Activitats diverses de serveis personals | 155 | 1,6 | 6,3 |
| Hotels | 154 | 1,6 | 13,0 |
| Activitats empresarials diverses | 153 | 1,6 | 8,9 |
| Altres tipus de comerç al detall en establiments no especialitzats | 133 | 1,4 | 4,7 |
| Intermediaris del comerç | 116 | 1,2 | 6,2 |
| Fabricació de productes de matèries plàstiques | 110 | 1,1 | 4,9 |
| Comerç al detall d'aliments, begudes i tabac en establiments especialitzats | 110 | 1,1 | 7,1 |
| Tractament i revestiment de metalls; enginyeria mecànica general per compte d'altri | 108 | 1,1 | 6,3 |
| Establiments de begudes | 107 | 1,1 | 16,0 |
| Preparació d'obres | 104 | 1,1 | 9,8 |
| Fabricació de productes metàl·lics diversos, excepte mobles | 102 | 1,1 | 5,7 |
| Fosa de metalls | 101 | 1,0 | 12,3 |
| Activitats de serveis socials | 101 | 1,0 | 6,7 |
| Fabricació d'altres productes alimentaris | 93 | 1,0 | 5,2 |
| Producció agrícola | 89 | 0,9 | 25,7 |
| Manteniment i reparació de vehicles de motor | 85 | 0,9 | 5,0 |
| Comerç a l'engrós de productes alimentaris, begudes i tabac | 81 | 0,8 | 6,7 |
| Activitats de sanejament públic | 80 | 0,8 | 5,6 |
| Activitats sanitàries | 78 | 0,8 | 2,2 |
| Altres indústries manufactureres diverses | 76 | 0,8 | 7,1 |
| Menjadors col·lectius i provisió de menjars preparats | 75 | 0,8 | 7,7 |
| Fabricació d'estructures de fusta i peces de fusteria i ebenisteria per a la construcció | 73 | 0,8 | 8,4 |
| Altres tipus de comerç a l'engrós | 72 | 0,7 | 5,8 |
| Altres sectors | 2266 | 23,3 | |
| Total | 9707 | 100,00 | 7,23 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades subministrades per la Subdirecció General de Relacions Laborals de la Generalitat de Catalunya

Taula 13

Comparativa dels expedients d'accidents dels treballadors estrangers i de nacionalitat espanyola segons la gravetat de l'accident

Província de Barcelona, 2004

| Gravetat | | Nacionalitat espanyola | Nacionalitat estrangera | Total |
|------------------------|--------------|------------------------|-------------------------|---------------|
| Lleu | Total | 122992 | 9583 | 132575 |
| | % | 98,77 | 98,72 | 98,76 |
| Greu | Total | 1346 | 115 | 1461 |
| | % | 1,08 | 1,18 | 1,09 |
| Molt greu | Total | 60 | 0 | 60 |
| | % | 0,05 | 0,00 | 0,04 |
| Mortal | Total | 129 | 9 | 138 |
| | % | 0,10 | 0,09 | 0,10 |
| Total accidents | Total | 124527 | 9707 | 134234 |

Taula 14

Comparativa d'expedients d'accidents laborals de treballadors estrangers i de nacionalitat espanyola, segons el lloc de l'accident

Província de Barcelona

| | | Centre de treball habitual | Desplaçament jornada laboral | In itinere | Altre centre de treball | Total |
|-------------------------|--------|----------------------------|------------------------------|------------|-------------------------|---------|
| Nacionalitat espanyola | Nombre | 98.393 | 6.149 | 13.547 | 6.438 | 124.527 |
| | % | 79,0 | 4,9 | 10,9 | 5,2 | 100 |
| Nacionalitat estrangera | Nombre | 8.120 | 276 | 665 | 646 | 9.707 |
| | % | 83,7 | 2,8 | 6,9 | 6,7 | 100 |
| Total | Nombre | 106.513 | 6.425 | 14.212 | 7.084 | 134.234 |
| | % | 79,3 | 4,8 | 10,6 | 5,3 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades subministrades per la Subdirecció General de Relacions Laborals de la Generalitat de Catalunya

Taula 15

Distribució percentual dels sectors econòmics amb més nombre de treballadors estrangers accidentats segons les nacionalitats principals

Província de Barcelona, 2004

| Nacionalitat | Total sectors | % Total sectors | CGI* | Res. | SCP* | AEO* | AIN* | IEO* | IC* | CD* |
|-----------------|---------------|-----------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Marroc | 3.367 | 34,7 | 53,9 | 24,4 | 26,1 | 47,1 | 24,2 | 26,6 | 37,0 | 12,4 |
| Equador | 1.309 | 13,5 | 12,8 | 9,6 | 13,1 | 15,1 | 24,8 | 18,0 | 14,8 | 18,8 |
| Perú | 673 | 6,9 | 5,2 | 6,1 | 7,2 | 5,7 | 14,7 | 7,6 | 0,7 | 22,2 |
| Colòmbia | 491 | 5,1 | 3,4 | 3,9 | 6,2 | 5,0 | 9,0 | 5,2 | 1,0 | 7,7 |
| Pakistan | 426 | 4,4 | 3,6 | 11,7 | 5,4 | 5,5 | 2,5 | 5,5 | 1,0 | 3,0 |
| Itàlia | 313 | 3,2 | 0,7 | 8,0 | 2,6 | 1,3 | 1,6 | 7,0 | 0,0 | 2,6 |
| Argentina | 268 | 2,8 | 1,4 | 4,4 | 2,8 | 2,6 | 1,8 | 4,6 | 0,0 | 4,7 |
| Senegal | 220 | 2,3 | 0,4 | 0,5 | 5,4 | 0,7 | 1,1 | 1,5 | 2,4 | 0,9 |
| Romania | 183 | 1,9 | 1,9 | 0,5 | 0,3 | 2,2 | 1,4 | 4,0 | 0,7 | 0,4 |
| Portugal | 137 | 1,4 | 2,3 | 0,3 | 1,0 | 0,9 | 0,5 | 1,5 | 0,0 | 0,9 |
| R. Dominicana | 126 | 1,3 | 1,4 | 2,2 | 1,3 | 0,7 | 5,0 | 0,9 | 0,3 | 0,4 |
| Xile | 123 | 1,3 | 0,9 | 1,3 | 1,0 | 1,3 | 1,4 | 4,9 | 0,0 | 1,7 |
| Gàmbia | 110 | 1,1 | 0,7 | 0,2 | 1,0 | 0,2 | 0,2 | 0,6 | 0,0 | 0,0 |
| Ghana | 102 | 1,1 | 0,1 | 0,0 | 2,8 | 0,2 | 0,0 | 0,0 | 13,5 | 0,9 |
| Ucraïna | 100 | 1,0 | 1,0 | 0,2 | 2,6 | 0,4 | 0,2 | 0,0 | 7,7 | 1,3 |
| Resta de països | 1.759 | 18,1 | 10,6 | 26,8 | 21,1 | 11,0 | 11,7 | 11,9 | 20,9 | 22,2 |
| Total | 9.707 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 |

Taula 16

Distribució de les principals nacionalitats de treballadors estrangers accidentats segons els sectors econòmics principals

Província de Barcelona, 2004

| Nacionalitat | Total sectors | % Total sectors | CD* | Rest. | SCP* | AEO* | AIN* | IEO* | IC* | IC* | Resta sectors |
|---------------|---------------|-----------------|-------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|---------------|
| Marroc | 3.367 | 34,7 | 27,0 | 4,6 | 4,7 | 6,4 | 3,2 | 2,6 | 3,3 | 0,9 | 47,4 |
| Equador | 1.309 | 13,5 | 16,4 | 4,7 | 6,1 | 5,3 | 8,4 | 4,5 | 3,4 | 3,4 | 47,9 |
| Perú | 673 | 6,9 | 12,9 | 5,8 | 6,5 | 3,9 | 9,7 | 3,7 | 0,3 | 7,7 | 49,5 |
| Colòmbia | 491 | 5,1 | 11,8 | 5,1 | 7,7 | 4,7 | 8,1 | 3,5 | 0,6 | 3,7 | 54,8 |
| Pakistan | 426 | 4,4 | 14,1 | 17,4 | 7,7 | 5,9 | 2,6 | 4,2 | 0,7 | 1,6 | 45,8 |
| Itàlia | 313 | 3,2 | 3,8 | 16,3 | 5,1 | 1,9 | 2,2 | 7,3 | 0,0 | 1,9 | 61,3 |
| Argentina | 268 | 2,8 | 8,6 | 10,4 | 6,3 | 4,5 | 3,0 | 5,6 | 0,0 | 4,1 | 57,5 |
| Senegal | 220 | 2,3 | 3,2 | 1,4 | 15,0 | 1,4 | 2,3 | 2,3 | 3,2 | 0,9 | 70,5 |
| Romania | 183 | 1,9 | 17,5 | 1,6 | 1,1 | 5,5 | 3,3 | 7,1 | 1,1 | 0,5 | 62,3 |
| Portugal | 137 | 1,4 | 27,7 | 1,5 | 4,4 | 2,9 | 1,5 | 3,6 | 0,0 | 1,5 | 56,9 |
| R. Dominicana | 126 | 1,3 | 18,3 | 11,1 | 6,3 | 2,4 | 17,5 | 2,4 | 0,8 | 0,8 | 40,5 |
| Xile | 123 | 1,3 | 13,0 | 6,5 | 4,9 | 4,9 | 4,9 | 13,0 | 0,0 | 3,3 | 49,6 |
| Gàmbia | 110 | 1,1 | 10,0 | 0,9 | 5,5 | 0,9 | 0,9 | 1,8 | 0,0 | 0,0 | 80,0 |
| Ghana | 102 | 1,1 | 1,0 | 0,0 | 16,7 | 1,0 | 0,0 | 0,0 | 39,2 | 2,0 | 40,2 |
| Ucraïna | 100 | 1,0 | 17,0 | 1,0 | 16,0 | 2,0 | 1,0 | 0,0 | 23,0 | 3,0 | 37,0 |
| Resta països | 1.759 | 18,1 | 10,1 | 9,7 | 7,3 | 2,8 | 3,0 | 2,2 | 3,5 | 3,0 | 58,4 |
| Total | 9.707 | 100 | 17,4 | 6,5 | 6,3 | 4,7 | 4,6 | 3,4 | 3,1 | 2,4 | 51,7 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades subministrades per la Subdirecció General de Relacions Laborals de la Generalitat de Catalunya

* CGI: Construcció general immobles; Rest.: Restaurants; SCP: Selecció o col·locació de personal; AEO: Acabament d'edificis i obres; AIN: Activitats industrials de neteja; IEO: Instal·lació d'edificis i obres; IC: Indústries càrniques; CD: Comerç al detall i establiments no especialitzats

6 Les empreses regentades per persones estrangeres a la ciutat de Barcelona

Tant els estudis sobre mercat de treball com la recerca sobre immigració acostumen a abordar les empreses regentades per estrangers (també conegudes com a *negocis ètnics* quan es tracta de població no comunitària de determinades procedències) i l'autoocupació dels col·lectius immigrants i de les minories ètniques com si es tractés d'un fenomen anòmal, a tenor d'una sèrie de raons (Rath i Kloosterman, 2000):

1) que el principal volum d'immigrants ha estat reclutat com a força de treball assalariada, sobretot a Europa;

2) que erròniament, s'ha cregut que els negocis ètnics estaven confinats a posicions econòmiques perifèriques, amb escàs potencial de creixement i amb un elevat risc d'acabar essent desplaçats per les grans empreses, a causa dels seus trets preindustrials;

3) que es tendeix a associar l'empresariat d'origen immigrant a les pràctiques il·legals i, per tant, a activitats condemnades a l'extinció.

És per això que hem cregut convenient dedicar un capítol específic a l'anàlisi de la població estrangera no assalariada, la que treballa per compte propi, amb o sense assalariats. A tal efecte, la primera part del capítol recull els diversos estudis que s'han fet sobre aquest tipus de negocis tant en l'àmbit de Catalunya com de la ciutat de Barcelona. A continuació, procedim a realitzar una aproximació quantitativa *ad hoc* a les empreses regentades per població estrangera al municipi de Barcelona, a partir de l'anàlisi de les dades del fitxer d'empreses CAMERDATA, base de dades que recull les empreses procedents dels censos oficials de les cambres de comerç i que ens permet accedir als empresaris que no tenen nacionalitat espanyola. Val a dir que la impossibilitat de distingir la població estrangera segons la nacionalitat fa que se situïn en el mateix grup els establiments regentats per estrangers comunitaris —o per no comunitaris procedents de països rics— i els negocis que són el resultat d'iniciatives empresarials de les persones socialment considerades immigrades (Pakistan, Xina, etc.). Si bé les dades no fan possible separar ambdues realitats empresarials, al llarg del capítol intentem oferir elements de diferenciació a partir de fonts secundàries de caràcter més qualitatiu.

Erròniament es tendeix a associar l'empresariat d'origen immigrant a les pràctiques il·legals i a activitats condemnades a l'extinció

6.1 Els estudis sobre els negocis ètnics a Catalunya i a Barcelona. Estat de la qüestió

Tot i l'experiència relativament curta de Catalunya com a societat receptora d'immigració procedent de països no comunitaris, la proliferació i implantació d'iniciatives empresarials a càrrec d'estrangers, sobretot comerços, és un fenomen en plena expansió, que està transformant fisonòmicament i productiva les nostres ciutats —tot i que amb ritmes diferenciats—, especialment durant els darrers cinc anys. Fins ara, la investigació sobre la inserció laboral de la població immigrada a Catalunya s'ha centrat sobretot en la seva incorporació al mercat laboral general —en qualitat de treballadors assalariats—, però pràcticament no hi ha estudis que s'ocupin de les iniciatives econòmiques desenvolupades per la població estrangera.

Pel que fa al cas concret de la ciutat de Barcelona, la dificultat d'accedir a les dades sobre l'empresariat estranger fa difícil quantificar la magnitud d'aquest fenomen, així com la seva ubicació espacial i l'expansió pel territori. Una de les limitacions principals és la inexistència de registres oficials que puguin identificar les activitats comercials dels estrangers. Un dels registres que es pot analitzar és el de l'Impost d'Activitats Econòmiques (IAE), impost que grava les activitats empresarials, professionals o artístiques, es facin o no en un local determinat, i estiguin o no especificades en les tarifes de l'impost. Cal tenir present que els registres de l'IAE no fan constar la nacionalitat del demandant. A més, moltes d'aquestes iniciatives són desenvolupades per persones d'origen immigrant que ja han adquirit la nacionalitat espanyola i que, per tant, ja no poden ser considerades estrangeres en termes jurídics.

La dificultat d'accedir a les dades sobre l'empresariat estranger fa difícil quantificar la magnitud d'aquest fenomen

Quan es parla d'empresariat d'origen immigrant, habitualment es pensa en les iniciatives comercials, que són les més visibles i a la vegada les que més malestar generen entre el teixit comercial autòcton. Aquest biaix té especial transcendència, atès que contribueix a reforçar l'equiparació entre empresariat d'origen estranger i iniciatives comercials. Més endavant comprovarem com aquesta simplificació no es correspon amb les xifres reals sobre les activitats principals de les empreses regentades per població estrangera. A continuació recollim els resultats principals de tres investigacions que, des de l'àmbit acadèmic, s'han centrat específicament en els comerços regentats per estrangers a la ciutat de Barcelona. Els tres estudis han deixat de banda la resta d'iniciatives empresarials que no necessàriament requereixen disposar d'un local comercial obert al públic.

Un referent en la quantificació dels comerços ètnics a Barcelona el trobem en l'estudi realitzat pel geògraf Jordi Moreras i finançat per la fundació CIDOB, sobre les activitats comercials dels estrangers al districte barceloní de Ciutat Vella (Moreras, 2002). Sens dubte, Ciutat Vella ha estat un barri pioner a Catalunya en la implantació d'aquests negocis, per la seva elevada presència de població estrangera no comunitària. L'estudi de Moreras, realitzat l'any 2002, comptabilitza 379 establiments comercials en el districte de Ciutat Vella regentats per estrangers no comunitaris i n'ofereix una classificació segons el país d'origen de l'empresari i el tipus d'establiment. Sobre la base dels resultats d'aquest estudi, realitzat a través del registre porta a porta de cadascun dels establiments, el principal col·lectiu promotor d'iniciatives comercials és el pakistanès, amb un 39% del total d'establiments regentats per residents estrangers del districte (vegeu la taula 1). A molta més distància se situen els originaris de l'Índia, el Marroc, la Xina i el col·lectiu de llatinoamericans. Si analitzem les dades segons el continent, els residents d'origen asiàtic són els qui controlen bona part d'aquestes activitats.

Vegeu taula 1

Establiments comercials regentats per estrangers segons el país d'origen Ciutat Vella, juny 2001

Segons el tipus d'establiments comercials, l'estudi mencionat recull les diferents activitats comercials (vegeu la taula 2). Els comerços de queviures i els supermercats se situen en la primera posició en el rànquing de Ciutat Vella. La gran majoria són regentats per pakistanesos. Generalment venen productes adreçats a una clientela generalista —alguns formen part de conegudes xarxes de supermercats—; si bé, en alguns casos, destinen una part del local a productes més específics per al col·lectiu de referència. L'estudi detecta que alguns d'aquests establiments de caire més generalista contracten mà d'obra autòctona. Els autors conclouen que es tracta de comerços amb un horari d'obertura perllongat (vint-i-quatre hores, caps de setmana...), i que ofereix als seus clients un caràcter de proximitat i de flexibilitat.

Vegeu taula 2

Establiments comercials regentats per estrangers segons el tipus d'activitat. Ciutat Vella, 2001 i 2004

En segona posició, l'estudi identifica els locutors telefònics, regentats principalment per pakistanesos, filipins i dominicans. En

Un dels principals col·lectius promotors d'iniciatives comercials a Barcelona és el pakistanès.

alguns casos es tracta d'antigues oficines de canvi internacional de moneda. Ben sovint aquest tipus d'establiment combina el servei de locutori amb altres serveis (com per exemple, videoclubs).

Els bars i restaurants ocupen la tercera posició. La major part han estat adquirits a través d'un traspàs d'un propietari autòcton; per la qual cosa molts conserven tant l'estructura com la clientela originals. Els bars solen ser espais socials de relació per al col·lectiu. Quan es tracta de restaurants, sovint s'orienten vers una clientela autòctona o vers els turistes.

Els basars (popularment coneguts com a botigues de tot a cent),¹ majoritàriament regentats per xinesos, han rebut una bona acollida de la clientela generalista. Solen comercialitzar artesanía, roba, petits electrodomèstics i objectes de regal. En molts casos, els empresaris, a més de comerciants, es converteixen en importadors dels productes. Les perruqueries ètniques també han proliferat amb força els darrers anys. Si bé, en principi, s'adrecen a clientela coètnica, les seves tarifes reduïdes atrauen també la clientela autòctona. Pel que fa a la ràpida proliferació de carnisseries halal, es tracta de serveis que pretenen satisfer una demanda religiosa específica i oferir un servei al col·lectiu; això no obstant, en l'actualitat sembla que l'oferta supera la demanda i que la competència és molt elevada. En els escorxadors que forneixen la carn a aquests establiments hi acostuma a treballar personal musulmà que realitza el sacrifici segons el ritu musulmà.

Un segon estudi més recent, realitzat pel geògraf Pau Serra i publicat per la Fundació "la Caixa" l'any 2006, analitza els comerços ètnics al districte de Ciutat Vella (Serra, 2006), entenen per *comerç ètnic* tota activitat econòmica feta per iniciativa d'un o diversos empresaris d'origen estranger i que té per objecte la venda d'un cert producte (basars, carnisseries..) o servei (perruqueries, locutoris..) en un local comercial. L'autor ha censat 584 negocis en aquest districte l'any 2004, un 70% dels quals són regentats per ciutadans asiàtics. Els titulars estrangers més nombrosos, segons les dades quantitatives que recull l'estudi, són pakistanesos (37,3%), indis (20%), xinesos (11,6%), marroquins (8,9%), dominicans (3,6%), filipins (2,7%) i de Bangladesh (2,2%). Segons l'activitat principal (vegeu la taula 2) el gruix principal està format per supermercats (15%), locutoris (9,7%), restaurants (9,2%), bars i cafeteries (8,7%), botigues de roba (7,9%), perruqueries (7,3%), basars (6,9%) i carnisseries halal (4,8%), per aquest ordre.

**Un 70% els
comerços ètnics
al districte
de Ciutat Vella
són regentats
per ciutadans
asiàtics**

Així mateix, els resultats del treball de camp de Serra mostren com la major part d'aquests establiments es caracteritzen per tenir unes dimensions reduïdes, una jornada laboral llarga i per la presència de treballadors familiars i compatriotes. El treball mostra l'especialització geogràfica per tipus de comerç i origen geogràfic dels empresaris, la concentració de comerços per zones i per carrers, així com la correlació entre comerç, residència i centres de culte dels estrangers.

La comparació de l'evolució dels tipus de negocis durant el període 2001-2004, a partir de la comparació de les dades de l'estudi de J. Moreras (2002) i del de P. Serra (2006), mostra un panorama molt similar (vegeu la taula 2), amb un predomini clar dels negocis centrats en l'alimentació, la restauració i els serveis telemàtics. Tanmateix, s'observen algunes diferències en l'evolució 2001-2004, entre les quals destaquem la important disminució dels basars i dels locutoris i, tot i que en menor mesura, el retrocés de les carnisseries halal. En sentit contrari, s'assisteix a l'expansió del comerç majorista tèxtil (que passa del 0% al 4,4%), fenomen que il·lustra el procés de substitució de majoristes tèxtils catalans per xinesos al barri de Sant Pere durant els darrers anys (Serra, 2006).

Finalment, una tercera investigació que s'ha centrat en l'estudi del comerç ètnic a Catalunya, de caràcter qualitatiu, és la realitzada per Carlota Solé i Sònia Parella (2005), finançada per la Fundació CIDOB. Es tracta d'un estudi sociològic que, mitjançant entrevistes qualitatives a una mostra de comerciants de diverses nacionalitats no comunitàries en els districtes barcelonins de Ciutat Vella i Gràcia i a la ciutat de Tarragona, permet accedir als factors motivacionals, als projectes migratoris i a les estratègies d'establiment i supervivència d'aquest tipus de comerços. Mitjançant l'aproximació qualitativa s'aconsegueix establir, a tall d'exploració, una tipologia dels immigrants emprenedors afincats a Barcelona i de les característiques dels seus negocis.

Les dades de l'estudi mostren com la voluntat d'establir un negoci forma part de bona part dels projectes migratoris dels empresaris, tal com es desprèn de les narracions dels entrevistats, sobretot entre els d'origen xinès, pakistanès i senegalès. En aquests casos, l'esperit emprenedor i les actituds de risc i d'innovació són inseparables de la trajectòria laboral seguida per l'immigrant en el país d'origen —es tracta de països amb molta tradició comercial i molts dels entrevistats han estat comerciants o procedeixen de famílies de comerciants— i de la decisió mateixa d'emigrar. Però no

Es caracteritzen per tenir unes dimensions reduïdes, una jornada laboral llarga i per la presència de treballadors familiars i compatriotes

tot respon a condicionats de tipus cultural, propis de la comunitat immigrant de procedència.

En efecte, la proclivitat vers l'autoocupació també està determinada per factors de caràcter estructural que es donen a la societat receptora. Establir un negoci propi esdevé una opció cada vegada més a l'abast de moltes persones (cada cop més també moltes dones) amb nivells educatius elevats i amb la intenció d'establir-se de forma més o menys definitiva a la societat receptora, que no es resignen a les limitades posicions laborals que el procés d'etnoestratificació del mercat general els assigna i que contemplen la possibilitat d'establir un negoci com l'única estratègia a l'abast per tal d'aconseguir mobilitat laboral i social.

En aquestes circumstàncies, la creació d'empreses pot obeir no tant a l'oportunitat, sinó que sovint ens trobem davant de negocis que diversos autors qualifiquen com a "empreses de necessitat", creades com a reacció d'emergència davant situacions d'atur, subocupació o precarietat (Brunet i Alarcón, 2005). En aquests casos, l'ocupació per compte propi esdevé una alternativa al mercat de treball, no tant com un mitjà de realització o estratègia orientada a la capitalització d'una determinada innovació (productes, processos o serveis), sinó com una via de subsistència.

Els comerços ètnics estudiats per Solé i Parella (2005) tenen en comú la no excessiva necessitat de coneixement expert i de finançament econòmic inicial (amb algunes excepcions, com ara els establiments especialitzats en accessoris de telecomunicacions, alguns restaurants o els locutoris amb servei d'Internet). Molts d'ells són la continuïtat de negocis que ja existien abans, regentats per autòctons que els han "abandonat". Sens dubte, aquests trets responen, en bona part, a la condició d'immigrants dels comerciants, que fa que sigui menys probable que puguin reunir estalvis propis suficients (davant la dificultat d'accedir als crèdits bancaris, com veurem més endavant) i accedir a llicències per explorar nous tipus de negocis (són molts els entrevistats que reconeixen haver establert el seu comerç a partir d'un traspàs que els oferia un autòcton).

Si bé la major part dels negocis que recull l'estudi tenen en comú la seva rendibilitat escassa i el fet de ser intensius en força de treball, les autores perfilen tres tipus d'establiments diferenciats: en primer lloc, els immigrants es concentren preferentment en *mercats situats en nínxols marginals*, rebutjats pels empresa-

Una part d'aquets negocis són "empreses de necessitat", creades com a reacció d'emergència davant situacions d'atur, subocupació o precarietat

ris autòctons a causa de la seva poca rendibilitat econòmica i de la duresa de les condicions de treball (jornades laborals llargues, obrir els caps de setmana, etc.), en el context de la crisi del comerç de proximitat o del petit comerç. Es tracta d'activitats econòmiques tradicionals, actualment en crisi, que obren oportunitats als nousvinguts a mesura que es van generant vacants (tancaments per jubilació, situacions de fallida, etc.). Sol tractar-se de comerços que van tancant en la mesura que les noves generacions, amb expectatives laborals diferents, no volen continuar el negoci familiar. En aquest sentit, s'està produint un efecte de substitució del comerç autòcton pel comerç anomenat ètnic.

Tenint en compte que molts d'aquests comerços se situen en barris amb importants dèficits socials i urbanístics, el paper crucial que estan tenint els comerciants d'origen immigrant en la revitalització comercial de determinades zones sovint no és prou tingut en compte (Aramburu, 2002; Solà-Morales, 2007). Així ho argumenta Serra (2006), quan conclou que la proliferació de comerç ètnic a Ciutat Vella pot ser interpretada com una reacció que ha permès donar resposta a la crisi del petit comerç que va patir el districte durant la dècada dels noranta —amb el consegüent tancament d'establiments—, així com afavorir la regeneració social, funcional i formal de la zona. Aquesta constatació contrasta enormement amb l'imaginari que hi ha al voltant d'aquests comerços, als quals s'acusa de contribuir a la "degradació" comercial del barri i de ser establiments amb "mala" imatge, amb predomini d'activitats marginals, de "baixa qualitat" o amb estètica deficiente (Aramburu, 2002).

En segon lloc, l'estudi identifica *mercats de productes exòtics*, que intenten convertir continguts i símbols de l'etnicitat en mercaderies rendibles, atractives per al conjunt de la població (per exemple, les perruqueries i els restaurants ètnics). Finalment, trobem també una sèrie de negocis relacionats amb *mercats de productes segmentats* que, gràcies a la importació (o, eventualment, a la fabricació en tallers "il·legals", com ara els tallers de confecció xinesos, amb menors costos de producció), poden oferir productes a més bon preu que l'oferta autòctona (per exemple, botigues de roba, botigues d'electrodomèstics, etc.). Aquest és el cas dels majoristes de roba xinesos que s'han instal·lat a la zona del carrer Trafalgar, que importen la seva mercaderia o bé directament des de la Xina, o bé d'altres importadors xinesos instal·lats en països de la Unió Europea, com ara Itàlia, França o els Països Baixos (Beltrán i Sáiz, 2003).

El paper crucial que estan tenint els comerciants d'origen immigrant en la revitalització comercial de determinades zones

Pel que fa a l'orientació d'aquests negocis, es constata que una bona part d'aquests comerços pretén satisfer necessitats dels grups ètnics (alimentació, religió, oci, etc.), com ara les perruqueries per a homes musulmans, les carnisseries halal, els locutoris, etc.), per la qual cosa mostren una orientació "ètnica". De les trajectòries seguides per aquests empresaris es desprèn que es tracta de negocis amb un risc elevat de "saturació". La manca d'una elevada concentració espacial de persones d'un mateix origen en una mateixa zona de la ciutat de Barcelona —a diferència del que esdevé, per exemple, en les *ethnic neighbourhoods* nord-americans— no fa gaire rendible a mitjà i a llarg termini especialitzar-se en aquest tipus de negocis, llevat d'algunes excepcions (com pot ser el cas de la comunitat de religió musulmana afincada a Ciutat Vella, que sí que disposa d'una gran varietat de comerços orientats a oferir productes que cobreixin les necessitats del col·lectiu). Val a dir que quan es tracta de botigues d'alimentació especialitzades, els seus productes estan contribuint també a canviar els gustos i les preferències d'una població autòctona que valora cada cop més els "productes exòtics".

Així mateix, el risc de saturació dels negocis orientats exclusivament cap a una clientela ètnica es fa palès en els resultats d'un estudi que ha impulsat la Delegació de Comerç de la Diputació de Barcelona (2006), sobre els hàbits de compra de la població immigrada. Aquest estudi posa de manifest que el comportament dels immigrants no comunitaris, com a col·lectiu específic pel que fa als hàbits de compra, resulta força equiparable al de la població general —amb l'excepció de l'alimentació— i que està més condicionat pel seu nivell socioeconòmic que no pas pel seu origen. En aquest sentit, l'estudi constata que el comerç d'origen ètnic, malgrat la seva visibilitat, té un paper poc rellevant a l'hora de canalitzar la despesa comercial dels i les immigrants, amb l'excepció de l'alimentació fresca entre les persones procedents del Magrib i la resta de l'Àfrica.

El comportament dels immigrants no comunitaris, pel que fa als hàbits de compra, resulta força equiparable al de la població general

Les entrevistes amb comerciants ens mostren una tendència cap a la creació de negocis que pretenen orientar-se cap a una clientela cada cop més generalista o externa. Aquest seria el cas, per exemple, dels basars regentats per pakistaneses o de les botigues de roba de la comunitat xinesa, que segueixen una pauta de dispersió espacial pel territori independent de la presència de residents connacionals. Tot i així, també s'observa una proliferació important de negocis orientats a satisfer les "noves" demandes del conjunt de la població immigrant en general, derivades de la seva

condició d'estrangers o forans, com pot ser el cas dels locutoris, les agències de viatges especialitzades, les assessories jurídiques, els mitjans de comunicació, l'enviament de remeses, etc.).

Una altra de les peculiaritats d'una bona part dels comerços regentats per estrangers són les vies de finançament. Les dificultats d'accedir a les institucions formals de finançament, per manca de recursos de classe² que els puguin servir d'aval (propietats, familiars...), els obliga a recórrer ben sovint als estalvis propis. Davant d'aquestes dificultats, els immigrants no només es veuen obligats a endarrerir el moment d'iniciar el seu negoci (com a mitjana, han d'invertir més temps que els autòctons per consumir la seva iniciativa empresarial), sinó a recórrer a mecanismes de finançament informal, fonamentalment ajuda d'altres membres de la família i amics. Mentre que comunitats com la pakistanesa o la xinesa disposen de xarxes de finançament informal altament desenvolupades, la resta de col·lectius depenen en major mesura dels recursos propis i dels recursos de classe. És per aquest motiu que diverses organitzacions estan impulsant microcrèdits específics per a petits empresaris d'origen immigrant (com és el cas de la Fundació Un Sol Món, de Caixa de Catalunya).

Pel que fa a la localització espacial d'aquests negocis, l'elevada concentració en determinades zones del districte barceloní de Ciutat Vella no respon només a la voluntat d'oferir serveis a una comunitat coètnica que es concentraria en major proporció en aquestes zones. De fet, de les entrevistes es desprèn, com ja hem avançat abans, que els negocis que tenen una orientació exclusivament ètnica i local són els menys rendibles i els que presenten un risc més elevat de saturació a la ciutat de Barcelona. La manca de locals de lloguer a un preu assequible en altres barris de la ciutat és un dels determinants més esgrimit per alguns dels empresaris entrevistats a l'hora d'explicar per què han optat per instal·lar el seu comerç a Ciutat Vella.

Com que els immigrants tendeixen a establir negocis amb característiques similars i, en alguns casos (com ara Ciutat Vella), a concentrar-los en un mateix espai urbà, a mesura que s'incrementa el nombre de negocis augmenta la competitivitat, no només entre ells (risc de saturació), sinó també respecte als negocis similars regentats per autòctons. Les estratègies per fer front a aquesta competència són diverses. Solé i Parella (2005) en destaquen quatre: 1) l'autoexplotació i la flexibilització horària (baixos salaris, mà d'obra familiar no remunerada, llargues jornades laborals, etc.);

Els negocis que tenen una orientació exclusivament ètnica i local són els menys rendibles

2) diversificar l'oferta de productes i serveis i expandir la clientela del negoci cap a la població general; 3) desmarcar-se dels negocis ètnics similars a base d'oferir més qualitat en els seus productes i serveis; 4) abaratiment de preus.

Pel que fa al tema dels horaris comercials, l'estratègia seguida per molts d'aquests comerços de perllongar l'horari d'obertura és un dels factors que ha provocat més fortes crítiques dels comerciants autòctons. La nova normativa sobre horaris comercials, d'ençà de l'entrada en vigor, a 1 de gener del 2005, de la Llei catalana 8/2004 d'horaris comercials, de 23 de desembre, estableix que els establiments comercials destinats a la venda al públic han d'establir un horari general d'obertura de com a màxim 72 hores setmanals, entre les 7:00 i les 22:00 hores, amb l'obligació de tancar diumenges i festius no especialment autoritzats.³

Ara bé, cal tenir en compte que aquesta normativa, orientada vers la preservació del petit comerç, és molt més restrictiva que l'anterior, el Reial Decret-Llei 6/2000 sobre mesures urgents d'intensificació de la competència en mercats de béns i serveis, de 23 de juny. Aquesta normativa establí un horari general d'obertura de com a mínim 90 hores, així com plena llibertat de dies i d'horaris per als establiments de venda de pastisseria i rebosteria, pa, plats preparats, premsa, combustibles i carburants, floristeries i plantes i les anomenades botigues de conveniència,⁴ així com per a tots aquells establiments diferents dels anteriors, que disposin d'una superfície útil per a l'exposició i venda al públic inferior a 300 m². Per tant, totes les crítiques que havien rebut els comerços immigrants abans de l'entrada en vigor de la nova llei d'horaris comercials, mancaven de tot fonament, atès que hi havia llibertat horària per a la majoria d'establiments comercials.

La major part dels empresaris recollits en l'estudi de Solé i Parella (2005) responen a la figura jurídica de l'autònom sense as-salariats. Per tant, ens trobem davant d'un sector amb un escàs potencial de creació de llocs de treball, si bé caldrà veure la seva evolució en els propers anys. Tanmateix, l'estudi també ha permès identificar un subsegment de comerços amb una trajectòria que podem considerar "exitosa", mesurada a partir de la capacitat de creació de llocs de treball consolidats i estables, sobretot en el sector de l'hostaleria i en les botigues de venda d'electrodomèstics i d'accessoris de telecomunicacions. Cal tenir ben en compte aquest potencial, que sens dubte anirà en augment a mesura que es vagin consolidant noves iniciatives empresarials, a l'hora de valorar les

**Ens trobem
davant d'un
sector amb un
escàs potencial
de creació de
llocs de treball**

repercussions dels negocis ètnics en la creació de llocs de treball, tant per als treballadors coètnics (el patró de reclutament més habitual), com també per a assalariats autòctons.

El racisme i la discriminació són un obstacle manifestat per molts dels entrevistats en l'estudi de Solé i Parella (2005). En alguns casos, sembla que la causa del rebuig respon a qüestions fenotípiques (en el cas dels entrevistats de "color", per exemple, que així ho expliquen), que fan que tinguin més dificultats a l'hora d'accedir a una clientela autòctona. Però en altres casos, aquesta xenofòbia té una base clarament econòmica, com és el cas dels comerciants pakistanesos o xinesos, que s'enfronten a relacions de competència amb els comerciants autòctons que es manifesten a través del racisme i del rebuig a la comunitat, que la rumorologia associa a la màfia i al finançament il·legal. En aquest sentit, l'opinió popular, reforçada i legitimada sovint pel tractament que s'ha fet de la qüestió des de la premsa, s'explica la proliferació i l'èxit d'aquests negocis gràcies als assumptes pretesament "tèrbols" en què es troben implicats els propietaris (drogues i altres activitats delictives), així com per les "facilitats" i "tractes de favor" que suposadament reben de l'Administració municipal (Moreras, 2002, p. 9).⁵

Les expectatives de futur dels negocis estudiats permeten reafirmar —o, com a mínim qüestionar— el tòpic que ens trobem davant d'establiments amb trets preindustrials, condemnats a desaparèixer (Solé i Parella, 2005). De la majoria de les entrevistes realitzades es desprèn que la voluntat d'inversió en la millora i modernització del negoci és una constant (llevat d'algunes excepcions). Això fa pensar en l'enorme capacitat que tenen aquestes iniciatives d'evolucionar, consolidar-se, adaptar-se als canvis (per exemple, abandonant l'orientació ètnica i obrint-se al mercat general, com han fet molts restaurants, diversificant l'oferta, etc.) i sobreviure al pas del temps. Alguns d'aquests projectes, en alguns casos, ja s'han pogut materialitzar (compra de locals, obertura de nous negocis...). La valoració positiva que fan bona part dels entrevistats de la seva trajectòria empresarial és reflex dels processos de mobilitat social ascendent que han experimentat a la societat receptora i permet identificar la gènesi d'una nova classe social, integrada per petits propietaris que despunten, en termes d'estatus i d'ingressos, respecte a la resta d'assalariats d'origen immigrant. L'accés a l'habitatge de propietat i la inversió en estudis superiors per a la segona generació són els indicadors més clars d'aquest procés.

Alguns empresaris d'origen immigrant despunten, en termes d'estatus i d'ingressos, respecte a la resta d'assalariats

6.2 Aproximació quantitativa a les empreses regentades per població estrangera a la ciutat de Barcelona

En aquesta part de l'estudi analitzem les dades del fitxer d'empreses CAMERDATA, base de dades que recull les dades de les empreses procedents dels censos oficials de les cambres de comerç (www.camerdata.es). Els registres estudiats corresponen a l'any 2006 (actualitzades a 8 de març del 2006) i ens permeten accedir a l'empresariat estranger de forma indirecta, un cop filtrats tots aquells empresaris registrats amb un document d'identificació no espanyol. Per tant, si bé aquestes dades no ens proporcionen informació sobre la nacionalitat dels empresaris, sí que fan possible quantificar i caracteritzar l'empresariat d'origen estranger a partir de variables com ara: localització concreta (adreça) de l'empresa, activitat principal (a dos i tres dígits de la Classificació Nacional d'Ocupacions 1994, CNO-94),⁶ forma jurídica i grandària de la plantilla. La base de dades comptabilitza un total de 8.289 iniciatives empresarials per al conjunt de Catalunya, de les quals, un total de 2.736 es troben emplaçades al municipi de Barcelona (un 33% del total).

Val a dir que, un cop més, la categoria *estrangers* inclou tant les persones procedents de països comunitaris com no comunitaris. Tal com hem vist quan hem estudiat el treball assalariat, les pautes d'incorporació laboral d'uns i altres són ben diferents. Una part no identificable dels establiments de la nostra base de dades pertany a estrangers comunitaris —o estrangers no comunitaris procedents de països rics com ara el Japó o els Estats Units— i configuren empreses que poden ser clau en termes de facturació i creació d'ocupació per a l'economia local. Així mateix, dins els establiments comercials, a més dels comerços regentats per immigrants, també és possible que una part correspongui a empreses de representació i comercialització de petites i grans multinacionals. Malauradament, les dades disponibles, de caràcter agregat, no ens permeten discriminar aquestes realitats empresarials.

6.2.1 Característiques de les empreses

Pel que fa a les característiques de les empreses situades a la ciutat de Barcelona, la taula 3 ens mostra les empreses de titularitat estrangera segons les activitats principals a tres dígits. El rànquing l'encapçalen les iniciatives empresarials vinculades al sector del comerç, les reparacions, el turisme, la construcció, el comerç i l'hostaleria. Un 17,1% de les empreses barcelonines a mans de

Pel que fa a les
activitats de
les empreses
el rànquing
l'encapçalen les
iniciatives
empresarials
vinculades al
sector del
comerç

població estrangera estan vinculades al comerç (vegeu els codis 612, 613, 615 i 619, 631, 641, 642, 644, 646 i 647), percentatge que es redueix al 10,1% si només tenim en compte el comerç al detall o minorista (vegeu els codis 641, 642, 644, 646 i 647). Les reparacions, per la seva banda, apleguen gairebé el 16% de totes les iniciatives empresarials (vegeu altres reparacions i reparacions d'articles elèctrics per a la llar). La construcció (vegeu els codis 501, 504 i 505) concentra gairebé el 13% de les empreses. Un 9,3% de les empreses tenen com a activitat principal els apartaments moblats per a turistes. Hotels, motels, pensions, hostals i restaurants constitueixen, amb un total de 211 establiments (vegeu els codis 651 i 662), el 7,7% del total d'empreses. Aquest percentatge s'amplia al 15,4% si hi afegim altres activitats vinculades a l'hostaleria, com ara els establiments de begudes i cafès, els serveis de menjadors i bars als centres de treball, menjadors d'estudiants, etc. i altres restauració.

Vegeu taula 3

Empreses de titularitat estrangera segons l'activitat principal (tres dígits)
Barcelona, març 2006

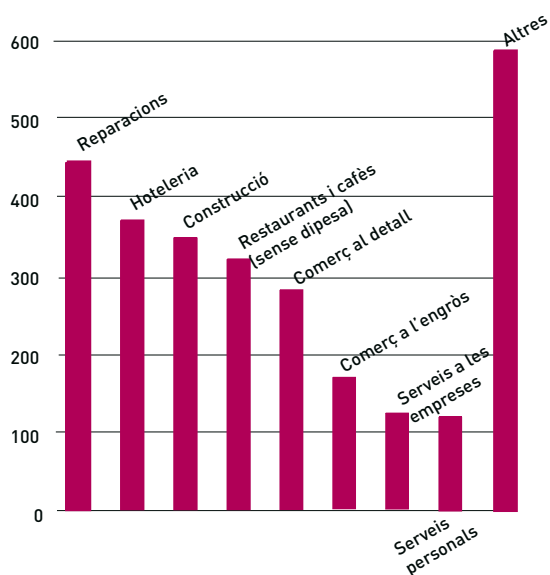
Si analitzem les activitats principals de les empreses regentades per estrangers a dos dígits (vegeu la taula 4 i el gràfic 1), les dades posen de manifest com un de cada quatre negocis pertany al sector de l'hostaleria (vegeu els codis 65 i 66), un 17% al conjunt del comerç (codis 61, 63, i 64), un 16% a les reparacions (codi 67) i un 13% a la construcció (codi 50). Aquest rànquing segons el tipus d'activitat principal no difereix gaire del que ens mostra la taula 5 i el gràfic 2 per al conjunt de Catalunya: 22% hostaleria (hoteleria, restaurants i cafès), 18% reparacions, 15% construcció i 14% comerç. La diferència més remarcable la trobem en el sector de l'hostaleria i del comerç, amb un pes específic més gran a la ciutat de Barcelona (tot i que la diferència és de només 3 punts en ambdós casos).

Vegeu taula 4

Empreses de titularitat estrangera segons l'activitat principal a dos dígits
Barcelona, març 2006

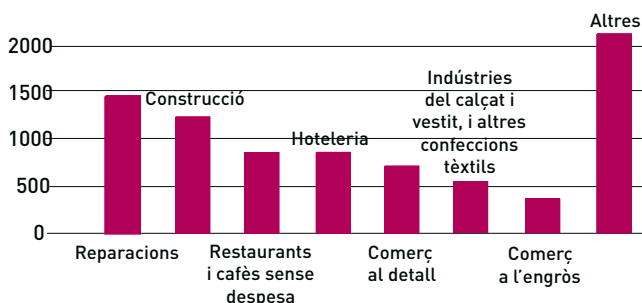
Un de cada quatre negocis pertany al sector de l'hostaleria i un 17% al comerç

Empreses de titularitat estrangera. Activitat principal Barcelona ciutat, 2006



Vegeu taula 5
Empreses de titularitat estrangera segons l'activitat principal a dos dígit.
Catalunya, març 2006

Empreses de titularitat estrangera. Activitat principal Catalunya, 2006



Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

En qualsevol cas, de les taules i gràfics anteriors es desprèn que ens trobem ben lluny de l'imaginari que redueix les empreses regentades per població estrangera als establiments comercials de tipus minorista, atès que el comerç al detall no representa en cap cas —ni per a la ciutat de Barcelona ni per al conjunt de Catalunya— més del 10% del total d'empreses. Per tant, assistim a la proliferació d'empreses en altres sectors, molts dels quals es corresponen amb nínxols laborals en què trobem una marcada presència de força de treball assalariada d'origen immigrant, com és el cas de l'hostaleria i la construcció. En aquests casos, és probable que es tracti d'empresaris que prèviament han tingut una trajectòria laboral com a assalariats en aquests sectors; durant la qual han obtingut la informació i el capital social suficient per endegar iniciatives empresarials al voltant d'aquestes activitats. Sense oblidar que en sectors com la construcció, les pràctiques de subcontractació i d'externalització de costos de moltes empreses afavoreixen la proliferació del que es coneix com a "falsos autònoms". Així doncs, seria convenient fer estudis específics, de caràcter qualitatiu, que ens permetin assolir un coneixement més profund de les característiques d'aquest tipus d'empreses.

La taula 6 ens mostra les iniciatives empresarials regentades per estrangers segons la forma jurídica i la grandària de la plantilla, tant per la ciutat de Barcelona com per al conjunt de Catalunya. Les persones promotores de tota empresa poden adoptar diferents formes jurídiques. La nostra base de dades en recull cinc de possibles: autònom, societat anònima (SA), societat limitada (SL), societat comanditària i cooperativa.⁷ L'elecció d'una forma jurídica o una altra depèn de diversos factors, entre els quals cal destacar el tipus d'activitat que es vol desenvolupar, el nombre de promotors, el capital inicial, els aspectes fiscals, o el grau de responsabilitat que les persones promotores estiguin disposades a assumir.

Vegeu taula 6

Empreses de titularitat estrangera segons la forma jurídica i el nombre de treballadors. Catalunya i Barcelona, març 2006

Les dades són força contundents: tant a Barcelona com a Catalunya predomina la figura jurídica de l'autònom sense assalariats (85,3% i 88,8%, respectivament). Seguidament, tot i que a una gran distància, trobem les empreses que tenen entre 1 i 5 assalariats, amb independència de la forma jurídica (9,3% a la ciutat de Barcelona i 7,9% en el conjunt de Catalunya). Les empreses amb més de 25 persones assalariades són molt escasses, tot i que tenen més

Ens trobem ben lluny de l'imaginari que redueix les empreses regentades per població estrangera als establiments comercials de tipus minorista

presència relativa a la ciutat de Barcelona que no pas al conjunt de Catalunya (just el doble, amb un 3,4% a Barcelona i només un 1,7% a Catalunya).

De les dades anteriors es desprèn que molts d'aquests negocis de moment no generen llocs de treball (més enllà d'ajudes puntuals de familiars i amics sense contracte, que la nostra metodologia no permet identificar), atès que la forma més habitual no és l'explotació dels recursos humans de membres del grup ètnic propi, sinó el perfil d'un autònom (sense assalariats), que aporta personalment els factors de producció: mà d'obra i capital. També val a dir que molts d'aquests negocis encara es troben en plena fase "d'arrencada", per la qual cosa és difícil pronosticar quina serà la seva futura capacitat de creació d'ocupació a mesura que es vagin consolidant.

La forma jurídica de l'autònom predomina en totes les grandàries de plantilla. Quan es tracta d'iniciatives empresarials amb més de 25 treballadors, aquesta forma jurídica es dona gairebé en un 90% dels casos. Aquesta escassa relació entre forma jurídica i grandària de la plantilla pot obeir a diversos factors, entre els quals podem mencionar el fet que abundin les empreses amb un sol promotor i amb escàs capital inicial. La segona forma jurídica amb més pes, tot i que percentualment poc significativa, és la modalitat de societat anònima (SA), que es registra en 64 de les empreses barcelonines (2,3% del total) i en 105 de les catalanes (1,3% del total). La figura jurídica de la cooperativa és residual i anecdòtica, ja que només es registra en una única empresa barcelonina i en tan sols tres casos si ampliem l'abast territorial al conjunt de Catalunya.

L'anàlisi de la grandària de les plantilles segons activitat de l'empresa (vegeu la taula 7) ens permet establir algunes diferències en funció de quina sigui l'activitat principal de l'entitat. El predomini indiscutible de les empreses sense treballadors a la ciutat de Barcelona afecta la majoria de sectors (amb percentatges superiors al 80%), amb l'excepció del transport (vegeu els codis 74 i 75), el comerç (codis 61 i 63), les institucions financeres i d'assegurances (codis 81 i 82), els serveis a les empreses (codi 84), les activitats empresarials relacionades amb l'àmbit de l'educació i la investigació (codi 93), les immobiliàries (codis 83, 85 i 86), el servei domèstic (codi 98) i les reparacions (codi 67). En el sector industrial, les plantilles més nombroses les trobem en una proporció més gran en la fabricació de productes metàl·lics (codi 31) i material electrònic (codi 35), així com en la indústria del calçat i el tèxtil (codi 41) i del paper (codi 47).

**Molts d'aquests
negocis
encara es
troben en
plena fase
"d'arrencada"**

Les empreses amb una plantilla superior a 50 treballadors les trobem, tal com es desprèn de la taula 7, en el 45% de les entitats que ofereixen serveis domèstics, gairebé el 43% de les iniciatives empresarials que tenen com activitat principal les activitats financeres, un 42% de les empreses pertanyents a les activitats afins al transport i un 33,3% de les que s'ocupen de les assegurances. Tot i que aquesta dada no apareix recollida a la taula, val a dir que, pel que fa al cas de les empreses amb més assalariats (més de 50 treballadors), només dues activitats, el comerç a l'engròs i els serveis prestats a les empreses, concentren la meitat del total de les 90 grans empreses regentades per estrangers a la ciutat de Barcelona (amb 28 i 18 efectius, respectivament).

Vegeu taula 7

Distribució percentual de les empreses de titularitat estrangera segons l'activitat principal (dos dígit) i el nombre de treballadors. Barcelona, març 2006

L'única referència que podem fer al país de procedència dels empresaris és a partir del percentatge d'afiliats al règim d'autònoms de la Seguretat Social segons la nacionalitat. Malauradament, no disposem d'aquest creuament per a la província de Barcelona i haurem de fer servir els percentatges per al conjunt d'afiliats estrangers a Espanya, a 31 de desembre del 2005 (vegeu la taula 8). Hem escollit només aquelles nacionalitats no comunitàries més nombroses en el rànquing d'empadronats a la ciutat de Barcelona a gener del 2006. Les diferències entre els col·lectius són considerables. Els xinesos, els argentins i els pakistanesos són els col·lectius no comunitaris amb un percentatge més gran d'autònoms. Ara bé, el que més sobta de la taula és constatar que cap d'aquests tres col·lectius —que són els socialment més visibles quan es parla de "negocis ètnics", atès que els trobem molt presents en establiments comercials— sobrepassa la proporció d'autònoms que trobem entre els europeus procedents de països de la Unió Europea (amb un 26,8% d'autònoms).

Vegeu taula 8

Percentatge d'autònoms sobre el total de treballadors afiliats segons les nacionalitats principals. Espanya, desembre 2005

Els xinesos, els argentins i els pakistanesos són els col·lectius no comunitaris amb un percentatge més gran d'autònoms

6.2.2 Distribució espacial de les empreses

La base de dades CAMERDATA ens permet disposar de l'adreça de la seu de cadascuna de les empreses regentades per persones estrangeres. Aquesta informació permet establir un mapa de la seva distribució dins l'espai geogràfic de la ciutat. Donat que no ens ha estat tècnicament possible ubicar l'adreça postal de cada empresa en el mapa de barris de la ciutat, hem optat per projectar el codi postal en un mapa de districtes postals (veure mapes 2, 3, 4, 5, 6 i 7). Si bé hi ha força correspondència entre el mapa de districtes postals i el mapa de barris, no coincideixen plenament. És per això que el mapa 1 reproduceix el mapa de barris de la ciutat de Barcelona, amb la finalitat de facilitar la lectura i la interpretació dels mapes de districtes postals (mapes 2-7).

En aquest sentit, de les dades dels diferents mapes es desprèn que, si bé les primeres iniciatives de negocis regentats per estrangers van sorgir principalment a Ciutat Vella i aquest segueix essent el districte amb una concentració més gran d'aquest tipus d'establiments —sobretot als barris de la Barceloneta i del Raval (vegeu el mapa 2)—, la proliferació i dispersió geogràfica dels negocis per tota la ciutat és un fet cada dia més perceptible. Aquest fenomen ha estat paral·lel a la dispersió residencial de la població estrangera nouvinguda cap a altres districtes de la ciutat, com ara l'Eixample, Sants-Monjuïc o Nou Barris, per exemple, tal com hem vist en el capítol 2, així com al fet que en el mapa 2 s'engloben iniciatives empresarials (com ara el sector de les reparacions o el de la construcció) adreçades a una clientela generalista i, per tant, independents de la concentració residencial de població estrangera —a diferència del que esdevé amb determinats comerços. La distribució del conjunt d'empreses situades a la ciutat segons els codis postals (vegeu el mapa 2) ens permet avalar la tesi de la dispersió.

Si analitzem la distribució espacial dels negocis regentats per estrangers segons l'activitat principal de l'establiment, podem oferir un perfil més detallat de la ubicació geogràfica de les empreses. Per al cas concret del sector de les reparacions (vegeu el mapa 3), el Raval se situa en primera posició pel que fa a nombre d'empreses, seguit d'altres zones com ara Les Corts, Sants i Sagrada Família, on s'hi concentren entre 30 i 40 establiments. Els negocis relacionats amb l'activitat de la construcció (vegeu el mapa 5), també presenten una pauta força dispersa pel territori. Si bé també se'n detecta una forta concentració als barris pertanyents al districte de Ciutat Vella —sobretot al Raval, Sant Antoni i la Barceloneta—, no es pot menystenir la seva presència en altres districtes

Els negocis regentats per estrangers presenten una distribució força dispersa pel territori

com ara Gràcia, Nou Barris i Sant Andreu, sense oblidar Les Corts i el barri de la Sagrada Família, al districte de l'Eixample. En tots els casos, es tracta de zones que han experimentat un important creixement de població estrangera resident en els darrers anys —sobretot població llatinoamericana—, la qual cosa explicaria la proliferació d'iniciatives empresarials al voltant del sectors de les reparacions i de la construcció.

Els negocis vinculats a les activitats hoteleres (vegeu el mapa 4) mostren una marcada concentració en dos barris del districte de Ciutat Vella: el Raval i el Casc Antic. Els restaurants i cafès, en canvi, es troben més dispersos pel territori (vegeu el mapa 6). No només es concentren en major mesura a les zones més cèntriques dels districtes de Ciutat Vella —sobretot a la Barceloneta— i Gràcia, sinó també en altres districtes com l'Eixample, Les Corts o Sarrià-Sant Gervasi —al barri de la Bonanova s'hi pot trobar una de les concentracions més grans, entre 22 i 30 establiments—. Aquests dos darrers districtes, curiosament, són dos dels que tenen menys proporció de població estrangera empadronada a 1 de gener del 2006, amb 11,2% i 11,4%, respectivament.

El comerç al detall (vegeu el mapa 7) configura un tipus d'activitat amb una distribució menys dispersa que l'hostaleria, la construcció o les reparacions, atès que els establiments comercials tendeixen a concentrar-se en aquells districtes i barris amb un dinamisme comercial més gran i amb més volum de població estrangera: Ciutat Vella, Sant Martí —sobretot al Poblenou—, Eixample, Sants-Montjuïc i Nou Barris. Deixant de banda les limitacions derivades del fet de no poder discernir quina és la nacionalitat de l'estranger emprenedor, aquest patró de distribució semblaria indicar que ens trobem davant d'establiments que pretenen satisfer les necessitats de consum de la població immigrada. Tot i així, de les dades també es desprèn una pauta de dispersió d'aquest tipus d'establiments, que semblaria contradir el risc de guetització dels comerços ètnics.

En tot cas, tal com suggereixen Solé i Parella (2005) i Serra (2006), caldria fer estudis més específics per tal d'arribar a concloure si aquesta creixent dispersió dels comerços anomenats "ètnics" mostra una correlació espacial amb els residents immigrants estrangers en una mateixa àrea segons l'origen. Si bé no disposem de dades quantitatives que puguin donar resposta a aquesta qüestió, en podem trobar algunes evidències. A tall d'exemple, la saturació a Ciutat Vella del comerç dominat per un mateix col·lectiu és

La progressiva dispersió del comerços del immigrants sembla contradir el risc de guetització

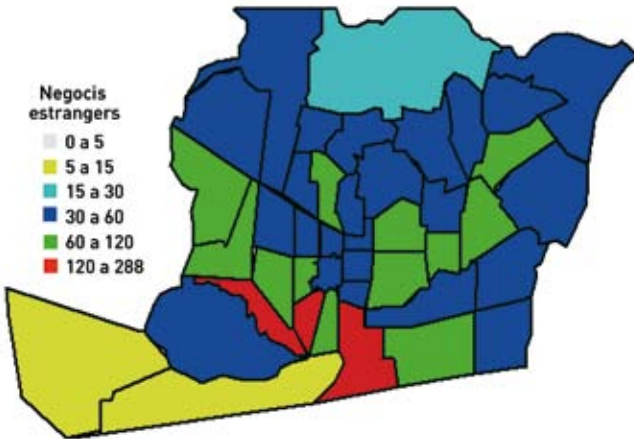
un fenomen que podria explicar l'expansió i difusió comercial cap a altres zones de la ciutat de determinats comerços —per exemple, dels basars regentats per pakistanesos—, a la recerca d'una clientela més generalista i amb independència que hi visquin o no residents procedents del Pakistan (Serra, 2006).

Mapa dels barris de la ciutat de Barcelona



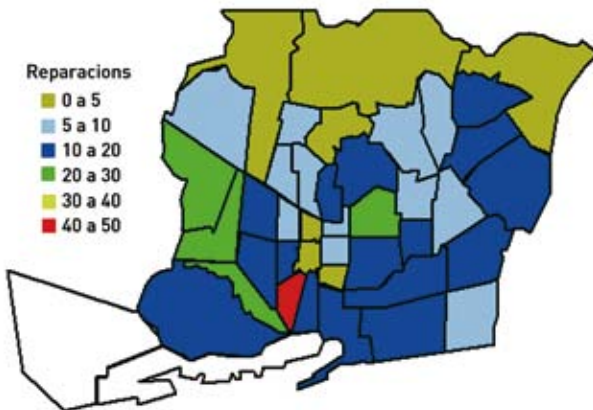
Font: Ajuntament de Barcelona
[<http://w3.bcn.es/V01/Serveis/Noticies>]

Concentració de negocis regentats per persones estrangeres, segons districtes postals



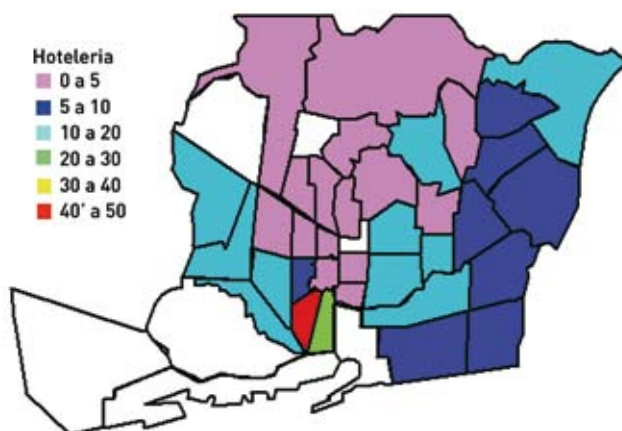
Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Concentració de negocis regentats per persones estrangeres que tenen com a activitat principal les reparacions, segons districtes postals



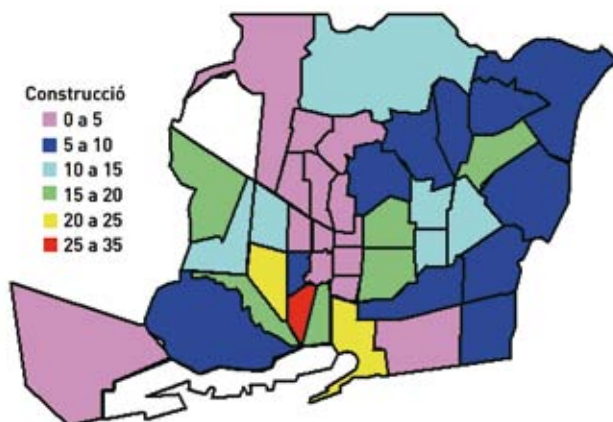
Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Concentració de negocis regentats per persones estrangeres que tenen com a activitat principal l'hostaleria, segons districtes postals



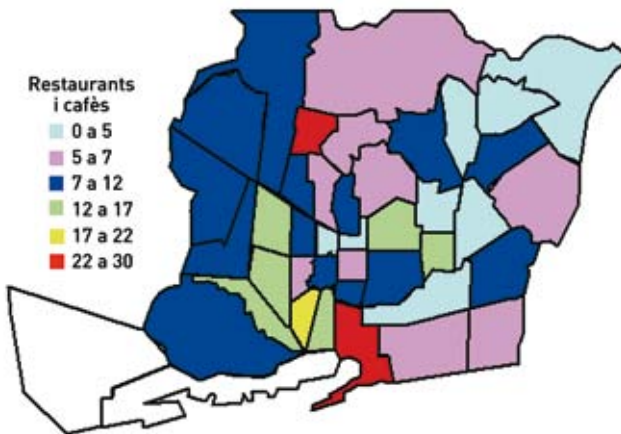
Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Concentració de negocis regentats per persones estrangeres que tenen com a activitat principal la construcció, segons districtes postals



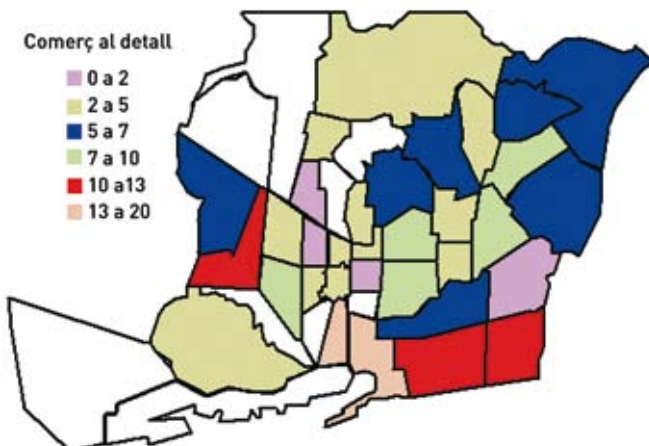
Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Concentració de negocis regentats per persones estrangeres que tenen com a activitat principal els restaurants i cafès, segons districtes postals



Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Concentració de negocis regentats per persones estrangeres que tenen com a activitat principal el comerç al detall, segons districtes postals



Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Taules capítol 6



Taula 1

Establiments comercials segons país d'origen. Ciutat Vella, juny de 2001

| Origen | Total establiments | % Total |
|----------------------|--------------------|------------|
| Pakistan | 148 | 39,1 |
| Índia | 44 | 11,6 |
| Marroc | 34 | 9,0 |
| Xina | 28 | 7,4 |
| Llatinoamèrica | 25 | 6,6 |
| Filipines | 19 | 5,0 |
| Unió Europea | 11 | 2,9 |
| Altres nacionalitats | 36 | 9,5 |
| Sense dades | 34 | 9,0 |
| Total | 379 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Moreras, 2002, pp. 33-34

Taula 2

Establiments comercials segons tipus d'activitat. Ciutat Vella, 2001 i 2004

| Tipus d'establiment | Total establiments (2001) | % Total (2001) | % Total (2004) |
|---|------------------------------|----------------|----------------|
| Queviures, supermercats | 62 | 16,4 | 15,0 |
| Telefonia, locutoris, Internet i/o mòbils | 55 | 14,5 | 9,7 |
| Basar | 45 | 11,9 | 6,9 |
| Restaurants | 44 | 11,6 | 9,2 |
| Perruqueries | 27 | 7,1 | 7,3 |
| Roba, minorista tèxtil | 25 | 11,1 | 7,9 |
| Bars, cafeteries | 22 | 5,8 | 8,7 |
| Carnisseries halal | 21 | 5,5 | 4,8 |
| Artesania, decoració | 15 | 4 | 0,6 |
| Botigues de souvernirs | 14 | 3,7 | 5,5 |
| Música, video, electrònica | 9 | 2,3 | 2,8 |
| Bugaderies | 4 | 1 | 0,5 |
| Forns, pastisseries | 2 | 0,5 | 0,3 |
| Electricitat, lampisteria | 1 | 0,2 | 0,2 |
| Llibreries | 1 | 0,2 | 0,2 |
| Majorista tèxtil | 0 | 0 | 4,4 |
| Resta | 32 | 4,2 | 16,0 |
| Total | 379 | 100 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Moreras, 2002, p. 33-34 (per les dades del 2001) i Serra, 2006, p. 87 (per les dades del 2004)

Taula 3

Empreses de titularitat estrangera segons principal activitat (3 dígits) Barcelona ciutat, 08/03/2006

| Activitat principal | Nombre d'empreses | % |
|---|-------------------|------------|
| 453. Confecció en sèrie de roba i complements del vestit | 49 | 1,8 |
| 454. Confecció a mida de roba i complements del vestit | 14 | 0,5 |
| 501. Edificació i obres públiques (sense predomini) . Demolició | 177 | 6,5 |
| 504. Instal·lació, muntatge i acabament d'edificis i obres | 43 | 1,6 |
| 505. Altres construcció | 125 | 4,6 |
| 612. Comerç a l'engròs de tèxtils, confecció, calçat i articles de cuir | 27 | 1,0 |
| 613. Comerç a l'engròs de productes farmacèutics, perfumeria, i la llar | 37 | 1,4 |
| 615. Comerç a l'engròs interindustrial de la mineria i de la química | 40 | 1,5 |
| 619. Altres tipus de comerç a l'engròs | 45 | 1,6 |
| 631. Intermediaris del comerç de primeres matèries agrícoles, animals vius, primeres matèries tèxtils i productes semielaborats | 41 | 1,5 |
| 641. Comerç al detall de productes alimentaris, begudes i tabac | 29 | 1,1 |
| 642. Comerç al detall de tèxtils, confecció, calçat i articles de cuir | 35 | 1,3 |
| 644. Comerç al detall d'articles per a l'equipament de la llar | 42 | 1,5 |
| 646. Comerç al detall de carburants i lubricants | 15 | 0,5 |
| 647. Altres tipus de comerç al detall | 157 | 5,7 |
| 651. Restaurants | 107 | 3,9 |
| 652. Establiments de begudes i cafès (amb espectacle) | 22 | 0,8 |
| 653. Establiments de begudes i cafès (sense espectacle) | 90 | 3,3 |
| 654. Serveis de menjador i bar, centres de treball, estudiants i militars | 15 | 0,5 |
| 659. Altres restauració | 85 | 3,1 |
| 662. Hotels i motels, pensions i hostals (sense restaurant) | 104 | 3,8 |
| 663. Apartaments moblats per a turistes | 255 | 9,3 |
| 671. Reparació d'articles elèctrics per a la llar | 205 | 7,5 |
| 673. Altres reparacions | 230 | 8,4 |
| 722. Transport de viatgers per carretera | 67 | 2,4 |
| 844. Publicitat | 33 | 1,2 |
| 845. Explotació electrònica per compte d'altri | 16 | 0,6 |
| 846. Empreses d'estudis de mercat | 20 | 0,7 |
| 849. Altres serveis prestats a les empreses NCAA | 39 | 1,4 |
| 861. Lloguer d'habitatges | 13 | 0,5 |
| 933. Centres de batxillerat | 18 | 0,7 |
| 967. Biblioteques, arxius, museus, jardins botànics i zoològics | 12 | 0,4 |
| 971. Bugaderies, tintoreries i serveis similars | 18 | 0,7 |
| 972. Salons de perruqueria i instituts de bellesa | 55 | 2,0 |
| 973. Estudis fotogràfics | 33 | 1,2 |
| 979. Altres serveis personals NCAA | 15 | 0,5 |
| 989. Serveis domèstics | 11 | 0,4 |
| 999. Representacions diplomàtiques i altres organismes internacionals | 85 | 3,1 |
| Altres | 312 | 11,4 |
| Total | 2736 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Taula 4

Empreses de titularitat estrangera segons principal activitat a 2 dígits Barcelona ciutat, 08/03/2006

| Activitat principal | Nombre d'empreses | % |
|---|-------------------|------------|
| 23. Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics. Torberes | 1 | 0,0 |
| 24. Indústries de productes minerals no metàl·lics | 4 | 0,1 |
| 25. Indústries químiques | 1 | 0,0 |
| 31. Fabricació de productes metàl·lics (llevat de màquines i material de transport) | 8 | 0,3 |
| 34. Construcció de maquinària i material elèctric | 2 | 0,1 |
| 35. Fabricació de material electrònic (llevat d'ordinadors) | 7 | 0,3 |
| 37. Construcció naval, reparació i manteniment de vaixells | 2 | 0,1 |
| 39. Fabricació d'instruments de precisió, òptica i similars | 2 | 0,1 |
| 41. Indústries de productes alimentaris, begudes i tabac | 2 | 0,1 |
| 42. Indústries de productes alimentaris, begudes i tabac | 5 | 0,2 |
| 43. Indústries tèxtils | 3 | 0,1 |
| 44. Indústries del cuir | 2 | 0,1 |
| 45. Indústries del calçat i vestit, i altres confeccions tèxtils | 69 | 2,5 |
| 46. Indústries de la fusta, suro i mobles de fusta | 9 | 0,3 |
| 47. Indústries del paper i fabricació d'articles de paper. Arts gràfiques i edició | 18 | 0,7 |
| 48. Indústries de transformació del cautxú i de matèries plàstiques | 2 | 0,1 |
| 49. Altres indústries manufactureres | 18 | 0,7 |
| 50. Construcció | 347 | 12,7 |
| 61. Comerç a l'engròs | 167 | 6,1 |
| 62. Recuperació de productes | 4 | 0,1 |
| 63. Intermediaris de comerç | 41 | 1,5 |
| 64. Comerç al detall | 278 | 10,2 |
| 65. Restaurants i cafès (sense dispensa) | 319 | 11,7 |
| 66. Hoteleria | 363 | 13,3 |
| 67. Reparacions | 439 | 16,0 |
| 72. Altres transports terrestres (no ferrocarril) | 73 | 2,7 |
| 73. Transport marítim i per vies navegables interiors | 1 | 0,0 |
| 74. Transport aeri | 1 | 0,0 |
| 75. Activitats afins als transports | 12 | 0,4 |
| 76. Comunicacions | 2 | 0,1 |
| 81. Institucions financeres | 7 | 0,3 |
| 82. Assegurances | 6 | 0,2 |
| 83. Auxiliars financers i d'assegurances. Activitats immobiliàries | 11 | 0,4 |
| 84. Serveis prestats a les empreses | 124 | 4,5 |
| 85. Lloguer de béns mobles | 12 | 0,4 |
| 86. Lloguer de béns immobles | 13 | 0,5 |
| 91. Administració pública, defensa nacional i Seguretat Social | 8 | 0,3 |
| 92. Serveis de sanejament de vies públiques, neteja i similars | 10 | 0,4 |
| 93. Educació i investigació | 29 | 1,1 |
| 94. Sanitat i serveis veterinaris | 2 | 0,1 |
| 95. Assistència social i altres serveis prestats a la col·lectivitat | 1 | 0,0 |
| 96. Serveis recreatius i culturals | 41 | 1,5 |
| 97. Serveis personals | 121 | 4,4 |
| 98. Serveis domèstics | 11 | 0,4 |
| 99. Representacions diplomàtiques i organismes internacionals | 85 | 3,1 |
| Altres | 53 | 1,9 |
| Total empreses estrangeres | 2736 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Taula 5

Empreses de titularitat estrangera segons principal activitat a 2 dígits Catalunya, 08/03/2006

| Activitat principal | Nombre d'empreses | % |
|--|-------------------|------------|
| 06. Pesca | 1 | 0,0 |
| 15. Producció, transport i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta | 1 | 0,0 |
| 23. Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics. Torberes | 2 | 0,0 |
| 24. Indústries de productes minerals no metàl·lics | 8 | 0,1 |
| 25. Indústries químiques | 4 | 0,0 |
| 31. Fabricació de productes metàl·lics (llevat de màquines i material de transport) | 27 | 0,3 |
| 32. Construcció de maquinària i equips mecànics | 2 | 0,0 |
| 33. Construcció de màquines d'oficina i ordinadors (inclosa la instal·lació) | 2 | 0,0 |
| 34. Construcció de maquinària i material elèctric | 4 | 0,0 |
| 35. Fabricació de material electrònic (llevat d'ordinadors) | 9 | 0,1 |
| 36. Construcció de vehicles automòbils i les seves peces de recanvi | 3 | 0,0 |
| 37. Construcció naval, reparació i manteniment de vaixells | 20 | 0,2 |
| 39. Fabricació d'instruments de precisió, òptica i similars | 7 | 0,1 |
| 41. Indústries de productes alimentaris, begudes i tabac | 14 | 0,2 |
| 42. Indústries de productes alimentaris, begudes i tabac | 14 | 0,2 |
| 43. Indústries tèxtils | 16 | 0,2 |
| 44. Indústries del cuir | 15 | 0,2 |
| 45. Indústries del calçat i vestit, i altres confeccions tèxtils | 558 | 6,7 |
| 46. Indústries de la fusta, suro i mobles de fusta | 23 | 0,3 |
| 47. Indústries del paper i fabricació d'articles de paper. Arts gràfiques i edició | 37 | 0,4 |
| 48. Indústries de transformació del cautxú i de matèries plàstiques | 7 | 0,1 |
| 49. Altres indústries manufactureres | 36 | 0,4 |
| 50. Construcció | 1263 | 15,2 |
| 61. Comerç a l'engròs | 367 | 4,4 |
| 62. Recuperació de productes | 11 | 0,1 |
| 63. Intermediaris del comerç | 103 | 1,2 |
| 64. Comerç al detall | 740 | 8,9 |
| 65. Restaurants i cafès (sense dispesa) | 876 | 10,6 |
| 66. Hoteleria | 871 | 10,5 |
| 67. Reparacions | 1484 | 17,9 |
| 72. Altres transports terrestres (no ferrocarril) | 208 | 2,5 |
| 73. Transport marítim i per vies navegables interiors | 2 | 0,0 |
| 74. Transport aeri | 1 | 0,0 |
| 75. Activitats afins als transports | 28 | 0,3 |
| 76. Comunicacions | 21 | 0,3 |
| 81. Institucions financeres | 10 | 0,1 |
| 82. Assegurances | 6 | 0,1 |
| 83. Auxiliars financers i d'assegurances. Activitats immobiliàries | 44 | 0,5 |
| 84. Serveis prestats a les empreses | 202 | 2,4 |
| 85. Lloguer de béns mobles | 45 | 0,5 |
| 86. Lloguer de béns immobles | 16 | 0,2 |
| 91. Administració pública, defensa nacional i Seguretat Social | 97 | 1,2 |
| 92. Serveis de sanejament de vies públiques, neteja i similars | 38 | 0,5 |
| 93. Educació i investigació | 104 | 1,3 |
| 94. Sanitat i serveis veterinaris | 11 | 0,1 |
| 95. Assistència social i altres serveis prestats a la col·lectivitat | 6 | 0,1 |
| 96. Serveis recreatius i culturals | 105 | 1,3 |
| 97. Serveis personals | 308 | 3,7 |
| 98. Serveis domèstics | 17 | 0,2 |
| 99. Representacions diplomàtiques i organismes internacionals | 318 | 3,8 |
| Altres | 177 | 2,1 |
| Total empreses estrangeres | 8289 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Taula 6

Empreses de titularitat estrangera segons forma jurídica i nombre de treballadors. Catalunya i Barcelona ciutat, 08/03/2006

| Barcelona | Sense treballador | De 1 a 5 treballadors | De 6 a 10 treballadors | De 11 a 25 treballadors | Més de 25 treballadors | Total |
|------------------------|-------------------|-----------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|--------------|
| Autònom | 2.334 | 200 | 13 | 5 | 83 | 2.635 |
| Societat anònima | | 31 | 17 | 9 | 7 | 64 |
| Societat limitada | 1 | 19 | 3 | 2 | 3 | 28 |
| Societat comanditària | | 1 | | 1 | | 2 |
| Cooperativa | | 1 | | | | 1 |
| Associació no definida | 1 | 2 | | 2 | 1 | 6 |
| Total | 2.336 | 254 | 33 | 19 | 94 | 2.736 |
| % | 85,4 | 9,3 | 1,2 | 0,7 | 3,4 | 100 |

| Catalunya | Sense treballador | De 1 a 5 treballadors | De 6 a 10 treballadors | De 11 a 25 treballadors | Més de 25 treballadors | Total |
|------------------------|-------------------|-----------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|--------------|
| Autònom | 7.364 | 574 | 33 | 15 | 126 | 8.112 |
| Societat anònima | 4 | 41 | 35 | 16 | 9 | 105 |
| Societat limitada | 1 | 36 | 10 | 7 | 6 | 60 |
| Societat comanditària | | 2 | | 1 | | 3 |
| Cooperativa | | 2 | 1 | | | 3 |
| Associació no definida | 1 | 2 | | 2 | 1 | 6 |
| Total | 7.370 | 657 | 79 | 41 | 142 | 8.289 |
| % | 88,9 | 7,9 | 1,0 | 0,5 | 1,7 | 100 |

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Taula 7

Distribució percentual de les empreses de titularitat estrangera segons activitat principal (2 dígits) i nº treballadors. Barcelona ciutat, 08/03/2006

| Activitat principal | Sense treb. | D'1 a 5 treb. | De 6 a 50 treb. | Més de 50 treb. | Total |
|--|-------------|---------------|-----------------|-----------------|-------------|
| 23. Ext. minerals no metàl·lics ni energètics | 100 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| 24. Indústries de productes minerals no metàl·lics | 100 | 0 | 0 | 0 | 4 |
| 25. Indústries químiques | 100 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| 31. Fabr. de productes metàl·lics (llevat de màquines i material de transport) | 75 | 25 | 0 | 0 | 8 |
| 34. Construcció de maquinària i material elèctric | 100 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| 35. Fabr. de material electrònic (llevat d'ordinadors) | 85,7 | 14,3 | 0 | 0 | 7 |
| 37. Constr. naval, reparació i manteniment de vaixells | 50 | 0 | 50 | 0 | 2 |
| 39. Fabr. d'instruments de precisió, òptica i similars | 100 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| 41. Ind. de productes alimentaris, begudes i tabac | 100 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| 42. Ind. de productes alimentaris, begudes i tabac | 100 | 0 | 0 | 0 | 5 |
| 43. Ind. tèxtils | 100 | 0 | 0 | 0 | 3 |
| 44. Ind. del cuir | 100 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| 45. Ind. del calçat i vestit, i altres confeccions tèxtils | 85,5 | 14,5 | 0 | 0 | 69 |
| 46. Ind. de la fusta, suro i mobles de fusta | 100 | 0 | 0 | 0 | 9 |
| 47. Ind. i fabricació d'articles de paper. Arts gràf. i edició | 71,4 | 14,3 | 7,1 | 7,1 | 14 |
| 48. Ind. de transf. del cautxú i de matèries plàstiques | 100 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| 49. Altres ind. manufactureres | 83,3 | 11,1 | 0 | 5,6 | 18 |
| 50. Construcció | 95,1 | 3,5 | 0,3 | 1,2 | 347 |
| 61. Comerç a l'engròs | 55,1 | 18 | 10,2 | 16,8 | 167 |
| 62. Recuperació de productes | 100 | 0 | 0 | 0 | 4 |
| 63. Intermediaris de comerç | 58,5 | 22 | 2,4 | 17,1 | 41 |
| 64. Comerç al detall | 95 | 4,7 | 0,4 | 0 | 278 |
| 65. Restaurants i cafès (sense dispesa) | 87,5 | 9,7 | 0,9 | 1,9 | 319 |
| 66. Hosteleria | 98,1 | 1,9 | 0 | 0 | 362 |
| 67. Reparacions | 83,4 | 14,8 | 1,4 | 0,5 | 439 |
| 72. Altres transports terrestres (no ferrocarril) | 97,3 | 2,7 | 0 | 0 | 73 |
| 73. Transport marítim i per vies navegables interiors | 100 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| 74. Transport aeri | 0 | 100 | 0 | 0 | 1 |
| 75. Activitats afins als transports | 8,3 | 25 | 25 | 41,7 | 12 |
| 76. Comunicacions | 100 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| 81. Institucions financeres | 14,3 | 0 | 42,9 | 42,9 | 7 |
| 82. Assegurances | 50 | 0 | 16,7 | 33,3 | 6 |
| 83. Au, financers i d'assegurances. Act. immobiliàries | 63,6 | 0 | 18,2 | 18,2 | 11 |
| 84. Serveis prestats a les empreses | 52,8 | 26,4 | 6,4 | 14,4 | 125 |
| 85. Lloguer de béns mobles | 66,7 | 25 | 8,3 | 0 | 12 |
| 86. Lloguer de béns immobles | 53,8 | 23,1 | 7,7 | 15,4 | 13 |
| 91 Admó pública, defensa nacional i SS | 100 | 0 | 0 | 0 | 8 |
| 92. Serveis de sanejament de vies públiques, neteja | 90 | 10 | 0 | 0 | 10 |
| 93. Educació i investigació | 51,7 | 31 | 10,3 | 6,9 | 29 |
| 94. Sanitat i serveis veterinaris | 100 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| 95. Assistència social i altres serveis a la col·lectivitat | 100 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| 96. Serveis recreatius i culturals | 90,2 | 2,4 | 2,4 | 4,9 | 41 |
| 97. Serveis personals | 95,9 | 4,1 | 0 | 0 | 121 |
| 98. Serveis domèstics | 54,5 | 0 | 0 | 45,5 | 11 |
| 99. Repr. diplomàtiques i organismes internacionals | 96,5 | 2,4 | 1,2 | 0 | 85 |
| Altres | 91,2 | 5,3 | 3,5 | 0 | 57 |
| Total | 85,5 | 9,1 | 2,1 | 3,3 | 2736 |

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de CAMERDATA

Taula 8

Percentatge d'autònoms sobre total treballadors afiliats segons principals nacionalitats. Espanya, 2006

| País d'origen | % autònoms sobre total d'afiliats |
|------------------------|-----------------------------------|
| Països no comunitaris* | |
| Equador | 1,3 |
| Perú | 2,8 |
| Marroc | 4,8 |
| Colòmbia | 3,3 |
| Pakistan | 8,4 |
| Argentina | 9,5 |
| Xina | 26,7 |
| Bolívia | 0,7 |
| República Dominicana | 3,3 |
| Filipines | 1,2 |
| Romania | 2,1 |
| Rússia | 6,9 |
| Ucraïna | 1,7 |
| Algèria | 4,3 |
| Nigèria | 4,7 |
| Països Unió Europea | 26,8 |

* S'han escollit les principals nacionalitats de persones estrangeres no comunitàries empadronades al municipi de Barcelona.

Font: Elaboració pròpia a partir Estadística estrangers afiliats a la SS, Ministeri de Treball i Assumptes Socials, a 31 de desembre de 2005

7 Recapitulació i principals punts de reflexió

Tal com es desprèn de l'estudi, l'arribada de fluxos migratoris a la ciutat de Barcelona en els darrers anys s'ha d'emmarcar dins les dinàmiques d'expansió econòmica i d'augment de l'oferta d'ocupació per a la força de treball estrangera, en un context de baixa natalitat i d'envelliment poblacional. Així ho planteja J. Oliver en el seu estudi "España 2020: un mestizaje ineludible", en què s'analitza l'impacte de la caiguda de la natalitat en el mercat de treball i la necessària incorporació de la immigració per tal de poder mantenir el creixement econòmic; l'autor indica la conveniència que arribin entre quatre i set milions d'immigrants a Espanya, partint de la situació demogràfica de l'any 2005. Les elevades taxes d'ocupació que presenta la població estrangera catalana (mostrades en el capítol 3), així com l'increment i la consolidació dels fluxos migratoris (mesurat a partir de les dades d'empadronament) a la ciutat barcelonina en els darrers anys (tal com s'ha vist en el capítol 2) apunten en aquesta direcció. Sense que això vulgui dir que obviem que l'arribada d'immigració també és una resposta a les desigualtats internacionals i a les crisis econòmiques i polítiques esdevingudes en els països o regions concretes que actuen d'emissors.

Les posicions laborals en què majoritàriament s'insereix la població estrangera són ben conegudes. Les activitats intensives en força de treball, pròpies del segment secundari, concentren bona part d'aquesta força de treball (agricultura, construcció, hostaleria, servei domèstic, comerç, serveis poc qualificats, indústria tèxtil, indústries càrniques, etc.), en el context de processos generals de segmentació, polarització i precarització del treball assalariat. En aquest sentit, podem afirmar que la població estrangera immigrada s'insereix en un mercat laboral segmentat, de manera que s'ocupen en les posicions laborals inferiors i es concentren en un ventall d'ocupacions reduït, amb una certa independència de la seva qualificació (Solé, 1995).

Davant la creixent desregulació neoliberal del mercat de treball, es requereix força de treball "a baix cost", que accepti uns tipus d'ocupacions i unes condicions laborals que una part de la força de treball autòctona o local rebutja. Així s'explicaria el fet que, tot i assumint que efectivament hi ha dèficits demogràfics de població activa que hipotequen el nostre creixement econòmic i fan necessària l'arribada d'immigrants, el reclutament de població estran-

**La població
immigrada
s'insereix en
un mercat
laboral
segmentat i
ocupa les
posicions
laborals
inferiors**

gera coexisteix amb l'atur local —sobretot femení i juvenil—, així com també amb unes taxes d'activitat femenines molt per sota de la mitjana europea.

Aquest procés d'etnoestratificació de la mà d'obra adopta dues formes diferents. En primer lloc, els immigrants accepten una sèrie d'activitats rebutjades per una força de treball local cada vegada més exigent en les seves expectatives i menys procliu a realitzar ocupacions socialment poc valorades, no qualificades i mal pagades. En segon lloc, la força de treball immigrant té accés a ocupacions a què els autòctons també concorren, però els immigrants són seleccionats de forma preferent pel fet d'acceptar condicions de treball pitjors —moltes vegades sota formes d'economia informal—, cosa que permet a les empreses abaratir costos i una major flexibilitat; aquest és el cas de moltes pràctiques de subcontractació en sectors com la construcció, per exemple.

En definitiva, en sintonia amb els resultats d'altres estudis sobre aquesta temàtica, ja sigui per l'argument que disposem d'efectius insuficients, ja sigui pel fet que els immigrants fan feines que els autòctons no volen fer, podem apuntar que els treballadors immigrants globalment no treuen feina als autòctons en una conjuntura d'elevat creixement econòmic com l'actual. Així doncs, d'acord amb el Colectivo Ióé (2005), la qüestió no és tant si hi ha relació de competència, sinó quins són els tipus de llocs de treball que, aprofitant l'arribada i la disponibilitat de força de treball estrangera, s'estan creant i en quines condicions de treball. Perquè, tal com es desprèn de les dades presentades sobre la conjuntura econòmica i social de la ciutat de Barcelona (mostrades en el capítol 2), d'ocupació se'n crea; el que cal veure i valorar és quin tipus d'ocupació s'està expandint en el context d'un nou model social i econòmic.

Ara bé, a causa de la marcada concentració dels immigrants en activitats determinades, sí que és possible assenyalar indicis de competència entre autòctons i immigrants en determinats mercats locals. Aquesta afirmació, no és possible argumentar-la a partir dels resultats d'aquesta recerca i requeriria la realització d'estudis específics. En aquest sentit, un estudi de C. Solé (1995) destacava ja fa deu anys la percepció de competència en les actituds d'una part dels denominats immigrants interiors (treballadors que van arribar a Catalunya procedents de la resta del territori espanyol durant les dècades dels anys cinquanta i seixanta, atrets per una economia expansiva, amb necessitat de mà d'obra en molts sectors econòmics, sobretot l'industrial) davant l'arribada d'immigrants procedents de

El quid de la qüestió és analitzar aprofitant l'arribada i la disponibilitat de força de treball estrangera

països no comunitaris, en relació amb una franja d'activitats semiespecialitzades o poc qualificades (peons en la construcció, servei domèstic, etc.) on ambdós col·lectius concorren.

En qualsevol cas, a mesura que vagi augmentant el temps de permanència del col·lectiu d'immigrants a la societat receptora —més bon coneixement dels mètodes formals d'accés a l'ocupació, de l'idioma, augment del capital social, etc.—, és previsible que s'incrementi la competència entre els autòctons menys qualificats i els immigrants, ja que aquests últims voldran millorar la seva posició en el mercat laboral i accedir als segments del mercat de treball que actualment ocupen els autòctons. En tot cas, sembla que de moment les situacions de competència en el mercat de treball es detecten més aviat entre els mateixos grups d'immigrants (entre els immigrants nouvinguts i els més assentats, per exemple, o entre grups nacionals concrets que competeixen per una mateixa activitat i assisteixen a processos de substitució).

Una de les qüestions a què preteníem respondre amb aquest estudi és fins a quin punt la situació laboral de la població immigrada que acabem de descriure, marcada per la incorporació laboral en ocupacions de "baixa qualitat", constitueix un panorama estàtic i cronificat ("nínxols laborals" tancats per a la població immigrada); o, per contra, es tracta només d'una fase inicial de l'assentament, de manera que comencem a assistir a processos de mobilitat laboral (Colectivo Ióé, 2005). El cert és que hem pogut constatar, tal com s'ha posat de manifest al llarg de l'informe, que no disposem d'instruments adequats per copsar la situació de la població estrangera en el mercat de treball i menys encara des d'una perspectiva evolutiva o longitudinal (trajectòries laborals).

D'una banda, l'instrument més utilitzat per estudiar el mercat de treball, l'Enquesta de Població Activa, pel fet de ser una enquesta i no un registre, té escassa representativitat quan el que es vol estudiar és la població estrangera en àmbits territorials no estatals, com ara les comunitats autònomes o les províncies.¹ Tant l'Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, així com el Panel de desigualtats socials a Catalunya (PaD) de la Fundació Jaume Bofill tenen una periodicitat excessivament dilatada en el temps que no permet esmenar aquesta mancança, ja que el fenomen migratori és molt dinàmic i canviant i requereix eines de mesura més precises.

No disposem d'instruments adequats per copsar la situació de la població estrangera en el mercat de treball i menys encara des d'una perspectiva evolutiva o longitudinal

D'altra banda, pel que fa a les altes laborals a la Seguretat Social, més enllà de la seva limitació principal de no incloure l'economia submergida —s'estima que només engloba la meitat dels estrangers ocupats (Colectivo Ioé, 2005)—, hem constatat que existeixen i estan registrades, però presenten un grau de desagregació insuficient per a Catalunya, la província de Barcelona i la ciutat de Barcelona. Una de les limitacions més destacades, per exemple, i que ja ha estat comentada en el capítol introductori, és la impossibilitat de creuar les nacionalitats dels afiliats amb les branques d'activitat, o el sexe dels treballadors amb les branques d'activitat. Sense aquesta informació —que, reiterem, la tenim, que és tan sols un problema de manca d'accessibilitat i de no disposar de recursos suficients de l'Administració per tal que aquests creuaments es duguin a terme—, resulta molt complicat aproximar-se al fenomen migratori des de la dimensió laboral. En aquest sentit, volem aprofitar la conjuntura d'aquest estudi per demanar a les administracions locals, autonòmiques i a les autoritats competents que es facin les pressions oportunes allà on correspongui a fi i efecte que els investigadors socials i els tècnics puguin accedir a aquesta informació.

En tot cas, davant l'interrogant de si la inserció laboral de la població immigrada en sectors de "baixa qualitat" és només provisional —pròpia d'una fase inicial d'assentament— o, per contra, es tracta de nínxols laborals més o menys tancats, sí que podem aventurar algunes hipòtesis. En primer lloc, cal tenir present que els immigrants negocien la seva posició en el mercat de treball en un context poc favorable, no només condicionat per la seva condició jurídica d'estrangers i la seva manca de capital social a la societat receptora pel fet de ser nous, sinó també per unes transformacions del mercat de treball, pròpies de l'anomenat capitalisme postfordista o informacional, que comporten, entre altres canvis, el trencament dels sistemes clàssics de regulació i un procés de terciarització, precarització i informalització del treball (Mingione, 1993). En definitiva, una sèrie de canvis laborals que condueixen a la polarització i segmentació social i que situa la població immigrada en una situació de vulnerabilitat, anàlogament al que passaria amb els joves (Salvadó i Serracant, 2003).

D'aquesta manera, si bé en el capítol 4 hem constatat una lleugera tendència a l'augment de la proporció d'estrangers afiliats al règim general de la Seguretat Social durant el període 2002-2005² —en detriment dels règims especials—, les dades d'afiliació a la Seguretat Social per al conjunt d'Espanya segons la branca d'activitat

**Els immigrants
negocien la
seva posició
en el mercat
de treball en
un context poc
favorable**

no ens permeten ser gaire optimistes, si ens basem en aquelles branques que concentren més treballadors estrangers en termes absoluts. La tendència a la mobilitat laboral des del servei domèstic o l'agricultura, suposa el manteniment i reforçament d'altres sectors com la construcció, l'hostaleria, el comerç, el transport o determinades activitats industrials intenses en força de treball (tèxtil, alimentació, indústries càrniques, etc.) (Colectivo Ioé, 2005; CERES-CONC, 2006). La major part d'aquests àmbits es caracteritzen, de forma general, per les condicions de treball precàries, pels salaris baixos i per la dificultat de promoció.

Seguint la mateixa línia argumentativa, les dades del capítol 4 sobre afiliació d'estrangers per grups de cotització posen clarament de manifest la segmentació del mercat de treball, que es manté força estable durant el període estudiat (gener 2004- gener 2006). A més, no hem d'oblidar, de nou, que només ens estem referint als llocs de treballs que no formen part de l'economia submergida. Per tot plegat, no sembla gaire probable —de moment i sense poder donar encara respostes definitives— que pugui assistir-se a curt i a mitjà termini als patrons de mobilitat laboral i social ascendent generalitzats que van protagonitzar els fluxos migratoris procedents de la resta d'Espanya que van arribar a Catalunya durant els anys cinquanta i seixanta.

Després d'haver recopilat els elements clau de l'estudi, a continuació recollim diferents punts de reflexió que es desprenen, de forma directa o indirecta, dels resultats d'aquest informe i que hem considerat que poden tenir una rellevància especial a l'hora de dissenyar i implementar mesures d'acció concretes:

a) La construcció de la ciutadania en termes laborals (la tinença d'un contracte de treball) es troba en la base del sistema d'immigració/estrangeria i constitueix el punt de partida de les desigualtats en el mercat de treball que afecten la població immigrada estrangera

Volem iniciar la reflexió amb una menció explícita a la gestió de la immigració a nivell de l'Estat espanyol, i a les importants repercussions que té aquesta gestió en la relació entre immigració i mercat de treball. L'actual construcció jurídica de l'estrangeria i la política de gestió dels permisos de residència i de treball institueix una carrera d'obstacles per a les persones immigrades a l'hora d'estabilitzar la seva situació jurídica i protagonitzar trajectòries laborals de caràcter ascendent. D'acord amb J. de Lucas

No sembla gaire probable que pugui assistir-se a curt i a mitjà termini als patrons de mobilitat laboral i social ascendent

(2002), mentre no es trenqui el cercle viciós que s'estableix entre permís de residència i permís de treball, i es deixi d'apostar per la contractació des dels països d'origen com a única via de legalització, resultarà difícil sortir de la "irregularitat" o no recaure-hi (la irregularitat sobrevinguda), i se seguirà posant frens als processos d'incorporació econòmica i d'integració. En la mesura que el reconeixement jurídic dels immigrants depèn de la tinença d'un contracte de treball, es relega molts d'aquests estrangers a vincles laborals en l'economia submergida.

b) Un patró d'incorporació laboral fràgil i incert, excessivament dependent d'activitats "tradicionals", subjectes a la conjuntura econòmica (com per exemple, el sector de la construcció).

En primer lloc, si bé la creació d'ocupació que ha tingut lloc a la ciutat de Barcelona i a tot l'Estat espanyol, durant els darrers anys, és el principal factor que permet entendre l'arribada de força de treball estrangera, el tipus d'estructura productiva determina les trajectòries laborals de la força de treball en general i de l'estrangera en particular. En aquest sentit, el fet que estiguem parlant d'una força de treball amb trajectòries que no apunten cap a la mobilitat laboral ascendent, relegada a determinats nínxols laborals i excessivament dependent d'activitats "tradicionals", intensives en força de treball, ens mostra un patró d'incorporació laboral fràgil i incert per aquest col·lectiu. Això és així en el cas sobretot de l'ocupació masculina, en què el sector de la construcció, en les seves diverses modalitats, té un pes important a l'hora de delimitar les oportunitats laborals dels treballadors estrangers no comunitaris. Davant una eventual recessió econòmica, cal preguntar-se quina serà la capacitat del nostre mercat de treball a l'hora de reubicar els efectius que en surtin expulsats —anàlogament al que també passaria amb la població local o autòctona que s'ocupa en aquest sector— i com afectaria aquest fet a la incidència de l'atur i la subocupació entre la població immigrada masculina. En definitiva, cal alertar que ens trobem davant un col·lectiu especialment vulnerable a un canvi en la conjuntura econòmica, constatació que exigeix estratègies de caràcter preventiu —i no reactiu— de l'Administració, a fi i efecte d'evitar situacions d'exclusió laboral i social futures; i, no ho oblidem, també de conflictivitat social.

Ens trobem davant un col·lectiu especialment vulnerable a un canvi en la conjuntura econòmica

c) Una força de treball heterogènia pel que fa al nivell educatiu i a les necessitats formatives, que requereix polítiques de formació que contemplin aquesta diversitat i que en facilitin la mobilitat laboral.

En segon lloc, tal com queda palès en el capítol 2, la població estrangera constitueix un col·lectiu poc homogeni pel que fa a nivell educatiu, capital social, coneixement de l'idioma, trajectòries laborals prèvies en el país d'origen, etc. D'aquesta constatació se'n deriva el fet que les necessitats formatives de la força de treball immigrada han de ser necessàriament heterogènies. Les actuals polítiques formatives adreçades a la població estrangera acostumen a prioritzar la incorporació laboral inicial o l'aprenentatge de l'idioma. Sense cap pretensió de qüestionar la conveniència d'aquesta formació en les primeres etapes d'assentament i per a determinats perfils de població estrangera, si no anem més enllà és probable que sigui inadequada per a totes aquelles persones amb una formació elevada (amb estudis mitjans o superiors), que el que pretenen és assolir la promoció, el canvi de sector d'activitat o l'accés a activitats pròpies del mercat primari.

En aquest sentit, pensem que és necessari impulsar una oferta formativa que capaciti professionalment els seus participants de forma efectiva, a la que pugui accedir en condicions d'igualtat la població estrangera. Aquesta oferta hauria de tenir en compte l'heterogeneïtat de les persones d'origen immigrant, tant pel que fa a experiències professionals com a nivell formatiu. És per això que s'ha de dissenyar una oferta diversificada, centrada en itineraris laborals i etapes d'assentament diverses, tenint en compte les necessitats de capital humà del sistema productiu i els nous jaciments d'ocupació. Des d'aquest plantejament, no només s'ha d'afavorir la inserció laboral inicial de col·lectius en situació de risc d'exclusió o sense feina (cursos d'alfabetització, estratègies útils de cerca de feina, etc.), sinó que també cal cobrir les necessitats d'aquells treballadors que ja tenen formació, amb una capacitat professional consolidada, i que cerquen un canvi d'ocupació, la promoció o l'accés a unes condicions laborals millors i no tant una primera feina o abandonar situacions d'atur.

En definitiva, es tracta d'anar més enllà d'una oferta de serveis d'orientació laboral per a col·lectius amb especial dificultat d'inserció. Cal adaptar la formació continuada a les necessitats dels treballadors estrangers amb formació, que requereixen polítiques formatives actives per poder "abandonar" els nínxols laborals en

La població estrangera constitueix un col·lectiu poc homogeni pel que fa a nivell educatiu, capital social, coneixement de l'idioma

què es concentren una part important dels treballadors estrangers no comunitaris i superar la "inconsistència d'estatus". Empresaris i sindicats són els actors que han de tenir un paper actiu en aquestes polítiques formatives que diversifiquin les oportunitats laborals dels treballadors estrangers. La borsa de treballadors estrangers especialitzats en diferents oficis de la patronal CECOT, per exemple, apunta en aquesta línia (Foment de Terrassa, 2006).

d) L'edat com a factor de risc

Així mateix, a mesura que el col·lectiu de nouvinguts acumula anys de permanència, apareixen noves problemàtiques relacionades amb la seva inserció laboral, com ara la discriminació laboral per qüestions d'edat. L'augment progressiu de l'edat mitjana dels treballadors estrangers que es concentren en activitats intenses en força de treball i que requereixen una elevada dosi d'esforç físic (peons a la construcció, tenir cura d'una persona gran, agricultura, etc.), fa incrementar no només els problemes de salut del treballador, sinó la probabilitat que la lògica d'un mercat de treball basat en la precarietat els acabi expulsant i exclouent, en tant que es prefereix la contractació dels més joves. Resulta complicat mostrar aquest nou eix de desigualtat a partir de les dades presentades. En tot cas, en l'apartat 5.1 del capítol 5, quan s'analitzen els contractes de treball, s'aprecia una incidència de la temporalitat lleugerament més gran entre els majors de 45 anys a partir de l'any 2003. Aquesta mateixa observació es desprèn d'una recerca sobre els treballadors estrangers en l'estructura econòmica de Terrassa, encarregat per Foment de Terrassa i publicada l'any 2006, en què s'identifica aquest "nou" eix de desigualtat a partir del discurs dels mateixos immigrants no comunitaris (l'estudi s'aproxima a les trajectòries laborals a partir d'entrevistes en profunditat a la població immigrada).

Apareixen noves problemàtiques relacionades amb la inserció laboral com ara la discriminació laboral per qüestions d'edat

Davant d'aquesta constatació, cal contemplar el disseny d'una política formativa adequada que, de forma preventiva, contribueixi a facilitar la mobilitat i la reorientació laboral dels treballadors estrangers de més edat que, a mesura que acumulen temps de permanència a la societat receptora, lluny de protagonitzar processos de mobilitat laboral ascendent, poden veure dràsticament reduïdes les seves possibilitats d'inserció laboral i experimentar dificultats i limitacions creixents —sobretot físiques i de salut— (Foment de Terrassa, 2006).

e) L'autoocupació com a estratègia de mobilitat laboral

En aquest informe hem dedicat un capítol específic a les persones estrangeres no assalariades que treballen pel seu compte, amb o sense assalariats. Certament, les dades de persones estrangeres que cotitzen en el règim especial d'autònoms amaguen "falsos autònoms", com a resultat d'estratègies orientades a facilitar els tràmits de regularització o com a conseqüència directa de les pràctiques de "subcontractació" que predominen en els sectors clàssics de la població immigrada (construcció, reparacions etc.). Ara bé, no podem negar que les iniciatives empresarials de la població estrangera constitueixen un fenomen creixent, que no està rebent l'atenció necessària des de l'anàlisi científica ni des de l'acció política, sobretot pel que fa al seu potencial de creació d'ocupació. Una de les limitacions més importants a què hem hagut de fer front és la dificultat de trobar dades quantitatives que permetin situar i mesurar aquesta realitat (tal com s'ha posat de manifest en el capítol 6).

En el cas de la migració originària de països no comunitaris, si bé l'autoocupació ja forma part del projecte migratori d'alguns col·lectius (com ara els xinesos o pakistanesos) amb una sòlida cultura emprenedora, les rígides barreres a la mobilitat laboral estan propiciant que molts immigrants es plantegin establir el seu propi negoci com a única alternativa davant la precarietat laboral, les situacions d'explotació a què es veuen sotmesos i la impermeabilitat dels nínxols laborals en què es concentren. Però aquests immigrants emprenedors troben moltes dificultats a l'hora d'accedir al sistema bancari, tant a l'hora d'iniciar com d'expandir el negoci, a causa de la dificultat que tenen per aconseguir avals i l'escàs desenvolupament de línies de finançament específiques per a la creació d'empreses (Solé i Parella, 2005).

Atès que les iniciatives emprenedores són cada cop més freqüents entre la població d'origen immigrant, cal saber aprofitar el seu potencial de creació d'ocupació. En aquest sentit, cal proporcionar assessorament legal i laboral, així com una oferta de microcrèdits per tal de facilitar el trànsit cap a l'autoocupació. Els microcrèdits estan pensats per facilitar préstecs de petites quantitats a aquelles persones emprenedores amb dificultats per accedir al sistema creditici tradicional. Els programes de Barcelona Activa o de la Fundació Un Sol Món per a persones emprenedores en constitueixen un bon referent. El seu objectiu és acompanyar el procés de creixement i de consolidació de petites i mitjanes empreses, en un procés que inclou accions formatives encaminades a millorar les

Les rígides barreres a la mobilitat laboral estan propiciant que molts immigrants es plantegin establir el seu propi negoci

eines de gestió empresarial i afavorir la incorporació de les noves tecnologies. Es tracta de dissenyar serveis que facilitin la detecció d'habilitats personals i empresarials, que actuin de recolzament en l'elaboració d'un pla d'empresa, que proporcionin formació empresarial, que tramitin subvencions i ofereixin una assistència individualitzada en la gestió (detecció de locals, avaluació d'alternatives, gestions administratives i fiscals, etc.).

f) La dimensió de gènere en l'estudi de les desigualtats de la força de treball estrangera

Finalment, una altra qüestió referent a la incorporació laboral de la població estrangera que considerem important és la dimensió de gènere. Les dades presentades (mostrades en el capítol 4) posen de manifest la marcada concentració de la dona estrangera en els llocs de treball poc qualificats en general i en el servei domèstic en particular. Aquesta marcada segregació laboral que experimenta la dona immigrada és especialment visible a les grans concentracions urbanes, com Barcelona i la seva àrea metropolitana, on existeix un important creixement de les ocupacions relacionades amb les tasques de la reproducció social. Per tant, si s'afegeix la perspectiva de gènere al fenomen de la segmentació ètnica del mercat de treball, es constata que, tot i que el conjunt de la població immigrada es veu abocada a les ocupacions de menys qualitat, són les dones immigrades les que n'ocupen el darrer escalafó. Les dones immigrants constitueixen una mena de subsegment del mercat de treball femení (Parella, 2003).

A més, cal tenir en compte que si bé tant els treballadors immigrants com les treballadores immigrants estan sobrerrepresentats en l'economia submergida, els mercats informals també estan segmentats pel gènere: mentre els homes accedeixen de forma informal a sectors que sí que estan regulats a la nostra societat (agricultura i construcció, per exemple), les dones, en canvi, ho fan en sectors que, pel fet d'estar feminitzats, mai no han estat regulats o bé ho estan de forma insuficient: el servei domèstic i el treball sexual (Mestre, 2003).

**Les dades
posen de
manifest la
marcada
concentració
de la dona
estrangera**

Però la situació que hem identificat no és exclusiva dels patrons d'incorporació laboral de la dona immigrada a Catalunya i a Espanya. Un tret distintiu dels nous models migratoris arreu del món i que s'ha començat a experimentar a Catalunya, sobretot des de la dècada dels noranta, és l'augment de la immigració femenina de caràcter econòmic. Efectivament, la demanda de força de treball

immigrada a les economies postindustrials difereix pel que fa al sexe, de la mà del reclutament massiu de dones immigrades per tal que s'ocupin en les activitats vinculades a la reproducció social, principalment el servei domèstic, però no podem oblidar el treball sexual.³ Es tracta de tasques que sempre han estat considerades pròpies de dones; però que, per primera vegada, han passat a formar part del mercat global, en el context del que es coneix com a "internacionalització de la reproducció".

El fet que les dones immigrades s'incorporin en els treballs més devaluats, rebutjats per les dones autòctones amb recursos educatius i millors oportunitats laborals, exigeix revisar una sèrie de canvis demogràfics, culturals, socials i econòmics que s'han produït en els darrers anys —sobretot durant la dècada dels noranta— i que han provocat fulgurants transformacions en la gestió de la vida quotidiana de les persones. Aquests canvis se sustenten, principalment, sobre la base de l'emancipació del col·lectiu femení i la generalització de la família dels dos salaris, així com de l'envelliment de la població i el consegüent increment de la necessitat de cura per fer front a les situacions de dependència. Les dones autòctones s'enfronten a greus dificultats a l'hora de conciliar el seu treball remunerat amb les responsabilitats familiars, sense que, paral·lelament, s'hagi produït un repartiment equitatiu del treball domèstic-familiar entre homes i dones i sense que hi hagi hagut canvis destacats en el nostre règim de benestar pel que fa, principalment, a la cura dels infants i els adults dependents. Ens trobem davant un règim de benestar familista, sustentat en la família com a principal proveïdora de benestar, així com en el supòsit que a tota llar hi ha una dona que s'encarrega de la planificació i execució del treball domèstic i familiar dels seus membres.

Un cop fet el diagnòstic, cal advertir sobre la necessitat de modificar el règim especial de treballadors de la llar a Espanya i equiparar-lo al règim general. Encara que el treball domèstic s'hagi elevat a la categoria de treball assalariat, amb la seva regulació l'any 1985, les condicions que aquest règim especial reglamenta són discriminatòries en relació amb la resta d'activitats i el situa en els estrats més baixos de l'estructura ocupacional. No només es tracta d'un règim obsolet i discriminatori, sinó que, a més, contribueix a aprofundir encara més el desprestigi i la desvalorització social de les activitats relacionades amb la cura de les persones. Quan les activitats es desenvolupen fora del servei domèstic tradicional (règim de dependència persona a persona), a través d'empreses (residències geriàtriques, empreses de serveis domiciliaris, etc.), les

Encara que el treball domèstic s'hagi elevat a la categoria de treball assalariat, amb la seva regulació l'any 1985, les condicions que aquest règim reglamenta són discriminatòries

treballadores immigrades acostumen a estar sobrerrepresentades en les ocupacions atípiques, amb baixos salaris i pitjors condicions laborals, molt sovint dins de l'economia informal.

En conseqüència, és indispensable que es produeixi un canvi radical que qüestionï el nostre sistema social i econòmic, i combati les desigualtats de gènere des de la seva arrel; una transformació dels imaginaris socials que permeti reconèixer que les tasques de cura són d'importància vital i que han de ser compartides entre homes i dones; així com el desenvolupament de serveis de caràcter universal —drets de ciutadania— per atendre la infància i les persones grans dependents. Així mateix, atès que l'externalització del treball domèstic i de cura de les persones és una tendència sense retorn i que no pot negar-se el seu immens potencial de creació d'ocupació, és indispensable crear un marc jurídic apropiat, capaç de regular i professionalitzar unes activitats que han d'oferir ocupacions dignes i de qualitat. Només així, estimulants la creació d'ocupació estable i alhora ben remunerada, qualificada i socialment valorada, deixarem d'estimular un nínxol laboral només per a dones d'origen immigrant que opera en situació d'explotació i, principalment, des de l'economia submergida. Caldrà veure, en aquest sentit, quins seran els efectes de la recentment aprovada Llei d'autonomia personal i dependència, que estableix un nou dret universal i subjectiu de ciutadania que garanteix atenció i cura a les persones dependents.

Un cop presentades les conclusions, volem acabar aquest estudi amb una reflexió final que es deriva dels resultats obtinguts. Sens dubte, un dels reptes més importants a l'hora d'abordar la inserció laboral de les persones immigrades és la integració laboral dels seus fills (també denominats "segones generacions"). No oblidem que, malgrat l'escenari de segregació laboral i d'inestabilitat que hem descrit per a la força de treball estrangera, la majoria de les persones immigrades accepten la situació que obtenen aquí i la consideren clarament millor a les oportunitats que haurien tingut si haguessin romàs en el seu país d'origen. En tot cas, consideren les feines que aquí obtenen com a preu del canvi i assumeixen la inconsistència d'estatus, quan es dona, des del seu baix poder social de negociació. Alhora, tenen uns nivells d'acceptació d'una ocupació amb el referent en les escasses alternatives al país de procedència. Aquests immigrants projecten la mobilitat cap als seus fills. Uns fills que, a diferència dels pares, estan essent socialitzats i educats a la societat receptora, amb aspiracions i expectatives de ciutadans de ple dret. Si les segones generacions han d'enfrontar-se a discriminacions laborals similars a les dels seus progenitors –cosa

**Un dels reptes
més
importants a
l'hora d'abordar
la inserció
laboral de les
persones
immigrades és
la integració
laboral dels
seus fills**

que no va passar amb els fills dels immigrants interiors arribats a Catalunya, que van trobar en la inversió en educació una bona plataforma de mobilitat social ascendent -, és probable que assistim a situacions d'exclusió i conflictivitat. En trobem un exemple proper en els recents disturbis dels barris perifèrics de París (Recio et al. 2006).

Notes

¹ Així mateix, fins a començaments del 2005, la cobertura de la població immigrada en l'àmbit estatal a través de l'EPA ha estat insuficient. És per això que l'INE ha revisat les sèries trimestrals entre el 1996 i 2004, a través de l'aplicació de noves xifres de població total que tinguin en compte la incidència dels fluxos migratoris recents.

² Les dades a gener del 2006 mostren una disminució de la proporció d'afiliats al règim general, si bé, com s'ha comentat anteriorment, cal tenir present que aquest punt d'inflexió es deu al procés de normalització del 2005. La facilitat a l'hora de presentar una oferta de treball en el règim especial de treballadors domèstics va comportar un increment substancial de la proporció de treballadors afiliats en aquest règim.

³ Per tasques vinculades a la reproducció social entenem totes aquelles tasques orientades a la satisfacció de les necessitats bàsiques d'atenció i cura en el pla material, emocional i sexual, per la qual cosa hi incorporem també les treballadores sexuals (Mestre, 2005).

Bibliografia

ARAMBURU, M. (2002). "Los comercios de inmigrantes extranjeros en Barcelona y la recomposición del 'inmigrante' como categoría social". Scripta Nova. Revista electrónica de geografía y ciencias sociales. Universitat de Barcelona, vol. VI, núm. 108 [<http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-108.htm>].

BAGANHA, M.; REYNERI, E. (2001). "La inmigración en los países del sur de Europa y su inserción en la economía informal", a C. SOLÉ (coord.). El impacto de la inmigración en la economía y en la sociedad receptora. Rubí: Anthropos.

BELTRÁN, A.; SÁIZ, A. (2003). "Trabajadores y empresarios chinos en Cataluña". Ponència presentada en el IV Congrés Català de Sociologia, Reus, 5-6 abril 2003.

BELTRÁN, J. (2003). Los ocho inmortales cruzan el mar. Chinos en Extremo Occidente. Barcelona: Edicions Bellaterra.

BRUNET, I., ALARCÓN, A. (2005). ¿Quién crea empresas? Redes y empresarialidad. Madrid: Talasa.

CABRÉ, A.; PÉREZ, J. (1995). "Envejecimiento demográfico en España", a AADD. Las actividades económicas de las personas mayores. Madrid: Banco Central Hispano Americano, p. 33-60.

CACHÓN, L. (2003). "La inmigración en España: los desafíos de la construcción de una nueva sociedad". Migraciones, núm. 14, p. 219-304.

CARRASCO, C. (1998). "Economía sumergida y trabajador inmigrante". Migraciones, núm. 4, p. 9-34.

CARVAJAL, M. I. (2004). "Algunas notas sobre el perfil de los ciudadanos extranjeros en situación documental irregular en España entre 2002 y 2003". Migraciones, núm. 15, p. 17-41.

CENTRE D'ESTUDIS D'OPINIÓ (2006). Sondeig sobre la immigració. Estudi pilot sobre el perfil de la immigració. [www.idescat.net/cat/idescat/estudisopinio].

CERES-CC.OO. (2006). Inserción laboral de la población inmigrada en Cataluña: Efectos del proceso de normalización de 2005 (Informe 2006), Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración).

[http://extranjeros.mtas/es/general/Insercion poblacio inmigrada cat 2006.html](http://extranjeros.mtas/es/general/Insercion_poblacio_inmigrada_cat_2006.html)

COLECTIVO IOÉ (1999). Inmigrantes, trabajadores, ciudadanos. Una visión de las migraciones desde España. València: Universitat de València, Patronat Sud-Nord.

COLECTIVO IOÉ. (2005). "Inmigrantes extranjeros en España: ¿reconfigurando la sociedad?". *Panorama Social*, núm. 1, p. 32-47.

DELEGACIÓ DE COMERÇ DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2006). *Hàbits de compra de la població immigrant*

[<http://www.diba.es/promoeco/comerc/congres.asp>].

DE LUCAS, J. (2002). "Algunas propuestas para comenzar a hablar en serio de política de inmigración", a DE LUCAS, J.; TORRES, P. (coord.) *Inmigrantes: ¿cómo los tenemos?*. Madrid. Talasa, p. 23-48.

DÍEZ NICOLÁS, J. (2005). *Las dos caras de la inmigración*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.

DOMINGO, A.; GIL, F. (2006). "Aproximació a la irregularitat a Catalunya", a NADAL, M. (coord.). *La immigració a Catalunya avui*. Anuari 2005. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

EUROPEAN COMMISSION (2004). *First Annual Report of Migration and Social Cohesion*. COM, 588. Brussel·les, 16/07/2004. [http://www.socialeurope.com/pdfs/asylumproject/AnnualReport_Migration2004_en.pdf]

FERNÁNDEZ CORDÓN, J. A. (2001). "El futuro demográfico y la oferta de trabajo en España". *Migraciones*, núm. 9, p. 45-68.

FOMENT DE TERRASSA (2006). *Els treballadors estrangers en l'estructura econòmica de Terrassa*. Terrassa: Ajuntament de Terrassa

[<http://www.terrassa.org/laciutat/xifres/estudis/2004estrangers/portadaestrangers.htm>].

GONZÁLEZ CALVET, J. (2006). "Diferències salarials i immigració a Catalunya", a NADAL, M. (coord.). *La immigració a Catalunya avui*. Anuari 2005. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

LUQUE, C.; PERNAU, G. (2004). "Entre el Pacífic i l'Índic". *Barcelona. Metròpolis Mediterrània*. núm. 44.

<http://www.publicacions.bcn.es/bmm/44/ctplural.htm>

MASSEY, D.; ARANGO, J. et al. (1998). "Una evaluación de la teoría de la migración intencional: el caso de América del Norte", a G. MALGESINI (comp.). *Cruzando fronteras. Migraciones en el sistema mundial*. Barcelona: Icaria, p. 189-264.

MESTRE, R. (2003). "Mujeres inmigrantes: cuidadoras por norma", a J. DE LUCAS et al. *Inmigrantes: Una aproximación jurídica a sus derechos*. València: Germania.

MESTRE, R. (2005). "Trabajadoras de cuidado. Las mujeres de la Ley de extranjería", a F. CHECA (ed.). *Mujeres en el camino*. Barcelona: Icaria.

MINGIONE, E. (1993). *Las sociedades fragmentadas*. Madrid: MTSS.

MORERAS, J. (2002). *Les activitats comercials dels estrangers a Ciutat Vella*. Barcelona: Fundació CIDOB.

OBSERVATORI DE BARCELONA. SECTOR DE SERVEIS PERSONALS (2006). "Anàlisi de l'evolució sociodemogràfica de la immigració a la ciutat de Barcelona." *Revista d'informació i estudis socials*. núm. 13, p. 4-28.

OLIVER ALONSO, J. (2006a). *España 2020: Un mestizaje ineludible*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms.

OLIVER ALONSO, J. (2006b). Efecto llamada e inmigración: Razones del choque inmigratorio e impacto en el mercado de trabajo español 1995-2005. Informe publicat a l'"Índice laboral" de la consultora de RRHH MANPOWER. [<http://www.manpower.com/mpcom/content.jsp?articleid=407>].

PAJARES, M. (2004). *Inmigración irregular en Cataluña*. Barcelona: CERES.

PAJARES, M. (2005). *Inserción laboral de la población inmigrada en Cataluña. Informe 2005*. Barcelona: CERES.

PAJARES, M. (2006). *Inserción laboral de la población inmigrada en Cataluña. Efectos del proceso de normalización 2005. Informe 2006*. Barcelona: CERES.

PARELLA, S. (2003). *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación*. Rubí: Anthropos.

PRIETO, C. (1994). *Trabajadores y condiciones de trabajo*. Madrid: HOAC.

QUIT (CENTRE D'ESTUDIS SOCIOLÒGICS SOBRE EL TREBALL I LA VIDA QUOTIDIANA) (2004). "Immigration in EU 15". Draft. Working Paper. Dynamo Research Project. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. [<http://iat-info.iatge.de/projekt/2005/dynamo/publications.htm>].

RATH, J.; KLOOSTERMAN, R. (2000). "Outsider's Business. A critical Review on Immigrant Entrepreneurship". *International Migration Review*, núm. 34 (3), p. 656-680.

RECIO, A.; BANYULS, J.; CANO, E.; MIGUELEZ, F. (2006). "Migraciones y mercado laboral". *Revista de Economía Mundial*, núm. 14, p. 171-193.

SERRA, P. (2006). *El comercio étnico en el distrito de Ciutat Vella de Barcelona*. Barcelona: Fundació "La Caixa".

SOLÀ-MORALES, R. (2007). *La gestió de la immigració a l'àmbit local. Resptes i actuacions*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

SOLÉ, C. (1995). Discriminación racial en el mercado de trabajo. Madrid: Consejo Económico y Social.

SOLÉ, C.; PARELLA, S. (2001). "La inserción de los inmigrantes en el mercado de trabajo. El caso español", a C. SOLÉ (coord.). El impacto de la inmigración en la economía y en la sociedad receptora. Rubí: Anthropos.

SOLÉ, C.; PARELLA, S. (2005). Negocios étnicos. Los comercios de los inmigrantes no comunitarios en Catalunya. Barcelona: Fundació CIDOB.

